ಛತ್ರಪತಿ

...ನಾಥ ಸುರಸ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆ

ಶ್ರೀ ಶಂಕರ ಕರ್ನಾಟಕ ಪುಸ್ತಕ ಭಾಂಡಾರ

ಛತ್ರಪತಿ.

ದಿ|| ವೇ. ತಿ. ಗಳಗನಾಥರು

ಛತ್ರಪತಿ.

(ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸುರಸ ಕಾದಂಬರಿ)

ಲೇಖಕರು

ವೇ. ಶಿ. ಗಳಗನಾಥರು.

(೨)

1947

(ಬೆಲೆ ರೂ. ೩—೦—೦)

ಗಳಗನಾಥ ಸುರಸ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ

ಮಾಳಮಡ್ಡಿ = ಧಾರವಾಡ

ಪ್ರಕಾಶಕರು.
ಬಿ. ವ್ಹಿ. ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಗಳಗನಾಥ.
ಗಳಗನಾಥ ಸುರಸ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಧಾರವಾಡ.

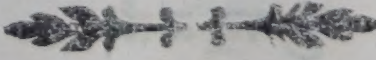
ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೧೯
ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೪೭

ಮುದ್ರಕರು
ರವೀಂದ್ರ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,
ಧಾರವಾಡ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ.

[ಮೊದಲನೆಯ ಆವೃತ್ತಿ]

ಪೂರ್ವ ಸೂಚನೆಯಂತೆ "ಛತ್ರಪತಿ" ಕಾದಂಬರಿಯು ತಡವಾಗಿಯೇ ಗಲೊಲ್ಲದೇಕೆ, ಈಗ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವ ಸಂಯೋಗವು ಒದ ದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಈ ಕಾದಂ ರಿಯು ಮುಗಿಯುವ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ, ಇದರ ಕರ್ತೃಗಳೂ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರೂ, ನಮ್ಮ ಕಾದಂಬರೀ ಲೇಖನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ರಿಪೋಷಕರೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಸನ್ಮಾನನೀಯರಾದ ಮ. ರಾ. ರಾ. ಹರಿ ಾರಾಯಣ ಆಪಟೆಯವರು ಕೈಲಾಸವಾಸಿಗಳಾದರೆಂದು ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಹು ವ್ಯಸನವಾಗುತ್ತದೆ! ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆಯೂ, ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲೆಯೂ ನಮ್ಮ ಆಪಟೆಯವರ ಮಹದುಪಕಾರ ವಾಗಿ- ವದೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಿರುತ್ತೇವೆ. ಆ ಮಹನೀಯರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನ ಾಡಿಕೊಂಡು, ನಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸಂಯೋಗವು ಒದಗದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮಗೆ ಪರಮಾವಧಿ ವ್ಯಸನವಾಗಿದೆ. ಅವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು ೋಗಬೇಕೆನ್ನುವದರೊಳಗೆ ಬೇಗಾಗಿ ಹೋಯಿತು! ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಜಗ ೀಶ್ವರನು ನಮ್ಮ ಗುರುಸ್ಥಾನಾಪನ್ನರಾದ ಆಪಟೇಯವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ ುನ್ನೀಯಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಬಹು ದುಃಖದಿಂದ ಲೇಖನಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಡುವೆವು!

ಸುರಸ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ ಆಫೀಸ, ಹಾವೇರಿ.

ಶಕೆ ೧೮೪೧ ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ೨

ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೇವಕ

ವೇ. ತಿ. ಕುಲಕರಣಿ

ಗಳಗನಾಥ

ಕ್ಷುದ್ರ ಸಾಧನವಲ್ಲದೆ ನಿನಗೆ ಬೇರೆ ಉಪಜೀವನದ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಗುರು ದೇವಾ, ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಲಿತ ಗಾತ್ರದಿಂದ ಕೇವಲ ವಿರಕ್ತ ಶಿಖಾಮಣಿಯಾಗಿ ತೋರುವ ನೀನು, ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಈ ಅಪಾರವಾದ ಪರಮಾನಂದ ನಿಧಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಕದ್ದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವೆ? ಇಷ್ಟಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕೃಪಣತನವೆಷ್ಟು? ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರಾದ ವಿಷಯ ಲಂಪಟರು ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ಪರಮಾನಂದ-ವಹೊಂದಿ ಧನ್ಯರಾಗುತ್ತಿರಲು, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ವಿಷಯಕೂಪದಲ್ಲಿ ಕೆಡವುವೆಯಲ್ಲ! ದೇವಾ, ಇಂಥ ಕೃಪಣತನವು ಕರುಣಾಳುವಾದ ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪುವದೇ? ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಆ ಪರಮಾನಂದದ ನಿಧಿಯು ಅಮರ್ಯಾದಿತವಾದದ್ದೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ; ಅದಕ್ಕೆ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲವಂತೆ, ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲವಂತೆ! ಅಂದ ಬಳಿಕ ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಪಿ-ಪಾಮರರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕೊರತೆಯೇನು? ನಿನ್ನ ಮಹತ್ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಪರಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಶಿಷ್ಯರು ಇರುವರಲ್ಲವೇ? ಆದರೆ ಸಮರ್ಥಾ, ನಾನೊಬ್ಬನು ನಿನಗೆ ಭಾರವಾಗುವೆನೇ? ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನು ಚರಣ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಿಡು. ನನಗೆ ಸ್ವಧರ್ಮ ಹೀನರ ಸಂಗವು ಸಾಕಾಗಿದೆ! ಸ್ವದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳ ನೆರಳು ಬೇಡಾಗಿದೆ! ಸ್ವಕರ್ತವ್ಯಹೀನರ ಹವ್ಯಾಸದ ಹೇಸಿಕೆಯಿಟ್ಟಿದೆ! ಆದುದರಿಂದ ಗುರುದೇವಾ, ನನ್ನನ್ನು ಚರಣಸನ್ನಿಧಿಯಿಂದ ಅಗಲಿಸಬೇಡ—ಸರ್ವಥಾ ಅಗಲಿಸಬೇಡ.

ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತ ಮಹಾರಾಜರು ಗುರುಚರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಸ್ತಕವನ್ನಿಟ್ಟು, ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುತ್ತಿರಲು, ಅತ್ತ ಸಮರ್ಥರ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಶಿರಗಳೂ ಬಿಗಿದು ಬಂದವು; ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದಲೂ ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪಗಳು ಉದರ ಹತ್ತಿದವು. ಹೀಗೆ ಧನ್ಯರಾದ ಆ ಗುರುಶಿಷ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಮಹಿಮೆಯ ಸ್ಮರಣದಿಂದ ಆನಂದಪರವಶರಾಗಿರುವಾಗ ಅವರ ಸೇವ್ಯ-ಸೇವಕ ಭಾವವು ಅಳಿದು ಹೋಗಿ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಆನಂದರೂಪ ಏಕರಸವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆಗಿನ ಅವರ ಐಕ್ಯಭಾವವನ್ನು ನೋಡುವದು ಪಾಮರರಿಗೆ ಶಕ್ಯವೇ? ಹೀಗೆ ಪರಮಾನಂದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲವು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರಲು, ಸಮರ್ಥರು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ—“ವತ್ಸಾ, ಶಿವಬಾ, ನೀನು ಪರಮ ಧನ್ಯನು ಕಂಡೆಯಾ; ಅಂತೇ ನಮ್ಮ ಕೈ

ಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗದ, ಹಾಗೂ ಅನ್ಯರಿಂದ ಸಾಧಿಸಲಶಕ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯ
ವನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುತ್ತೇನೆ. ಸಮರ್ಥಶಿಷ್ಯಾ, ನಿನ್ನಹೊರತು
ಅದನ್ನು ಯಾರು ನಿಸ್ತರಿಸುವರು ಹೇಳು? ಈ ಭರತಭೂಮಿಯು ಯವನ
ಬಾಧೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತವಾಗಿರುವದು. ಆ ಬಾಧೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಕೆಲ
ಸವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಪೂರಯಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಂಥ ಅವತಾರಿ
ಕರೇ ಬೇಕಾಗಿರುವದು. ನಾವೇನೂ ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಳಲ್ಲ, ಶೂರರಲ್ಲ, ಧರ್ಮಸ್ಥಾ
ಪನೆಯ ಬರಿಯ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ಹಮ್ಮಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಮ್ಮಿಂದೇನಾಗು
ವದು ಹೇಳು? ನಿನ್ನಂಥ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ತಪ್ತನಾಗುತ್ತ
ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರದ, ಅರ್ಥಾತ್ ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರು
ವಾಗ ನಿನಗಾಗುವ ಪರಿತಾಪವನ್ನು ಕೂಡಿದಾಗ ನಾವು ಎರಡು ಮಾತುಗಳಿಂದ
ಶಾಂತಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸತಕ್ಕವರು; ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯದೊಳಗಿನ ವಿಘ್ನಗ
ಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಜಯಶೀಲನಾಗಿ ಮಾಡೆಂದು ಆ ಶ್ರೀ ಸೀತಾರಾ
ಮನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತಕ್ಕವರು. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸವು ನಮ್ಮಿಂದೇನಾ
ಗುವದು? ಶಿವಬಾ, ನೀನು ಈಗ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರಮಾನಂದವು ನಿನ್ನ
ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವಾಗಿರುವದು. ಅದನ್ನು ನನ್ನಂಥವರು ಕದ್ದಿಡಬಹುದೇ? ಜಗ
ತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವ, ಅಥವಾ ಜಗದ್ರೂಪವೇ ಆಗಿರುವ ಆ ಪರ
ಮಾನಂದವನ್ನು ಸಂಚಯಿಸಿ ಇಡಲು, ಸ್ಥಳ ಸಾಲಬಹುದೇ? ಅದನ್ನು ಸಂಗ್ರ
ಹಿಸಿ ಇಡುವವರಾದರೂ ಯಾರು? ಅಪ್ಪಾ, ನಿನ್ನ ಗುರುಭಕ್ತಿಯೇ ಅಷ್ಟು
ಬಲವತ್ತರವಾಗಿರುವದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಭಕ್ತಿರಸವನ್ನು ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿ
ರುವ ಇಂಥ ದಿವ್ಯ ವಾಣಿಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿರುವವು. ಧನ್ಯಪುರುಷಾ, ಆ
ಪರಮಾನಂದವು ಜ್ಞಾನಮೂಲವಾದ ಭಕ್ತಿಸ್ವರೂಪವೂ, ತಪೋರೂಪವೂ
ಆಗಿರುವದರಿಂದ, ನಿನ್ನಂಥ ಭಕ್ತಿಯುತ ತಪೋಧನನಿಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅದು
ಸರ್ವಥಾ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾರದು. ಸತ್ಪುರುಷರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾತ್ರದಿಂದ
ಯಾರು ಏನು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವರು? ಕೆಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ಉಣ್ಣೆಯು ಹಾಲಿನ
ಅನುಭವವನ್ನರಿಯದಂತೆ, ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ತಪೋಹೀನರು ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಅವರು
ಪರಮಾನಂದದ ಅನುಭವವನ್ನು ಅರಿಯೋ ಅರಿಯರು! ಏಳು ಔದಾಸೀನ್ಯ
ವನ್ನು ಬಿಡು. ಕೈಕೊಂಡ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕಕಟ್ಟು.

ತಮ್ಮಾ, ದೇಹವಿರುವ ತನಕ ಕರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲಾಸಲ್ಲ. ಈ ಕರ್ಮ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನೆತ್ತಿ, ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸದ ಮನುಷ್ಯನು ಮಂದ ಭಾಗ್ಯನಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಕರ್ಮತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡದೆ, ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗು; ಏಳು.

ಎಲೈ ಪುಣ್ಯವಂತನಾದ ಶಹಾಜೀ ಪುತ್ರನೇ, ಜೀಜಾಬಾಯಿಯ ಪುಣ್ಯೋದರವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದವನೇ, ಬಾಲ್ಯದಾರಭ್ಯ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪರಿಪರಿಯ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿರುವೆಯೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಅವೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಗಳು ನಿನ್ನ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ. ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಹಾ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಮಹಾಪುರುಷರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರು ನೀಗಬೇಕು? ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಜ್ಜನರು ಸದಾ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವರು; ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನನ್ನು ಶ್ರೀ ಭವಾನೀಮಾತೆಯು ಸದಾ ಕಾಯುತ್ತಿರುವಳು. ಹೀಗೆ ಸಜ್ಜನರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ನಿನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವದು ಯಾತಕ್ಕೆ? ನೀನು ದೀನಾನಾಥರ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿರುವದರಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಸಜ್ಜನರ, ಹಾಗೂ ದೇವರ ಪರೋಪಕಾರರೂಪ ಸಂಸಾರದ ಭಾರವನ್ನು ನೀನು ಹೊತ್ತಿರುವದರಿಂದ, ನಿನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಭಾರವನ್ನು ಸಜ್ಜನರೂ, ದೇವರೂ ಹೊತ್ತಿರುವರು. ಈಗ ನಿನಗೊದಗಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೇ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊ. ನಿನ್ನ ಬಲವೆಷ್ಟು, ಅಫಜುಲ ಖಾನನ ಬಲವೆಷ್ಟು? ಆದರೆ ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಬಹು ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಖಾನನನ್ನು ಮರ್ದಿಸಿ ವಿಜಾಪುರದ ಬಾದಶಹನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ನೀನು ನಡುಗಿಸಿದೆಯಲ್ಲ? ಆದರೆ ಶಿವರಾಯಾ, ಇಷ್ಟರಿಂದ ನಿನಗೊದಗುವ ವಿಘ್ನಗಳು ಮುಗಿದವೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಬೇಡ. ನೀನು ಇನ್ನೊಂದು ಮಹಾ ಸಂಕಟದೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕಾಗಿರುವದು. ಆ ಮಹಾ ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಿವಾವತಾರವೆನಿಸುವ ನೀನೇ ಸಮರ್ಥನು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಬರುವ ಸಂಕಟವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ಈ ವರೆಗೆ ಒದಗಿದ ಸಂಕಟಗಳು ತೀರ ಕ್ಷುದ್ರವಾದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅತ್ಯಂತ ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ದಿಲ್ಲಿಯ ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ನಿನ್ನನ್ನು ರಸಾತಳಕ್ಕೆ ಮೆಟ್ಟಲು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿರುವನು. ಆತನು ಮೊದಲು ತನ್ನ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಗಂಡ

ಾದ ಷಾಯಿಸ್ತೇ ಖಾನನನ್ನು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಕಳಿಸಿದನು; ಆದರೆ
ೀನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಆತನನ್ನು ದಿಕ್ಕುಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿಸಿ, ಆತನ ಮಗನನ್ನು
ುಮಸದನಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿದೆ! ಈ ಸಿಟ್ಟು ಔರಂಗಜೇಬನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವದು.
ೀಲಾಗಿ ಅಫಜುಲ ಖಾನನಂಥ ಬಲಾಢ್ಯ ಸರದಾರನನ್ನು ಗೊತ್ತಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ
ಜಾಪುರದ ಬಾದಶಹನನ್ನು ನೀನು ಮೀರಿ ನಿಂತಿದ್ದಿ, ಆ ಕೊಟ್ಟೇಕಿಚ್ಚಿನ
ಭಾವದ ಔರಂಗಜೇಬನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಹನವಾಗದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿವಬಾ,
ಲ್ಲಿಯ ಬಲಾಢ್ಯ ಸರದಾರರು ಒಬ್ಬರಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಬಾದಶಹನ ಆಜ್ಞೆ
ುಂದ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸಾಗಿ ಬರುವರೆಂಬದನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿ
ಲ್ಲಿಡು! ಆದರೂ ಮಹಾ ವಿಭೂತಿಸ್ವರೂಪನಾದ ನೀನು, ಎಲ್ಲ ಗಂಡಾಂತರ
ಳೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಿ 'ಛತ್ರಪತಿ'ಯೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಆ ಬಾದಶಹನಿಂದಲೇ
ಂಪಾದಿಸಿ, ರಾಹುಮುಕ್ತನಾದ ನಡುವಗಲ ಮಾರ್ತಾಂಡನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವೆ!
ನು ನಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ. ನಮ್ಮ ಈ ಭವಿಷ್ಯ ವಾಣಿ
ನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿ-ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥ
ರುವೀರನು ನಿನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸುವನು! ಶ್ರೀ ಅಂಬಾಭವಾನಿಯು ಅನುಗ್ರ
ವು ನಿನ್ನ ಬೆಂಗಾವಲಿಗಿರುವದು. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಪುಣ್ಯವಂತಾ, ನಿನಗಿಂತ
ಚ್ಚಿನ ವೈಭವಶಾಲಿಯು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಾವನಿರುವನು? ನಿನಗೆ ಅಲಭ್ಯವಾದ
ನ್ಯದೇಹವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಅನುಕೂಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಅನಾಯಾಸ
ಾಗಿ ಒದಗಿರುತ್ತದೆ; ಸತ್ಪುರುಷರೂ ದೇವರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು
ತುರರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇಹವು ಬಿದ್ದುಹೋಗುವದರೊಳಗೆ, ದೀರ್ಘ
ಯತ್ನದಿಂದ ಕೀರ್ತಿ ಧ್ವಜವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡು. ಅಂದರೆ ನಿನ್ನ ದೇಹವು
ಾದರೂ ಕೀರ್ತಿಯು ನಿನ್ನಹಿಂದೆ ಉಳಿಯುವದು. ಹೀಗೆ ಕೀರ್ತಿಶೇಷರಾ
ವದೇ ಜನ್ಮದ ಸಾರ್ಥಕತೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವದಿಷ್ಟೇ,
ೀಕೃತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸದೇ ಇರಬೇಡ; ಒಂದು ಪಕ್ಷ
ಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವು ಕೊನೆಗಾಣದಿದ್ದರೂ ನೀನು ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಆಜನ್ಮ ಚಲಿಸ
ೀಡ. ಇದೇ ನಮ್ಮ ಹೃದ್ಗತವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ. ನಮ್ಮ ಈ ಹೃದ್ಗತ
ನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವಾಗ ನಿನಗೆ ಬಹಳ ತೊಂದರೆಗಳು ಒದಗಬಹುದು;
ಾಶೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಬಹುದು; ಆದರೆ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಷಣಿಕವೆಂದು ತಿಳಿ

ದುಕೋ. ನಾನು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುವಾಗ ಮೂರು ಸಾರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿದೆ ನೀನು ಸರ್ವಥಾ ಅಂಜಕೂಡದು.”

ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ಈ ಉತ್ಸಾಹ ಜನಕ ಬೋಧದಿಂದ ಮಹಾರಾಜರ ಅಂತಃಕರಣವು ಸಂತುಷ್ಟವಾಯಿತು. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವು ಅಳಿದು ಹೋಗಿ, ಅವರ ಉಜ್ವಲವಾದ ಕರ್ತವ್ಯ ಜಾಗರೂಕತೆಯು ಉತ್ತೇಜನಗೊಂಡಿತು. ಅವರು ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಗಳಾಗಿ ಗುರುಗಳ ಮುಂದೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು—

“ಸದ್ಗುರುನಾಥನೇ, ಎಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ತಂತ್ರದಿಂದಲೇ ನಡೆದಿರುವದು. ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏನಿರುವದು? ನೀನು ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಪರಾಕ್ರಮವೂ, ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಮುತ್ಸದ್ದಿತನವೂ, ಜಯಶಾಲಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಜಯವೂ ಆಗಿರುತ್ತೀ. ಅಂತೇ ನಿನ್ನ ಬೋಧಶ್ರವಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮಗಳಾದ ಹಲವು ಸದ್ಗುಣಗಳು ಉತ್ತೇಜನಗೊಳ್ಳುವವು; ಮತ್ತು ನೂತನವಾದ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳಿದಂತೆ ಮನುಷ್ಯನು ಚಪಲತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಸದ್ಗುರುನಾಥಾ, ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯೇ ನನಗೆ ವೇದವಾಕ್ಯವು. ನನ್ನ ಅನಂತ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ನನಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸು. ಅಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನೇ ನಾವು ಅರಿಯೆವು; ಅಂದಬಳಿಕ ನಮಗೆ ಪರಹಿತಜ್ಞಾನದ ಮಾತೇಕೆ? ಸರ್ವಸತ್ತಾಧಾರಿಯೂ, ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನೂ, ಸರ್ವಸೂತ್ರ ಚಾಲಕನೂ ಆದ ನೀನುಮಾತ್ರ ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಲು ಪಾತ್ರನು. ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರು ನಿನಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಅಂಕಿತರೇ ಸರಿ. ಈ ದಾಸನಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರವಿರುವದು. ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ನಡಿಸಿಕೋ. ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ನಾನು ನಿನ್ನ ಚರಣ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ನಿನ್ನ ಚರಣ ಧೂಳಿಯು ನನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಪ್ರತಾಪಗಡಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಪುನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾತೃಶ್ರೀಯವರು ಸದಾ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನತತ್ಪರರಾಗಿರುವರು. ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಮಾವಳೆ ವೀರರನ್ನೂ ನನ್ನ ಸಕಲಪರಿವಾರವನ್ನೂ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸತ್ವವನ್ನು ತುಂಬು; ಅಂದರೆ

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮುಂದೆ ಬರುವ ಸಂಕಟಗಳಿಗೆ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವೆವು.

ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಮರ್ಥರು ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದುನಿಂತರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕಾಲನಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರತಾಪಗಡದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದರು. ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಆಗಮನದ ಸುದ್ದಿಯು ಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ರಾವುತರ ಮುಖಾಂತರ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಪ್ರತಾಪಗಡಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿತು; ಎಲ್ಲರೂ ಪರಮ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಬರುವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಸಾತ್ವಿಕ ಭಕ್ತಿಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸ್ವಾಗತವು ಶ್ರೀ ಗುರುವಿಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂದು ಒಂದು ಅದ್ಭುತವಾದ ದೈವೀ ತೇಜಸ್ಸು ಪ್ರತಾಪ ಗಡವನ್ನು ಬೆಳಗಿದ್ದರಿಂದ, ನೋಡಿದತ್ತೆಲ್ಲ ದೈವೀ ಭಾವನೆಯು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಸಮರ್ಥರು ಪ್ರಸನ್ನವದನರಾಗಿ ರಾಜಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ಜನರ ರಾಜಸ ತಾಮಸ ವೃತ್ತಿಗಳು ಅಳಿದುಹೋಗಿ ಸಾತ್ವಿಕ ವೃತ್ತಿಯು ಜಾಗೃತವಾಯಿತು. ಸಮರ್ಥರು ಶ್ರೀ ಭವಾನಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜೀಜಾಬಾಯಿಯವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಆಗ ಆ ವೀರಮಾತೆಯು ಗುರುಚರಣಕ್ಕೆರಗಿದಳು. ತನ್ನ ಶಿವಬಾನಮೇಲಿನ ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯ ಕಂಠವು ಸದ್ಗದಿತವಾಯಿತು; ನೇತ್ರಗಳು ಬಾಷ್ಪಪೂರ್ಣವಾದವು; ಶ್ರೀ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಮಗನು ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಪಾರಾದನೆಂದು ಆಕೆಯು ಭಾವಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಗುರುಚರಣದಲ್ಲಿ ಕೃತಜ್ಞಳಾಗಿ ಮಾತಾಡಲಾರದೆ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಆಗ ಸಮರ್ಥರು ಪುಣ್ಯವಂತಳಾದ ಆ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—"ಅಮ್ಮಾ, ವೀರಮಾತೇ, ನಿನಗೆ ಶುಭವಾಗಲಿ. ಈವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಶಿವಬಾನು ಹಲವು ಗಂಡಾಂತರಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತ ಬಂದನು; ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ನಿನ್ನ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ಒದಗುವ ದೊಡ್ಡ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಆತನು ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವನು. ಬಹುದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ನಮಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಗಿರುವದು." ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಜೀಜಾಬಾಯಿ

ಯವರು—"ಸಮರ್ಥಾ, ಸದ್ಗುರೋ, ಅಘಟಿತಘಟನಾಶಕ್ತಿಯು ನಿನ್ನ ವಾಣಿಯು ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚ ರ್ಯವಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದ ನಾವು ಪರಮ ಧನ್ಯರೇ ಸರಿ; ಆದರೆ ಕೃಪಾವಂತಾ, ನಮ್ಮ ಶಿವಬಾನಿಗೆ ಒದಗುವ ವಿಘ್ನಗಳು ಇನ್ನೂ ತೀರಿ ಲ್ಲವೇ? ಆಗಲಿ, ಸಮರ್ಥ ಶಿಷ್ಯನೆನಿಸುವ ನಮ್ಮ ಶಿವಬಾನು ಎಂಥ ವಿಘ್ನಗ ಳಿಗೂ ಸೊಪ್ಪುಹಾಕುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣಕರವಾದ ಆಶೀರ್ವಾದರೂಪ ಭವಿಷ್ಯ ವಾಣಿಯು ಹೊರಟಿರುವದು. ನಮ್ಮ ಶಿವಬಾನ ಮುಖಾಂತರ ಶ್ರೀ ಗುರುವು ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನು ನಮಗೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ? ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಮುಖಾಂತರ ಸರ್ವೋತ್ಕರ್ಷ ಮೂಲವಾದ ಸ್ವಧರ್ಮದ ಉದ್ಧಾರವಾದರೆ ಶಿವಬಾನ ಶ್ರಮವು ಸಫಲವಾಗುವದು; ನಮ್ಮ ಭೋಸಲೆ ವಂಶವು ಕೃತಾರ್ಥವಾಗುವದು."

ಈ ವೇಳೆಗೆ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳ ಸಂಭಾಷಣವಾದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಪೂಜೆ-ಪುನಸ್ಕಾರಗಳ ಸಂಭ್ರಮಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸಜ್ಜನರ ಆಗಮ ನದ ದಿವಸವನ್ನೇ ಸರ್ವ ಸುದಿನಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವೆಂದು ಸಜ್ಜನರು ಭಾವಿ ಸುವರು. ಅದರಂತೆ ಸಮರ್ಥರ ಆಗಮನದ ದಿವಸವು ಶಿವರಾಯನ ಪರಿ ವಾರಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಮನ್ವಾದಿಯಂತೆ ಆಯಿತು. ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಪೂಜಾವಿಧಾ ನವು ಯಥಾಸಾಂಗವಾಗಿ ಜರುಗಿದಬಳಿಕ ಶ್ರೀ ಗುರುಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಆನಂದದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಅಧಿಕಾರಸಂಪನ್ನರಾದ ಆಪ್ತರೊಡನೆ ಆಲೋ ಚಿಸುವದು ಮನುಷ್ಯಸ್ವಭಾವವಷ್ಟೇ? ಅದರಂತೆ ಪರಮ ಆಪ್ತನಾದ ಸಮರ್ಥಸ ದ್ಗುರುವಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದ ಗಂಡಾಂತರದ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯ ವನ್ನು ಆಲೋಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವರಾಯನ ನಂಬಿಗೆಯ ನಿಯಮಿತ ಪರಿವಾ ರವು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಸನ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಯಿತು. ಶ್ರೀ ಗುರುವು ಭಾವೀ ಗಂಡಾಂತರವನ್ನು ಕುರಿತು ಏನು ಹೇಳುವನೋ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಆತುರದಿಂದ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತೇಜೋವಂತರಾದ ತಪೋಧನರ ಮುಂದೆ ಬಾಯಿಬಿಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಯಾರಿಗಿರುವದು? ಎಲ್ಲರೂ ತಟಸ್ಥ ರಾಗಿ ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿನಯದಿಂದ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರು ಆ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ ಪರಿವಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು

ಕುರಿತು—“ಶಿವಬಾ, ರಘುವೀರನ ತಂತ್ರದಿಂದ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ನಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆಂಬದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ದಿಲ್ಲಿಯ ಬಾದಶಹನಿಂದಮುಂದೆ ಒದಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಗಂಡಾಂತರವು ನಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಗಂಡಾಂತರವು ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವೆಂದು ಶ್ರೀ ರಘುವೀರನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವನು; ಆದರೂ ಇದರಿಂದ ನೀವು ಹತಾಶರಾಗಬಾರದು. ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೀವು ಈಗ ಮಾಡಿದ ಯತ್ನವೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುವಂತೆ ತೋರಬಹುದು. ಕೆಲಕಾಲ ನೀವು ಕೇವಲ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಜೀವಿಸಬೇಕಾಗಬಹುದು; ಆದರೆ ಕಡೆಗೆ ಗಂಡಾಂತರದ ನಿವಾರಣವಾಗಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳುವದು. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯು, ಹಾಗೂ ಸ್ವದೇಶ ಪ್ರೀತಿಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕಾಲವು ಒದಗ ತಕ್ಕದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀವು ಹತವೀರ್ಯರೂ, ಎದೆಗುಂದಿದವರೂ ಆಗಲಾಗದು.”

ಸಮರ್ಥರ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜರು—“ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸನ್ನಿಧಿಯಿಂದ ಈ ಮೇರೆಗೆ ಅಭಯಪ್ರದಾನವಾಗುತ್ತಿರಲು, ನಾವು ಹತವೀರ್ಯರಾಗುವ ಕಾರಣವೇನು? ನಿರಾಶೆಯ ಗಂಧವುಕೂಡ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸುವದೇನಂದರೆ—ಈಗ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ದರ್ಶನಕ್ಕೆಬರಲು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಬಾರದು. ನನಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾದಾಗೆಲ್ಲ ಚರಣದರ್ಶನದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ; ಮಾರ್ಗವು ತೋಚದಾಗಲು, ಚರಣವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಯೋಗ್ಯಮಾರ್ಗವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ; ನನ್ನ ಸಕಲ ವಿಪತ್ತುಗಳೂ, ದೈನ್ಯಗಳೂ ಚರಣ ದರ್ಶನದಿಂದ ದೂರಾಗುವವೆಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವು ನನಗಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಬೇಕಾದಾಗ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಕೃಪೆಯಾಗಬೇಕು. ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಪ್ರತಿಬಂಧವಾದರೆ ನನ್ನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಶ್ರಯವೇ ತಪ್ಪಿದಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ,” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಸಮರ್ಥರು—ಶಿವಬಾ, ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ಉಪಯೋಗವು ಆಶೀರ್ವಾದದಮಟ್ಟಿಗೇ ಸರಿ; ನಾವು ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಅಲ್ಲ, ಯೋಧರೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತಿಳಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಕೈಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಯಶಸ್ಸು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಶ್ರೀ ರಘುವೀರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತಕ್ಕ

ವರು. ಶ್ರೀ ರಘುವೀರನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸುವದು. ಶ್ರೀ ಭವಾನಿಯು ನಿನ್ನ ಬೆಂಗಾವಲಾಗಿರುವಳು. ನಿನ್ನ ಕುಲಸ್ವಾಮಿನಿಯಾದ ಆ ಲೋಕ ಮಾತೆಯು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವಳು. ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಮೇಲಿರುವ ನಿನ್ನ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವೇ ಕಾರಣವು. 'ವಿಶ್ವಾಸಃ ಫಲದಾಯಕಃ' ಎಂಬಂತೆ ನಿನ್ನ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವೇ ನಿನಗೆ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೀನು ಗುರುಹಿರಿಯರ, ಹಾಗೂ ದೇವರ, ಅದರಂತೆ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮೇಲಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳು. ಈ ದೈವೀ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವದು. ನಿನ್ನ ಹಿತಚಿಂತನಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡು. ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ನಿನಗೆ ಹಿತವಾದೀತೆಂಬದನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರೀ ರಘುಪತಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವನು. ಅದರಂತೆ ನಾವು ನಡೆಯತಕ್ಕವರು. ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವಗೊಡವಿಗೆ ನೀನು ಹೋಗಬೇಡ. ನಾವುಸದಾ ನಿನ್ನ ಹಿತಚಿಂತನದಲ್ಲಿಯೇ ತತ್ಪರರಾಗಿರುವೆವು ನಾವುನಿನ್ನಹಿತವನ್ನು ನಿನ್ನಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಮಾಡುವೆವು, ನಿನ್ನಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು ಮಾಡುವೆವು. ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತರೂಪಗಳಿಂದಸದಾನಿನ್ನ ಗುರುದೈವತವು ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇಇರುತ್ತದೆಂದು ದೃಢವಾಗಿನಂಬು. ನಿನ್ನ ಗುರುವೆಂಬಮೋಹದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ದರ್ಶನ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ನೀನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಬೇಡ. ಅಪ್ಪಾ, ನಿನ್ನ ಗುರುವು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿ ಹೋಗಬಹುದೇ? ನೀನು ನೆನಿಸಿದಾಗ ನಿನ್ನ ಗುರುವು ನಿನ್ನಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಬಹುದು; ಅಥವಾ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಬಹುದು. ಶಿವಬಾ, ನಿನಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾದ ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿರುವದರ ಅನುಭವವು ನಿನಗೆ ಇರುವದಿಲ್ಲವೇ? ಅದು ಯಾತರ ಪರಿಣಾಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುತ್ತೀ? ಇದು ಸಜ್ಜನರೂ, ದೇವರೂ ನಿನ್ನಂಥ ಧರ್ಮರಕ್ಷಕನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸದಾ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವೆಂತಲೇ ನೀನು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬು. ಪುಣ್ಯವಂತಾ, ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವರು. ಕೆಲವರು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವರು. ನೋಡು,

ನಿನ್ನ ಈ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಮಾವಳ ವೀರಪರಿವಾರವೂ, ಶ್ರೀಸ್ವಮುಕ್ತ್ಯಗಳೆನಿಸುವ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪರಿವಾರವೂ, ನಿನಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತ ಜೀಜಾಮಾತೆಯೂ ನಿನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಹಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಅಂಬಾಭವಾನಿಯು ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಹಾಯಕಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ನಮ್ಮಂಥ ನಿನ್ನ ಹಿತಚಿಂತಕ ಭಿಕ್ಷುಕ ವರ್ಗವು ಸದಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸುತ್ತ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವದು! ಅಂದಬಳಿಕ ನೀನು ಚಿಂತಿಸುವದೇಕೆ? ಕಾಲಮೃತ್ಯುವಿನ ಭಯವನ್ನು ಕೂಡಾ ನೀನು ಲೆಕ್ಕಿಸಲಾಗದು. ಸಂಕಲ್ಪಿತ ಕಾರ್ಯವು ನಿನ್ನಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗುವವರೆಗೆ ಯಾವ ವಿಘ್ನಗಳೂ ನಿನ್ನನ್ನು ತಡೆಯಲಾರವು; ಯಾವ ಪ್ರಬಲ ಶತ್ರುವೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲಾರನು. ನೀನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆಂಬದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ನಿಜವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಿನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು. ನಮ್ಮ ಈ ಹೃದ್ಗತವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ನಾವು ನಮ್ಮ ತಪೋಭೂಮಿಯಾದ ಪರಳಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತೇವೆಂಬು ತಿಳಿದುಕೋ. ನಾವು ಸ್ವಚ್ಛಂದಿಗಳು; ಬೇಕಾದಾಗ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುವೆವು. ಬೇಕಾದಾಗ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವೆವು. ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕ ಕಟ್ಟಿರುವ ನಿನ್ನ ಹಿತಚಿಂತನದಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ತತ್ಪರರಾಗಿರುವೆವು. ಇದೇ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯವಾದ ಹೃದ್ಗತವು!

೨ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ದುಷ್ಟ ವಾರ್ತೆ.

ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಈ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯಿಂದ ಮಹಾರಾಜರೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾದರೂ, ಕಡೆಗೆ ಗುರುವು ಅಭಯವನ್ನು-

ಸೂಚಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೇ ತಾಳಿದರು. ಮಹಾರಾಜರು ಅತ್ಯಂತ ಗುರುಭಕ್ತರು. ಅವರು ಗುರುವಚನದಲ್ಲಿ ಲೇಶವಾದರೂ ಅವಿಶ್ವಾಸ ಮಾಡತಕ್ಕವರಲ್ಲ; ಆದರೆ ಗುರುಗಳಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿ ಕೈಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂಥ ನೀಚ ವೃತ್ತಿಯವರು ಮಾತ್ರ ಅವರು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಅಧಮರಿಗೆ ಗುರುಕೃಪೆಯಾದರೂ ಹ್ಯಾಗಾಗಬೇಕು? ಶ್ರೀ ಗುರುಚರಣಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಅಥವಾ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ, ಇಲ್ಲವೇ ಸಮಾಜಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಮಾಡಿಯೂ ಮಾಡದಂತೆ ಇರುವ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿಷ್ಠನನ್ನೇ ಗುರುವಾಗಲಿ, ಈಶ್ವರನಾಗಲಿ, ಸಮಾಜವಾಗಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವದು. ಮಹಾರಾಜರು ಇಂಥ ಧನ್ಯ ಶಿಷ್ಯರೊಳಗಿನವರಾದದ್ದರಿಂದ, ತಮ್ಮ ನೂತನ ರಾಜ್ಯದ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಗಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ದಿಲ್ಲಿಯಿಂದ ಒದಗಬಹುದಾದ ವಿಘ್ನದ ನಿವಾರಣೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಶಾಂತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು; ಯಾಕಂದರೆ, ಮಹಾತ್ಮರು ಕರ್ತವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯವರಿರುವರಲ್ಲದೆ ಫಲದೃಷ್ಟಿಯವರಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರು ಔರಂಗಜೇಬಬಾದಶಹನ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಗಂಡನಾದ ಷಾಯಿಸ್ತೇಖಾನನನ್ನು ಓಡಿಸಿ, ಆತನ ಮಗನನ್ನು ಕೊಂದಿದ್ದರಷ್ಟೇ? ಈ ಸಿಟ್ಟು ಬಾದಶಹನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾದಶಹನು ಅತ್ಯಂತ ಮತ್ಸರ ಸ್ವಭಾವದವನು. ಆತನು ತನ್ನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ, ಪರಧರ್ಮವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಾಗ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೂ, ತಂದೆಯನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೂ ಈತನು ಹೇಸಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂ ಜನರನ್ನು ಈತನಷ್ಟು ಯಾವ ಬಾದಶಹನೂ ಪೀಡಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅವಿಶ್ವಾಸ, ದ್ವೇಷ, ನಿರ್ದಯ, ಹೊಟ್ಟೇಕಿಚ್ಚು, ಈ ದುರ್ಗುಣಗಳು ಈತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ದುರ್ಗುಣಗಳು ಈತನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಹಿಂದೂಜನರನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಈತನು ನಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಇವನಂಥ ಬಾದಶಹನು ಮೊಗಲರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಾಗಲಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಒಡಂಬಟ್ಟಿರುವರು. ಯಾಕಂದರೆ, ಈತನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸದ್ಗುಣಗಳೂ ಇದ್ದವು.

ಈತನು ಅತ್ಯಂತ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠನೂ, ವಿಷಯಸುಖಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚದವನೂ, ಯಾವ ದುರ್ವ್ಯಸನಗಳಿಗೂ ಒಳಗಾಗದವನೂ, ಆಲಸ್ಯ ರಹಿತನೂ, ಆಗಿದ್ದನು. ಡಾಂಭಿಕತನವು ಈತನಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊಗಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾಯಿತು. ಈತನು "ಆಲಮಗೀರ" ಅಂದರೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವವನು ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಈತನ ಶೌರ್ಯವನ್ನೂ, ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನೂ, ರಾಜ್ಯ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನೂ ತಡೆಯುವಂಥ ಹಿಂದೂ ಅರಸರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಗ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೆ, ಈ ದುಷ್ಟ ಬಾದಶಹನ ಉಪಟಲವು ಮಿತಿ ಮೀರಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ರಜಪೂತಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಾಣಾರಾಜಸಿಂಹ, ರಾಜಾ ಜಯಸಿಂಗ, ಜಸವಂತ ಸಿಂಗ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾ ಮಹಾ ವೀರರು ಔರಂಗಜೇಬನನ್ನು ಪೆತ್ತಗೆ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜೀ ಮಹಾರಾಜರಂತೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದವಡೆಯೊಳಗಿಂದ ತಮ್ಮ ಬಾಂಧವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಔರಂಗಜೇಬನಂಥ ದುಷ್ಟ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಸಹನವಾಗಬೇಕು? ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ಬಾದಶಹರನ್ನು ಮೀರಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಲೆಯೆತ್ತುತ್ತಿರುವ ಶಿವರಾಯನನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ರಾಜ್ಯತೃಷ್ಣೆಯು ಆಲಮಗೀರನು ಟೊಂಕ ಕಟ್ಟಿದನು. ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲೆ ಈತನ ಸಿಟ್ಟು ಬಹಳ. ಅವರನ್ನು "ಶಿವ"ನೆಂದು ಒಂಟಿ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲದೆ 'ಶಿವಾಜಿ' ಯೆಂದು ಸಹ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದ ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನೊಳಗಿನ ಇಲಿಯೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಇಲಿಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹುಲಿಯಾಗಹತ್ತಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಸಿಟ್ಟು ನೆತ್ತಿಗೇರಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಮುಸಲ್ಮಾನಸರದಾರರನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಹಣಿದು ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾಗಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ, ಬಾದಶಹನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹುಚ್ಚಾದನು. ಅಫಜುಲಖಾನನ ಮರಣದ ತರುವಾಯ ಆಲಮಗೀರನು ಜಸವಂತಸಿಂಗನೆಂಬ ಬಲಾಢ್ಯ ರಜಪುತ ಸರದಾರನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಈತನು ಹಿಂದುವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನಮಗನಾದ ಮೊಆಜ್ಜುಮನನ್ನು ಜಸವಂತಸಿಂಗನ

ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ, ಬಾದಶಹನು ಕಳಿಸಿದನು. ಬಾದಶಹನ ವಿಶ್ವಾಸವು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ; ಯಾವ ಸರದಾರರ ಮೇಲೆಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ; ಹಿಂದೂ ಜನರನ್ನಂತು ಆತನು ನಂಬುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೆಯೇ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಿಂದೂ ಸರದಾರರ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬ ರನ್ನೇ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಆತನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರಂತೆ, ಜಸವಂತಸಿಗನನ್ನೂ ಮೊಆಜಿಮನನ್ನೂ ಬಾದಶಹನು ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲೆ ಕಳಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಯುಕ್ತಿಪ್ರಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬ ರನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮೂಗಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಹಚ್ಚಿ ಬಾವುಗನನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಬಿಡುವಂತೆ, ಆ ಇಬ್ಬರು ವೀರರನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿ ರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು.

ತನ್ನ ಮಗನೂ, ಜಸವಂತಸಿಂಗನೂ ಸುಮ್ಮನೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾದಶಹನು ಸಂತಾಪಗೊಂಡನು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಶಿವನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವರೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಗುಪ್ತಚಾರರ ಮುಖಾಂತರ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ಸಂತಾಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಶಿವನ ಪಾರಪತ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿ ಸಿದನು; ಆದರೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನವೇ ಇನ್ನೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವದಿ ಲ್ಲೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತಂದೆಯನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಪಟ್ಟವೇರಿದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಜನರಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದನು. ಉದಾ ರನಾದ ಶಹಾಜಹಾನನ ಪಕ್ಷದವರು ಹೊಂಚು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಔರಂಗಜೇಬನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋದಕೂಡಲೆ ಅವರು ಬಂಡಾಯವೆಬ್ಬಿಸಿ ಪ್ರತಿ ಬಂಧನೊಳಗಿದ್ದ ಶಹಾಜಹಾನನನ್ನು ತಿರುಗಿ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಂದೆ ಸಾಯುವ ವರೆಗೆ ಆತನು ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕದ ಲುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಸ್ವತಂತ್ರರಾದ ರಜಪೂತರು ಔರಂಗಜೇಬನನ್ನು ಹಣಿ ಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೊಂಚು ಹಾಕಿದ್ದರು. ಔರಂಗಜೇಬನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡ ತಂದೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬಂಡಾಯವೆಬ್ಬಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುವಹಾಗಿ ದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೇಬನು ತಾನೇ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಔರಂಗಜೇಬನ ಆಶ್ರಿತರಲ್ಲಿ ವೀರ

ಜುಮಲಾ ಎಂಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರನೂ, ರಾಜಾ ಜಯಸಿಂಗನೆಂಬ ರಜ
ಪುತ ಸರದಾರನೂ ಬಹು ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರ ಭಯವು ಔರಂಗಜೇಬನಿಗೆ
ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇವರ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು
ನೋಡಿ ಬಾದಶಹನು ತೋರಿಕೆಗೆ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವರಲ್ಲಿ ರಾಜಾ
ಜಯಸಿಂಗನಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು "ಮಿರ್ಝಾರಾಜ"
ನೆಂಬ ಗೌರವದ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಜಯಸಿಂಗನು ಬಹು ಸ್ವಾಮಿನಿ
ಷ್ಠನು. ಆತನು ಔರಂಗಜೇಬನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಆಟ ಹೂಡಿದ್ದರೆ, ರಜಪುತ
ರೆಲ್ಲ ಆತನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ, ಮೊಗಲ ರಾಜ್ಯವು ತತ್ತರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು.
ಆದರೆ ತಾನು ಮೊಗಲಬಾದಶಾಹಿಯ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತನಾದವನೆಂದು
ಒಮ್ಮೆ ಒಡಂಬಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಜಯಸಿಂಗನು ವರ್ತಿಸುವ ಸಂಭವವೇ
ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಈ ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯೂ, ರಜಪುತರೊಳಗಿನ ಅಂತಃಕಲಹಗಳೂ
ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಔರಂಗಜೇಬನ ದುಷ್ಟತನದ ಆಳಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಯಗೊಟ್ಟವೆಂದು
ಹೇಳಬಹುದು. ಜಯಸಿಂಗನ ಈ ಡೊಡ್ಡಿಸ್ತನದ ನಡತೆಯು ಔರಂಗಜೇಬ
ನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ, ಸಂಶಯ ಸ್ವಭಾವದ ಆ ಬಾದಶಹನು ಜಯಸಿಂಗನ ಮೇಲೆ
ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಸವಿಮಾತಿಗೂ, ಲಂಚಪುಸವ
ತ್ತುಗಳಿಗೂ ಮರುಳಾಗದ ಸಮರ್ಥ ಜಯಸಿಂಗನೇ ಪುಂಡ ಶಿವನ ಬಂಡು
ಮುರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದನು!

ಬಾದಶಹನ ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಂತೆ ಶಿವನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಎಳತ
ರಲು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜಯಸಿಂಗನ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು
ಕುರಿತು ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರು
ತ್ತದೆ. ಜಯಸಿಂಗನು ರಜಪುತನೆಂದು ಬರೆಯುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ರಜಪುತ
ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರಲ್ಲಿ ಈಗ ಮೂವರು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಾಢ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಉದೇಪುರದ
ರಾಜಸಿಂಗ, ಜೋಧಪುರದ ಜಸವಂತಸಿಂಗ, ಜಯಪುರದ ಜಯಸಿಂಗ ಇವರೇ
ಆ ಮೂವರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಣಾಪ್ರತಾಪಸಿಂಗನ
ವಂಶ್ಯನಾಗಿದ್ದು ಔರಂಗಜೇಬನ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಉಳಿದವರಿಬ್ಬರು
ಔರಂಗಜೇಬನ ಆಶ್ರಿತ ಸರದಾರರಿದ್ದು, ಅವರಲ್ಲಿ ಜಸವಂತಸಿಂಗನೆಂಬವನು ಈ
ಮೊದಲೆ ಬಾದಶಹನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು,

ಅಂತರಂಗದಿಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ದಿನಹಾಕುತ್ತ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಅಸಹ್ಯವಾದ ದ್ವೇಷಭಾವವಿತ್ತು. ಈ ಮೂವರು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಡೆದು, ಬಾದಶಹನೊಡನೆ ವಿರೋಧ ಬಳಿಸಿದ್ದರೆ ಇವರ ತಂತ್ರದಂತೆ ಇಡಿಯ ರಜಪುತಸ್ಥಾನವೇ ಕುಣಿದು ದಿಲ್ಲಿಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಬುಡಮೇಲಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿಯೂ ಜಯಸಿಂಗನು ಕೆಲಬಾಬುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ದೃಢನಿಶ್ಚಯ, ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠೆ, ಶೌರ್ಯ, ವಿನಯಭಾವ ಇವು ಬಣ್ಣಿಸತಕ್ಕಂಥವಾಗಿದ್ದವು. ಆತನು ಒಮ್ಮೆ ಯಾವದೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರೆ ತೀರಿತು, ಅದು ಕೊನೆಗಾಣುವವರೆಗೆ ನಡುವೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದು, ಅಥವಾ ಸುಮ್ಮನೆ ದಿನ ಹಾಕುವದು ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಕನಸುಮನಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವೇ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಘ್ನಗಳು ಒದಗಿದಂತೆ ಆತನ ಕಾರ್ಯೋತ್ಸಾಹವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗಿ, ವಿಘ್ನನಿವಾರಣೋಪಾಯಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೇಳಿಕೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಬದಲಿಸುವದು ಆತನ ಶೀಲವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯು ಅಚಲವಾದದ್ದು; ಶೌರ್ಯವು ಅತುಲವಾದದ್ದು; ಧೈರ್ಯವು ಅಗಾಧವಾದದ್ದು. ಈ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಶಹಾಜಹಾನನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಈಗಿನ ಔರಂಗಜೇಬನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯಗಳು ಈತನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ಘನವಂತನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯವೂ, ಮಾರ್ದವವೂ ಬಹಳ. ಆತನು ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಆತನನ್ನು ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆತನ ವೈರಿಗಳು ಕೂಡ ಆತನ ಮುಂದೆ ಬಾಯಿ ಬಿಡಲು ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದರು. ಆತನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಬಹಳ. ಜನರ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಅವರ ಒಲವನ್ನು ತಿಳಕೊಳ್ಳುವ ಆತನ ಕೌಶಲ್ಯವು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದಿತ್ತು. ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳಸ್ವಭಾವದವನು. ಆತನಿಗೆ ಒಳಗೊಂದು ಹೊರಗೊಂದು ಸರ್ವಥಾ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಅಂಥ ಜನರ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಆತನು ಬಹು ಬೇಗ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಹಾರಾಜರ ಉದ್ದೇಶವು ಸ್ತುತ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು; ಅವರ

ವಿಷಯವಾಗಿ ಆತನಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿಯೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಕಾರ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಮರೆ ಮೋಸಗಳು ರಜಪೂತರ ಶೀಲಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪತಕ್ಕವಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಬಾದಶಾಹಿಯ ಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ವಿರೋಧಬೆಳಿಸುವದೆಂದರೆ ಗುಡ್ಡಕೊರೆದು ಮೈಮೇಲೆ ಕೆಡವಿಕೊಂಡಂತೆಯೆಂತಲೂ ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಮಹಾರಾಜರ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಯುಕ್ತಿ-ಪ್ರಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ, ಸ್ವಜನಾಭಿಮಾನವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಆತನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ರಾಮಸಿಂಗನ ಮುಂದೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು; ಅದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲಿನ ರಾಮಸಿಂಗನ ಪ್ರೇಮವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿತ್ತು ಆತನು ಮಹಾರಾಜರ ಹಿತಚಿಂತಕ ಮಿತ್ರನಾಗಿದ್ದನು.

ಬಾದಶಹನ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿವಸದ ದರ್ಬಾರವಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ಗೌರವಿಸಿ, ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಮಿರ್ಝಾರಾವ, ತಾವು ಮೊಗಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಧಾರ ಸ್ತಂಭವು. ಬಾದಶಾಹಿಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ತಮ್ಮ ಅಭಿಮಾನವು ಸ್ತುತ್ಯವಾದದ್ದು, ನಿಷ್ಠೆಯು ಅಚಲವಾದದ್ದು. ಈವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮಿಂದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸಗಳು ಕೊನೆಗೊಂಡು, ಅದರಿಂದ ಬಾದಶಾಹಿಯ ಗೌರವ-ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದವು. ನಿಮ್ಮಂಥ ದುರಂಧರರು ಬಾದಶಾಹಿಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ದಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಿರುವಾಗ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಶಿವನೆಂಬ ಪುಂಡನು ಬಾದಶಾಹಿಯ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನೇ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲನಾಗುತ್ತ, ಬಾದಶಾಹಿಯ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಎತ್ತುವಷ್ಟು ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ. ಜಸವಂತಸಿಂಗರನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಹಾಜಾದಾ ಮುಆಜುಮರನ್ನೂ ಕೂಡ ಶಿವನು ಈಗ ತನ್ನ ಕುಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಸವಿಮಾತುಗಳಿಂದಲೂ ಮರುಳು ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬ ಪುಂಡನ ದಂಡನೆಗೆ ಇಷ್ಟು ವಿಲಂಬವೇ? ಒಬ್ಬ ಕೊಳ್ಳೆಗಾರನೆಂದರೇನು, ಆತನು ವಿಜಾಪುರದ, ಹಾಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಬಾದಶಾಹಿಯ ಸರದಾರರಿಗೆ ಚೆಳ್ಳಹಣ್ಣು ತಿನಿಸುವದೆಂದರೇನು? ಮಿರ್ಝಾ, ಆ ಪುಂಡನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ನೀವೇ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶಿವನು ಪುಂಡನಾಗಿರಲಿ, ಲಂಡನಾಗಿರಲಿ ಮೊಗಲ ಸಿಂಹಾಸನದ ಶತ್ರುವೂ ಆಗಿರಲಿ, ಆದರೆ,

ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯಾದ ನಿಮ್ಮ ಆಲಮಗೀರ ಬಾದಶಹನು ಆತನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿ ಗೌರವಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕು. ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಸೈನ್ಯದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವು ನಿಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ,'' ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಜಯಸಿಂಗನು ಗೌರವಯುಕ್ತ ವಿನಯದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತ ಬಾದಶಹನನ್ನು ಕುರಿತು—''ಖಾವಿಂದ, ಪೂಜ್ಯವಾದ ಮೊಗಲ ಬಾದಶಾಹಿಯ ಪುಣ್ಯಪ್ರತಾಪದ ಮುಂದೆ ಪುಂಡ ಶಿವನ ಪಾಡೇನು? ಪುಂಡ ಶಿವನನ್ನು ದಂಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಾದಶಾಹಿಯ ಪದರಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಜನ ಬಲಾಢ್ಯರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಸಿಂಹಾಸನದ ಸೇವೆಯ ಸುಯೋಗವನ್ನು ಪ್ರತಾಪವಂತ ಆಲಮಗೀರ ಬಾದಶಹರವರು ನನಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು. ಜಹಾಪನಾ, ಮೊಗಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪ್ರತಾಪ ಪ್ರಖರ ಕಿರಣಗಳಿಂದಲೇ ಶಿವನು ಹುರುಪಳಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಸೇವಕನಾದ ಮಿರ್ಝಾನಿಗಾಗುವ ಆಯಾಸವೇನು? ಆತನಿಗೆ ಕೊರತೆಯಾದರೂ ಯಾವ ಮಾತಿನದಿರುವದು?''

ಈಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದ ಮಿರ್ಝಾ ರಾಜನ ವಿನಯದ ದರ್ಪೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದರ್ಬಾರದ ಜನರು ಬಹು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟರು. ಬಾದಶಹನಂತೂ ತನಗಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ತನ್ನ ಗಂಭೀರ ಮುದ್ರೆಯಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲ, ಕಂಠರವದಿಂದಲೂ ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿದನು; ಆದರೆ ಕಪಟಾಚರಣ, ಕುಟಿಲ ತಂತ್ರ ಇವುಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಕಲುಷಿತ ಮನಸ್ಕನಾಗಿದ್ದ ಬಾದಶಹನ ಅಂತರಂಗ–ಬಹಿರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಏಕತ್ವವು ಹ್ಯಾಗಿರಬೇಕು? ಆತನು ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಿರ್ಝಾ ರಾಜನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಎಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೂ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಪಿಶಾಚವು ಆತನನ್ನು ಬಡಿಮುಕೊಳ್ಳದೇ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿಂದೂ ಜನರು ತಮ್ಮೊಳಗೇ ಗೇಣು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನನಗೆ ಮುಣುಗುನೀರು ತರಬಹುದೆಂದು ಆತನು ಶಂಕಿಸಿದನು. ಶಿವನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದ ಆ ಕುಟಿಲ ಹೃದಯದ ಬಾದಶಹನಿಗೆ, ಜಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ ಮನೋದಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಕಪಟ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಇದೇನು ಸೋಜಿಗನಾನವಲ್ಲ.

ಬಾದಶಹನ ಕಠಿಣ ಹೃದಯುವನ್ನಂತೂ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಸಲ್ಲ. ಆತನು ತನ್ನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತಂದೆಯಾದ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸಿನ ಶಹಾಜಹಾನನನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಗೋಳಾಡಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಓದಿದರೆ, ವಾಚಕರಿಗೆ ಆತನ ಸ್ವಭಾವದ ಪರಿಜ್ಞಾನವಾಗಬಹುದು. ಶಹಾಜಹಾನನು ತನ್ನ ಪ್ರೀಯ ಪತ್ನಿಯ ಸ್ಮಾರಕಕ್ಕಾಗಿ ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣವಲ್ಲಿ ತಾಜಮಹಾಲೆಂಬ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಸೀದಿಯನ್ನು ನೀರಿನಂತೆ ಹಣ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿರುವನಷ್ಟೇ? ಆ ಮಂದಿರವು ಹಗಲಿರುಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವಂಥ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹುಡಿಕಿ ಆಲಮಗೀರನು ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣದ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ತಪಗಟ್ಟಲೆ ಬಾದಶಾಹಿಯ ವೈಭವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಉಪಭೋಗಿಸಿದ ವಿಲಾಸಿಯಾದ ಶಹಾಜಹಾನನಿಗೆ, ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಉಣಿಸು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ತೀರ ಕದನ್ನದಿಂದ ಆತನು ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇನೆ-ಬೇಸರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಔಷಧವು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಫಕೀರನಹಾಗೆ ಆತನು ಉದ್ದವಾದ ನಿಲುವಂಗಿಯನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತಲೆಗೊಂದು ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪಂಜರದೊಳಗಿನ ಪಶುವಿನಂತೆ, ಪಂಜರದಂಥ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಲು ಊರುತ್ತ ಇತ್ತಿಂದತ್ತ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಓಡಾಡುವದನ್ನು, ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರುಗಳುದುರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆತನ ಸ್ನಾನ ಮುಖಮಾರ್ಜನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲೊಂದು ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಹಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ತಣ್ಣೀರಾಗಲಿ ಬಿಸಿನೀರಾಗಲಿ ಹಾಯುತ್ತಿರುವವು. ಆ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ಆ ವೃದ್ಧ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಯಾವತ್ತೂ ವಿಧಿಗಳನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾದಶಹನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಅಂತಃಕರಣದವರು ಯಾರೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ಆತನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಹೊಗಲಿಚ್ಛಿಸಿದರೆ, ದುಷ್ಟ ಔರಂಗಜೇಬನು ಹೋಗಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಾನು ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಂತೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ತನ್ನನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಾರೆಂಬ ಭಯವು ಆಲಮಗೀರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಟೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಭಯದಿಂದಲೇ ಆತನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂಡ ಅಜ್ಜನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಕಠಿಣತರವಾದ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಕಣ್ಣೀರುಗಳಿಂದ ಕೈ ತೊಳೆ

ಯುತ್ತ ವೈಭವ ಶಾಲಿಯಾದ ಶಹಾಜಹಾನನು ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯ ಬೇಕಾಯಿತು!

ಹೀಗೆ ಹಡೆದ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡದ ಔರಂಗಜೇಬನಿಗೆ ದಯವೆತ್ತಣದು, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವೆತ್ತಣದು? ಇಂಥ ಕಠೋರ ಹೃದಯದ ಬಾದಶಹನು, ಕಾಫರನೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಶಿವನೆಂಬ ಒಂಟಿಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಮಹಾರಾಜರ ವಿಷಯವಾಗಿ ದಯವನ್ನು ತಾಳಬಹುದೇ? " ತಾನು ಕಳ್ಳ ಪರರ ನಂಬ " ನೆಂಬಂತೆ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನನ್ನು ಬಾದಶಹನು ನಂಬಬಹುದೇ? ದಕ್ಷಿಣದೊಳಗಿನ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾದಶಹನು ಶಿವನನ್ನು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ವಿಜಾಪುರ ಗೋವಳಕೊಂಡಗಳ ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಬಾದಶಾಹಿಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಗೊತ್ತಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದನು. ರಾಜನು ಉಳಿದವರಂತೆ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತ ಮಾಡುವವನಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ಆ ಕಪಟಿಯಾದ ಆಲಮಗೀರನು ಅರಿತಿದ್ದರೂ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಆತನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆತನಿಗೆ ಎದೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಲಿಷ್ಠ ಜಯಸಿಂಗನಿಗಂತೂ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಕುಟಿಲತನವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಮೊದಲು ರಾಜನೀತಿಯೇ ಕುಟಿಲವಾದದ್ದು; ಅದರಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೇಬನ ರಾಜನೀತಿಯಂದಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು? ಬಾದಶಹನು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು; ಆದರೆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಮೆಣಸು ಅರೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ದಿಲೇರಖಾನನೆಂಬ ಬಲಾಢ್ಯ ಸರದಾರನನ್ನು ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಸಹಾಯಕನೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಸಂಶಯ ಸ್ವಭಾವದ ಆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನ ಬಾದಶಹನು ಖಾನನಿಗೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ—" ಜಯಸಿಂಗನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಫಿತೂರಿಯ ಲಕ್ಷಣವು ತೋರಿದ ಕೂಡಲೆ ನೀನು ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡು, ಜಯಸಿಂಗನನ್ನು ಹಿಂದುಗಡೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೋಣವಂತೆ. " ಎಂದುಹೇಳಿದ್ದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಆ ತಂತ್ರಗಾರನಾದ ಬಾದಶಹನು ದಾವುದಖಾನ, ಇಹಲೇರಖಾನ, ಶೇಕಜಾದಾ, ಕುಜಾರಖಾನ, ಮುಲ್ಲಾಯಹೇಜ, ಜಬರ್ದಸ್ತಖಾನ, ಬಾದಲಬಖ

ತ್ಯಾರ, ಬರ್ಕಂದಾಜಖಾನ, ಎಂಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರನ್ನೂ, ರಾಜಾರಾಯಸಿಂಗಶಿಸ್ತೋದಿಯಾ, ರಾಜಾಸುಜನಸಿಂಗಬುಂದೇಲಾ, ಕಿರಾತಸಿಂಗ, ರಾಜಾನರಸಿಂಗಗೌರ, ಪೂರಣಮಲ್ಲ ಬುಂದೇಲಾ ಎಂಬ ರಜಪೂತ ಸರದಾರರನ್ನೂ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನೊಡನೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬಾದಶಹನ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿವಸದ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಿಗೆ ಶಿವನಮೇಲೆ ಸಾಗಿಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು; ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಪುಷ್ಯಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹೊರಟನು. ಆಗಿನ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯದ ಚಂದದಿಂದಲೇ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಸೈನ್ಯವಾದರೂ ಹೊರಟಿತ್ತು. ಮೊಗಲಸೈನ್ಯವು ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟಿತೆಂದರೆ ದಂಡಿನವರ ಸುಖೋಪಭೋಗಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮನಬಂದಂತೆ ಅವರು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನಸ್ಸು ದಣಿಯುವವರೆಗೆ ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಳೆದುನಿಂತ ಪೈರನ್ನು ತುಳಿಸಿ ಹಾಳುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕು ತಮಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಯಾರೂ ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಹೀಗೆ ಯಾಕೆಂದು ಯಾರೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ತಡೆದರೆ ಅವರ ಪರಿಣಾಮವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಹೀಗೆ ಯಾಕೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ ದಾದು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ದಂಡಿನೊಡನೆ ಯಾವತ್ತು ಸುಖೋಪಭೋಗದ ಸಾಧನಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದುಪಾಲು ಸೈನ್ಯವಿದ್ದರೆ ಹತ್ತುಹಾಲು ಬಾಜಾರ ಬುಣುಗು ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಜಾರ ಬುಣುಗಿನಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಕಾರರು, ಆಟಗಾರರು, ತಮಾಶೆಗಾರರು, ಪಾತರದವರು, ಗಾಯಕರು ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ವಿಧದ ಜನರ ಸಂಗ್ರಹವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಿನ ಸೈನ್ಯವೆಂದರೆ, ನಡೆದು ಹೋಗುವ ಪಟ್ಟಣವೆಂತಲೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಧಾರಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇಹವಿಡುವ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಹೊರಟಿದ್ದ ವೀರರಿಗೆ, ಜನಾಪವಾದದ ಭಯವು ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಇರುವವರಾರು ಸಾಯುವವರಾರು ಎಂಬವರ ನಿಯಮವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ತಿಂದುಂಡು ಸುಖಪಟ್ಟದ್ದೇ ಬಂತೆಂದು ತಿಳಿದು ದಂಡಾಳುಗಳು ಮನಬಂದಂತೆ ನಡಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಎಲ್ಲ ಸೈನ್ಯಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬಹುತರ ಹೀಗೆಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯದ ಸುಖೋಪಭೋಗದ

ಇಚ್ಛೆಯೂ, ಡಾಂಭಿಕತನವೂ ಮೀರಿಮೀರಿದ್ದವು. ಜಯಸಿಂಗನು ಸನ್ ೧೬೬೫ನೇ ಇಸವಿಯ ಜನೇವರಿ ತಿಂಗಳ ೯ನೇ ತಾರೀಖಿನೊಳಗೆ ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಕೆಳಗಿಳಿದನು. ಮಕರಸಂಕ್ರಮಣವು ನರ್ಮದಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ಮುಂದೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿವಸಗಳೊಳಗೆ ಆತನ ಸೈನ್ಯವು ಬರ್ಹಾಣಪುರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿತು. ನಡುವೆ ವಿರಾಮವಿಲ್ಲದೆ ವೇಗದಿಂದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದರಿಂದ, ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಬರ್ಹಾಣಪುರದಂಥ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಇಚ್ಛೆಯಾಯಿತು. ಸೈನ್ಯದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಜಯಸಿಂಗನು ಬರ್ಹಾಣಪುರದಲ್ಲಿ ಎಂಟುದಿನ ನಿಲ್ಲುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಾಡಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೈನಿಕರು ಆನಂದಭರಿತರಾದರು. ಅವರ ಚಲ್ಲಾಟಕ್ಕೆ ಕಳೆಯೇರಿತು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರ್ಹಾಣಪುರವು ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿತ್ತು. ವಿಜಾಪುರವನ್ನುಳಿದು ನರ್ಮದೆಯ ದಕ್ಷಿಣದೊಳಗಿನ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪಟ್ಟಣವೂ ಇಷ್ಟು ಘನತೆಗೇರಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಜಯಸಿಂಗನ ಸೈನ್ಯವು ಚಕ್ಕಂದದಿಂದ ಎಂಟು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಸೈನ್ಯದ ಸರಬರಾಯಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಿದ್ಧತೆಯಾಯಿತು. ಆಗ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಔರಂಗಾಬಾದಕ್ಕೆ ಸಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸೈನ್ಯದ ತಳಕಿತ್ತಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಸೈನ್ಯವು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಹತ್ತಿತು. ಬರ್ಹಾಣಪುರದಿಂದ ಹೊರಟಂದಿನಿಂದ ಔರಂಗಾಬಾದಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುವವರೆಗೆ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಊಟ-ಉಡಿಗೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಸಿಗುವ ನಾಲ್ಕಾರು ತಾಸುಗಳ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೇ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯು. ಜಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ಚಕ್ಕಂದಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವುಂಟುಮಾಡದಿದ್ದರೂ, ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಸೈನಿಕರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಕೊಟ್ಟರೆ ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಅರವತ್ತು ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದರೂ ಉತ್ಸಾಹಶಾಲಿಗಳಾದ ತರುಣರಂತೆ ಆತನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿ, ಸೈನಿಕರು ತನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ನಡಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ, ಬೇರೆ ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಕಣ್ಣುಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿ ತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಮಾ

ಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಸೈನಿಕರ ಆಲಸ್ಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಿಯಮಿತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯವು ತಪ್ಪದೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ಜಯಸಿಂಗನ ಈ ಅತ್ಯಂತ ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆಗಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಸೈನಿಕರು ಸೈತಾನ ಸಿಂಗನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೈನ್ಯವು ಬರ್‍ಹಾಣಪುರದಿಂದ ಹೊರಟು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗೆ ಔರಂಗಾಬಾದಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿತು. ಒತ್ತರದಿಂದ ಪುಣೆಗೆ ಸಾಗಬೇಕೆಂದು ಆತುರಪಡತ್ತಿದ್ದ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಔರಂಗಾಬಾದದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಲ್ಲಬಾರದೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಶಹಾಜಾದಾಮುಅಝ್ಝಮನು ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕಂಡು ಹೋಗುವದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು; ಅದ್ದರಿಂದ ಮಿರ್ಝಾನು ಎರಡುದಿನ ಔರಂಗಾಬಾದದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೇಬನಿಂದ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಿಗೆ, ದಕ್ಷಿಣದ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚದ ಸಂಪೂರ್ಣಾಧಿಕಾರವು ದೊರೆತಂತೆ ಪತ್ರಬಂದಿತು; ಅದರಿಂದ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಉತ್ಸಾಹವು ಹೆಚ್ಚಿ, ಆತನು ದಕ್ಷಿಣದ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಯಥಾಪೇಕ್ಷಿತ ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಒಂದು ಲಕ್ಷರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಂಗಡ ತಕ್ಕೊಂಡು ಪುಣೆಗೆಬಂದು ತಳಊರಿದನು. ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಪ್ರಯಾಣದಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜರಗುಪ್ತಚಾರರು, ಈ ದುಷ್ಟವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು.

೩ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಜಯಸಿಂಗನ ಪ್ರಭಾವ.

ಮೇಲಿನ ಪ್ರಕರಣದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು; ಸಂಶಯ ಸ್ವಭಾವದ ಆ ಹೊಟ್ಟೇಕಿಚ್ಚಿನ ಬಾದಶಹನು

ಹಿಂದುವಾದ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಿಗೆ ಅಂಥ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಓದಿ, ವಾಚಕರು ಸಂಶಯಪಟ್ಟಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಪ್ರಭಾವವೇ ಅಂತಹದು. ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಔರಂಗಜೇಬನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹೊರಟಬಳಿಕ, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದನು. ತಾನು ಶಿವಾಜಿಯ ಪಾರುಪತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿರಲು, ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಬರುವಂಥ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆತನು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಔರಂಗಜೇಬನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಧೈರ್ಯವು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಹೊರತು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಸಹಸಾ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ಪತ್ರದಿಂದ ಜಯಸಿಂಗನ ದೂರದರ್ಶಿತ್ವವೂ, ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಿರಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವದರಿಂದ ಆದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವೆವು. ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಒಕ್ಕಣಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬರೆದಬಳಿಕ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಬಾದಶಹನನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದದ್ದೇನಂದರೆ—

"ಖಾವಿಂದ, ದಂಡಯಾತ್ರೆಗಾಗಿ ಹೊರಟಿರುವ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ಆಶೆತೋರಿಸುವ, ಅಥವಾ ಅವರನ್ನು ಅಂಜಿಸುವ ಸಂಪೂರ್ಣಅಧಿಕಾರವು ಇರಬೇಕಾಗುವದು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದವರಿಗೆ ಇನಾಮು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೂ, ಹೇಡಿತನ ತೋರಿಸಿದವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಸ್ವತಂತ್ರಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಯಾರುಕೇಳುವರು? ಶಾಹಿಸ್ತೆಖಾನರ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅಧಿಕಾರವು ಔರಂಗಾಬಾದದ ಕಾರಕೂನರಕಡೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ. ಯಾರಿಗಾದರು ಇನಾಮು ಕೊಡಬೇಕೆಂದರೆ, ಸ್ವತಂತ್ರಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಶಹಾಜಾದಾ ಮುಅಜ್ಜಮರವರ ಕಡೆಗೆ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು; ಅವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಆಟವೇನೂ ನಡೆಯುವಹಾಗಿಲ್ಲ; ತಮಗೆ ಒಳಿತು-ಕೇಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಂಬದು ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಹೊರತು ಅವರುನನ್ನ ಹುಕುಮನ್ನು ಯಾಕೆಮನ್ನಿಸುವರು? ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಕಾರ್ಯಸಾಧನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಘಾತಕವಾಗಿರುವದು. ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣಅಧಿಕಾರವಿದ್ದ ಹೊರತು, ಇಂಥ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಿಯೇತೀ

ರೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಾತು ಖಾವಂದರವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತೋರಿದಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಯಾವತ್ತು ಸೈನ್ಯದ ಒಳಿತು ಹೀನುಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಸಂಪೂರ್ಣಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸೋಣ ವಾಗಬೇಕು. ನಾನು ದಕ್ಷಿಣದ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಉತ್ತರದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದೆನೆಂದರೆ, ಪುನಃ ಅವರವರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವರವರ ಕಡೆಗೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಯಾರ ಯೋಗ್ಯತೆಯೆಷ್ಟು, ಯಾರು ಏನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು ಎಂಬದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾದಹಾಗೆ ಎರಡನೆಯವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಶಹಾಜಾದರವರಾದರೂ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು, ಎಲ್ಲಿ ನೋಡುವರು? ಔರಂಗಾಬಾದದ ಕಾರಕೂನರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಅವರು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬತಕ್ಕವರು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಔರಂಗಾಬಾದದ ಕಾರಕೂನರ ಕೈಕೆಳಗಿನವನಾದಂತಾಗಿ, ಅವರು ನನ್ನ ಮಾತು ನಡಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಮಾನ ಉಳಿಯಬೇಕು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾನಹಾನಿಯಾಗಬೇಕು; ಎಂಬ ಅನಿಶ್ಚಿತ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕುದುರೆ ಹತ್ತುವವನೊಬ್ಬನು, ಲಗಾಮು ಹಿಡಿಯುವವನೊಬ್ಬನು ಎಂಬ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸರಿಯಾದದ್ದಲ್ಲ. ಯುದ್ಧದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಂತು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸರ್ವಥಾ ಕೆಲಸದ್ದಲ್ಲ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಖಾವಂದರವರಿಗೆ ನಾನು ಬರೆದು ತಿಳಿಸಬೇಕೆನ್ನುವಹಾಗಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಖಾವಂದರವರು ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಪರಾಮರಿಸಿ, ಸೈನ್ಯದ ಯಾವತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ, ಆಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ಈ ಬೇಡಿಕೆಯು ಖಾವಂದರವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತೋರಿ ಅದರಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಸಿದರಂತು ಸರಿಯೇ, ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ, "ನಾನು ಹೀಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆನು, ಖಾವಂದರವರು ಅದನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡಲಿಲ್ಲ" ವೆಂಬದನ್ನಾದರೂ ಬೈಲಿಗೆ ಹಾಕಬಾರದು; ಯಾಕಂದರೆ ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ನೀರು ಬಹಳವಾಗಿ ಇಳಿದೀತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಯೋಗ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಖಾವಂದರವರು ಸಮರ್ಥರಿರುವಿರಿ."

ಔರಂಗಜೇಬನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಶಯ ಸ್ವಭಾವದವನು, ಬಹು ಹೊಟ್ಟೇಕಿಚ್ಚಿನವನು ಸರಿ; ಆದರೆ ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿದ ಕೂಡಲೆ ಅದರೊಳಗಿನ ಬೇಡಿಕೆಯ ಸತ್ಯತೆಯು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯಿತು. ಜಯಸಿಂಗನ

ಬೇಡಿಕೆಯು ನ್ಯಾಯವಾದದ್ದರಿಂದ ಬಾದಶಹನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಅಂದಬಳಿಕ ಯಾತಕ್ಕೇನು ತಡ? ಕೂಡಲೆ ಔರಂಗಾಬಾದಕ್ಕೆ ಬಾದಶಹನು ಆಜ್ಞಾಪತ್ರವನ್ನು ಕಳುಹಿದನು. ಜಯಸಿಂಗನು ಬೇಡಿದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ಆ ಹಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆತನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದೆಂತಲೂ ಬಾದಶಹನು ಆಜ್ಞಾಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದನು. ಅದರಂತೆ, ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಕಳಿಸಿದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ, ಕರೆಯಾಳುಗಳನ್ನೂ ಆತನು ಹೇಳಿದ ದುರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆಯಾ ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನು ಬಾದಶಹನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದನು. ಈ ಮೇರೆಗೆ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು; ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡೆಯುವ ವಿಷಯದ ಆತನ ಉತ್ಸಾಹವು ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆತನು ಒಂದುಲಕ್ಷರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಮಹಾರಾಜರ ಸುತ್ತು ಬಲೆಯನ್ನು ಸುತ್ತುವ ಎತ್ತುಗಡೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಮೂವರು ಬಾದಶಹರ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮ, ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿತ್ವ, ರಾಜತಂತ್ರಕುಶಲತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು, ಮೊಗಲ ಬಾದಶಾಹಿಯ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವೆನಿಸಿದ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೂ, ಕಾರ್ಯಕುಶಲತೆಗೂ ಮರಾಟರು ಬೆದರಿದರು. ಮಹಾರಾಜರ ಆಲೋಚನೆಯು ಕೆಟ್ಟಿತು. ವೇಷಾಂತರಗಳಿಂದಲೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಈ ವರೆಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರನ್ನೂ, ಹಿಂದೂಸರದಾರರನ್ನೂ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಿ, ಇಲ್ಲವೆ ಮಂಕುಬೂದಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ತಮ್ಮ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಂತೆ ಈಗ ಮಾಡಹೋದ ಮರಾಟರೆಲ್ಲರೂ ಧೂರ್ತ ಜಯಸಿಂಗನು ಒಡ್ಡಿದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಸೆರೆಯಾಳಾದರು. ಜಯಸಿಂಗನು ಒಳ್ಳೇ ಮುತ್ಸದ್ದಿಯಾದದ್ದರಿಂದ, ಅರ್ಥಹಾನಿ-ಪ್ರಾಣಹಾನಿಗಳಾಗದೆ, ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಹಣ್ಣಿಗೆ ತಂದು, ಅವರು ತಾವಾಗಿ ಶರಣುಬರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಲೆಯನ್ನು ಒಡ್ಡಹತ್ತಿದನು. ಮೂಗು ಹಿಡಿದರೆ ಬಾಯಿಯು ತಾನೇ ತೆರೆಯುವದೆಂಬ ನಿಯಮದಂತೆ, ಆತನು ಮರಾಟರ

ಯಸುಕಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಭಾಗಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಮರಾಟರು ಲುಕಾಡದಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೇರೆ ರೆ ಮರಾಠಾ ಸರದಾರರನ್ನೂ, ದುರ್ಗಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ರವಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮಹಾರಾಜರ ಬಿಗುವಿನ ಗುಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳ ತ್ತಿದನು. ಇದಲ್ಲದೆ, ಮಹಾರಾಜರ ಪಕ್ಷದ ಜನರನ್ನು ಚತುರೋಪಾಯ ಳಿಂದ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ನಡಿಸಿದನು ಆಲ ದ ಸೋಂಕು ಸಹ ಇಲ್ಲದೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಕೈ ತೊಳಿದುಕೊಂಡು ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಂತೆ, ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ದೀರ್ಘ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮಹಾರಾಜರ ಬಲಿಯ ರ್ಗಗಳನ್ನು ಜಗ್ಗ ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ, ಇಡಿಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೇ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾ ಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಗಂಭೀರ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿ ದರು. ಇಂಥ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಕಂಗೆಡದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಜಯಸಿಂಗನು ಈ ಮೇರೆಗೆ ಎಲ್ಲಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲೆ ಏರಿಹೋಗುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಕುತು ಬಖಾನನು ಅನ್ನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಜುನ್ನರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಯಸಿಂಗನು ಪುಣೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಪುರಂದರ ದುರ್ಗ ವನ್ನು ಮುತ್ತುವ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, “ಮಹಾರಾಜರು ಸಿಂಹಗಡದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದು, ನೀವು ಪುಣೆಯಿಂದ ಹೊರಟಕೂಡಲೆ ಅವರು ಮೊಗಲ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸುವರೆಂ”ಬ ವರ್ತ ಮಾನವನ್ನು ಚಾರರು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಮಿರ್ಝಾರಾ ಜನು ಕುತುಬಖಾನನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ತಕ್ಕ ಬಂದೋಬಸ್ತು ಮಾಡಿ, ತಾನು ಸಿಂಹಗಡವನ್ನೂ, ದಿಲೇರಖಾನನು ಪುರಂದರ ದುರ್ಗವನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮುತ್ತಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಇವೆರಡೂ ದುರ್ಗಗಳೂ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವುಗಳು. ಮೊದಲ ತುತ್ತಿಗೇ ಇವೆರಡನ್ನೂ ತಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಮರಾ ರ ಬಗರು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದನು. ತನ್ನ ಗಿನ ಬಲಿಯ ಬಿಗತದಿಂದ ಮರಾಟರು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೆತ್ತಗಾಗಿ ಹೋಗಿ ವರೆಂದು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ತಿಳಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆತನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು

ನಿರರ್ಥಕವಾದದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಯುದ್ಧಕಲೆ
ಯಲ್ಲಿ ಒಳಿತಾಗಿ ನುರಿತವನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಶೌರ್ಯ-ಧೈರ್ಯ-ಸೈನ್ಯಬಲ
ಗಳು ಹೊಗಳತಕ್ಕಂಥವಾಗಿದ್ದವು. ನಿಜವಾಗಿ ಆತನು ಮರಾಟರನ್ನು ಯಾವ
ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಲೆಕ್ಕಿಸುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆತನು ಮರಾಟರ ಕರ್ತೃತ್ವ
ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಚಪಲತನವನ್ನೂ, ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ
ಅರಿತವನಾಗಿದ್ದನು. ಮಹಾರಾಜರ ದರ್ಪದ ಪರಿಣಾಮವು ಆ ವೃದ್ಧವೀರನ
ಮೇಲೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಬಲದ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಆತನು ಮರಾಟರನ್ನು
ಸರ್ವಥಾ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರ ಉದ್ದೇಶವು ಸ್ತುತ್ಯವಾದದ್ದೆಂ
ತಲೂ, ಈ ರೆಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಸಾಹಸವು ವರ್ಣನೀಯವೆಂತಲೂ ಆತನು
ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ತಾನು ಎಷ್ಟು ಅಟ್ಟಹಾಸಮಾಡಿದರೂ, ಒಂದೊಂದು ದುರ್ಗ
ವನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಮರಾಟರು ರಕ್ತದ ಕಾವಲಿಗಳನ್ನು ಹರಿಸದ
ದುರ್ಗವನ್ನು ಬಿಡರೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಕಠಿಣಪ್ರ
ಸಂಗಗಳನ್ನು ಸ್ವಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ನೀಗಿ, ಮೊಗಲ ಬಾದಶಹನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ
ಅವರಮೇಲೆ ಸಹ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸು ಕೂಡಿಸಿದ್ದ ಆ ರಜಪೂತವೀರನು, ಇಂತ
ಆತಂಕಗಳಿಗೆ ಸೊಪ್ಪುಹಾಕುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ತನ್ನ ನಿಶ್ಚಯದಂ
ತಾನು ಸಿಂಹಗಡವ ಮುತ್ತುವದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಪುರಂ
ದರ ದುರ್ಗವನ್ನು ಮುತ್ತಹೇಳಿದನು. ಆತನು ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಜಾಗರೂಕ
ವಾಗಿರಲು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸರಳತನದಿಂದ—"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಮರಾ
ಟರೊಡನೆ ಕಾದುವದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ವಶಮಾಡಿ
ಕೊಳ್ಳುವದು ಸುಲಭಕಾರ್ಯವಲ್ಲ. ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯಾದಹೊರತು
ಎಂದಿಗೂ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಒಮ್ಮೆ
ಸಾಮೋಪಚಾರದಿಂದ, ಒಮ್ಮೆ ದರ್ಪದಿಂದ, ಒಮ್ಮೆ ಅನುಕೂಲತೆತೋರಿ
ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯೂ, ಆಯಾಸವೂ ಆಗದೆ ಚಾತು
ರ್ಯದಿಂದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಂತಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ ಕೇವಲ
ಒಗರಿನಿಂದ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಹೋದರೆ, ಸಿಂಹನ ದವಡೆ
ಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಆನರ ಮೀಸೆಯ ಕೂದಲುಗಳು ಕಿತ್ತುಹೋದಂತಾಗುವದು

ರೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮೀಸೆಗಳು ಕಿತ್ತುವವೋ, ಒಳಗೆ ಸೇರಿದವರು ಜಬ್ಬ
ಾಗುವರೋ ಎಂಬದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಜಯಸಿಂಗನ ಈ ಮಾತುಗಳು ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಬಲು ಒಗರಿನವನು. ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ವಿಷ ವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ ಬಹಳ. ಶಿವಾಜಿಯು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರನ್ನು ಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ಹಣಿದ ಸೇಡನ್ನೆಲ್ಲ ಈಗ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆತನು ರಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಯಸಿಂಗನ ಈ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ನನು ಹೇಡಿತನದ್ದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಜಯಸಿಂಗನು ಶಿವಾಜಿಗೆ ಅಂತ ಗದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವನೆಂತಲೂ ಆತನು ದುಕೊಂಡನು. ಆ ಉದ್ಧಟಸ್ವಭಾವದ ಖಾನನು ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು, ವಾ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಮೋರೆಯ ಂದೆ ಆದರಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಆಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಿರ್ಝಾರಾ ು ಸಂತಾಪಗೊಂಡನು; ಆದರೆ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಹೊರಗೆಡವುವದ. ಹಿತಕರ ದ್ದರಿಂದ ಆ ಗಂಭೀರಸ್ವಭಾವದ ರಜಪೂತನು ಅದನ್ನು ಒಳಗೇ ನುಂಗಿ ಂಡನು. ದಿಲೇರ ಖಾನನು ಜಯಸಿಂಗನ ಕೈಕೆಳಗಿನವನಾಗಿದ್ದು ಹೀಗೆ ದ್ಧಟತನದಿಂದ ನಡಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ನೋಡಿ ವಾಚಕರು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡ ುದು; ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಎಂಥ ಾಢ್ಯ ಹಿಂದುವನ್ನಾದರೂ ಪ್ರಸಂಗೆ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಅಪಮಾನಗೊಳಿ ರದು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮೈ ಉಂಡು ಹೋಗಿತ್ತು. ಬಾದಶಹನ ಜಾತಿಯ ದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಂದಾದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯದೆ ಎಂಥವ ರೂ ಹಿಂದುಗಳು ಸುಮ್ಮನೆ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲವೆ ನಗೆಯಮೇಲೆ ಕಿ ಆದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಅವರು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊತ್ತು ರೆ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಜಾತಿಯವರ ಪಕ್ಷಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲದೆ, ನ್ಯಾಯ ಪಾತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ತನ್ನ ಸಂತಾಪ ನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕೆಲವು ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ರಖಾನನನ್ನು ಕುರಿತು —“ ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಅನುಭವವು ನಿಮಗೆ ಬಂದಿ ದರೆ, ನನ್ನ ವಿಚಾರದಂತೆಯೇ ನಡಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿಮಗೇ ತೋರು

ವನು. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರಿದೋರಿದಂತೆ ನಡಕೊಳ್ಳಬಹುದು" ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ದಿಲೇರಖಾನನು "ಹ್ಯಾಗದೆ ನನ್ನ ಕೈ" ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಹುಜರೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬಿಂಕದಿಂದ ನಕ್ಕನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿಯಂತು ಜಯಸಿಂಗನು ಸಂತಾಪದಿಂದ ಉರಿಯಹತ್ತಿದನು; ಆದರೆ, ಆತನು ಒಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ದಿಲೇರಖಾನನು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಜಯಸಿಂಗನು ಅತ್ಯಂತ ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದ್ವಾರರಕ್ಷಕನು ಬಂದು—ಮಹಾರಾಜ, ಅಜಯಸಿಂಹರವರು ಸಿಂಹಗಡದ ಮರಾಟರ ಗುಪ್ತಚಾರನೆಂದು ಒಬ್ಬ ಕೊಂಗನನ್ನು ಹಿಡತಂದಿದ್ದಾರೆ, ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಕರಕೊಂಡು ಬರುವೆನು. ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಯಸಿಂಗನು ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿದನು. ಆತನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು, ಆಮೇಲೆ ದ್ವಾರರಕ್ಷಕನಿಗೆ—"ಹೋಗು, ಅಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬಾ" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಅಜಯಸಿಂಹನು ಬರುವದರೊಳಗೆ ಜಯಸಿಂಹನ ಖಿನ್ನತೆಯು ಎತ್ತೋ ಹೊರಟುಹೋಗಿ, ಆತನ ಮುಖವು ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿತ್ತು. ಅಜಯಸಿಂಹನು ಬಂದು ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಲು, ಜಯಸಿಂಹನು—"ಅಜಯ, ಗುಪ್ತಚಾರನಾರು?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಅಜಯಸಿಂಹನು—"ಮಹಾರಾಜ, ನಾನು ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಬ್ಬ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಕೊಂಗನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಆತನು ಕಿವುಡನಂತೆಯೂ, ಮೂಕನಂತೆಯೂ, ಹುಚ್ಚನಂತೆಯೂ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರುವನು; ಆದರೆ ಆತನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆತನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ನನಗೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಿವಾಜಿಯಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು; ಶಿವಾಜಿಯು ಇರದಿದ್ದರೂ ಆತನ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದನಾದ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿಯು ಇರಬಹುದು. ಆತನನ್ನು ನಾನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಡರಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಮಹಾರಾಜರ ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಹಿಂದುಗಡೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪ

ಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ," ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಜಯಸಿಂಗನು—"ನೀನು ಬಂದದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು. ಇಂಥ ತರುಣರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ರಕ್ಷಿಸುವದರಿಂದಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯ ಇಂಥ ತರುಣರನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಅವರು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಒಳ್ಳೇದು, ನಿನ್ನ ಆ ಚಾರನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಾಕು ನೋಡೋಣ?

ಜಯಸಿಂಗನು ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವದರೊಳಗೆ ಸೇವಕರು ಕೊಂಗನನ್ನು ತಂದು ಜಯಸಿಂಗನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಕೊಂಗನ ತೇಜಸ್ವಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಅಜಯಸಿಂಗನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಥ್ಯವಿರುವದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಕೊಂಗನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಭವ್ಯವಾದ ಎರಡು ನಾಮಗಳು ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ನಡುವೆಯೊಂದು ಕೆಂಪುನಾಮವು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತಲೆಗೆ ಸುತ್ತಿದ್ದೊಂದು ಚಿಂದಿ, ಶುಭ್ರವಾದ ಜನಿವಾರ, ಉಟ್ಟದ್ದೊಂದು ಪಂಜಿ ಇವುಗಳ ಹೊರತು ಒಂದು ನುಲೆಳೆಯುಕೂಡ ಕೊಂಗನ ಮೈಮೇಲೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಮುಂದೆನಿಂತಾಗ ಹುಚ್ಚನಹಾಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಯಾವಪರಿವೆಯೂ ಆತನಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆತೋರಲಿಲ್ಲ. ಜನರ ಮಾತಿನಕಡೆಗೆ ಅವನ ಲಕ್ಷವಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿ ತನ್ನ ಬಿಳಿಯ ಗಡ್ಡಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈ ಎಳೆಯುತ್ತ ಕೊಂಗನನ್ನು ಕೆಲಹೊತ್ತು ಭೇದಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಬಳಿಕ ಅವನು ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೊಂಗನನ್ನು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನೀಭಾಷೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿಸಲು, ಕೊಂಗನಿಗೆ ಅದರ ಸುಳಿವೇ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಿಸಲು ಕೊಂಗನು ಹುಚ್ಚನಹಾಗೆ ನಗುತ್ತ ತನಗೆ ಕಿವಿ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲೆಂತಲೂ, ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲೆಂತಲೂ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದನು. ಆಗ ಜಯಸಿಂಗನು ನಗುತ್ತ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—"ನೀನು ಬಹಳ ಚನ್ನಾಗಿ ಸೋಗುಹಾಕಿರುವೆ; ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮೋಸ ಹೋಗುವವರು ಮಾತ್ರ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಕೊಂಗನೂ ಅಲ್ಲ, ಮೂಕನೂ ಅಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗಳೂ ಕೇಳಿಸುತ್ತವೆ.

ನೀನು ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ನಮ್ಮ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುತ್ತೀ. ಇನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಮಾತಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನ ವೇನು? ಇದ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡು, ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು ವೆವು. ಅನ್ನಲು, ಕೊಂಗನು ಅದಕ್ಕೆ ಹಣಿಯಲಿಲ್ಲ. ಜಯಸಿಂಗನೂ ಸಾಮಾನ್ಯನಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಬಹು ಧೂರ್ತನಿದ್ದನು. ಆತನು ಸುಲಭ ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೊಂಗನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳುವನೋ ಹೇಗೆಂಬದನ್ನು ಆತನು ತಿಳಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಡನಡುವೆ ಆತನು ಕೊಂಗನನ್ನು ಕದ್ದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೊದಲಿನ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೊಂಗನು ಲಕ್ಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೇಳಿದಹಾಗೆ ತೋರಿತು; ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಆತನು ಅದರ ಸುಳುವು ಹತ್ತಗೊಡದಾದನು. ಹುಚ್ಚನಹಾಗೆ ಎತ್ತ ಕಡೆಗೋ ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು, ಈ ಹಾದಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ಮತ್ತೊಂದು ಹಾದಿಯನ್ನು ತೆಗೆದನು. ಆತನು ಅಜಯ ಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಅಜಯ, ಈ ಕಳ್ಳನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಬೇಕೆಂತ ಸುಲಭವಾದ ಉರ್ದೂಭಾಷೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿ ನೋಡಿದೆನು; ಆದರೆ ಇವನ ಲಕ್ಷವು ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಇವನು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಮೂಕನಿರು ವನು. ಇವನು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುಕನಿರಬಹುದಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ; ಸುಮ್ಮನೇ ನೀನು ಈ ನಿರಪರಾಧಿಯನ್ನು ಕೊಂದು ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಜಯ ಸಿಂಗ, ನೀನು ಈತನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಿವಾಜಿಯಾಗಲಿ, ಆತನ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶ್ವಾಸದ ಸಂಗಡಿಗನಾಗಲಿ ಇರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆಯಲ್ಲ; ನಿನ್ನ ಆ ಭಾವನೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದೇ ಸರಿ. ಶಿವಾಜಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಾಹಸಿಯಾಗಿ ದ್ದರೂ, ಆತನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಸೇವಕರು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಿಗಾಗಿ ಇಂಥ ಸಾಹಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆತನನ್ನು ಹೋಗಗೊಡಲಾರರು. ಹಾಗೆ ಹೋಗಗೊ ಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಶಿವಾಜಿಯಿಂದ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಆತನು ಯಾವದೊಂದು ಸಾಹಸದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜೀವವನ್ನು ಕಳ ಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದ್ದರಿಂದ, ಈ ಕೊಂಗನು ಅಂಥ ದೊಡ್ಡಯೋಗ್ಯ

ತೆಯ ಮನುಷ್ಯನಿರುವದಿಲ್ಲ ಇವನು ಮೂಲತಃ ಗುಪ್ತಚಾರನೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.''

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ನಡುನಡುವೆ ಕೊಂಗನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಗುಪ್ತರಂಜಕರಣದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೊಂಗನ ಹಂಗು ಇಲ್ಲದೆ ತಾನು ಆಡಹತ್ತಿದಂತೆ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ನಟಿಸಹತ್ತಿದನು. ಆತನು ಅಜಿತಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು—ಅಜಿತ, ನಾವು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪದಿವಸಗಳಾಗುವದರೊಳಗೆ ಶಿವಾಜಿಯ ಜನರ ಎಷ್ಟೋ ಹುಳುಕುಗಳು ಬೈಲಿಗೆ ಬಿದ್ದವು. ಶಿವಾಜಿಯ ಜನರು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರೆಂತಲೂ, ದೇವೇಂದ್ರನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅವರು ಶಿವಾಜಿಯ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಬೀಳಲಾರರೆಂತಲೂ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಒಳಗೆ ಹುರುಳಿಲ್ಲ. ಶಿವಾಜಿಯ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಸೇವಕರುಸಹ ಜಹಾಗೀರುಗಳ ಆಶೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಒತಂಬಡಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಿಂಹಗಡ, ಪುರಂದರ ದುರ್ಗಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಅನ್ನಸಾಮುಗ್ರಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಿಕ್ಕೂ, ಆ ದುರ್ಗಗಳೊಳಗಿನ ಜನರನ್ನು ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ ನಮಗೆ ಆಯಾಸವಾಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಮರಾಟರು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರೂ, ಸ್ವರಾಜ್ಯಭಕ್ತರೂ ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವೇನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಫಿತೂರಿಯಿಂದಲೇ ಶಿವಾಜಿಯ ಎಲ್ಲ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅದು ಸಾಧಿಸುವ ಹಾಗಿದೆ. ಈ ಸಿಂಹಗಡದ ಠಾಣೇದಾರನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಉಳಿದವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ತಾನೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆತನು—''ನನಗೆ ಮನಸಬದಾರಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದರೆ ಸಿಂಹಗಡವನ್ನು ಜಯಸಿಂಹನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವೆನು'' ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶಿವಾಜಿಯ ಪರಿವಾರದವರು ಇಂಥ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕರಿರಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈಗ ಒಂದೊಂದೇ ಹುಳುಕು ಬೈಲಿಗೆ ಬೀಳಹತ್ತಿವೆ. ಪುರಂದರ ದುರ್ಗದಗತಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಠಾಣೇದಾರನಾದ ಮುರಾರಬಾಜಿಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ನಾನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೇಳಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಆತನೂ ಈಗ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಒಡೆದು ಬರುವಹಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆತನು ತನ್ನ ಪಂತನ ಮುಂದೆ—'' ನಾವು ಮೂಲತಃ ವಿಜಾಪುರದ ಬಾದಶಹರ ಸೇವಕರು.

ಬಾದಶಾಹಿಯ ಅನ್ನದಿಂದಲೇ ನಾವು ದೊಡ್ಡವರಾಗಿದ್ದೇವೆ; ನಾವು ಬಾದಶಹನ ಕಡೆಯಿಂದ ಒಡೆದು ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಕೂಡಿರುವೆವಷ್ಟೇ? ಅದರಂತೆ ಈಗ ಶಿವಾಜಿಯಿಂದ ಒಡೆದು ಮೊಗಲರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗೋಣ! ಶಿವಾಜಿಯ ಅಶಕ್ಯವಾದ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯದ ಹುಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ವ್ಯರ್ಥ ಜೀವಕಳಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಜಾಣತನವೇನು? ಶಿವಾಜಿಯಸಲುವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲದವರನ್ನು ಯಾಕೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಬಾದಶಹನು ನಮಗೆ ಈ ಪುರಂದರದುರ್ಗವನ್ನೂ, ಅದರ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ, ಇನಾಮು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರೆ, ನಾನು ಯಾನತ್ತೂ ಮಾವಳವನ್ನು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನಂತೆ. ಆತನ ಪಂತನೇ ನನ್ನಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಈ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅಜಿತ, ನಾನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರದು. ಸುಲಭರೀತಿಯಿಂದ ಬಾದಶಹರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಸೆರೆಹಿಡಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು. ನಾವು ಶಿವಾಜಿಯ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗದಿದ್ದರಾಯಿತು. ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಸವಿಮಾತಿನವನು, ಠಕ್ಕನು. ಷಾಯಿಸ್ತೇಖಾನ, ಅಫಜುಲಖಾನ, ಚಂದ್ರರಾವಮೋರೆ ಮೊದಲಾದವರು ಮೋಸಹೋದಂತೆ ನಾವು ಮೋಸಹೋಗದೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದರಾಯಿತು.

ಧೂರ್ತನಾದ ಜಯಸಿಂಗನು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಕೊಂಗನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ನಡನಡುವೆ ಕದ್ದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಶಿವಾಜಿಯ ಪರಿವಾರವು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠವಾದದ್ದರಿಂದ, ಇಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನ ಪರಿವಾರದವರಿಗೆ ಸಂತಾಪವಾಗದೆ ಹೋಗದೆಂದು ಆ ವೃದ್ಧ ರಜಪೂತವೀರನು ತಿಳಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಶಿವಾಜಿಯು, ಹಾಗು ಆತನ ಪರಿವಾರದ ಜನರ ನಿಜವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಶಿವಾಜಿಯು ಬೇರೆಯವರ ಜನರನ್ನು ಒಡಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಶಿವಾಜಿಯ ಜನರನ್ನು ಒಡಕೊಳ್ಳುವನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ತೀರ ಅಶಕ್ಯವೆಂಬದನ್ನು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ತಿಳಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೊಂಗನ ಮುಖಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯಾದದ್ದನ್ನು ಆ ಧೂರ್ತನು ಕಂಡುಹಿಡಿದನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಮತ್ತೆ ಅಜಿತಸಿಂಹನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಅಜಿತ ದುಷ್ಟಶಿವಾ

ಜಿಯ ಪರಿವಾರದವರ ಒಂದೊಂದು ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಿದವರು ಬೆರಳು ಕಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮಂಥ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ರಜಪೂತವೀರರಿಗಂತು ಶಿವಾಜಿಯ, ಹಾಗು ಆತನ ಪರಿವಾರದವರ ಈ ನೀಚತನವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತಾಪವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಜಿತಸಿಂಹ, ಶಿವಾಜಿಯ ಮೋಸದ ಕೃತಿಗಳಿಗಂತು ನಾನು ಮರುಳಾಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಆತನ ಜನರನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆತನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಆತನಿಗೇ ತಿರುಗಿ ಹೂಡುವೆನು. ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ನಂಬಿ ಹಿಂದಿನವರು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಹೇಳುವದೇನು, ನೇತಾಜಿಪಾಲಕರ, ಪ್ರತಾಪರಾವಗುಜರರಂಥವರು ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಬಳಿಕ ಉಳಿಯಿತೇನು? ಇವರಿಬ್ಬರು ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆಬಂದರೆ ಶಿವಾಜಿಯ ಕಸುವು ಅರ್ಧಕ್ಕರ್ಧ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಇವರಿಬ್ಬರು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬರುವ ವಿಷಯುವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಬರುವರು; ಆ ಮೇಲೆ ಮುಂಡ ಶಿವಾಜಿಯ ಗತಿಯೇನಾಗುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ನೀನೇ ನೋಡುವೆಯುಂತೆ, '' ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಕೊಂಗನ ಮುಖದಿಂದ ಅಕಲ್ಪಿತವಾಗಿ—''ತೀರ ಸುಳ್ಳು, ಇವರಿಬ್ಬರು ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಒಡೆದು ಬರುವದು ತೀರ ಸುಳ್ಳು. ಇಂಥ ವ್ಯರ್ಥಮಾತುಗಳನ್ನು ಯಾಕೆ ಆಡುತ್ತೀರಿ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಹೊರಟವು. ಆಗ ಕೊಂಗನ ಮೋರೆಯು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಕೆಂಪಾಗಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಡದಂತಾಗಿದ್ದವು. ಕೈಗಳು ಥರಥರ ನಡಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಂತಾಪದಿಂದ ಆತನು ಜಯಸಿಂಗನ ಮೇಲೆ ದುಮುಕುವ ವಿಷಯುವಾಗಿ ಆತುರಪಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಜಿತಸಿಂಹನು ಬೆರಗಾಗಿ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಕೊಂಗನನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಆಗ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕು ಕೊಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು—ಓಹೋ ಹೋ! ಒಟ್ಟಿಗೆ ಜಯಸಿಂಗನ ಹತ್ತರ ಮೂಕರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುವ ಮಂತ್ರವೂ, ಕೊಂಗನಿಗೆ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಿಯನ್ನು ಕಲಿಸುವ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಇರುತ್ತವೆಂದಹಾಗಾಯಿತು. ತಮ್ಮಗಳಿರಾ, ತರುಣರು ನೀವು ಹೀಗೆ ಮೋಸಹೋಗುವದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟುದಿವಸ ಹಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಗಡ್ಡಬೆಳ್ಳಗಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ನಮ್ಮಂಥ ವೃದ್ಧರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು, ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ. ತರುಣರು ನೀವು ಇಷ್ಟು ಮಾಡುವದೇ ಹೆಚ್ಚು. ನಿಮ್ಮ

ಉದ್ದೇಶವು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂಬದನ್ನು ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು; ಆದರೆ ನಮ್ಮಂಥವರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವಮಬ್ಬಿಗೆ ನೀವು ಬೀಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಂತೆ ಕಸಕಾಗಿದ್ದ ಜನರಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಮಂತ್ರವು ನಡೆಯಿತು; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಅದು ಹ್ಯಾಗೆ ನಡೆಯಬೇಕು? ಒಬ್ಬನು ವಿದ್ವಾನ್ ಜ್ಯೋತಿಷಿಯಾಗಿ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಾನೆ. ಈಗ ಕೊಂಗನಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ನೀನು ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಸೇರು ಹೋಗು. ನಾನು ಈಗ ನಿನ್ನ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಹೆಸರುದೆಸೆಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಅವನ್ನು ಹೇಳೆಂದು ನಿನಗೆ ನಾನು ಆಗ್ರಹವನ್ನೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನನ್ನಿಂದ ನಿನ್ನ ಕೂದಲುಕೂಡ ಕೊಂಕಲಾರದೆಂದು ತಿಳಿದು, ನನ್ನ ಪ್ರತಿಬಂಧದಲ್ಲಿರು ಹೋಗು. ಹಿಂದಿನಿಂನ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರವು! ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಕೊಂಗನು ತನ್ನ ದಡ್ಡತನಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಹಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮೋರೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು, ನಿಂತನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಸೇವಕರು ಆತನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರು. ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಕೊಂಗನ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಬಾಧೆಬಾರದಂತೆ, ಆತನ ಆದರೋಪಚಾರಗಳು ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ನಡಿಸಲ್ಪಡಹತ್ತಿದವು.

೬ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ದಿಲೇರಖಾನನು.

ಜಯಸಿಂಗನು ತಾನು ಸಿಂಹಗಡವನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಪುರಂದರ ದುರ್ಗವನ್ನು ಮುತ್ತುವದಕ್ಕಾಗಿ ದಿಲೇರಖಾನನನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದನ್ನು ವಾಚಕರು ಬಲ್ಲರಷ್ಟೆ? ದಿಲೇರಖಾನನು ಬಲು ಒಗರಿನವನೆಂದು ನಾವು ಹಿಂದೆಯೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿರುವೆವು. ಖಾನನಿಗೆ ಮರಾಟರ ಲಕ್ಷವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಪುರಂದರದ ದುರ್ಗವನ್ನು ಹಾಹಾ ಅನ್ನುವದರೊಳಗೆ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಬಗೆದು, ಆತನು ತನ್ನಪ್ರಚಂಡ

ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು; ಆದರೆ ಎರಡೇ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ
ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ನಸಾಮಗ್ರಿಯು ಮುಟ್ಟದಂತೆ ಮರಾಟರು ಮಾಡಲು, ಖಾನನ
ಕಣ್ಣುಗಳು ತೆರೆದವು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಖಾನನ ಪ್ರಚಂಡಸೈನ್ಯದ
ಮುಂದೆ ಮರಾಟರ ಚಿಕ್ಕ ಸೈನ್ಯದ ಆಟವೇನು ನಡೆಯುಬಾರದು; ಆದರೆಸ್ವದೇ
ಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವರಾಯನ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಹಂಗುದೊರೆದು ಟೊಂಕ
ಕಟ್ಟಿದ್ದ ನಿಸ್ಪೃಹನಾದ ಮರಾಟನೊಬ್ಬನು, ಹತ್ತುಜನ ಮೊಗಲರಿಗೆ ಭಾರಿ
ಯಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಮರಾಟರ ಕಗ್ಗತನ, ಚಟುವಟಿಕೆ, ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ, ಸ್ವದೇ
ಶಾಭಿಮಾನ ಇವು ಮೊಗಲರ ಎದೆಗುಂಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ತಮ್ಮ
ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯವೇ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು, ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಡಿಯು
ವದೇ ತಮ್ಮ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವು, ಎಂದು ಮರಾಟರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು
ತಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಿಗೊದಗಿದ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಮರಾಟರು ಕೈಕಾಲುಗೆಡಲಿಲ್ಲ. ತಮ
ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಕಾಲವು
ಸಮೀಪಿಸಿತೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಜರುಗಿಸುವ ವಿಷ
ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡರು. ಇಂಥ ತೇಜಸ್ವಿಗಳ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ
ದಿಲೇರಖಾನನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕುಕ್ಕಹತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಸ್ವಪರಾಕ್ರ
ಮವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಆತುರಪಡುತ್ತಿರುವ ಮರಾಟರಿಗೆ, ಪುರಂದರ ದುರ್ಗ
ದಂಥ ಪ್ರಚಂಡ ದುರ್ಗವು ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಾಗಿರಲು, ಅವರು ದಿಲೇರಖಾನ
ನಿಗೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕುವರೆ? ಖಾನನು ಬೆದರಿದನು. ಮರಾಟರನ್ನು ಹಣಿಯು
ವದು, ತಾನು ಈ ಮೊದಲು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲೆಂದು ಆತನು
ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ದುರ್ಗವು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಗಮವು; ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದ
ವರು ಹಾದಿಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯದವರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಹಿಂದು ಮುಂದಿನ
ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ತಾನು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ದುರ್ಗವ ಮುತ್ತಿದ್ದು
ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಲ್ಲೆಂದು ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಿಡುಕಹತ್ತಿದನು; ಮಿರ್ಝಾರಾ
ಜನ ಹಿತದ ಮಾತುಗಳ ಮಹತ್ವವು ಖಾನನಿಗೆ ಈಗ ತೋರಹತ್ತಿತು; ಆದರೆ
ಯಾವಾಗಲೂ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ಖಾನನು ಇದನ್ನೇನೂ ಹೊರಗೆ
ತೋರಗೊಡದೆ, ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ದುರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು
ತೀರಬೇಕೆಂದು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸಾರೆ ಏರಿಹೋದನು; ಆದರೆ ಪ್ರತಿಬಾರಿ

ಸಾರೆ ಮರಾಟರು ಆತನ ಆಟವನ್ನು ನಡೆಯಗೊಡದೆ ಹಣ್ಣುಮಾಡಿದರು. ಇತ್ತ ಅನ್ನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಬರುವದಂತು ನಿಂತು ಹೋಗಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಖಾನನು ದುರ್ಗವನ್ನು ಮುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕಹತ್ತಿದನು.

ಒಂದು ದಿನ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾಗಿದೆ, ಖಾನನು ತನ್ನ ಡೇರೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡುಗುಡಿಯನ್ನು ಸೇದುತ್ತ ಕಾಲು ಚಾಚಿಕೊಂಡು ಲೋಡಿಗೆ ಒರಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಮೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಲಿವೆ. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯು ಮೀರುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿಯ ಗದ್ದಲವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಹತ್ತಿದೆ. ಪಹರೆಯವರ ಉಚ್ಚಸ್ವರಗಳು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಕೇಳತೊಡಗಿವೆ. ಈ ಪುಂಡ ಮರಾಟರನ್ನು ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದ ದಂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಖಾನನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನ ಕಿವಿಗೆ ಕಲಕಲಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಸತೊಡಗಿತು. ಈ ಮೊದಲೆ ಮರಾಟರು ಖಾನನಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಕೈ ತೋರಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಆತನು ಗುಡುಗುಡಿ ಸೇದುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದನು. ಇದು ಪುಂಡ ಮರಾಟರ ಬಂಡು ಇರಬಹುದೆ? ಇವರೇನು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಎದ್ದರೋ, ಆಕಾಶದಿಂದ ಇಳಿದರೊ, ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಬಂದರೋ? ಇವರು ಬಂದದ್ದಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಂದ? ನಮ್ಮ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯದ ಬಲವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಸಾಗಿಬರುವ ಇವರ ಧೈರ್ಯವೆಷ್ಟಿರಬಹುದು! ನೋಡೋಣ, ಇವರ ಸೊಕ್ಕಾದರೂ ಎಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ ನೋಡೋಣ. ಈಗ ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆಯೇ ಅವರು ಏರಿಬರುತ್ತಿರುವರಷ್ಟೇ? ಬರಲಿ, ಅವರ ಮಗ್ಗಲು ಮುರಿಯುವೆನು. ದುರ್ಗದ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದ ಇವರು ತಿರುಗಿ ಹೋಗುವರೆಯೆ? ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ ಖಾನನು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನೋಡಲು, ಸಹಸ್ರಾವಧಿ ಹಿಲಾಲುಗಳು ಪುರಂದರ ದುರ್ಗದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬರುತ್ತಿರುವದು ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅವನ್ನು ನೋಡಿ ಖಾನನು ಬೆರಗಾದನು. ಮರಾಟರ ಗರ್ಜನೆಯು ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯು ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗೊಂಡು ಭಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ್ಗೆ ಖಾನನು ಸಂತಾಪದಿಂದ ಹಲ್ಲು ಕಡೆಯುತ್ತ, ಮರಾಟರು ದುರ್ಗವಿಳಿದು ಬರುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮರಾ

ಟರು ದುರ್ಗವನ್ನು ಇಳಿದು, ಖಾನನ ಛಾವಣಿಯ ಕಡೆಗೇ ಸಾಗಿ ಬರಹತ್ತಿದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಖಾನನು ಉಬ್ಬಿದನು. ದುರ್ಗದ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಈ ವರೆಗೆ ತನಗೆ ಚಳ್ಳಹಣ್ಣು ತಿನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮರಾಟರು, ಈಗ ದುರ್ಗವಿಳಿದು ಬೈಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವದರಿಂದ ಇವರ ಮಗ್ಗಲು ಮುರಿಯೋಣವೆಂದು ಆತನು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆತನು ಕೊಂಬು ಊದಿ, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಜಾಗ್ರತಗೊಳಿಸಿದನು. ಆಗ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದ, ಇಲ್ಲವೆ ನಾಚರಂಗುಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದ ಮೊಗಲ ಸೈನಿಕರು ಲಗಬಗೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸಾವರಿಸಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದರು. ಖಾನನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಲಬಿಲಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯವು ಸುಖಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಆಲಸ್ಯವು ಮುಸುಕಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ಅಮೃತವು ವಿಷವಾಗುತ್ತದೆಂಬಮಾತು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದು. ಮರಾಟರ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ತಾಪವನ್ನು ಮೊಗಲರು ಈ ವರೆಗೆ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದರಾದರೂ, ಅವರು ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಎಚ್ಚರ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ಖಾನನಿಗೂ ಆತನ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರಚಂಡ ಬಲದ ಹೆಮ್ಮೆ ಬಹಳ. ಈ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಅವರು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಮರಾಟರಿಂದ ಪೆಟ್ಟು ತಿನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಈಗ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತ "ಕ್ಯಾ ಹೈ, ಕ್ಯಾ ಹೈ" ಎಂದು ಕೇಳಹತ್ತಿದರು. ಮೊಗಲಸೈನ್ಯದ ಆ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ನಗೆ ಬರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಎದುರಿಗೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿರುವ ಮರಾಟರ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಖಾನನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದವರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದನು. ಮೊಗಲರು ಹೊರಗೆ ಎಷ್ಟು ಡೌಲು ತೋರಿಸಿದ್ದರೂ, ಮರಾಟರಿಗೆ ಎದುರಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಎದೆಯು ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅವರು ಒತ್ತರದಿಂದ ಸಾಗಹತ್ತಿದರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವು ಹಾ ಹಾ ಅನ್ನುವದರೊಳಗಾಗಿ ಈ ಅಲ್ಪ ಜನರ ದೂಳ ಹಾರಿಸ ಬಹುದೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅವರು ನಡೆದಿದ್ದರು. ಈಪುಂಡರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನೂ ಉಳಿಸದೆ ತುಂಡರಿಸಿ ಚಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ, ದಿಲೇರ ಖಾನನು ಛಾವಣಿಯೊಳಗಿನ ಸೈನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ದಂಡಾಳುಗಳು ತೀರ ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರಿದ್ದು, ಬಾಜಾರ ಬುಣಗಿನವರೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇದ್ದರು.

ತಮ್ಮ ಛಾವಣಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಧೈರ್ಯವು ಯಾರಿಗಾಗುವದೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ, ಖಾನನು ತನ್ನ ಜನಾನ ಖಾನೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಲಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಖಾನನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಎದುರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮರಾಟರ ಸೈನ್ಯವು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎಡಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿ ದುರ್ಗದ ಬುಡದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಹತ್ತಿತು, ಖಾನನೂ ಅತ್ತ ಕಡೆಗೇ ಸಾಗಿದನು. ಮರಾಟರು ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ಅಂಜಿ ಹೀಗೆಹೊರಳಿದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಆತನು ಒತ್ತರದಿಂದ ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದನು. ಖಾನನು ಸ್ವತಃ ಸೈನ್ಯದ ಮುಂದೆ ನಡೆದಿದ್ದನು. ಆತನು ಈವರೆಗೆ ಐದಾರು ಸಾರೆ ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಏರಿಹೋಗಿ, ಕೈಸಾಗದೆ ಹಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಹಿಲಾಲುಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವವರು ಬಹಳವಾದರೆ ೫೦೦ ಜನರಿರಬಹುದು; ಇವರಂತು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಹೋಗಿರುವರು. ಇನ್ನು ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನರು ಉಳಿದಿರಬಹುದು? ನನ್ನ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರು ಈಡಾಗುವರೆ? ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಈ ಜನರನ್ನು ಮೊದಲು ತುಂಡರಿಸಿ, ಇದೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಹೋಗೋಣ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸದಿದ್ದರೆ ಮರ್ಯಾದೆಯುಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಮುಂದೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದಂತಾದೀತು. ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಆತನು ಭರದಿಂದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆದನು. ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮರಾಟರ ಸೈನ್ಯವು ದುರ್ಗದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಂತೆ ತೋರಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಖಾನನು ಬೆರಗಾದನು. ಹೀಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಮರಾಟರ ದುರಾಲೋಚನೆ ಯೇನಿರಬಹುದೆಂದ ಆತನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಈ ಪುಂಡರು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವಾಗಲೇ ನಾವು ಹೋಗಿ ಮುತ್ತಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಮರಾಟರ ಮೋಸಗಾರಿಕೆಯು ಗೊತ್ತಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ, ಈಗಾದರೂ ಅವರು ತನ್ನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ಆತನನ್ನು ಬಾಧಿಸಹತ್ತಿತು. ಹೀಗೆ ಇತ್ತಡಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಂತಾಗಿ ಖಾನನು ನಿಂತುಕೊಂಡನು

ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೋ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಬೇಕೋ ಎಂಬಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಆತನು ಒಳಗಾದನು. ಖಾನನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ, ಕಡೆಗೆ ಮರಾಟರ ಮೇಲೆಬಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ತುಂಡರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಹಾಗೆಮಾಡಲು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದವರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಮೊಗಲ ಸೈನಿಕರು "ಮಹಮ್ಮದರಸೂಲ ಇಲ್ಲಾ, ಇನ್ಶಾಲ್ಲಾ" ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಆವೇಶಗೊಂಡು ಮರಾಟರು ಕುಳಿತಿರುವ ನಿಟ್ಟಿನಕಡೆಗೆ ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದರು. ತಮ್ಮ ಸಂಖ್ಯೆಯು ದೊಡ್ಡದಿರುವದರಿಂದ, ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಮರಾಟರನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ತುಂಡರಿಸಬಹುದೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯು ಅವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಹೋಗಹೋಗುತ್ತ ಅವರ ಆವೇಶವು ಹೆಚ್ಚಿತು; ಅವರ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳು ತುಂಬಿದವು. ದಿಲೇರಖಾನನೂ ತ್ವೇಷದಿಂದ ಅವರೊಡನೆ ಹೊರಟಿದ್ದನು. ಹೋಗಹೋಗತ್ತ ಅವರು ಪುರಂದರದುರ್ಗದ ಬುಡದ ತೀರ ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಹೋದರು; ಆದರೂ ಮರಾಟರಲ್ಲಿ ಚಲನವಲನವೇನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹಿಲಾಲುಗಳು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿಯೂ, ಸ್ಥಿರವಾಗಿಯೂ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ತಾವು ಇಷ್ಟು ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಮರಾಟರು ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲುಕಡೆಯಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಖಾನನಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಹ್ಯಾಗೋ ಆಯಿತು. ಆತನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಚಾರವು ಪಕ್ಕನೆ ಹೊಳೆಯಲು, ಆತನ ಎದೆಯು ಧಸಕ್ಕೆಂದಿತು. ಮರಾಟರು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಇತ್ತಕಡೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ಅತ್ತತಾವು ನನ್ನ ಛಾವಣಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿರಬಹುದೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಆತನ ಕೈಕಾಲುಗಳೇ ಹೋದವು. ಆತನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಇಬ್ಬರು ಸವಾರರನ್ನು ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ದುರ್ಗದಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿದನು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ವೇಗದಿಂದ ಹೋಗಿ ನೋಡಲು, ನೆಲದಲ್ಲಿ ನಟ್ಟಿದ್ದ ನೂರಾರು ಹಿಲಾಲುಗಳು ಮಾತ್ರ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರ ಸುಳಿವುಕೂಡ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ರಾವುತರು ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಹೇಳಲು, ಅವನು ಬೆದರಿ, ತಟ್ಟನೆ ಛಾವಣಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ಖಾನನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಮೊಗಲರ ಸೈನ್ಯವು ಛಾವಣಿಯಕಡೆಗೆತಿರುಗಿ ಹೊರಟದ್ದೊಂದೇತಡ, ಅದು ಎರಡು ಫರ್ಲಾಂಗು ಹೋಗುವದರೊಳಗೆಹಿಂದಿನಿಂದ, ಹಾಗೂ ಮಗ್ಗಲುಗಳಿಂದ ಮರಾಟರ ಹೊಡತಕ್ಕೆಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕಗ್ಗತ್ತಲು ಮುಸುಕಿದ್ದರಿಂದ ಮರಾಟರು ಎತ್ತಕಡೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯುವರೆಂಬದೂ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು. ಇದರಿಂದ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ದಿಗಿಲು ಬಿದ್ದಿತು. ಅರಣ್ಯದ ಗಿಡಗಳೇ ಮನುಷ್ಯರಾದವೋ, ಬಂಡೆಗಳಬುಡದಿಂದಜನರುಎದ್ದು ಬಂದರೋ, ಆದದ್ದಾದರೂ ಏನು? ಎಂದು ಮೊಗಲರುಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಹತ್ತಿದರು. ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಹೊಸ ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಇವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಸೋಲಿಸುವರಲ್ಲ, ಎಂದು ದಿಲೇರಖಾನನು ಚಿಂತಿಸಿ, ವೈರಿಗಳಿಗೆಎದುರಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸಿದನು. ಆಗ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯವುತಿರುಗಿನಿಂತುಮರಾಟರ ಮೇಲೆ ಬೀಳಹೋಗಲು, ಮರಾಟರು ಎತ್ತೋಅದೃಶ್ಯವಾಗಿಹೋದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ, ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದುತೋಚದಾಯಿತು. ತಾನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೊಗಬೇಕೋ, ವೈರಿಗಳಶೋಧಮಾಡಿಅವರ ಶಾಸನ ಮಾಡಬೇಕೋ ಎಂಬ ಇತ್ತಂಡದ ವಿಚಾರವು ಆವನನ್ನುಬಾಧಿಸಹತ್ತಿತು. ಆಗ ಖಾನನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದ್ದೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ವೈರಿಗಳ ಪಾರಪತ್ಯ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು, ಉಳಿದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ವೇಗದಿಂದ ಛಾವಣಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದನು. ನಮ್ಮನ್ನು ಇತ್ತ ಹೊರಡಿಸಿ, ಪುಂಡ ಮರಾಟರು ಅತ್ತ ನಮ್ಮ ಛಾವಣಿಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿದ್ದೇ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ಆತನು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ಆತನ ತರ್ಕವು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವಾಯಿತು. ಖಾನನು ತನ್ನ ಛಾವಣಿಯ ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಹೋದ ಹೋದಂತೆ ಛಾವಣಿಯವರ ಹಾಹಾಕಾರವು ಅವನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಹತ್ತಿತು. ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಜಾರಬುಣಗಿನವರೂ, ಖಾನನ ಜನಾನಖಾನೆಯವರೂ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ದಂಡಾಳುಗಳು ಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ನಾವು ಹಿಂದೆಹೇಳಿರುವೆವಷ್ಟೆ? ಮರಾಟರು ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ದಂಡಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಅಡ್ಡಾದವರನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ, ಛಾವಣಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಸುಲಿದರು. ದಿಲೇರಖಾನನು ಛಾವಣಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಮರಾಟರು ಅದೇ ಸುಲಿಗೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ದಿಲೇರಖಾನನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ

ಬರೆ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು; ಆದರೆ ಮಾಡುವದೇನು? ಖಾನನು ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಒಂದೊಂದು ಗುಂಪನ್ನು ಒಂದೊಂದು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮರಾಟರ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಕಳಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಗುಡ್ಡಗಳ ಮೇಲೆ ಚಪಲಮೃಗಗಳಂತೆ ಸಂಚರಿಸುವ ಮರಾಟರನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಯಾರು ಶಕ್ತರಾಗುವರು? ಕಳಿಸಿದ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯದ ಗುಂಪುಗಳು ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲೆದಾಡಿ ಕಡೆಗೆ ಕೈಬೀಸುತ್ತ ತಿರುಗಿ ಛಾವಣಿಗೆ ಬಂದವು. ಸೈನ್ಯದ ಅನ್ನಸಾಮುಗ್ರಿಯೂ, ಭಾಂಡಾರವೂ ಮರಾಟರ ಪಾಲಾಗಿದ್ದವು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಖಾನನು ಸಂತಪ್ತನಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಸಂತಾಪಗೊಂಡು ಮಾಡುವದೇನು? ಆತನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಹೋಗಿ ಛಾವಣಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣುಮುಟ್ಟ ನೋಡಿದನು; ಜನರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಸ್ವತಃ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ ಆತನು ತನ್ನ ಡೇರೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಖಿನ್ನನೂ ಸಂತಪ್ತನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ತನ್ನ ಛಾವಣಿಯು ಸುಲಿಗೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ಮಾನಹಾನಿಯಾದ ಅಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಜನಾನಖಾನೆಯ ಸ್ಮರಣವೇ ಆಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜನಾನಖಾನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಖೋಜ್ಜೆಯಾದ ಅಬದುಲ್ಲಾ ವ ಗರೂರನು ಬಂದು ದಿಲೇರಖಾನನ ಚರಣಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಈಡಾಡಿ— ಖಾವಿಂದ, ಮರಾಟರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರಿಯಾದ ನೂರಯಲ್ಲಹುದೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕುದುರೆಯಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದರು, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದಿಲೇರಖಾನನ ಹೃದಯದ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಬರೆಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಸಂತಾಪದಭರದಲ್ಲಿ ಆತನ ಮೈಮೇಲಿನ ಎಚ್ಚರವುತಪ್ಪಿತು. ಆತನು ತನ್ನಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿರಿದು ಅಬದುಲ್ಲಾನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಹೋದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೆಂಬವನು ಅಡ್ಡ ಬಂದು ಖಾನನಕೈಯನ್ನುಹಿಡಿದು —ಖಾವಿಂದ, ತಮ್ಮಂಥ ವೀರರಖಡ್ಗವು ಅಬದುಲ್ಲಾನಂಥ ಷಂಢನ ರಕ್ತದಿಂದ ಕಲಂಕಿತವಾಗುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ತಾವು ಸಿಟ್ಟಿನಭರದಲ್ಲಿ ಅವಿಚಾರದ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಪಕೀರ್ತಿಗೆಗುರಿಯಾಗಬಾರದು. ತಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ಶಾಂತರಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಬದುಲ್ಲಾನ ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲೆಂದು ತಮಗೇ

ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದು. ದುಷ್ಟಮರಾಟರು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ನೂರಎಲ್ಲಹುದೆಯು ವರನ್ನು ಎಳೆದೊಯ್ಯುವಾಗ ಒಬ್ಬ ಅಬದುಲ್ಲಾನು ಮಾಡುವದೇನು? ಮರಾಟರ ತಂತ್ರದ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕು ನಾವು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಎತ್ತೋ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟೆವು- ಅಂದಬಳಿಕ ಭಾವಣಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಜವಾಬುದಾರರುಯಾರು? ನಾವುಹೋಗುವಾಗ ಭಾವಣಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣದವಿಚಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವೇ ಅಪರಾಧಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅಬದುಲ್ಲಾನಂಥ ಕ್ಷುದ್ರನ ಮೇಲೆ ಹರಿಹಾದರೆ ಆಗುವದೇನು?" ಎಂದುನುಡಿದು, ಆತನು ಅಬದುಲ್ಲಾನಕಡೆಗೆಹೊರಳಿ ಕಣ್ಣು ಚಿವುಟಿ ಸನ್ನೆಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಸುವಿನಿಂದ ಒದ್ದಹಾಗೆ ಮಾಡಿ— "ಹೋಗು ಅಧಮಾ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗು. ನಿನ್ನ ಒಡೆಯಳ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸದೆ, ಈ ಕೆಟ್ಟ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಖಾವಂದರವರ ಮುಂದೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆ? ಹೋಗು, ನಿನ್ನ ಕೆಟ್ಟ ಮೂಸುಡಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ತೋರಿಸಬೇಡ," ಎಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಒದೆಯ ಹೋಗಲು, ಅಬದುಲ್ಲಾನಿಗೆ ಅಷ್ಟೇ ನೆವಸಿಕ್ಕು ಆತನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿ ಹೋದನು; ಆದರೆ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಅಂಧನಾಗಿದ್ದ ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಅದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವನೆಂಬದಿಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಅಬದುಲ್ಲಾನು ತನ್ನ ಎದುರಿಗೇ ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಖಾನನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—ಏ, ಸೈತಾನಾ—ಸೈತಾನಾ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮರಾಟರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಜೀವದಿಂದ ಉಳಿಯುವಷ್ಟು ನೀಚನು ನೀನಿರುವೆಯೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಮರಾಟರು ಹೆಂಗಸರ ಹಾಗು ಹುಡುಗರ ಗೊಡವಿಗೆಹೋಗುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಜನರು ಹೇಳುವದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಪಂಚಪ್ರಾಣದಂತೆ ಇದ್ದ ನನ್ನ ನೂರಎಲ್‌ಹುದೆಯನ್ನು ಅವರು ಒಯ್ದು ನನ್ನ ಮೋರಗೆ ಕಪ್ಪು ಬಡೆದರಲ್ಲ! ಎಲೈ ನನ್ನ ಜೀವನಸರ್ವಸ್ವವೇ, ನೂರಎಲ್‌ಹುದಾ, ನಿನ್ನ ಗತಿಯೇನಾಯಿತು? ದುಷ್ಟ ಮರಾಟರು ನಿನ್ನನ್ನು ಎತ್ತ ಎಳೆದೊಯ್ದರು? ಭಾವಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲ ಸತ್ತಿದ್ದರೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ಅಗಲಿಹೋಗುವ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯು ಇಂದು ನನಗೇಕೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರಬಹುದು! ಈ ದುಷ್ಟ ಮರಾಟರನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸುಡಿಸಿದರೂ ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರದು ಮರಾಟರ ಈ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಶಾಸನ

ಗೂಡದೆ, ನಾನೆಂದಿಗೂ ಬಿಡೆನು; ಆದರೆ ಬೇಟಾ, ನೂರವಿಲ್‌ಹುದಾ,
ೀನು ಇನ್ನು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಿಡ್ತೀ'' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ
ಖಾನನು ಬಡಬಡಿಸಹತ್ತಿದನು. ಮರಾಟರ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚಿ ಸುಡ
ಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಹಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ತಡಮಾ
ಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆತನು ಉಳಿದ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸದೆ, ಯಾರ
ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನೂ ತಕ್ಕೊಳ್ಳದೆ, ನೆಟ್ಟಗೆ ತನ್ನ ಡೇರೆಗೆ ಹೋದನು.
ಜಗತ್ತೇ ಆತನಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ತೋರಹತ್ತಿತು. ಆತನು ಡೇರೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ
ಕುಳಿತ ಕೂಡಲೇ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು.
ಒಬ್ಬನು ಭಾಂಡಾರವು ಬರಿದಾದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು; ಮತ್ತೊಬ್ಬನು
ಉಗ್ರಾಣವು ತೆರವಾದದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು; ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ತ
ಮಾನವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜನಾನ ಖಾನೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು
ಹೇಳುವವನೊಬ್ಬನು ಬಂದು—''ಮರಾಟರು ಜನಾನಖಾನೆಯೊಳಗಿನ ಉಳಿದ
ಯಾವ ಹೆಂಗಸರನ್ನೂ ಹುಡುಗರನ್ನೂ ತಡವಲಿಲ್ಲೆಂತಲೂ ನೂರವಿಲ್‌ಹುದೆ
ಯವರೊಬ್ಬರನ್ನೇ ಅವರು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆಂತಲೂ ಹೇಳಿದನು.
ಮರಾಟರು ಛಾವಣಿಯೊಳಗಿನ ಜನರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಿಲ್ಲ.
ಹೆಂಗಸರನ್ನಂತೂ ಅವರು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸುಲಿಗೆಯ
ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಮಾಡಿದವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವರು ತುಂಡರಿಸಿ ಚಲ್ಲಿದ್ದರು.

ಈ ಎಲ್ಲ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ದಿಲೇರಖಾನನು ವಿಚಾರ ಮಗ್ನನಾ
ದನು. ಆತನು ತನ್ನೊಳಗೆ—''ಮರಾಟರು ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕಲಂಕವ ನ್ನಂ
ಟುಮಾಡುವ ಈ ಪರಸ್ತ್ರೀಹರಣದ ನೀಚ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಗಬಹುದ?
ಯಾವ ಹೆಂಗಸರ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೊಗದೆ ಅವರು ನೂರವಿಲ್‌ಹುದೆಯನ್ನೇ ಅಪ
ಹರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು? ಬೇರೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬೇಕ? ನನ್ನ
ಪ್ರಿಯಪುತ್ರಿಯ ಲೋಕೋತ್ತರ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು.
ಹಿಂದುಗಳು ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗರೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳಾದರೂ
ಸತ್ಯವು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಿರುವದೋ ಏನೋ? ಹಾಯ್ ಹಾಯ್! ಪ್ರಿಯ
ಪುತ್ರೀ, ಎಂಥ ಅಪಮಾನವಿದು!'' ಎಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ನೂರ
ವಿಲ್ಲಹುದೆಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ಖ್ಯಾತಿಯು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಆಕೆಯ

ವಯಸ್ಸು ಹದಿನೇಳು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ಮುಂದೆ ಇಡಿಯ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ನಿವಾಳಿಸಿ ಒಗೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಅಳಿಯನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯು ದಿಲೇರಖಾನನಿಗಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಈವರೆಗೆ ಮಗಳ ಲಗ್ನದಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಔರಂಗಜೇಬಬಾದಶಹನಿಗೆ ಹಲವುಜನ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಮೇಲೆ ಬಾದಶಹನ ಪ್ರೇಮವಿತ್ತೆಂಬದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಹೇಳುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಉದೇಪುರೀಬೇಗಮೆಯ ಮಗನಮೇಲೆ ಆತನ ಪ್ರೇಮವಿರುವದೆಂದು ಬಹುಜನರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿತ್ತು. ಔರಂಗಜೇಬನ ತರುವಾಯ ಬಾದಶಹನಾಗುವವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ದಿಲೇರಖಾನನು ಹಾದಿಯು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಿದ್ದ ಶಹಾಜಾದಾಮುಅಝೀಮನನ್ನು ಔರಂಗಜೇಬನು ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿಯೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಆತನಮೇಲೆ ಬಾದಶಹನ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮವು ಇರುತ್ತದೆಂಬ ಹೇಳುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ದಿಲೇರಖಾನನು ಶಹಾಜಾದಾರಲ್ಲಿ (ರಾಜಪುತ್ರರಲ್ಲಿ) ಇಂಥವರಿಗೇ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಈವರೆಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇರಲಿ. ದಿಲೇರಖಾನನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸೈನ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಹತ್ತಿದನು. ಆಗ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು—" ಖಾವಿಂದ, ಮರಾಟರು ನೂರವಿಲ್ಲಹುದಾಬೇಗಮೆಯವರನ್ನು ಪುರಂದರ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟಿರಬಹುದು; ಎರಡನೆಯಕಡೆಗೆ ಒಯ್ದಿಡುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿ ದಣಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? " ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಆತನ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸುವವರಾರು? ಲಕ್ಷಿಸುವದಂತು ಇರಲಿ, ಖಾನನು ಆತನ ಮೈಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಗದ್ದರಿಸಿ— " ಸಾಕು, ಸುಮ್ಮನಿರು. ನಿನ್ನ ನಿರರ್ಥಕ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ನನ್ನಮುಂದೆ ತೋರಿಸಬೇಡ. ಮೂರ್ಖಾ, ಹೀಗೆ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲನೆ? ನೀಚ ಅಬದುಲ್ಲಾನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸನ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ನೀನೇನಡುವೆ ಅಡ್ಡಬಂದೆ ನೀಚರು ನೀವೆಲ್ಲರು ಮಸಲತ್ತುಮಾಡಿ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳಬೇಕು? ಮಗಳವಿಯೋಗ ದುಃಖದಿಂದ ನಾನು ಏನೂ ತೋಚದೆ ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿರಲು, ಆಕೆಯನ್ನು ಹುಡು

ಸುವ ಯತ್ನಮಾಡದೆ, ನಾನು ಮಾಡುವ ಯತ್ನಕ್ಕೆ ನೀನು ಅಡ್ಡಬರುವೆಯಾ? ಶೂರಏಲ್ಲಕುದೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರುವಹಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ವ್ಯರ್ಥ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗು. ರಜಪೂತರ ಅಧಮತನವೇ ಇದು. ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅನ್ಯರು ಅಪಹರಿಸಿದರೂ ನಿಮಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ದೌಲತ್ತಿನ ಆಶೆಯಿಂದ ನೀವೇ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮೊಗಲ ರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿರಲು, ಎರಡನೆಯವರ ಮಕ್ಕಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇನಾದಪರಿವೆ ನಿಮ ಗೇನು? ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮರಾಟರಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಹಾಗಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ತಟ್ಟನೆ ಹೊರಟುನಡೆ.

ದಿಲೇರಖಾನನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಸಂತಾಪ ವಾಯಿತು. ಆತನ ಕೈಯು ತನ್ನಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿರುವ ಖಡ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಯಿತು. ಖಾನನು ತನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟು ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಬಹು ದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಆ ಕಾರ್ಯಸಾಧಕನು ತನಗಾದ ಅವ ಮಾನವನ್ನು ತೋರಗೊಡದೆ ಖಾನನನ್ನು ಕುರಿತು ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಧಾನ ದಿಂದ— ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಮಗಳ ವಿಯೋಗದ ದುಃಖದಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿರುವ ನೀವು ಏನು ಅಂದರೂ ಅದನ್ನು ನಾನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅತ್ಯಂತವ್ಯಥೆಯಾಗಿರುವದೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಬರಿಯ ಮಗಳ ವಿಯೋಗದುಃಖವೊಂದೇ ಅಲ್ಲ, ಮರಾಟರು ನನ್ನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ ದರೆಂಬ ಅಪಮಾನದ ದುಃಖವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನೀವಾಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತೀರಾ ಮರೆತ ಬಿಡುವೆನು, ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ದಿಲೇರಖಾನನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ರೇಗಿಗೆದ್ದು:— "ಮಂದಿ ಏನಂದರೂ ಅವರ ಎಗ್ಗು ಇಲ್ಲದೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ, ಅಥವಾ ಬಾಲ ಗುಂಡಾಡಿಸುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ರಜಪೂತರಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೌರುಷವು ನಿಮ್ಮಿಂದೇನಾಗುವದು? ಹೋಗು, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಜೀವದಿಂದ ಹೋಗಗೊಡುತ್ತಿರುವದೇ ಭಾಗ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ. ಬಹಳಹೊತ್ತು ನಿಂತುಕೊಂಡರೆ ಸಂತಾಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ಏನು ಅನರ್ಥ ವಾದೀತೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಲಾರೆನು; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ತಟ್ಟನೆಹೊರಟು

ಹೋಗುವದೇ ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗವು, ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದರೂ ಅದನ್ನು ಆತನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು— "ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ದಿಲೇರಖಾನರು ಆಡುವರೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೇ ಯಿಲ್ಲ; ಖಾನರ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಿಶಾಚವು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿರುವದೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಈಗ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾತಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಬೇಗಮುಸಾಹೇಬರನ್ನು ಮರಾಟರಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮಾತ್ರ ನೀವು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ. ಹೆಚ್ಚಿದರೆ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೇ ಬೇಗಮುಸಾಹೇಬರ ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚಿ ಅವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುವನು. ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ವಿಷವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಡಬಾರದ ಶಬ್ದಗಳು ಹೊರಟವು; ಆದರೂ ನನಗೆ ಸಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಈಗ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ದುಷ್ಟ ರಜಪೂತನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು. ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಅವನ ಮಾತುಗಳ ಕಡೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಲಕ್ಷವಿದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ನೂರಾರು ಜನರನ್ನು ತನ್ನ ಮಗಳ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲ್ಕೂ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕಳಿಸಿದನು. ತಾನು ಸ್ವತಃ ಮಗಳ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಡಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕಹತ್ತಿದನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತನ್ನ ಛಾವಣಿಯೊಳಗಿಂದ ತನ್ನ ಸುಂದರ ಕನ್ನಿಕೆಯನ್ನು ಶತ್ರುಗಳು ಅಪಹರಿಸಿದ ಅಪಮಾನವು ಅವನಿಗೆ ದುಃಸಹವಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಮೋರೆ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅತನು ತಳಮಳಿಸಹತ್ತಿದನು; ಆದರೆ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಖಾನನ ಈ ತಳಮಳದ ಕಲ್ಪನೆಯೇನು? ಆ ದುಷ್ಟನು ತನ್ನ ನೀಚಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಜನರೊಡನೆ ಛಾವಣಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು. ಆತನು ಸುಮಾರು ಒಂದು ಹರದಾರಿ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಒಂದು ಸಿಳ್ಳು ಹಾಕಲು, ಅಬದುಲ್ಲಾಮುಗರೂರನುಬಂದು ಮೇಣೆಯೊಡನೆ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಕೂಡಲೆ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಮೇಣೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಛಾವಣಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು. ಇತ್ತ ದಿಲೇರಖಾನನ ಜನರು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಶೋಧ ಮಾಡಿ ಬಂದು ನೂರಏಲ್ಲಿಹುದಾಬೇಗಮೆಯ ಗೊತ್ತು ಹತ್ತಲಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗು ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಇಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ

ಬೇಗಮುಸಾಹೇಬರ ಗೊತ್ತುಹತ್ತದ್ದರಿಂದ, ಮರಾಟರು ಆವರನ್ನು ಪುರಂದರದಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟಿರುವರೆಂದು ಎಲ್ಲರ ಮತವಾಯಿತು. ಈ ಮತವನ್ನೇ ದಿಲೇರಖಾನನು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬಿ ಮರಾಟರಮೇಲೆ ಹಲ್ಲುಕಡಿಯುತ್ತ, ಮೂರು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದುರ್ಗವನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಬಹು ಚಲುವೆಯೂ, ಗುಣಾಢ್ಯಳೂ ಆದ ನೂರಪಿಲ್ಲಹುದೆಯ ಶೋಧವಾಗದ್ದರಿಂದ ದಿಲೇರಖಾನನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಅಲ್ಲ, ಇಡಿಯಸೈನ್ಯಕ್ಕೇ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು!

೩ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಕುಮಾರಿಯ ಬಿಡುಗಡೆ.

ಲೋಹಗಡದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ದಿಲೇರಖಾನನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ವರ್ತಮಾನವು ಚಾರಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಪುರಂದರದ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಮರಾಟರು ದಿಲೇರಖಾನನ ಆಟವನ್ನು ನಡೆಯಗೊಡದೆ, ಆತನಿಗೆ ಅನ್ನಸಾಮಗ್ರಿಯು ಮುಟ್ಟದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಆತನ ಛಾವಣಿಯು ಸುಲಿವದ್ದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು, ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟರು; ಮತ್ತು ಇಂಥ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮವರು ಎದೆಗುಂದದೆ ಮಾಡುವ ಸಾಹಸಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರು ಅವರನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು; ಆದರೆ ನೂರಪಿಲ್ಲಹುದೆಯನ್ನು ಮರಾಟರು ಅಪಹರಿಸಿದರೆಂಬ ಅಪಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳುವದುಮಾತ್ರ ಅವರಿಗೆ ದುಸ್ಸಹವಾಯಿತು. ತಮ್ಮವರು ಇಂಥ ಅನೀತಿಯ ಹೊಲಸು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾರರೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯು ಅವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇತ್ತು. ಮರಾಟರು ತಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಎಂಥ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರೂ, ತಮ್ಮ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಥ ಅನ್ಯಾಯದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ,

ಸಬಲರೊಡನೆ ಕಾದಿ ತಮ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳುಹೇಳಲಿಕ್ಕೂ ಕಳವುಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡದಿದ್ದರೂ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಪಾಪಭೀರುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಈ ಎಲ್ಲ ಅಯೋಗ್ಯಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಹಿಡಿಯುಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸತ್ಯಯುಗದ ಧರ್ಮಯುದ್ಧದ ಅವಲಂಬನವನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡದಿರುವಾಗ, ಮರಾಟರ ಈ ಮರೆಮೋಸಗಳಿಗೆ ದೋಷಕೊಡುವದು ಅಪ್ರಶಸ್ತವೇಸರಿ; ಆದರೆ ಪರಸ್ತ್ರೀವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾದದ್ದಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಹಾಗು ಅವರ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಮರಾಟರು ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಗೊಡವಿಗೆ ಹೋದದ್ದರ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಾಸಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದ ಹಾಗು ಧನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಯತ್ನವಿರುವದರಿಂದ, ಮೂಗನೆಯು ಯಾವ ಪಾಪದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಲಾಗದೆಂಬದು ಮಹಾರಾಜರ ಕಠಿಣತರ ಶಾಸನವಾಗಿತ್ತು. ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಗೊಡವಿಗೆ ಹೋದವರನ್ನು ಮಹಾರಾಜರು ಶಿಕ್ಷಿಸದೆ ಎಂದೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಶತ್ರುಗಳ ಹೆಂಗಸರನ್ನುಕೂಡ ಮರಾಟರು ಬಹು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ನಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯು ಸರ್ವತ್ರ ಪಸರಿಸಿತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿಗೆ ನಿಷ್ಕಾರಣ ಕಲಂಕ ಹತ್ತುವದು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸಹನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮವರು ಛಾವಣಿಯನ್ನು ಸುಲಿಯುವ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಯಾರೋ ದುಷ್ಟರು ನೂರಪಲ್ಲಹುದಾ ಬೇಗಮಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು, ನಮ್ಮವರನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿರುವರೆಂದು ಅವರು ತರ್ಕಿಸಿದರು. ಅವರ ತರ್ಕವು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವಾದದ್ದಿತ್ತು. ವಾಚಕರಿಗೆ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ಪರಿಚಯವಿರುವದಷ್ಟೇ? ಅದೇ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಶಹಜಾದಾಮುಅಜ್ಜಮನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮರಾಟರ ಸುಲಿಗೆಯ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ನೂರಪಲ್ಲಹುದೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅಬದುಲ್ಲಾಮುಗರೂರನು ಈ ನೀಚ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿದ್ದನು. ಅವರಿಬ್ಬರು ಸ್ವಾರ್ಥದ ಆಶೆಯಿಂದ ನೂರಪಲ್ಲಹುದೆಯನ್ನು ಶಹಜಾದಾಮುಅಜ್ಜಮನ ಜನಾನಖಾನೆಗೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸತಕ್ಕವರಿದ್ದರು. ಈ ಗುಪ್ತಸಂಚು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ

ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು? ಆದರೂ ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೂರಏಲ್ಲಹುದೆಯ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಾಲಮಿತ್ರನಾದ ಏಸಾಜಿಕಂಕನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದರು.

ಮರಾಟರು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರು. ಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಅವರು ವೇದವಾಕ್ಯವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಏಸಾಜಿಕಂಕನಂಥವರು ಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರು ತಮಗೆ ಯಾವದೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಹೇಳುವದು ಮಹದ್ಭಾಗ್ಯವೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಿ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವದೇ ಅವರ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ಏಸಾಜಿಯು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿದನು. ನೂರಏಲ್ಲಹುದೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯಜನರು ಅಪಹರಿಸಿ ಜೀವದಿಂದ ಉಳಿಯಲಾರರೆಂತಲೂ, ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಧೈರ್ಯವು ಯಾರಿಗೂ ಆಗದೆಂತಲೂ, ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಶಹಾಜಾದಾ ಮುಆಝಿಮನ ಸಂಬಂಧವು ಇರಲೇಬೇಕೆಂತಲೂ ಆತನು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ಈ ತರ್ಕವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಆತನು ನೂರಏಲ್ಲಹುದೆಯ ಶೋಧವನ್ನು ನಡೆಸಿದನು. ಆತನ ಚತುರರಾದ ಅನುಚರರು ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಗೆ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮರಾಟನು ಏಸಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು–

" ಸರಕಾರ, ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ಗ್ರಹಿಸುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಮೊನ್ನೆ ನಮ್ಮ ಸುಲಿಗೆಯ ಕೆಲಸವು ತೀರಿದಬಳಿಕ ನಾನು ನಮ್ಮ ಜನರೊಡನೆಬಾರದೆ, ಮೊಗಲರಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಕೊಂಡೆನು. ನಾನು ಮುಸಲ್ಮಾನನ ಸೋಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದಲೂ, ರಾತ್ರಿಸಮಯವಾದದ್ದರಿಂದಲೂ, ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸು ಅಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದರಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಗೊಡವೆಗೆ ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಖಾನನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಮೈಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರಿಲ್ಲದವನಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಬದುಲ್ಲಾಮುಗರೂರನೆಂಬ ಜನಾನಖಾನೆಯ ಮುಖ್ಯನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಹೋದಾಗ, ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೆಂಬವನು ಕಣ್ಣುಚಿವುಟಿ ಅಬದುಲ್ಲನನ್ನು ಒದ್ದು ಓಡಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿರುವೆನು; ಮತ್ತು ದಿಲೇ

ರಖಾನನಿಗೂ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೂ ಆದ ಸಂವಾದವನ್ನು ಕಿವಿಮುಟ್ಟಿ ಕೇಳಿರುವೆನು. ಈ ನೀಚ ಕೆಲಸವನ್ನು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೂ, ಅಬದುಲ್ಲನೂ ಕೂಡಿ ಮಾಡಿರುವರು. ನೂರಏಲ್ಲಹುದಾ ಬೇಗಮೆಯನ್ನು ಔರಂಗಾಬಾದದಲ್ಲಿರುವ ಶಹಾಜಾದನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ಯೋಚಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಔರಂಗಾಬಾದದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಂಚುಹಾಕಿ ಇರಬೇಕು. ದಿಲೇರಖಾನನ ದಂಡಾಳುಗಳು ನೂರಏಲ್ಲಹುದೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದ, ಆಕೆಯನ್ನು ಪುಂಡ ಮರಾಟರು ನಾವು ಪುರಂದರ ದುರ್ಗದ ಮೇಲಿಟ್ಟಿರುವೆವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರು ಹುಡುಕುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿರುವರು. ಖಾನನ ಎಲ್ಲ ರೊಚ್ಚು ಪುರಂದರದ ಜನರ ಮೇಲಿರುವದು. ಈ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೂ, ಅಬದುಲ್ಲನೂ, ನೂರಏಲ್ಲಹುದೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಔರಂಗಾಬಾದಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬಹುದು. ಈ ಕಾರ್ಯವು ಇಂದು ನಾಳೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ; ಕಾರಣ ನಾವು ತಕ್ಕಷ್ಟು ಜನರನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರಕೊಂಡು ಇಂದೇ ಔರಂಗಾಬಾದಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವದು ನೆಟ್ಟಗೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಏಸಾಜಿಗೂ ಈ ಮಾತು ಶಕ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಕೂಡಲೆ ಆತನು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಜನ ಶೂರ ಮರಾಟ ರಾವುತರೊಡನೆ ಔರಂಗಾಬಾದದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನು.

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮನುಷ್ಯನ ತರ್ಕವು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವಾಗುವ ಯೋಗವು ಒದಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ಈಗ ಆ ಮರಾಟನ ತರ್ಕವು ನಿಜವಾಯಿತು. ಏಸಾಜಿಯು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹೊರಡುವ ಮೊದಲೇ ಅತ್ತ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೂ, ಅಬದುಲ್ಲನೂ ಐವತ್ತು ಜನರೊಡನೆ ನೂರಏಲ್ಲಹುದೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಔರಂಗಾಬಾದದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಿದ್ದರು. ಏಸಾಜಿಯು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಔರಂಗಾಬಾದದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡದವರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿರಲು—“ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಜನ ರಜಪೂತರು ಒಂದು ಮೇಣೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿದೆವೆಂತಲೂ. ಅವರು ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೂರು ಕೋಸ ದಾರಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೆ”ಂತಲೂ ಯಾರೋ ಇಬ್ಬರು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಏಸಾಜಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಆತನು ತನ್ನ ಪರಿ

ವಾರನೊಡನೆ ಭರದಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಹೋದನು. ಒಂದೆರಡು ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ಜನರು ದೂರದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಕಾಣಹತ್ತಿದರು ಆಗ ಏಸಾಜಿಯು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಉಳಿದವರಿಗೆ ಅರ್ಧಹಾದಿಯಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನನುಸರಿಸಿ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ತಾನು ಸಂಗಡಿಗನೊಡನೆ ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗಿದನು. ಮುಂದಿನ ಜನರನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಆತನಿಗೆ ವಿಲಂಬವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಪತಿವ್ರತೆಯ ಮಾನರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾವಿರ ಗೋಗಳ ರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಬರುವದೆಂದು ಸಮರ್ಥರು ಮಾಡಿದ ಬೋಧವು ಶಿವರಾಯನ ಪರಿವಾರದವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಟ್ಟುಹೋಗಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಸಾಧ್ವಿಯ ಮಾನರಕ್ಷಣದ ಸುಪ್ರಸಂಗವು ಸಮೀಪಿಸಿತೆಂದು ಏಸಾಜಿಯು ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡನು ಆತನು ರಜಪೂತರೊಡನೆ ಬೆರತು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಹತ್ತಿದನು. ಮೇಣೆಯ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಿರುವವನು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೆಂತಲೂ, ಮೇಣೆಯ ಮುಂದೆ ನಡೆದಿರುವವನು ಅಬದುಲ್ಲಾಮುಗರೂರನೆಂತಲೂ ಏಸಾಜಿಯು ತರ್ಕದಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಉಳಿದ ರಜಪೂತರು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಮೇಣೆಯನ್ನು ಕಾಯುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದರು. ಈ ಇಬ್ಬರು ಮರಾಟರು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾರೋ ದಾರಿಕಾರರಿರಬಹುದೆಂದು ಆ ರಜಪೂತರು ತಿಳಿದು ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾರ್ಗವಿಡಿದು ನಡೆದಿದ್ದರು; ಆದರೆ “ಕಳ್ಳನ ಜೀವವು ಹುಳ್ಳ ಹುಳ್ಳಗೆ” ಎನ್ನುವಂತೆ. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆಮಾತ್ರ ಆ ಇಬ್ಬರು ಮರಾಟರ ಸಂಶಯವು ಬಂದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಏಸಾಜಿಯ ತೇಜಸ್ವಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿಯಂತು ಆತನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಶಂಕಿಸತೊಡಗಿದನು. ಈ ಮರಾಟನು ಸಾಮಾನ್ಯ ದಾರಿಕಾರನಿರುವಂತೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಈತನು ಶಿವಾಜಿಯ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗಡಿಗರಲ್ಲಿ ಒಬನಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈತನಿಂದ ನಮ್ಮ ಹುಳುಕು ಹೊರಬೀಳುವ ಸಂಭವವಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈತನೊಡನೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಈತನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೊಲ್ಲನೇಕೆ. ನಾವು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ನೆವದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಏಸಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಉರ್ದುಭಾಷೆಯಿಂದ--“ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ಎತ್ತಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಿರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಏಸಾಜಿಗೆ ಉರ್ದುಭಾಷೆಯು ಜನ್ಮಭಾ

ಷೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮೊಗಲರ, ಹಾಗು ರಜಪೂತರ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಆ ಭಾಷೆಯು ಆತನಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಸಂಭಾಷಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಆತನು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದನು. ಉರ್ದುಭಾಷೆಯು ಮೊಗಲರ ದರ್ಬಾರಿ ಭಾಷೆಯಾದದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಜನರಿಗೆ ಅದು ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಅವರು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಸಾಜಿಯು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಈಗ ಉರ್ದುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾತಾಡಿದನು. ಆತನು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ—“ಏನು? ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳುವಿರೋ? ನಾನು ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜರ ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು. ದುಷ್ಟ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೆಂಬವನೊಬ್ಬ ರಜಪೂತ ಸರದಾರನೂ, ಅಬದುಲ್ಲಾಮುಗರೂರನೆಂಬವನೂ ಕೂಡಿ ದಿಲೇರಖಾನನ ಮಗಳಾದ ನೂರಏಲ್ಲಹುದಾ ಬೇಗಮೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಔರಂಗಾಬಾದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವರಂತೆ, ಈ ನೀಚ ಕೆಲಸದ ಅಪವಾದವು ನಿಷ್ಕಾರಣ ಮರಾಟರ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವದರಿಂದ, ಅದರ ನಿವಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ, ಹಾಗು ಅಬದುಲ್ಲಾನ ಶೋಧ ಮಾಡುತ್ತ ಹೊರಟಿರುವೆನು. ನೀವು ಆ ದುಷ್ಟರನ್ನು ನೋಡಿದಿರೋ? ರಜಪೂತರು ಬಹು ಧರ್ಮಿಷ್ಠರೆಂದು, ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೆವು; ಆದರೆ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ಈ ಅಧಮಕೃತಿಯಿಂದ ರಜಪೂತರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮರಾಟರಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ನೀವೂ ರಜಪೂತರಿರುವದರಿಂದ ನಿಜವನ್ನು ಬೈಲಿಗೆ ಳಿಯುವ ವಿಷಯವಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕು.”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಏಸಾಜಿಯು ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ನೀಚಕೃತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮವರಿಗೆ ಹಾಗು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೂರಏಲ್ಲಹುದಾ ಬೇಗಮೆಗೂ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಗಟ್ಟಿಸಿ ಗಟ್ಟಿಸಿ ಉಚ್ಚರಿಸುವದನ್ನು ಕೇಳಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು, ಅಬದುಲ್ಲಾನೂ ಬೆದರಿ ಬೆಪ್ಪಾದರು. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ಪರಿವಾರದವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಯಜಮಾನನ ನೀಚಕೃತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಅಬದುಲ್ಲಾಮುಗರೂರನ ಹೊರತು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ನಂಬಿಗೆಯ ಜನರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೂರಏಲ್ಲಹುದೆಯ ವೃತ್ತಾಂತವು ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಉಳಿದವರು ಈ ಸಂಗತಿ

ಯನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೇಣೆಯೊಳಗಿದ್ದ ನೂರಉಲ್ಹುದೆಯು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತಾಪಗೊಂಡಳು. ತನ್ನವರೇ ತನಗೆ ಮುಳುವಾಗಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳ ಸರ್ವಾಂಗವು ದಗ್ಧವಾಗಹತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೇನು? ಮರಾಟರ ಸೌಜನ್ಯದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದ ಆಕೆಯು, ಮರಾಟರು ತನ್ನ ಬಂಧವಿಮೋಚನಕ್ಕಾಗಿ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟಳು. ಮುಂದೆ ಏನಾಗುವದೋ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಯು ಮೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಉಲುಕದೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಅತ್ತ ಅಬದುಲ್ಲಾನು ಸಂತಾಪದಿಂದ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ತನ್ನ ಖಡ್ಗಕ್ಕೆ ಕೈ ಸೇದಿದನು. ಅತ್ತ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೂ ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿರಿದನು. ಈ ಮರಾಟರಿಬ್ಬರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಡರಿಸಿ ತಾವು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮರಾಟರ ಮೇಲೆ ದುಮುಕಿದರು. ಆಗ ಏಸಾಜಿಯು ಸರಕ್ಕನೆ ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿರಿದು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಕುರಿತು—“ಖಬರದಾರ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟರೆ ನಿಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮರಾಟರ ಕೈ ನಿಮಗೆಗೊತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲವೆ? ಸುಮ್ಮನೆ ಬೇಗಮೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ನೀವು ಬೇಕಾದತ್ತ ಹೊರಟು ಹೋಗಿರಿ. ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಅಪವಾದವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಬೇಗಮೆಯವರನ್ನು ಇವರ ತಂದೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ತದಿಂದ ನಮ್ಮ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಕಲಂಕಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಗೊಂದಲ ಹಾಕಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಡೆದು ನಮ್ಮ ಮರಾಠವೀರರು ಬರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಿರಿ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಗಮೆಯವರ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ದೂರವಾಗಬೇಕೆಂತಲೇ ನಾನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ನೀಚಕೃತಿಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಸಿ ನುಡಿದಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ಈ ದುಷ್ಟಕೃತಿಯು ನಿಮ್ಮ ಪರಿವಾರದ ಮನಸ್ಸಿಗಾದರೂ ಬರುವದೇ? ನಿಮ್ಮ ಅಧಮ ಕೃತಿಗೆ ದೇವರು ಮೆಚ್ಚುವದೇ? ನಿಮ್ಮ ಒಡೆಯರಾದ ದಿಲೇರಖಾನರ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರಿಯನ್ನು ನೋಡದ ನೀವು ಯಾರನ್ನು ನೋಡುವಿರಿ? ಹಾ, ಇಳಿಸಿರಿ ಮೇಣೆಯನ್ನು, ಸರಿಯಿರಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಒಂದು ಸಿಳ್ಳು ಹಾಕಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಜನ ಕುದುರೆಯ ಸವಾರರು ರಜಪೂತರನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿದರು. ರಜ

ಪುತರೇನು ಕೈಲಾಗದವರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಅವರು ಮರಾಟರ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ದುಷ್ಕರ್ಮದ ಜಳದಿಂದ ಅವರ ಸತ್ವವು ಹುರಿದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಮರಾಠಾ ರಾವುತರು ತಮ್ಮನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೂ, ಅಬದುಲನೂ ಸಂತಾಪಗೊಂಡ, ಮರಾಟರನ್ನು ತುಂಡರಿಸಲು ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟರು; ಆದರೆ ಅವರ ಪರಿವಾರವು ಅನ್ಯಾಯದ ಕೆಲಸದ ಸಮರ್ಥನಕ್ಕಾಗಿ ಮರಾಟರ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮರಾಟರೂ ಅವರ ಮೇಲೆ ಶಸ್ತ್ರವೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ ಜನರನ್ನು ಕುರಿತು—"ವೀರರೇ, ರಜಪೂತರ ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಲಂಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ಹೇಡಿತನವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾಕೆ ಆವರಿಸಿತು? ಈ ಪುಂಡಮರಾಟರ ಮಾತನ್ನೇ ನೀವು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬುವಿರೋ? ಮರಾಟರ ಮೋಸದಕೃತಿಗಳ ಅನುಭವವು ನಿಮಗಿರುವದಿಲ್ಲವೇ? ಅವರು ಹೊತ್ತು ಬಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬೇಕಾದ ಸೋಗುಹಾಕುವರು; ಬೇಕಾದಹಾಗೆ ಮಾತಾಡುವರು; ಬೇಕಾದದ್ದು ಮಾಡುವರು. ನಾವು ಮರಾಟರ ಶಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ, ಹೀಗೆ ಹಿಂಜರಿದರೆ ನಮ್ಮ ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಲಂಕವುಂಟಾಗದೆ ಹೋಗದು," ಎಂದುನುಡಿದು, ತಾನು ಮರಾಟರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. ಅತ್ತ ಅಬದುಲನೂ, ಮರಾಟರಮೇಲೆ ಏರಿ ಹೋದನು. ಕೂಡಲೆ ಮರಾಟರು ತಮ್ಮ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಹಿರಿದರು. ರಜಪೂತರೂ ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮತ್ತರಾದರು. ಉಭಯಪಕ್ಷದವರೂ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕಾದಹತ್ತಿದರು. ರಜಪುತರ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚಿದರೂ ಸದುದ್ದೇಶದಿಂದ ಕಾದುವ ಮರಾಟರ ಮುಂದೆ ಅವರ ಆಟವು ನಡೆಯದಾಯಿತು. ಬಹುಜನರು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದರು. ಅಬದುಲನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದನು. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೂ ಬಲವಾದ ಗಾಯಗಳಾದವು. ಹೀಗೆ ಕದನವು ನಡೆದಿರಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮರಾಟರ ಗುಂಪು "ಹರಹರ ಮಹಾದೇವ" ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಬರತೊಡಗಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ರಜಪುತರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಕಾಲುದೆಗೆಯಹತ್ತಿದರು. ಮರಾಟರ ಆವೇಶವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಹನು ಬೆದರಿದನು. ತನ್ನ ದುಷ್ಕೃತ್ಯವು ಬೈಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವದರಿಂದ ದಿಲ್ಲೀ ಬಾದಶಹನು ಇನ್ನು ತನ್ನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುಡಿಸಬಹುದೆಂದು

ಜಗೆದ್ದು ಎತ್ತಾದರೂ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಆತನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ತಿರುವಿದನು. ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನು ಹೀಗೆ ಕಾದುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗವದನ್ನು ನೋಡಿ ಉಳಿದ ರಜಪೂತರೂ ಓಡಹತ್ತಿದರು; ಆದರೆ ಮರಾಟರು ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೂ ಓಡಿಹೋಗಗೊಡದೆ ಸೆರೆಹಿಡಿದರು. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಮಾತ್ರ ಮರಾಟರ ಕೈಗೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಮರಾಟರು ಓಡಿಹೋಗುವ ಬೋವಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಆ ಬೋವಿಗಳೇ ಪುನಃ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಬೇಗಮೆಯ ಮೇಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು, ಏಸಾಜಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಬೋರಗಾವ ಎಂಬ ಊರ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದರು. ಮೇಣೆಯ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತು ರಜಪುತರ ಕಾವಲಿನ ಬದಲು ಈಗ ಮರಾಟರ ಕಾವಲು ಕುಳಿತಿತು. ತನ್ನ ಈ ವಿಚಿತ್ರಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ನೂರವಿಲ್ಲಹುದೆಯು, ಇನ್ನುಮುಂದೆ ತನ್ನ ಗತಿಯು ಏನಾಗುವದೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಅಬದುಲ್ಲಾಮಗರೂರನು ಅಪಹರಿಸಿ ದರ್ಜಯಸಿಂಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಂತಾಗಿತ್ತು. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಈಗ ಮರಾಟರು ಕಸಕೊಂಡರು. ಆರ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನೂರವಿಲ್‌ಹುದೆಯು ಮೂವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಬೋವಿಗಳು ಮೇಣೆಯನ್ನು ಬೋರಗಾವದೊಳಗಿನದೊಂದು ಭವ್ಯವಾದ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಒಯ್ದು ಇಳಿಸಿದರು.

ನೂರವಿಲ್‌ಹುದೆಯು ಬಹು ಸದ್ಗುಣಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಶಾಂತಸ್ವಭಾವದವಳು. ಇಂಥವಿಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆಕೆಯು ಧೈರ್ಯವನ್ನುತಾಳಿ ವಿವೇಕದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮೇಣೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಿದಬಳಿಕ ಒಬ್ಬಮರಾಠಾ ಸ್ತ್ರೀಯು ಅದರಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಹುಸೌಮ್ಯವಾದ ಉರ್ದೂಭಾಷೆಯಿಂದ ಬೇಗಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಬೇಗಮುಸಾಹೇಬ, ನಮ್ಮ ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರ ಸರದಾರರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೊಡ್ಡಸಂಕಟದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದಿರುವರು. ತಾವು ಸುರಕ್ಷಿತಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವಿರಿ. ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಅಂಜಬಾರದು, ಇಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಕಟದನಿವಾರಣವಾದಂತಾಯಿತು, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಬೇಗನೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಲಾಗುವದು, ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯತಕ್ಕವರಿರು

ವರು. ಮಹಾರಾಜರು ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನಾದರೂ ಸಂಭಾವಿಸ ತಕ್ಕವರು. ಇಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಆದರೋಪಚಾರಗಳಿಗೂ, ನಿಮ್ಮ ಮಾನ-ಮ ರ್ಯಾದೆಗಳಿಗೂ ಯಾವಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಕೊರತೆಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಈಗ ಐದಾ ರುದಿನಗಳಿಂದ ನಿಮಗೆ ಬಹಳ ಶ್ರಮವಾಗಿರುವದು. ಇಲ್ಲಿ ಎರಡುದಿನ ನೀವು ವಿಶ್ರಮಿಸಿರಿ. ಇಲ್ಲಿಂದ ನೀವು ಪುರಂದರ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಬಹುದು. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಕೂದಲು ಕೂಡ ಕೊಂಕಲಾರದು. ಬೇಗನೆ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವಿರಿ. ಈಗ ನೀವು ನಿಸ್ಸಂಶಯದಿಂದ ಮೇಣೆಯ ಹೊರಗೆಬಂದು ವಿಶ್ರಮಿಸಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಗಾಗಿ ನಾನು ಸಿದ್ಧ ಳಿರುವೆನು; ಉಳಿದ ದಾಸಿಜನವೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದು.” ಎಂದು ನುಡಿ ಯಲು, ನೂರಜಹಾನಳು—“ಈ ಸ್ತ್ರೀಯು ಯಾರು, ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು.” ಎಂಬದನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಣೆಯ ಬಾಗಿಲುತೆರೆದು ಹೊರಗೆ ಹಣಿಕಿ ಹಾಕಿದಳು. ಆಗ ಭವ್ಯವಾದ ಮಂದಿರವು ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಬೇಗಮೆಯು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕುರಿತು—“ನನ್ನ ದೈವದಲ್ಲಿ ಏನಿರುವದೆಂಬ ದನ್ನು ಅಲ್ಲಾನೇಬಲ್ಲನು. ಈಗ ಆರುದಿನಗಳಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ನನ್ನನ್ನು ಒಣ ಒಣ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಈಗ ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನೆಂಬದಾ ದರೂ ತಿಳಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂ ಡಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಹೃದಯವು ಕರಗಿತು. ಆಕೆಯು ಬೇಗಮೆಗೆ—“ಬೇಗಮಸಾಹೇಬ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತೇನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಈ ಮಂದಿರವು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯದೇ ಇರುವದೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಯಾತರ ಭಯವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಇರುವಿರಿ.” ಎಂದು ನಂಬಿಗೆಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿದಳು. ಆಗ ಬೇಗಮೆಯು ಮೇಣೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆಬಂದು ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ದಳು. ಉಚ್ಚಪ್ರತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಸ್ತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲಬಗೆಯ ವ್ಯವ ಸ್ಥೆಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ತನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರನ ಮನೆಯನ್ನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಸಿದ್ಧಪ ಡಿಸಿರುವರೆಂದು ಆಕೆಯು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು. ಇದು ಸುರಕ್ಷಿತಸ್ಥಳವೆಂದು

ಮರಾಠಾ ಸ್ತ್ರೀಯು ಹಲವುಸಾರೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಆದ್ದರಿಂದನೂರ್ಏಲ್ಹುಡಿಯು ಹೊರಗೆಬಂದು ತನಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದ ಚೌರಂಗಪಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಕೂಡಲೆ ಇಬ್ಬರು ಒಕ್ಕಲಿಗಿತ್ತಿಯರು ಗಾಳಿಯು ಬೀಸಹತ್ತಿದರು. ಆಕೆಯ ಊಟ-ಉಡಿಗೆಯು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೂರವಿಲ್ಲಹುದಿಯು, ಇದ್ದದ್ದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿಕೋಡು ಇರಹತ್ತಿದಳು. ಯಾಕಂದರೆ, ಎಷ್ಟುಮಾಡಿದರೂ ಆಕೆಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಹಾಗೆ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಏಸಾಜಿಯು ನೂರಏಲ್‌ಹುದಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿ, ಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಔರಂಗಾಬಾದಕ್ಕೆ ಶಹಾಜಾದಾ ಮುಅಝಮನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಶಹಾಜಾದಾನುಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ವಾಚಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಆತನಿಂದ ಸಹಾಯವು ದೊರೆತರೆ ನೋಡಬೇಕೆಂದು, ಏಸಾಜಿಗೆ ಆ ರಾಜಪುತ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿಬರಲು ಮಹಾರಾಜರು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅವರಂತೆ ಏಸಾಜಿಯು ಸಂಗಡ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಔರಂಗಾಬಾದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆತನು ಒಂದು ಭವ್ಯವಾದ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು, ಆತನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲ್ಕೈದುಜನ ಸೇವಕರು ಧಾವಿಸಿದರು. ಏಸಾಜಿಯು ಮೊದಲು ರಾಜಪುತ್ರನ ಕಾರಭಾರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಆ ಕಾರಭಾರಿಯು ಶಹಾಜಾದಾರವರನ್ನು ಕಂಡು ಪುನಃ ಏಸಾಜಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು- ಇಂಥ ದಿವಸ ರಾಜಪುತ್ರನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆ ಗೊತ್ತಾದ ದಿವಸ ಏಸಾಜಿಯು ಮುಅಝಮರವರನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಭಾಲದಾರ-ಚೋಪದಾರರು ಏಸಾಜಿಯನ್ನು ಶಹಾಜಾದಾರವರು ಕುಳಿತಿರುವ ಕೋಣೆಯಬಾಗಿಲದ ವರೆಗೆ ಕಳಿಸಿ ಬಂದಿರುಗಿದರು. ಕೂಡಲೇ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೇ ಆದರು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ನೂರಏಲ್‌ಹುದಿಯ ವರ್ತಮಾನವು ಶಹಾಜಾದಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಏಸಾಜಿಯಂತೂ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅವರ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಆತನೇ ರಾಜಪುತ್ರರ

ಕಾರ್ಯಘಾತವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸಂಗತಿಯು ಅನ್ಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ಶಹಾಜಾದಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಏಸಾಜಿಯ ಭೆಟ್ಟಿಯನ್ನಾದರೂ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬದನ್ನು ಹೇಳುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿಯು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ, ಅವರು ನೂರಏಲ್ಲ ಎದೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಏಸಾಜಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜರು ಮುಆಝಮನೊಡನೆ ಸಖ್ಯವನ್ನು ಬೆಳಿಸಿದ್ದರೂ, ಆ ಸಖ್ಯವನ್ನು ಇಂಥ ನೀಚ ಕೃತಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸುವದು ಸರ್ವಥಾ ಅವರಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನರಕ್ಷಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾದರೂ, ತಮಗೆ ಎಂಥ ಹಾನಿಯೊದಗಿದರೂ ಅವರು ಲೆಕ್ಕಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ನೀಚತನದ ವಿಚಾರವು ಮಹಾರಾಜರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಾದರೂ ಸುಳಿಯುಹುದೇ? ಇರಲಿ. ಏಸಾಜಿಯು ಶಹಾಜಾದಾ ಮುಆಝಮರವರಿಗೆ ಕುರ್ನಿಸಾತ ಮಾಡಿ ವಿನಯದಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ರಾಜಪುತ್ರರಾದರೂ ವಿನಯದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಹತ್ತರ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು—"ಮಹಾರಾಜರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾಕೆ ಕಳಿಸಿರುವರೆಂಬದರ ತರ್ಕವು ನನಗೆ ಆಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನೀವು ಸೋತು ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದರಹೊರತು ಅನ್ಯ ಉಪಾಯವೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನಂತೂ ಈಗ ಇಲ್ಲಿಂದ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೋಗೇಹೋಗುವೆನು; ಯಾಕಂದರೆ ಇನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವದರಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿಂತರೆ ಹಿತವಾಗುವಹಾಗೂ ಇಲ್ಲ. ಮೊದಲು ನನ್ನಮೇಲೆ ಹಿರಿಯರ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮವರ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ನಾನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಿರಿಯರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ವರ್ತಿಸಿರುವೆನು. ಇದನ್ನರಿತು ಹಿರಿಯರು ಬೇರೆಯವರನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಬಂದವರು ಸಾಮಾನ್ಯರಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡ ಹೊರತು ಇಲ್ಲಿಂದ ಉಲುಕಲಾರರು. ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇ ಅಂಥ ಘನವಾದದ್ದಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಸೂಚಿಸುವದೇನಂದರೆ—ನೀವು ಈಗ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬಿಗಿಹಿಡಿಯಬೇಡಿರಿ. ಸುಮ್ಮನೇ ಪೇಚಾಡಿ ಹಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ; ಮನೆಮೋಸಗಳಿಂದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು

ಸಾಧಿಸುವ ಮೊಬ್ಬಿಗೆ ಬೀಳಬೇಡಿರಿ. ಇದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಹಿತವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೇಳಿದ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಶಿವಾಜೀರಾಜರಿಗೆ ಹೇಳಿರಿ. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ನಿರ್ವಾಹವೇ ಇಲ್ಲ. ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಇರಕೂಡ ದೆಂದು ಬಾದಶಹರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ. ಆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ನಾನು ಮೀರಿದರೆ, ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲು ಮಿರ್ಝಾರಾಜರನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಿರಿಯರು ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಮಿರ್ಝಾರಾಜರಾದರೂ ಬಾದಶಹರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮೀರಲಾರದೆ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧದಲ್ಲಿಡಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವದರಲ್ಲಿ ಲಾಭವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಇಷ್ಟು ಉಚ್ಚ ಮಾತಾಡಿ ನಿಮಗೆ ಸೂಚಿಸುವ ಕಾರಣವೇನಂದರೆ, ಇನ್ನು ನಮ್ಮಿಂದ ನಿಮಗೆ ಯಾವಬಗೆಯ ಸಹಾಯವೂ ಆಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನೊಡನೆ ನಿಮ್ಮ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಾಗುವ ಸಂಭವವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ"

ಮುಅಝಿಮನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಏಸಾಜಿಯು ನಕ್ಕು— "ಖಾವಿಂದ, ನಾವು ಬಾಗಿನಡೆಯುವದೆಂದರೆ, ಈವರೆಗೆ ಬಹುಶ್ರಮದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಂತಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ. ಎರಡನೆಯ ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯವು ದೊರೆತಿದ್ದರೆ, ಈಗ ಬಂದಿರುವವರಿಗೂ ಚಳ್ಳಹಣ್ಣು ತಿನಿಸುವದಕ್ಕೆ ನಾವು ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ತಾವು ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಹೇಳುವಿರಲ್ಲ, ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ." ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಮುಅಝಿಮನು—"ಏಸಾಜೀ, ಇವರಿಗೆ ಚಳ್ಳಹಣ್ಣು ತಿನಿಸುವದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಮಿರ್ಝಾರಾಜರವರಿಗೆ ಚಳ್ಳಹಣ್ಣು ತಿನಿಸುವವರು ಈವರೆಗೆ ಯಾರೂ ಗಂಟುಬಿದ್ದಿರುವದಿಲ್ಲ; ಮುಂದೆ ಯಾದರೂ ಗಂಟುಬೀಳುವ ಸಂಭವವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ, ದಿಲೇರಖಾನನ ಸಹಾಯವು ಅವರಿಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಸಂಪೂರ್ಣವಿಶ್ವಾಸವಿರುವದು. ಅಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವು ಬೇರೆ ಯಾರಮೇಲೆಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಆವರು ಅಂಥ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರೂ ಇರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರೊಡನೆ ಕಾದುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಿದೆವೆಂದು ಶಿವಾಜೀರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ; ಸುಮ್ಮನೆ ನಾವು ಉಪಾಯ ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಾನು

ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ನೀವು ಕಾದುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಿರಿ
ಮೋಸಗೊಳಿಸುವ ಗೊಡವಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿರಿ. ವಿನಯದಿಂದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು
ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಸಾಧಿಸಿದಷ್ಟು ಸಾಧಿಸುವದು. ನಾನು ಏನಾದರೂ ಸಮಾ
ಧಾನ ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಹಿತವಾದ ಮಾತನ್ನು
ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇದರಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರವಿದ್ದಂ
ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು." ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇ
ಶಿವಾಜಿಯು ಸುಮ್ಮನೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

೬ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ

ಮೊಗಲರ ಅಬ್ಬರ

ಪುರಂದರದ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮರಾಟರು ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಚನ್ನಾ
ಕೈತೋರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಕೌತುಕವಾಯಿತು. ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಲ
ನಗೆಯೂ ಬಂದಿತು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಜಯಸಿಂಗನು ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಮರಾ
ರೊಡನೆ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದಾಗ, ಖಾನನ
ಅಹಂಭಾವದಿಂದ ಉಪಹಾಸ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ವಾಚಕರು ಮರೆತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ
ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಹೆಮ್ಮೆ ಬಹಳ. ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಹರಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದುರ್ಗ
ವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ಆತನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾ
ಕೈಸಾಗದೆ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದನು. ಈಗ ಮರಾಟರು ಹೊತ್ತು
ಸಾಧಿಸಿ ಖಾನನಿಗೆ ನಾಮಹಚ್ಚಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಒಂದುಬಗೆಯ
ಸಮಾಧಾನವೇ ಆಯಿತು. ದಿಲೇರಖಾನನ ತಲೆಯೊಳಗಿನ ಮದ್ದು ಇ
ದಷ್ಟು ಒಂದುಬಗೆಯಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಯಿತೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದನು; ಆದರೆ ದಿಲೇ
ರಖಾನನ ಮಗಳನ್ನು ಮರಾಟರು ಎಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆಂಬ ಮಾತನ

ಮಾತ್ರ ಆತನು ಸರ್ವಥಾ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಮರಾಟರು ನೂರಪಿಲ್‌ಹುದೆ
ಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯೇ ಆತನಿಗೆ ಬಹು ಕರ್ಣಕಠೋರವಾಗಿ
ತೋರಿತು. ಆತನು ಈಸುದ್ದಿಯು ಹೇಳಿದವನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿನಿಷೇಧಿಸಿದನು.
ಮರಾಟರು ಯಾವಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ ಮುಟ್ಟಲಾರರೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯು ಮಿರ್ಝಾ
ರಾಜನಿಗೆ ಇತ್ತು. ಇಂಥಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಇನ್ನೂವರೆಗೆ ಮರಾಟರು ಮಾಡಿ
ರುವದಿಲ್ಲೆಂಬದನ್ನು ಆತನು ಅರಿತಿದ್ದನು. ಸ್ತ್ರೀವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿಯು ಕಠೋ
ರತನದ ಗೌರವವನ್ನು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಆಗಾಗ್ಯೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲದೆ, ಆತನ
ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಈ ಪರನಾರೀ ಸೋದರತ್ವವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿ
ದ್ದನು; ಆದರೂ ತಾನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದ ಉದ್ದೇಶದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂ
ದಲೂ, ಶಿವಾಜಿಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಕೂಡಿಸುವದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ,
ನೂರಪಿಲ್‌ಹುದೆಗೊದಗಿದ ವಿಪತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ತಮಗಾದ ಪರಾಜ
ಯವು ಅಪಮಾನಕಾರಕವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಅದರ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇ
ಬೇಕೆಂದು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆತನು ಮರಾಟರ ಮೇಲೆ
ತನ್ನ ದರ್ಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ಯಾವ
ಕಠಿಣೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಶಿವಾಜಿಯು ಹಣ್ಣಿಗೆ ಬರಬಹುದೆಂಬ
ದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸ್ವತಃ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಆತನು
ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಸೈನ್ಯವು ಸಮರಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧ
ವಾಯಿತು.

ಇತ್ತ ದಿಲೇರಖಾನನ ಸ್ಥಿತಿಯು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಮಗ
ಳನ್ನು ಮರಾಟರು ಅಪಹರಿಸಿದರೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಂದಿನಿಂದ,ಮರಾಟರಮೇಲೆ
ಆತನು ಮಿತಿಮೀರಿ ಸಿಟ್ಟಾಗಿದ್ದನು. ಸಂತಾಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ಆತನು ಪುರಂದರ
ಗಡವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರೊಳಗಿನ ಮರಾಟರನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಲ್ಲಿಸಿ
ಸುಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದನು; ಆದರೆ ದುರ್ಗವು ವಶವಾಗುವ ಬಗೆಯತ್ತ?
ಆ ದುರ್ಗದ ರಕ್ಷಕನಾದ ಮುರಾರಬಾಜೀ ಎಂಬ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯು ದಿಲೇರ
ಖಾನನಿಗೆ ಸೊಪ್ಪುಹಾಕದೆ ದುರ್ಗವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆತನು
ನಡನಡುವೆ ಖಾನನನ್ನು ತೊಂದರೆಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು; ಆದರಿಂದ ಖಾನನ
ಸಂತಾಪವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಮನುಷ್ಯನು ಸಂತಾಪಗೊಂಡಾಗ, ತನ್ನ

ಸಂತಾಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾದವರ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಆತನು ಯೋಚಿಸಿದ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಧಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೆ, ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರ ವಸ್ತಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ದಿಲೇರಖಾನನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಸಿಟ್ಟು ರಟ್ಟೆಯೊಳಗಿಲ್ಲೆನ್ನುವಂತೆ, ದುರ್ಗವನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಆತನು ದಗ ದಗ ಉರಿಯಹತ್ತಿದನು. ಆತನಿಗೆ, ಏನು ಮಾಡಲಿ ಏನು ಬಿಡಲಿ ಎನ್ನುವಹಾಗಾಗಿತ್ತು. ಆತನ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ದುರ್ಗದ ಸುತ್ತಲಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಬಲಿಯಾದವು. ಖಾನನು ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬಯಲುಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ತಳ ಊರಹತ್ತಿದನು. ದುರ್ಗದ ತೋಪುಗಳ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಇತ್ತಾಚೆಯಲ್ಲಿ ಆತನ ಸೈನ್ಯದ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ತನಗಾದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಮಂದಿಯ ಮುಂದೆ ಉಚ್ಚರಿಸುವದು ಆತನ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಸಾಲದಾಗಿತು. ಪುರಂದರವನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಸಹಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದ್ದರೂ, ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ತನಗಾದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಬರೆದು ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಖಾನನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಸಾಲುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಆತನು ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಜಯಸಿಂಗನೇ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ದಿಲೇರಖಾನನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರಲು, ಖಾನನ ತೊಂದರೆಯು ದೂರವಾದಂತಾಯಿತು.

ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ದಿಲೇರಖಾನನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ, ಖಾನನು ಮರಾಟರ ಅಯೋಗ್ಯ ನಡತೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಆ ವರ್ಣನವು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ನಿಜವಾಗಿ ತೋರದಿದ್ದರೂ, ಖಾನನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಲಾರದೆ ಆತನು, ಎಂಟುದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಗವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಿಡೋಣವೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯು ಒಂದಿಸಿಂದ ತಾನೇ ಹೊರಬೀಳುವದೆಂದು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ತಿಳಿದನು. ಆತನು ಮರಾಟರ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ಹ್ಯಾಗೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪುರಂದರದಂಥ ಪ್ರಚಂಡ ದುರ್ಗವನ್ನು ಮೊದಲ ತುತ್ತಿಗೇ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಮರಾಟರ ಕಸುವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮಿರ್ಝಾನು ದಿಲೇರಖಾನನನ್ನು ಕುರಿತು—

"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ

ಮರಾಟರ ಪಾಡೇನು? ನಿಮಗಾದ ದುಃಖ ಬೇರೆ, ನನಗಾದದುಃಖ ಬೇರೆಯೆ? ಮರಾಟರಿಂದ ಈ ಅಯೋಗ್ಯ ಕೆಲಸವಾದದ್ದೇ ನಿಜವಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೆತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅವರು ಭೋಗಿಸಿಯೇಭೋಗಿಸುವರು. ತಾವು ಶಾಂತರಾಗಬೇಕು. ನೂರಿಏ್‌ಹುದಾ ಬೇಗಮೆಯ ಗೊತ್ತು ಹತ್ತಿದ ಹೊರತು ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆತನು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದನು. ಯಾರುಯಾರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ, ಅವರವರನ್ನು ಆಯಾಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಒಂದು ಇರುವೆಯೂ ಕೂಡ ನುಸಿದು ಹೋಗದಂತೆ ಆತನು ಪುರಂದರದುರ್ಗವನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಪುರಂದರದುರ್ಗದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿ ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ, ಮೊದಲು ಆ ಪುರಂದರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ರುದ್ರಮಾಲ ಅಥವಾ ವಜ್ರಗಡವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಆಮೇಲೆ ಪುರಂದರಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಮಿರ್ಝಾನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ಕೂಡಲೆ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ವಜ್ರಗಡಕ್ಕೆ ಲಗ್ಗೆಹತ್ತಿದನು. ಇಂಥ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ವಜ್ರಗಡದ ಮರಾಟರು ಎದೆಗುಂದಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮೊಗಲರಿಗೆ ಎದೆಗೊಟ್ಟುಕಾದಿ, ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳವರೆಗೆ ದುರ್ಗವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡರು; ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೊಗಲರ ಮುತ್ತಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ದುರ್ಗದೊಳಗೆ ಅನ್ನ ಸಾಮಗ್ರಿಬರುವದು ಕಟ್ಟಾಯಿತು. ದುರ್ಗದೊಳಗಿನ ಅನ್ನ ಸಂಗ್ರಹವು ತೀರುತ್ತ ಬಂದಿತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮರಾಟರು ವಿಚಾರಮಗ್ನರಾದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೊಗಲರು ಒಂದು ದಿನ್ನೆಯಮೇಲೆ ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಮೂರು ತೊಪುಗಳನ್ನು ಏರಿಸಿ ವಜ್ರಗಡಕ್ಕೆ ಹೂಡಿ ಹೊಡೆಯಹತ್ತಿದರು. “ಅಬದಲಾ” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ತೋಫನ್ನು ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಮೂರುದಿನಗಳು ಬೇಕಾದವು. “ಫತ್ತೆ ಲಸ್ಕರ”ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ತೋಫನ್ನು ಏರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮುರೂವರೆ ದಿವಸಗಳು ಬೇಕಾದವು. “ಹಾಲೀಲಿ” ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಚಂಡ ತೋಫನ್ನು ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಏರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಮೂರು ತೋಫುಗಳು ವಜ್ರಗಡದ ಎದುರಿಗಿನದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಹಾರಹತ್ತಲು, ವಜ್ರಗಡದೊ

ಳಗಿನ ಜನರು ತತ್ತರಿಸಿದರು; ಆದರೂ ಆ ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ ವೀರರು ದುರ್ಗವನ್ನು
ಮೊಗಲರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಗಳನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ
ದಿಲೇರಖಾನನು, ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳಾದರೂ ದುರ್ಗವು ತಮ್ಮ ಕೈಸೇರಲೊಲ್ಲ
ದೆಂಬ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತಾನು ಸ್ವತಃ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತಿದನು. “ ಹೊಡೆಯು
ವೆನು, ಇಲ್ಲವೆ ಮಡಿಯುವೆನು” ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆತನು ಕಾದತೊಡಗಿ
ದನು. ಹೀಗೆ ಆತನು ವಿಲಕ್ಷಣ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ, ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿ
ಸುತ್ತಿರಲು, ದುರ್ಗದೊಳಗಿನ ಜನರು ಜರ್ಜರರಾದರು. ದುರ್ಗದೊಳಗಿನ
ಅನ್ನ ಸಂಗ್ರಹವು ತೀರುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಹೊಸದಾಗಿ ಅನ್ನ ಸಂಗ್ರಹವಾಗುವ
ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೊಸ ಸಹಾಯವು ದೊರೆಯುಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ
ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಗದೊಳಗಿನ ಜನರು ನಿರಾಶಿಸಟ್ಟದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು
ಹತಾಶರಾದ ಆ ಮರಾಟರು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ದುರ್ಗವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳ
ಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಲು, ದಿಲೇರಖಾನನು ನಿಗ್ಗರದಿಂದ ಕಾದಿ ಅವರನ್ನು ಸೋ
ಲಿಸಿ ದಿಕ್ಕುಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿಸಿದನು. ಆಗ ಖಾನನು ಮಾಡಿದ ಕೊಲೆಯನ್ನು
ವರ್ಣಿಸಲಶಕ್ಯವು. ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಮೊಗಲರ ನಿಶಾನೆಯು ನಿಂತಿತು
ದುರ್ಗದೊಳಗಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಶರಣು ಬಂದು ದುರ್ಗವನ್ನು
ಮೊಗಲರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಶರಣು ಬಂದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಖಾನನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ
ಪುರಂದರದುರ್ಗವನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಂತೆ
ಅವರನ್ನು ಒಲಾತ್ಕರಿಸಹತ್ತಿದನು. ಸೆರೆಯಾಳುಗಳ ಕಷ್ಟದ ಮಿತಿಯು
ಮೀರಿತು; ಮಗಳ ವಿಯೋಗದುಃಖದಿಂದ ವಿವೇಕಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಖಾನನಿಗೆ ಲೇ
ವಾದರೂ ದಯವು ಬರಲಿಲ್ಲ!

ದಿಲೇರಖಾನನ ಈ ರೀತಿಯು ಜಯಸಿಂಗನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು
ದಿಲೇರಖಾನನೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕರಿ
ಕೊಂಡು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ—“ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಜನರನ್ನು ಹೀಗೆ ಪೀಡಿಸಿ ಅವ
ರನ್ನು ರೇಗಿಗೆಬ್ಬಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಶರಣುಬಂದ ವೈರಿಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡವ
ನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಗೆಯುಳಿಯು
ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಒಮ್ಮೆ ನಾವು ಸೆರೆಯಾ
ಳುಗಳನ್ನು ಕ್ರೂರತನದಿಂದ ನಡಿಸಿಕೊಂಡಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದರೆ, ಉಳಿದ ದುರ್ಗ

ಗಳೊಳಗಿನ ಜನರು ಸಾಯುವತನಕ ಕಾದಿ ನಮ್ಮನ್ನು ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವೇನು? ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯಕೆಲಸವು; ನಾವು ಮೊದಲಿಗೇ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ವಜ್ರಗಡದೊಳಗಿನ ಜನರನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಬಹಳ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವದು,” ಎಂದ್ದು ಹೇಳಿ, ದುರ್ಗದೊಳಗಿನ ಮರಾಟರನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಉಡುಗರೆಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಸವಿಮಾತುಗಳಿಂದ—“ ವೀರರೇ, ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೀವು ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾದಿರಿ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಚಂಡ ಬಲದ ಮುಂದೆ ನಿಮ್ಮ ಕೈಸಾಗದಾಗಲು, ನೀವು ಶರಣು ಬಂದು ಕೋಟೆಯನ್ನು ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ದ್ರೋಹವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನಾವು ಚನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರುವೆವು; ಆದರೆ ಬಾದಶಹರ ಪ್ರಚಂಡ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಮುಂದೆ ನಿಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಹ್ಯಾಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕು? ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ದುರ್ಗವನ್ನು ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಜಾಣತನವೇಸರಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಈಗ ಹೋಗಗೊಡುವೆವು. ನೀವು ಬೇಕಾದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿರಿ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಚಂಡಬಲದ ಅನುಭವವಂತೂ ನಿಮಗೆ ಬಂದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಳಿದ ದುರ್ಗಗಳೊಳಗಿನ ಮರಾಟಾ ವೀರರಿಗೂ ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಬೋಧಿಸಿರಿ. ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಯಾವತ್ತೂ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೇ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ನೀವು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಕಾದಿದರೆ ನಾವು ಹಿಂಜರಿಯುವೆವೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ. ನಮ್ಮಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದು; ಆದರೆ ವ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಾಣಹಾನಿ ಯಾಗುವದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ, ಎಂದುಹೇಳಿ, ಅವರನ್ನು ದುರ್ಗದಿಂದ ಹೋಗಗೊಟ್ಟನು. ಇದು ದಿಲೇರಖಾನನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಜನರನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿ ಇಟ್ಟು, ನೂರಎರಡು ಹುಡಿಯನ್ನು ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿ, ಇವರ ಕೊಲೆಯ ಭಯವನ್ನು ಶಿವಾಜಿಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ಕಾರ್ಯವಾಗಬಹುದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಮಿರ್ಜಾರಾಜನ ಮುತ್ಸದ್ದಿತನದಿಂದ ಅದು ಸಾಧಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ರುದ್ರಮಾಲ ಅಥವಾ ವಜ್ರಗಡವು ಕೈವಶವಾದಬಳಿಕ ದಿಲೇರಖಾನನು ಪುರಂದರದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು. ಆತನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಪುರಂದರ ದುರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ತನ್ನ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಪುರಂದುರದುರ್ಗವನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಮುತ್ತಿಬಿಟ್ಟನು. ಇತ್ತ ಜಯಸಿಂಗನು ಉಳಿದ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವನ್ನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಳಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಜಯಸಿಂಗನ ಮುತ್ಸದ್ದಿತನವಿತ್ತು "ಪುರಂದರ ದುರ್ಗವ ಮುತ್ತಿ, ಇನ್ನೂ ಮೊಗಲರ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವು ಉಳಿದಿರುವದೆಂದು, ದೇಶವನ್ನು ನಾಶಮಾಡದೆ ಮೊಗಲರು ಬಿಡರು" ಎಂದು ಮರಾಠರಿಗೂ, ಅವರ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ತಿಳಿದರೆ, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಸಾಧಿಸುವದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಾಗುವ ತಾಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿವಾಜಿಯು ತಾನಾಗಿ ಶರಣುಬರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಸಂಕೇತವಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ತನ್ನಸೈನ್ಯದ ಭಾಗಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿಗೆ– "ನೀವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆಬಂದಂತೆ ಕೊಲೆ ಸುಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು; ಹೊಲಗಳೆನ್ನದೆ, ತೋಟಗಳೆನ್ನದೆ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಊರುಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿ, ಜನರನ್ನು ದೆಸೆಗೆಡಿಸಬೇಕು," ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಶಿವಾಜಿಯು ಈ ಮೊದಲೆ ;ಮೊಗಲ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನಡಿಸಿದ ಅನರ್ಥದ ಸೇಡನ್ನು ಈಗ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಅವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ದಾವುದಖಾನ, ರಾಜಾರಾಯಸಿಂಗ, ಶಿರ್ಝಾಖಾನ, ಅಮರಸಿಂಗ, ಅಚಲಸಿಗ, ಜಬರ್ದಸ್ತಖಾನ ಮುಂತಾದ ಮುಖ್ಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆರಿಸಿದ ಕ್ರೂರಜನರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಮರಾಟರ ದೇಶವನ್ನು ಹಾಳುಗೆಡವಲಿಕ್ಕೆ ಜಯಸಿಂಗನು ಕಳಿಸಿದನು.

ಹುಂಬರಿಗೆ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು? ಮೊದಲೇ ಮಂಗ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸೆರೆಕುಡಿಸಿದರೆನ್ನುವಂತೆ ಆಗಿ, ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನರ್ಥಪರಂಪರೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಮಹಾಪ್ರಳಯಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾದಂತಾಯಿತು. ಜನರಿಗೆ ಸಂಪತ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಬೇರೆಯಾತರ ಮೋಹವು ಉಳಿಯದೆ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು–ಮರಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದಾರಿಸಿಕ್ಕತ್ತ ಓಡಿಹೋಗಹತ್ತಿದರು.

ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೋಪಾಯವು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಮಾರು ಬಿಟ್ಟು ಜನರು ಓಡಿಹೋಗಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಧನ-ಧಾನ್ಯಗಳಂತು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮೊಗಲರ ಕೈಸೇರುತ್ತಿದ್ದವು; ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವವರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಚಲ್ಲಾಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಗಂಡಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು; ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಲ-ತೋಟ, ಮನೆ-ಮಾರು ಮುಂತಾದವುಗಳ ನಾಶಗೊಳಿಸಿದ್ದನ್ನಂತು ವರ್ಣಿಸಲಶಕ್ಯವು. ತಮ್ಮ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಊರುಗಳ ಈ ಹಾಡನ್ನು ನೋಡಿ ಪುರಂದರದೊಳಗಿನ ಜನರ ಅಂತಃಕರಣಗಳು ಕರಗಿ ನೀರಾದವು. ದುರ್ಗದೊಳಗಿನ ಜನರ ಆಪ್ತರು ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಊರುಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಒಬ್ಬನ ಆಪ್ತರ ನಾಶವು ಕಣ್ಣಿಗೆಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗಿತ್ತು; ಪುರಂದರದಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಮೂವತ್ತು ಹರದಾರಿಯ ಪ್ರದೇಶವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಾಳುಬಿದ್ದುಹೋಯಿತು. ಆದರೂ ದುರ್ಗದೊಳಗಿನವೀರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ದುರ್ಗವನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಮನಸ್ಸುಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಒಬ್ಬನ ಹೆಣವು ಬೀಳುವವರೆಗೆ ದುರ್ಗವು ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಸೇರಲಾರದೆಂತಲೂ, ಶತ್ರುಗಳು ದುರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಒಬ್ಬ ಜೀವಂತ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನಾದರೂ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣದೆ, ಹೆಣದ ರಾಶಿಯನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತ ಅವರು ಒಳಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ ಆ ಶೂರ ಮರಾಟರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು. ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದಲ್ಲಿ ಮರಣಕ್ಕೆ ಶರಣುಹೋಗಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗಲಾಗದೆಂದು ಅವರ ನಿರ್ಧಾರವು! ಆ ವೀರರು ಇಂಥ ಕಠಿಣಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಧೈರ್ಯ- ಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೋರಿಸದೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊಗಲರ ಪ್ರಚಂಡ ಸೇನಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇರೆ ಅನ್ಯರು ಕೈಕಾಲುಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದು ಮರಾಟರ ಶೀಲವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ಕೆಚ್ಚೆದೆಯವರು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಂತೆ ಮೊಗಲರನ್ನು ಕಾಡಿ ತಮ್ಮ ಶೀಲವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡರು! ಇವರ ತಾಪದಿಂದ ಕೆಲವು ಕಡೆಯ ಮೊಗಲಸೈನ್ಯದ ತಂಡಗಳು ಜರ್ಜರವಾದವು.

ಇತ್ತ ಪುರಂದರ ದುರ್ಗದೊಳಗಿನವರಂತು ರಾತ್ರಿ ಹಕ್ಕನೆ ಹೊರಬಿದ್ದು ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು.

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇದರಿಂದ ಮೊಗಲರಿಗೆ ಬಹಳ ತ್ರಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮರಾಟರ ಸಂಹಾರವು ವಿತಿಮೀರಿ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಮುಯ್ಯಿಕ್ಕೆಮುಯ್ಯಿ ಕಡಕ್ಕೆ ಕಡ ಅನ್ನುವಂತೆ ಪರಸ್ಪರರ ರಣೋದ್ಯೋಗ ಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು; ಆದರೂ ರುದ್ರಮಾಲವು ಮೊಗಲರ ಕೈಸೇರಿದಂದಿನಿಂದ ಮೊಗ ಲರ ರಣೋತ್ಸಾಹವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ, ಮರಾಟರದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮರಾಟರಿಗೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಜನ, ಹಾಗು ಅನ್ನಸಾಮಗ್ರಿಯ ಸಹಾಯವು ಒದಗದ ಹಾಗಾಗಿತ್ತು. ವಜ್ರಗಡವು ಕೈಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿ ಅವರ ಗುಪ್ತಮಾರ್ಗಗಳ ಸಂಚಾರವು ಕಟ್ಟಾಗಿತ್ತು; ಇದರಿಂದಮರಾಟರು ನಿರಾಶೆಪ ಡಹತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣಿಗೆತರಲು, ಅವರು ತಮ್ಮಿಂದಾದಷ್ಟು ಹೆಣಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ದೈವವು ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಯಿತೆಂದರೆ, ಎಲ್ಲಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಯಶಸ್ಸಿನ ಮುತ್ತಿಗೆ ಬಿದ್ದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಎಪ್ರೇಲತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನೇತಾಜಿಪಾಲ ಕರನೆಂಬ ಮರಾಠಾ ವೀರನು, ಅತ್ಯಂತ ಸಾಹಸಮಾಡಿ ಮೊಗಲ ಸೈನ ದ್ದೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಜರ್ಜರಗೊಳಿಸಿ ಪುರಂದರದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಅನ್ನಸಾಮಗ್ರಿಯ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವ ಎತ್ತುಗಡೆಮಾಡಿದನು; ಆದರೆ ಆಗ ಮಳೆಗಾಲವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತ ಮಳೆಯಾಗಿ ಆತನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ವಿಘ್ನವುಂ ಟಾಯಿತು. ಅನುಕೂಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣುಹಿಡಿದರೆ ಚಿನ್ನವಾಗುವಂತೆ, ಪ್ರತಿ ಕೂಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಹಿಡಿದರೆ ಮಣ್ಣಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ಮರಾಟರ ಅನು ಭವಕ್ಕೆ ಈಗ ಬಹಳ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಇಂಥ ಆಕಸ್ಮಿಕ ವಿಘ್ನದಿಂದ ಪಾಲ ಕರನಿಗೆ ಕಾರ್ಯಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಲ್ಪವಿಲಂಬವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತೊಂದುಕ ಡೆಯಿಂದ ಮೊಗಲರದೊಂದು ಸೈನ್ಯಭಾಗವು ಬಂದು, ನೇತಾಜಿಯ ಮೇಲೆಹಾ ರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು! ಮತ್ತೆ ಮೇತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕುತುಬುದ್ದೀನಖಾನನೆಂಬವನು ಉರವ ಟಿಯ ಕೋಟೆಗೆ ಲಗ್ಗೆಹತ್ತಿ, ಅಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಮರಾಟರನ್ನು ದಿಕ್ಕುಪಾ ಲಾಗಿ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಖಾನನು ಮರಾಟರ ಊರುಗಳ ನಾಶಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಶಕ್ಯವು. ಮೊಗಲರು ಮರಾಟರನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಒಟ್ಟುಕೂ ಡಗೊಡದಾದರು. ಊರು ಹಾಳುಗೆಡವುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನಂತು ಅವರು ಒಂದೇ ಸವನೆ ನಡಿಸಿದ್ದರು. ಸಿಂಹಗಡ, ರಾಯಗಡ, ರೋಹಿಡಾ, ಕುಮಾರಿಲಡಗ ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ಮೊಗಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇರದಿ

ದ್ದರೂ, ಅವುಗಳ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಊರುಗಳನ್ನು ಅವರು ಹಾಳುಗೆಡವದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆಯಾರೋ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಿಗೆ—"ಮಹಾರಾಜರು ಲೋಹಗಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೂಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದು, ಅವರ ಆ ಕಾರ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಸಾಧಿಸಿದರೆ, ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ವಿಘ್ನವೊದಗಿದಂತಾಗುವದೆಂ"ದು ಹೇಳಿದರು ಕೂಡಲೆ ಜಯಸಿಂಗನು ಸೈನ್ಯದ ಎರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಲೋಹಗಡದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಆ ದುರ್ಗದ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ, ಮುಂದಿನಿಂದಲೂ ಕೊಳ್ಳೆಯಿಟ್ಟನು. ಅಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಸೈನ್ಯವ ಕೂಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದದ್ದು ನಿಜವಿತ್ತು. ಮೊಗಲರು ತಮ್ಮನ್ನು ಚದರಿಸಲು ಬಂದಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದು ೫೦೦ ಜನರಾವುತರೂ ೧೦೦೦ ಜನಕಾಲಾಳುಗಳೂ ಮರಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಮೊಗಲರಿಗೆ ಎದುರಾದರು; ಆದರೆ ರಜಪೂತರ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರು ಈಡಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಜನ ಮರಾಟರು ರಣದಲ್ಲಿ ಮಡಿದರು; ಬಹು ಜನರು ಸೆರೆಯಾಳಾದರು; ಅವರ ಕುದುರೆಗಳೂ, ದನಕರುಗಳೂ ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಸೇರಿದವು. ಲೋಹಗಡ, ವಿಶಾಲಗಡ, ತಿಕೋನಾ, ಟಾಂಕಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ದುರ್ಗಗಳ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಊರುಗಳು ಹಾಳುಬಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಮೊಗಲರು ಒಂದುಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮರಾಟರಿಗೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಬಾಲೇಘಾಟ, ಪೈಣಘಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಗಲರು ಹಾಳುಮಾಡದೆ ಇದ್ದ ಒಂದು ಊರಾದರೂ ಉಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ದೇಶಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮರಾಟರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಊರುಗಳನ್ನು ತಾವು ಹಾಳುಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವರ ಕೈಗಳು ಏಳದಾದವು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗದೆ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗುವಂತೆ ಕೆಲವು ಅರಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬೆಂಕೆಹಚ್ಚಿ ಮರಾಟರು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸಿದರು; ಆದರೆ ಈ ತೊಂದರೆಯು ಪ್ರಯೋಜನವು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಹಾಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪುರಂದರ ದುರ್ಗದವರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಸಹಾಯವು ಕಟ್ಟಾಯಿತು; ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಾಗರೂಕವಾಗಿ ಇರಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ರಾತ್ರಿಯ ಮುತ್ತಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದಂತಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಹತಾಶರಾದರು. ಹೀಗೆ ಮರಾಟರು

ಗತ್ಯಾಶರಣಾಗಬೇಕೆಂತಲೇ ಜಯಸಿಂಗನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಯಾಕಂದರೆ, ತನ್ನ ಜನರ ಈ ಹತಾಶೆಯನ್ನೂ, ಗೋಳಾಟವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಶಿವಾಜಿಯು ತನಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಶರಣು ಬರಬಹುದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಗೋಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವಷ್ಟು ಶಿವಾಜಿಯು ಕಠಿಣ ಹೃದಯನಲ್ಲೆಂಬದು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ತನ್ನ ಕಾಯಕವನ್ನು ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿಸಿದನು. ಜಯಸಿಂಗನ ಈ ಮನೋದಯವು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೊಗಲರು ನಡಿಸಿರುವ ಅನರ್ಥವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರು ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದರು. ಅವರಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ದೆ ಬಾರದಂತಾಯಿತು. ತಾವು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಮಂದಿರವು ಕುಕ್ಕರಿಸಿ ಬೀಳುವ ಲಕ್ಷಣವು ತೋರಿ ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾವಧಿ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಜನರೇ ತಮಗೆ ಮುಳುವು ಆಗುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ಮರುಗಿದರು. ಒಮ್ಮೆ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು ಹೀಗೆ ಅನರ್ಥ ನಡೆಸಿರುವದು ದೇಶಘಾತಕವೂ ಧರ್ಮಘಾತಕವೂ ಆಗಿರುವದೆಂಬದನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಮಾಡಿದರು; ಆದರೆ ಜಯಸಿಂಗನ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಮೊಗಲ ಪಕ್ಷಪಾತಿತ್ವದ ಶೀಲವನ್ನು ಅವರು ಅರಿತಿದ್ದರಿಂದ, ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಲಾಭವೇನೂ ಆಗದೆ ತಾವುಮಾತ್ರ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮೊಗಲರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಂತಾಗುವದೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದರು. ಬಾದಶಹನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನೂ, ವೈಭವವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದೊಂದನ್ನೇ ಜಯಸಿಂಗನು ಅರಿತಿದ್ದನು; ಆದರೂ ತಾವು ಮಾಡತಕ್ಕ ಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಮಹಾರಾಜರು ರಘುನಾಥ ಪಂಡಿತನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಸಂಧಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿದರು.

೭ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಮಾತಾರಣದೇವಿ.

ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಶಿವಾಜಿಯಿಂದ ಪೆಟ್ಟುತಿಂದು ಓಡಿಹೋದದ್ದನ್ನು ವಾಚಕರು ಬಲ್ಲರಷ್ಟೇ? ನೂರಎಲ್‌ಹುದೆಯನ್ನು ಶಹಾಜಾದಾ ಮುಅಝ್ಝಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಅವನ ವಿಚಾರವು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ, ತಿರುಗಿ ದಿಲೇರಖಾನನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವದುಸಹ ಅವನಿಗೆ ದುಸ್ತರವಾಯಿತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ನೂರಎಲ್‌ಹುದೆಯ ಮುಖದಿಂದ, ಅಥವಾ ಬೇರೆಯವರ ಮುಖದಿಂದ ತನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತದ ನಡತೆಯು ದಿಲೇರಖಾನನ ಕಿವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದರೆ, ಆತನು ತನ್ನ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸಬಹುದೆಂಬ ಭಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವನ ಹೃದಯವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಸಮರಭೂಮಿಯಿಂದ ಜಾರಿಹೋದ ಅವನು ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾಗಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಹತ್ತಿದನು. ವಾಚಕರಿಗೆ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ದುಷ್ಟಹೃದಯದ ಜ್ಞಾನವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಕೊಡುರೆವು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಜಪೂತಸ್ಥಾನದೊಳಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದ, ಪವಿತ್ರವಾದ ರಜಪೂತರ ಸಣ್ಣ-ದೊಡ್ಡ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳುಕೆಲವು ಇದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ "ಖರಕಪೂರ" ಸಂಸ್ಥಾನವು ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಅನುಪಮಸಿಂಹ, ತಾಯಿಯ ಹೆಸರು ವಿಮಲಾದೇವಿ ತಾವು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸಂತತಿಯವರೆಂದು ಅವರು ಅಭಿಮಾನಪಡುತ್ತಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಆ ಪೂಜ್ಯವಂಶದ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಔರಂಗಜೇಬನಂಥ ಕ್ರೂರ ಬಾದಶಹನ ಭಯವನ್ನು ಕೂಡ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಅವರು

ತಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ವಿಮಲಾದೇವಿಯು ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆಯು. ಆಕೆಯ ಕುಲಾಭಿಮಾನವು ಜಾಜ್ವಲ್ಯವಾದದ್ದು. ಇಂಥ ತೇಜಸ್ವಿಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕುಲಕಂಟಕರು ವಂಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ, ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಅನುಪಮಸಿಂಹನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದನು. ದುರ್ಜಯನು ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಮೊಗಲ ಬಾದಶಾಹಿಯ ಚಾಕರಿಯಿಂದ ಉತ್ಕರ್ಷ ಪಡೆಯುವ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಆತನ ಹೃದಯವು ಅತ್ಯಂತ ನೀಚವಾದದ್ದು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಂಥ ಅಭಿಮಾನ ಶೂನ್ಯರಾದ ಸುಖಾಭಿಲಾಷೆಯ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ರಜಪೂತಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಆ ಜನರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವೇ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಸ್ವತಃ ಔರಂಗಜೇಬ ನೊಡನೆ ಒಳಸಂಚುಮಾಡಿ, ಮೋಸದಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ನಾಶಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಕಾರಣನಾದನು. ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಆತನ ದುಷ್ಟಹೃದಯದ ಕಲ್ಪನೆಯು ವಾಚಕರಿಗೆ ಆಗಬಹುದು. ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಅನುಪಮಸಿಂಹನು ಔರಂಗಜೇಬನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗದೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು. ವಿಮಲಾದೇವಿಯ ಗತಿಯೇನಾಯಿತೆಂಬದು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಔರಂಗಜೇಬನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದು, ಹಲವುಬಗೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ಉತ್ಕರ್ಷ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ದಿಲ್ಲಿಯ ದರ್ಬಾರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸರದಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿ, ಈಗ ದಕ್ಷಿಣದ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಜಯಸಿಂಗನ ಸಂಗಡ ಬಂದಿದ್ದನು. ಈಗಾದರೂ ನೀಚಕೃತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಉತ್ಕರ್ಷಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಆತನ ಹವ್ಯಾಸವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬದು ನೂರಏಲ್‍ಹುದೆಯ ವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ವಾಚಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರಬಹುದು. ಹಡೆದ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳನ್ನು ನೋಡದ ನೀಚರು ಯಾರನ್ನು ನೋಡುವರು?

ಹೀಗೆ ಭಗ್ನಮನೋರಥನೂ, ಭಯಗ್ರಸ್ತನೂ ಆದ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಗಾಯಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹಸಿವೆ-ನೀರಡಿಕೆಗಳ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆತನು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಯಾಕಂದರೆ, ದಿಲೇರಖಾನನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಆತನ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಅಖಂಡ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ತಾಸು

ಹಾದಿಯು ನಡೆದದ್ದರಿಂದ, ಆತನ ಕುದುರೆಯು ದಣಿದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಅದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡದಾಯಿತು. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೂ ಬಹಳವಾಗಿ ದಣಿದಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೊದಗಿದ್ದ ಕಠಿಣಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಆತನ ತಲೆಯೊಳಗಿನ ಉತ್ಕರ್ಷಾಭಿಲಾಷೆಯ ಮಡ್ಡು ಇಳಿದು ಹೋಗಿ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಗಾಳಿಯು ಸುಳಿಯಹತ್ತಿತು. ಮನುಷ್ಯನ ಹೃದಯಕ್ಕಾಗುವ ಪ್ರಬಲಾಘಾತದಿಂದ ಅವನ ವೃತ್ತಿಯು ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುವದುಂಟು. ಅದರಂತೆಯೇ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಆಯಿತು. ತನ್ನ ನೀಚತನದ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲ ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದವು. ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ದ್ರೋಹವು ಆತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಾಧಿಸಹತ್ತಿತು. ಮೊಗಲರ ಆಶ್ರಯವು ಯಮನದವಡೆಯಂತೆ ಆತನಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ತೋರಹತ್ತಿತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಕುಲಪಟ್ಟನು. ಆತನ ಕಣ್ಣೊಳಗಿಂದ ನೀರುಗಳು ಉದುರಹತ್ತಿದವು. ಹೀಗೆ ಆತನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿದ್ದು ಇದೇ ಮೊದಲು. ಆತನ ಹೃದಯವು ಕೋಮಲವಾಗಹತ್ತಿದ್ದು ಇಂದಿನಿಂದಲೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಭೂತದಯ-ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗಳು ಸೌಜನ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಕಠೋರಹೃದಯದ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಲ್ಲಿ ಅವು ಈಗ ಅಂಶತಃ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರಲು, ಆತನಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯವು ಮೊಳೆದೋರಿ ತನ್ನ ಕುದುರೆಗಾದ ಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಆತನು ಮರುಗಿದನು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ನದಿಯು ಹತ್ತಲು, ಅಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಇಳಿದು ಅದರ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಛಪ್ಪರಿಸಿ ಆತನು ಮಮತೆಯಿಂದ— "ರಣಭೋಡ, ನೀನು ಇಂದು ಬಹಳ ದಣಿದೆ! ನೀನು ಹಿರಿಯರ ಕಾಲದ ನಂಬಿಗೆಯ ಪ್ರಾಣಿಯು. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸು. ಆ ಮೇಲೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗೋಣವಂತೆ. ನಿನ್ನ ಯಜಮಾನನು ನಾನು ಬಹು ಕೆಟ್ಟವನೆಂದು ನೀನು ಭಾವಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನ ಭಾವನೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದೆಂದಾದರೂ ನಾನು ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳಲಿ? ಇರಲಿ, ನಡೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಮೊದಲು ಈಸ ಹೊಡೆಯುವೆನು." ಎಂದು ನುಡಿದು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಕುದುರೆಯ ಜೀನು ಇಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ನೂಕಿದನು. ಜಲವಿಹಾರದಿಂದ ರಣಭೋಡನಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಾಯಿತು. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೂ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸದಣಿ ದಾಗಿ ಈಸಿದನು. ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗಿ ಆತನಿಗೆಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಅತ್ತ ರಣಭೋಡನು

ಎಳೆಹುಲ್ಲನ್ನು ಮೇಯಹತ್ತಿದನು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮವಾದ ದ್ದರಿಂದಲೂ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ ಆತನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಡ್ಡಾಗಲು ಮಲಗಿದಲ್ಲಿಯೇ ಜಂಪು ಬಂದಂತಾಗಿ ಆತನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದನು ರಣಭೋಡನು ಮೇಯುತ್ತ ಮೇಯುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ ನದೀ ತೀರದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು.

ಇತ್ತ ಆ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಆರೇಳು ಜನ ಬೈರಾಗಿಣಿಯರು ಸ್ನಾನ- ಭಜನಾದಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೂವರು ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಇಬ್ಬರು ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸೀರೆ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬ ಪ್ರೌಢವಯಸ್ಸಿನ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ತೀರದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು,ಉಳಿದವರಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಚಂದನವನ್ನು ತೇಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ತೇಜಸ್ವಿನಿಯಾದ ಪ್ರೌಢೆಯು ಚಂದನವನ್ನು ತೇಯುತ್ತ ತೇಯುತ್ತ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂಬಂಧದ ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯ ಸುಂದರ ಪದ್ಯವನ್ನು ಹಾಡಹತ್ತಿದಳು

ಕಹಾ ಗಯೋ ಮೇರಾ ರಾಮು। ನವಜಲ ಮೇಘಶ್ಯಾಮು ॥
ರಾಮುಬಿನಾ ನಹಿ ನೀಂದಹಿ ಆವತ। ರಾಮುಬಿನಾ ನಹಿ ಪ್ರಾಣಜಗಾವತ ॥
ಜಲಸ್ಥಲ ಸೂನ ಭಯೋಧಾಮು॥ ಧ್ರು ॥
ಕೌಸಲಮಾತಾ ಮನಮೇ ಢುಂಡತ। ಕೌನಪಾಪಕಿಯಾ ಕುಛನಾದೇಖತ।
ಘುಮತ ಬನಬನ ಬಾಲಕೆರಾಮು ॥ ಧ್ರು ॥

ಹೀಗೆ ಆ ಪ್ರೌಢ ಗೋಸಾವಿನಿಯು ಮಂಜುಲಸ್ವರದಿಂದ ತನ್ನೊಳಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಾಡುತ್ತಿರಲು, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ರಣಭೋಡನ ಕಿವಿಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾದವು. ಅದಕ್ಕೆ ದನಿಯ ಗುರುತು ಹತ್ತಿದಂತಾಯಿತು. ರಣಭೋಡನು ಗೋಸಾವಿನಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಮೆಲ್ಲನೆ ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಸಾಗಿ ಬರಹತ್ತಿತು. ಗಂಧವನ್ನು ತೇಯುತ್ತ ಹಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಬೈರಾಗಿಣಿಗೆ, ಕುದುರೆ ಬಂದ ಸುಳಿವೇ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕುದುರೆಯು ತೀರ ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಬಂದುಗೋಸಾವಿನಿಯ ಹೆಗಲಿಗೆ ತನ್ನ ಮುಸುಡಿಯನ್ನು ತಿಕ್ಕಹೋ

ಗಲು, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ಕುದುರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯು ಚಕಿತ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ—“ಯಾರು ರಣಭೋಡ, ಬೇಟಾ, ನೀನೇಕೆ ಇಲ್ಲ? ನಿನ್ನ ಯುಜಮಾನನು ಎಲ್ಲಿರುವನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿ, ರಣಭೋಡನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೈ ಚಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯಿಂದ ಅದರ ಆಯಾಲದ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಸರಿಮಾಡಹತ್ತಿದಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ರಣಭೋಡನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾದಂತೆ ಅದರ ಮುಖಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದ ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉದುರಹತ್ತಿದವು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಬೈರಾಗಿಣಿಗೂ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ಎದ್ದುನಿಂತು ರಣಭೋಡನ ಸರ್ವಾಂಗದಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ, ಅದರ ಬೆನ್ನನು ಚಪ್ಪರಿಸಿ ರಮಿಸಿದಳು. ಆಗ ರಣಭೋಡನು ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಹೆಗಲಿಗೆ ತನ್ನ ಮೋರೆಯನ್ನು ತಿಕ್ಕಿ, ತನ್ನ ಯಜಮಾನನು ಮಲಗಿರುವ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿತು. ಕಡೆಗೆ ಅದು ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಸೆರಗನ್ನು ತನ್ನ ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಯಜಮಾನನು ಮಲಗಿರುವ ಕಡಗೆ ಜಗ್ಗಹತ್ತಿತು. ಅವರ ಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದು ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಅಂತಃಕರಣವು ಕರಗಿತು. ನೇತ್ರಗಳು ಅಶ್ರುಪೂರ್ಣವಾದವು. ಆಕೆಯು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಮಲಗಿರುವ ಕಡೆಗೆ ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ನೋಡಿದಳು; ದೂರ ಒಂದು ಗಿಡದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಮಲಗಿಕೊಂಡಂತೆ ಆಕೆಗೆ ತೋರಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಒನ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟಳು. ಆಕೆಯು ಹೊರಬೀಳುವ ಪ್ರೇಮಾಶ್ರುಗಳನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಿಕೊಂಡರೂ ಅವು ಹೊರಬೀಳಲು, ಅವನ್ನು ಒರಸಿಕೊಂಡು ಆಕೆಯು ಮತ್ತೆ ರಣಭೋಡನ ಬೆನ್ನುಚಪ್ಪರಿಸಿ ದುಃಖದಿಂದ—“ರಣಭೋಡ, ಆತನು ನಿನ್ನನ್ನಾದರೂ ಈವರೆಗೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವು. ಅರಬಸ್ಥಾನದ, ಅಥವಾ ತುರ್ಕಸ್ಥಾನದ ಉತ್ತಮಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಾದಶಹನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಾಡಿಗೆ ಕಟ್ಟುವ ಪೆಂಡಾರಿಗಳಿಗೆ ಆತನು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು! ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ನೀನಾದರೂ ನಂಬಿಗೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಆ ಮೂಕಪ್ರಾಣಿಯು ತನಗೆ ಆಕೆಯ ಮಾತು ತಿಳಿದಂತೆ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ, ತನ್ನ ಯಜಮಾನನಿರುವ ದಿಕ್ಕಿನಕಡೆಗೆ ನೋಡಿತು; ಬಳಿಕ ಅದು ಮತ್ತೆ ಆಸ್ತ್ರೀಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಆಕೆಯ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಹ

ತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಆಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಲ್ಲಿಲ್ಲಳು. ಆಕೆಯ
ರಣಭೋಡನನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಅಪ್ಪಾ ರಣಭೋಡಾ, ಒನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾ
ಹೊರಟಿದ್ದು ಹೊರಟುಹೋಯಿತು. ನಮ್ಮಕುಲಕ್ಕೆ ಕಲಂಕವುಂಟುಮಾಡಿ
ವನ ಮುಖಾವಲೋಕನವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ದುಷ್ಟನು ಜ
ಸಿಂಗನಂಥವರ ಅನುಕರಣಮಾಡಿದನಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಭಿಲಾಷಿಯಾದ ಮೇವ
ಡದ ರಾಜಸಿಂಹನಂತವರ ಅನುಕರಣ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಡೆ, ನೀನು ನಿ
ಯಜಮಾನನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗು. ನಾನು ಅವನ ಮುಖಾವಲೋಕ
ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಿಂದಾದಷ್ಟು ಅವನ ಸಂರಕ್ಷಣಮಾಡು. ದಕ್ಷಿಣ
ಅವನು ಯಾಕೆ ಬಂದಿರುವನೆಂಬದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ನಾ
ನನ್ನಸಖಿಯರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬೇರೆಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವೆನು” ಎಂದು ಹೇ
ರಣಭೋಡನನ್ನು ಜುಲುಮೆಯಿಂದ ಅತನ ಯಜಮಾನನ ಕಡೆಗೆ ದೂ
ದಳು. ಆಗ ರಣಭೋಡನು ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಈ ವೇಳೆಗೆ ಗೋಸಾವಿನಿಯು ಕುದುರೆಯೊಡನೆ ನಡಿಸಿರುವ ವ್ಯವಹಾ
ವನ್ನು ನೋಡಿ ಉಳಿದ ಗೋಸಾವಿನಿಯರು ಬೆರಗಾದರು. ಅವರು ಲಗಬ
ಯಿಂದ ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ನೆರೆದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೌ
ಲ್ಯೆಯೆಂಬ ವೈರಾಗಿಣಿಯು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ—“ ಮಾತಾಜಿ, ಆ ಕುದುರೆ
ಲ್ಲಿಯದು? ಅದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮಪರಿಚಯವೇನು? ನಮ್ಮಂತೆ ನೀವು ಬಡವರಾಗಿರ
ಯಾವದೋ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕುಲೀನ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರಿರು
ರೆಂದು ನಾವು ತರ್ಕಿಸಿರುವೆವು. ನಿಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳು
ಇಚ್ಛೆಯು ನಮಗೆ ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಯಾವಾಗಾದರೊಮ್ಮೆ ಹೇಳ
ನೆಂತಲೇ ನೀವು ಅನ್ನುತ್ತ ಬಂದಿರುವಿರಿ. ಈ ಕುದುರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಬ
ಕಂತು ನಿಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಲು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಹಾತೊರೆಯು
ತ್ತಿದೆ. ಅದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳಿರಿ” ಎಂದು ಆಗ್ರಹಮಾಡಿದಳು. ರಣ
ವಿಯು ಅಷ್ಟು ಮುದಿಕೆಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ, ಅಷ್ಟು ಹರೆಯದವಳೂ ಇದ್ದಿ
ಮಧ್ಯಮ ವಯಸ್ಸಿನವಳಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಬಹು ನೋಹಕವಾದ
ಆಕೆಯ ಅಂಗಕಾಂತಿಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದು, ಆ
ರಲ್ಲಿ ತಪಶ್ಚರಣದ ವಿಶೇಷಪ್ರಕಾರದ ಕಾಂತಿಯು ಬೆರೆತದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯನ

ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಮೋಹಕವೂ, ಧೀರಗಂಭೀರವೂ ಆದ ಆಕೆಯ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯದ ಕಾಂತಿಯು ಮಿನುಗಹತ್ತಿ, ಚಿತ್ತಹರಣವಾಗಲು, ನೋಡಿದವರು ಆಕೆಗೆ ವಂದಿಸದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಹಾತ್ಮಳ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯು, ಹಾಗು ಉಪದೇಶದ ಲಾಭವು ತಮಗೆ ಆದೀತೇನೆಂದು ಅವರು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಆಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಕೆಯ ಪರಿವಾರದ ಗೋಸಾವಿನಿಯರಂತು ಮಾತಾರಣದೇವಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಧಿದೈವತವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರಭುವು ತಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಈಕೆಯ ಸಹವಾಸವನ್ನು ತಮಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಈಕೆಯ ಯೋಗದಿಂದ ತಮಗೆ ಯಾತರ ಕೊರತೆಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲೆಂತಲೂ, ಈಕೆಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆಯಂತೆ ಇರುವಳೆಂತಲೂ ಅವರು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಜನರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು "ಮಾತಾಜಿ,ಮಾತಾಜಿ" ಎಂತಲೂ, "ಮಾತಾರಣದೇವಿ" ಯೆಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಇತ್ತ ಮಾತಾಜಿಯು ತನ್ನವರ ಆ ಉತ್ಕಂಠೆಯನ್ನು ನೋಡಿ—"ಗೆಳತಿಯರಿರಾ, ನಿಮ್ಮ ಸ್ನಾನವಾಯಿತಷ್ಟೇ? ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯತನಕ ಇರಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದೆವು; ಆದರೆ ವಿಶೇಷ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಲ್ಲ ಇನ್ನು ಇರುವದು ನನ್ನಿಂದಾಗದು; ಕಾರಣ ನಾವು ಬೇಗನೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗೋಣ ನಡೆಯಿರಿ. ನೀವು ನನ್ನದಿಷ್ಟು ಮಾತನ್ನು ನಡಿಸಿದರೆ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುವದು. ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಹರದಾರಿಯಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ವಸ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡೋಣ" ಅನ್ನಲು, ಆಕೆಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಉಳಿದ ವೈರಾಗಿಣಿಯರು ಬೆದರಿದರು. ಮಾತಾಜಿಯ ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರ ಕುತೂಹಲವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಕ್ತಿಯಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಅವರು ಮೀರುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಅವರೊಳಗಿನ ವಾರಾಣಸಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಅಲ್ಪವಯಸ್ಕಳಾದ ವೈರಾಗಿಣಿಯು ಮಾತಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—"ಮಾತಾಜಿ, ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ನಾವು ಸರ್ವಥಾ ಮೀರಲಾರೆವು; ಆದರೆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳವಾಗಿ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡಿದೆ; ಆದರೆ ಆ ಕುದುರೆಯು ಯಾರದು? ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟು ಅಸಮಾಧಾನವಾಗುವ ಕಾರಣವೇನು?

ನಮ್ಮ ಉತ್ಕಂಠೆಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರಗೊಡದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹೀಗೆ ಸಥಿಯಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ಅದನ್ನಿಷ್ಟು ಹೇಳಬೇಕು" ಅನ್ನಲು, ಮಾತಾಜಿಯು ಶೋಕವು ಒತ್ತರಿಸಿತು. ಆಕೆಯು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಮೋರೆ ತಿರುವಲು, ಬಳಬಳ ಕಣ್ಣೀರುಗಳು ಉದುರಿದವು. ಅವನ್ನು ಮಾತಾಜಿಯು ಒರಸಿಕೊಂಡು—“ಬೇಟಾ, ವಾರಾಣಸೀ, ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಲು ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲ. ನಾವು ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗೋಣ ನಡೆಯಿರಿ. ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋದಬಳಿಕ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ನಿಮಗೆ ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಮಾತಾಜಿಯ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮರುಗಿದರು. ತಿರುಗಿ ಯಾರೂ ಮಾತಾಡದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಲುದ್ಯೋಗಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಸನಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಗಲಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಮತ್ತು ತಾವು ತೋಯಿಸಿದ ವಸ್ತ್ರಗಳ ಹಿಂಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಉಳಿದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಮಾತ ಜಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಲಗಬಗೆಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಹೀಗೆ ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು ಗೋಸಾವಿನಿಯರ ಚಿಕ್ಕ ಸಂಘವನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದಳಷ್ಟೆ? ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಕುದುರೆ, ಹಾಗು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗ ಇವರು ಇರುವ ಸಿಟ್ಟಿನ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆಕೆಯು ತಿರುತಿರುಗಿ ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೆ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನನ್ನು ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ನೋಡಿ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ಆಕೆಗೆ ಆಯಿತು; ಆದರೆ ಆಕೆಯು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಆ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಆಕೆಗೆ ಕುದುರೆಯೂ ಕಾಣದಾಯಿತು, ಮಲಗಿದ್ದ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೂ ಕಾಣದಾದನು. ಆಗ ಮಾತಾಜಿಯು ಒಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನಡೆದಳು. ಆಕೆಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಡುತ್ತಿದ್ದಳಲ್ಲದೆ, ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಾದಿಯನ್ನು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ಕಣ್ಣೀರುಗಳು ಒಂದೇಸವನೆ ಸುರಿಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಮಾತಾಜಿಯು ಶೋಕಪಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಆಕೆಯ ಸಖಿಯರು ಎಂದೂ ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಹರದಾರಿಹೋಗಿರಬಹುದು. ಆಗ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಮಾತಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು — “ಮಾತಾಜಿ,

ಇಂದು ನಿಮಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಈಗ ಒಂದುಹರದಾರಿ ಬಂದಿರುವೆವು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೋಗೋಣಬೇಡ. ಈ ಸುಂದರವಾದ ಆಲದಗಿಡದ ಬುಡದಲ್ಲಿಯೇ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಸ್ಥಳವು ಬಹಳ ರಮ್ಯವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆಲದದೊಂದು ಸಣ್ಣ ಟೊಂಗೆಯನ್ನು ಮುರಿದುಕೊಂಡು, ಅದರಿಂದ ಗಿಡದಬುಡದ ಕಸ ಉಡುಗಿ, ಹುಲಿದೊಗಲನ್ನು ಹಾಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಮಾತಾಜಿಯನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದಳು. ಆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಹುಲಿಯುಚರ್ಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂದು ಮಾತಾಜಿಯ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಯಿತು. ಆಗ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಮಾತಾಜಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—" ಮಾತಾಜಿ, ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರುವದು. ಹ್ಯಾಗೂ ನಿಮ್ಮ ಸ್ನಾನವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಜಪಮಾಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನಜಪ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ವಾರಾಣಸಿಯು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿ ರುವಳು. ನಾವು ಈಗ ಊರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಫಲಾಹಾರದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಮಾತಾಜಿಯು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು. ಆಗ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ವಾರಾಣಸಿಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಏನೋ ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಊರಕಡೆಗೆ ನಡೆದಳು.

ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಹೇಳಿದಂತೆ ಆ ಸ್ಥಳವು ಬಹು ರಮ್ಯವಾದದ್ದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳವು ಹೊಳೆಗೆಬಂದು ಕೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಸಂಗಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಸಂಗಮೇಶ್ವರನ ಸುಂದರ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದ್ದು, ಅದರ ಸುತ್ತಲು, ತಮ್ಮ ದಟ್ಟನೆಳಲುಗಳಿಂದ ಜನರ ತಾಪವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವೃಕ್ಷಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳೊಲ್ಲಂದರ ಬುಡದಲ್ಲಿಯೇ ಈಗ ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವದು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಅದರಂತೆಯೇ ಮಾತಾರಣದೇವಿಯ ಶೋಕವಾದರೂ ನಾಶಹೊಂದತಕ್ಕದ್ದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆ ನದಿಯ ಸಂಗಮಸ್ಥಾನ, ಸುಂದರ ದೇವಾಲಯ, ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಮನೋಹರವಾದ ಬನ ಇವನ್ನು ನೋಡಿ ರಣದೇವಿಯ ಚಿತ್ತವು ರಮಿಸಹತ್ತಿ, ಆಕೆಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ದುಃಖದ ವಿಸ್ಮೃತಿಯಾಗಹತ್ತಿತು. ಆಕೆಯು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾಧಾನತಾಳುತ್ತ, ಈ ಮೊದಲೆ ಹೇಳಿದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂಬಂಧದ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಿಯ ಪದ್ಯವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅನ್ನ

ಹತ್ತಿದಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ವಾರಾಣಸಿಗೆ ಬಹು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ತನ್ನಿಂದ ತನ್ನ ಸಖಿಯರ ಮನಸ್ಸು ಇಂದು ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿದು, ಕರುಣಾಮೂರ್ತಿಯಾದ ರಣದೇವಿಯು ವಾರಾಣಸಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—

"ವಾರಾಣಸಿ, ಇಂದು ನನ್ನಿಂದ ನಿಮಗೆ ಬಹಳ ತ್ರಾಸವಾಯಿತು; ನೀವು ಬಹಳ ಹಸಿದಿರಿ; ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟುದೂರ ನೀವು ನಡೆದು ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ನನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಮ್ಮ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕಠೋರ ಹೃದಯದ ನಾನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿದೆ. ಈಗ ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಅನಸೂಯೆ, ಜಾನಕಿ, ದ್ರೌಪದಿ, ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಮೊದಲಾದವರು ಬಂದಕೂಡಲೆ, ನಿಮ್ಮ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವೆನು. ಅವ್ವಾ, ನಾವು ಸಣ್ಣಮನೆತನದವರಲ್ಲ, ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನ ವಂಶದವರು...." ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಕೌಸಲ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದವರು ಫಲಾಹಾರದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಮಾತಾಜಿಯ ಪ್ರಫುಲ್ಲಿತ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ತಾನು ಮಾತಾಜಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತೆಂದು ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು. ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ವಾರಾಣಸಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ಕೌಸಲ್ಯೆಗೆ—"ಕೌಸಲ್ಯೆ, ಇಂದು ಮಾತಾಜಿಯವರು ತಮ್ಮ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರಂತೆ; ಏಳಿರಿ, ಬೇಗನೆ ಫಲಾಹಾರವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಕೇಳೋಣ," ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲ ಗೋಸಾವಿನಿಯರು ಹರ್ಷಿತರಾದರು. ಅವರು ಫಲಾಹಾರದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು, ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಪುನಃ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾಗಿ ಫಲಾಹಾರವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಮಾತಾಜಿಯ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. "ಕೇಳಬೇಕು, ಕೇಳಬೇಕು"ಎಂದಿದ್ದ ಮಾತಾಜಿಯ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಇಂದು ಒದಗಿದ್ದರಿಂದ, ಅವಾಗಾದ ಆನಂದವು ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸದಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಕೌಸಲ್ಯೆಯು—

ಕೌಸಲ್ಯೆ—ಮಾತಾಜೀ, ನೀವು ನಮ್ಮಹಾಗೆ ಕಂಗಾಲರಲ್ಲೆಂತಲೂ, ದೊಡ್ಡಮನೆತನದವರಿದ್ದು, ಪ್ರಸಂಗವಿಶೇಷದಿಂದ ನೀವು ವೈರಾಗ್ಯ ತಾಳಿರುವಿರೆಂತಲೂ ನಾವು ತರ್ಕಿಸಿರುವೆವು. ನಿಮ್ಮ ಚರಿತ್ರಶ್ರವಣದಿಂದ ನಮ್ಮ ತರ್ಕವು ನಿಜವಾದದ್ದೆಂದು ಈಗ ತಾನೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

ವಾರಾಣಸಿ—ಆ ತರ್ಕವು ನಿಜವಾದಂತೆ ಆಗಿಹೋಗಿದೆ ಮಾತಾಜಿಯವರು ಆಗಲೇ ನನ್ನಮುಂದೆ........ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ದ್ರೌಪದಿಯು ನಡುವೇ ಬಾಯಿಹಾಕಿ—"ಅನಸೂಯೇ, ನಾವೆಲ್ಲ ಮಾತಾಜಿಯವರ ಮುಖದಿಂದ ಅವರ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ, ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿರು. ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನೀನು ಅದನ್ನು ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಹೇಳುವೆಯಂತೆ," ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಎಲ್ಲರೂ ಬೊಳ್ಳನೇ ನಕ್ಕರು. ಅವರ ಆ ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣದ ಆನಂದವನ್ನು ನೋಡಿ, ರಣದೇವಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಒಬ್ಬ ಪ್ರೇಮಲಸ್ವಭಾವದ ತಾಯಿಯು, ಕಥೆಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೆರಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ, ತಾನು ಇವರನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವೆನೆಂಬದು ಮಾತಾ ರಣದೇವಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು, ಆಕೆಗೆ ಪರಮಾವಧಿ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ನೋಡಿ ಧೀರ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ—"ಸಖಿಯರೇ, ರಜಪೂತಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ........" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ದೂರ ಕೈಮಾಡಿ—"ಮಾತಾಜೀ! ಮಾತಾಜೀ! ವೇಗದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಕುದುರೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ! ಇದು ನಮ್ಮ ಮೈಮೇಲೆಯೇ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಏನು? ಏಳಿರಿ, ಏಳಿರಿ, ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತು," ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದುನಿಂತು, ಕೌಸಲ್ಯೆಯು ಕೈಮಾಡಿದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಕುದುರೆಯು, ಮೇಲೆ ಕುಳಿತವನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಓಡಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಓಡುತ್ತ ರಣದೇವಿಯ ತೀರ ಹತ್ತರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಗಕ್ಕನೇ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತು. ತನ್ನ ರಣಘೋಡನು ತನ್ನ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಓಡಿಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ರಣದೇವಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಕುದುರೆಯು ನಿಂತಕೂಡಲೇ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ತಟ್ಟನೇ ಕೆಳಗಿಳಿದನು. ತನ್ನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ರಣಘೋಡನು ಇಷ್ಟುದೂರ ಬಾವಸ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟು

ಬಂದಿತ್ತು. ಸಿಟ್ಟಿನಭರದಲ್ಲಿ ಆತನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಳ್ಳೇ ಕಸುವಿನಿಂದ ಗುದ್ದಿ—"ಏ, ಬೇಇಮಾನ, ಬೇವಕೂಫ, ಎಷ್ಟು ದೂರ ನನ್ನನ್ನು ತಂದೆಯಲ್ಲ? ಹೀಗೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಒಯ್ದು ಒಗೆಯಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದೆ? ನೀಚತನದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವು ಹೋಗಿ, ಮಾತಾ-ಪಿತೃದ್ರೋಹದ ಭಯಂಕರ ಪಾಪದಿಂದ ಮೊದಲೇ ನಾನು ಮಲಿನನಾಗಿರಲು, ನನ್ನ ಪದರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯದ ಪಾತಕವನ್ನು ಈಗ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದೆಯಲ್ಲ" ಎಂದು ನುಡಿದು, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಸುವಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ಗುದ್ದಿದನು; ಆದರೆ ಆ ಗುದ್ದು ರಣಭೋಡನ ಮೂಗಿಗೆ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ರಣಭೋಡನು ದಪ್ಪನೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು! ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ರಣಭೋಡನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ದುರ್ಜಯ ಸಿಂಗನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹ್ಯಾಗೆ ಬರಬೇಕು? ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ನಿದ್ದೆಹತ್ತಿ ಮಲಗಿದಾಗ ರಣಭೋಡನು ಮಾತಾರಣದೇವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಆಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಯಜಮಾನನ ಬಳಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿತು; ಆದರೆ ರಣದೇವಿಯು ಹೊಗದ್ದರಿಂದ, ತನ್ನ ಯಜಮಾನನನ್ನಾದರೂ ರಣದೇವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕರಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ಭೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು, ತನ್ನ ಯಜಮಾನನು ಜೀನುಹಾಕಿ ತನ್ನನ್ನು ಹತ್ತಿದಕೂಡಲೇ ಆತನಿಗೆ ಅಸುಕೊಳ್ಳದೆ ಅದು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಓಡುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಲಗಾಮುವನ್ನು ಜಗ್ಗಿಜಗ್ಗಿ ಸೋಟಿ ಹರಿದರೂ ರಣಭೋಡನು ಕೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಗ್ರವಾಗಿತ್ತು; ಅದರಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯ ಹಟಮಾರಿತನ! ಅಂದಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು? ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅದನ್ನು ಗುದ್ದತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ! ಆದರೆ ರಣಭೋಡನು ಹೀಗೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಬೇಕೆಂದು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಮಾತ್ರ ಇದ್ದಿಲ್ಲ; ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ರಣಭೋಡನು ಹಾಗೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಆತನ ಎದೆ ದಸಕ್ಕೆಂದಿತು. ಆತನು ಹೌಹಾರಿ ಕುದುರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡಹತ್ತಿದನು.

ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಹತ್ತಿದ್ದು ಅವನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು; ಯಾಕಂದರೆ, ಆತನ ಮನಸ್ಸು

ಅತ್ಯಂತ ಕಲುಷಿತವಾಗಿತ್ತು. ಹೀನ ಬಂಗಾರವನ್ನು ಪುಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದಂತೆ, ಅವನ ಹೀನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟಕ್ಕೆ ಹಾಕದಿದ್ದರೆ, ಅದು ಶುದ್ಧವಾಗುವವಾದರೂ ಹೇಗೆ? ರಣಭೋಡನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಕೂಡಲೇ ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಕಸಿಕರದಿಂದ ಧಾವಿಸಿ ಹೋಗಿ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ನೀರುತರಲು ತನ್ನ ಸಖಿಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಕೂಡಲೇ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಲೋಟಾ ನೀರು ತಂದರು. ರಣದೇವಿಯು ರಣಭೋಡನ ನೆತ್ತಿಗೆ ನೀರು ತಟ್ಟಿ ಅದನ್ನು ಜಾಗ್ರತಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನ ಮಾಡಹತ್ತಿದಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಈವರೆಗೆ ಆತನು ವೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದೇಯಿಲ್ಲ. ಆತನ ಅಂತಃಕರಣವು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಥಿತವಾಗಿತ್ತು; ಕುವರಿಯನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತಾರಣದೇವಿಯ ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಹೋಗಿರುವಾಗ, ಏನೋ ನೆನಪಾದಂತಾಗಿ ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಯಿತು, ಅವನು ಚಿತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅತ್ತ ರಣಭೋಡನು ಕಣ್ಣುತೆರೆದು ಗೋಣುಕೊಡವಿ ರಣದೇವಿಯ ಕೈಮೇಲೆ ಗೋಣುಚಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾತಾರಣದೇವಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ--"ಬೇಟಾ, ರಣಭೋಡ, ಬರಖಪೂರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ರತ್ನಗಳ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯು ಇಂದಿಗೆ ಆದಂತಾಗಿ, ಇದ್ದಲಿಯುಮಾತ್ರ ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಬದುಕಿ ಉಳಿದಹಾಗಾಯಿತು! ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನಗೆ ಆನಂದವಾದಂತೆ, ನಿನ್ನ ಈ ದುಷ್ಟ ಯಜಮಾನನಿಗೂ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದವಾದೀತೆಂದು ತಿಳಿದು ನೀನು ಅವನನ್ನು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದೆ; ಆದರೆ ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಹೋದದ್ದರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ಮಾತ್ರ ನಿನಗೆ ದೊರೆತಂತಾಯಿತು. ಅಪ್ಪಾ, ರಣಭೋಡಾ, ನಿನಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದೆ ಹೋಗದು. ನಿನ್ನ ಶೀಲಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವ ಕರ್ಮವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಿರುತ್ತೀ. ನಿನ್ನಂಥ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಇಂಥ ಮರಣವೇ? ಹಾಯ್ ಹಾಯ್! ನಾನು ಏನು ಮಾಡಲಿ!! ನನ್ನಿಂದೇನಾಗುವಹಾಗಿದೆ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ತಿಲಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅರ್ಪಿಸುವೆನು.

ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಪಶುವೇ, ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನಾನೇನು ಮಾಡುವಹಾಗಿದ್ದೇನೆ ಹೇಳು. ನೋಡು, ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಈ ನರಪಶುವಿಗೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಪಶುವಾದರೂ ನೀನು ಕ್ರಿಯಾಭ್ರಷ್ಟನಾಗಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನೆನಿಸುವ ಈ ನೀಚನು ಮಾತಾ-ಪಿತೃ ದ್ರೋಹವನ್ನೂ, ಸ್ವದೇಶ ದ್ರೋಹವನ್ನೂ, ಸ್ವಧರ್ಮ ದ್ರೋಹವನ್ನೂ ಮಾಡಿ, ಯವನರನ್ನು ಸೇವಿಸ ಹೋಗಿ ಹಾಳಾದನು. ಎಲಾ, ದುಷ್ಟಾ, ಅಧಮಾ, ದುರ್ಜಯಾ, ನೋಡಿದೆಯೇನು ರಣಭೋಡನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು! ಆ ಪಶುವಿಗಿದ್ದ ಬೆಲೆಯಾದರೂ ನಿನಗಿರುತ್ತದೆಯೇ? ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ರಣಭೋಡನನ್ನು ಕೊಂದು ನೀನು ಯಾವ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆ? ಅಧಮಾಧಮಾ, ನಿನ್ನ ಮುಖಾವಲೋಕನ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ವಿರಕ್ತಳಾಗಿ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಬಂದಿದ್ದ ನನಗೆ, ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವಾಯಿತಲ್ಲ! ಸಖಿಯರಿರಾ! ಈ ನರಾಧಮನ ಮುಖಾವಲೋಕನ ಮಾಡಿದ ನಾವು ಸಚೈಲ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶುದ್ಧರಾಗೋಣ ನಡೆಯಿರಿ!” ಎಂದು ನುಡಿದು ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯರೆಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗಿ, ಒಮ್ಮೆ ಮಾತಾಜಿಯನ್ನೂ, ಒಮ್ಮೆ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ್ನೂ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ರಣದೇವಿಯು ಸಂತಪ್ತಳಾಗಿದ್ದಳು; ಅವಳ ಮುಖಮಂಡಲವು ಆರಕ್ತವಾಗಿತ್ತು; ಕೆಳದುಟಿಯು ಥರಥರ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಮಹಾಪರಾಧಿಯಂತೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯರು ಬೆಪ್ಪಾದರು. ಆಗ ರಣದೇವಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಚೈಲಸ್ನಾನಮಾಡಿ ರಣಭೋಡನಿಗೆ ತಿಲಾಂಜಲಿಯನ್ನಿತ್ತಳು. ಬೈರಾಗಿಣಿಯರೂ ಅವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಸ್ನಾನದಿಂದ ರಣದೇವಿಯ ಕ್ರೋಧಾವೇಶವು ಕಡಿಮೆಯಾದದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯು, ಸಣ್ಣಮೋರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ ಸೌಮ್ಯಸ್ವರದಿಂದ—“ ಸಖಿಯರೇ, ಅಸಮಾಧಾನಪಡಬೇಡಿರಿ. ನನ್ನ ಚರಿತ್ರಶ್ರವಣದಿಂದ ಹ್ಯಾಗೂ ನಿಮಗೆ ದುಃಖವಾಗಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆ ಚರಿತ್ರವು ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಈಗ ದುಃಖವಾಗಿರುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಆಳುವವರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಅಳು

ವದೂ, ನಗುವವರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ನಗುವದೂ ಬಿಟ್ಟದ್ದಿಲ್ಲ." ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆಕೆಯು ಸಂಗಮೇಶ್ವರನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಶಂಭುವಿನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಳು, ದುರ್ಜಯಸಿಂಹನಿದ್ದಕಡೆಗೆ ಆಕೆಯು ಹಣಿಕಿಸಹ ನೋಡಲಿಲ್ಲ!

ಇತ್ತ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಬಹು ವ್ಯಸನಪಟ್ಟು ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಕೂಲಿಯವರನ್ನು ಕರತಂದು ರಣಘೋಡನಿಗೆ ಮಣ್ಣುಕೊಟ್ಟು ಸ್ನಾನಮಾಡಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಬಹಳ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿತ್ತು. ಮಾತಾರಣದೇವಿಯ ಮೂರ್ತಿನಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾವಧಿಯಾದ ವೈರಾಗ್ಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಲು, ಆತನು ತನ್ನ ರಟಗೂದಲುಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚಿ ಜಡೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಸರದಾರಿಕೆಯ ಉಡುಪು-ತೊಡಪುಗಳನ್ನು ಚಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟು ಲಂಗೋಟಿಯನ್ನೂ, ಕಫನಿಯನ್ನೂ ಹಾಕಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ವೈರಾಗಿಯ ವೇಷಧರಿಸಿದ ಆತನಿಗೆ, ರಣದೇವಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವ ಎದೆಯೂ ಆತನಿಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ ಅವನ ಕಾಲುಗಳೇ ಏಳಲೊಲ್ಲವು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನು ರಣದೇವಿಯ ಗುಪ್ತ ಬೆಂಗಾವಲಿನವನಂತೆ ಆಕೆಯ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ತಿರುಗಹತ್ತಿದನು. ರಣದೇವಿಯು ರಾತ್ರಿ ವಸ್ತಿಮಾಡಿದ್ದ ಸ್ಥಳದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು, ಬೆಳಗಾಗುವದರೊಳಗೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಕಸತೆಗೆಯುವದು ಅವನ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಹಲವುದಿನಗಳು ಕ್ರಮಿಸಿಹೋದವು. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ ನಿತ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಲೂ, ಭಯ-ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ರಣದೇವಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು, ರಣದೇವಿಗೆ ಏನಾಗಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ವಾಚಕರು ತರ್ಕಿಸಿರಬಹುದು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಂಶಯವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾವು ಅವರ ಸಂಶಯ ನಿವಾರಣಮಾಡಿಬಿಡುವೆವು. ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ತಾಯಿಯು ವಿಮಲಾದೇವಿಯೆಂಬದನ್ನು ವಾಚಕರು ಬಲ್ಲರಷ್ಟೆ? ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಅನುಪಮಸಿಂಗನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮರಣಹೊಂದಿದ ಬಳಿಕ, ವಿಮಲಾದೇವಿಯು ಮೊಗಲರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯಾಗಿ ರಣದೇವಿಯೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಳು. ಬೈರಾಗಿಣಿಯಾಗಿರುವವರಿಗೆ ರಣದೇವಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ನಾವಾದರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆಯೋಣ.

ರಣದೇವಿಯು ತನ್ನ ಮಗನ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ, ಅವನ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ದುರ್ಜಯನ ನಿಕಟವಾದ ಸೇವೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿತು. ಒಮ್ಮೆ ದುರ್ಜಯನು ರಾತ್ರಿ ಕಸವನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ರಣದೇವಿಯು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ— “ದುರ್ಜಯ, ಈ ಬುದ್ಧಿಯು ಮೊದಲೇ ನಿನಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ನಿನಗೆ ಯಾಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು? ಆದರೂ ಸ್ವದೇಶದ್ರೋಹವನ್ನೂ, ಸ್ವಧರ್ಮದ್ರೋಹವನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ನೀನು, ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ, ಹಾಗು ಸ್ವಧರ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಿತಪ್ತನಾಗಿ ಶುದ್ಧನಾದ ಹೊರತು ನನ್ನ ವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಲಾರೆ. ಸ್ವಧರ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಾದ ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಜಯಸಿಂಗನ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಈಗ ನೀನು ಬಂದಿರುವಿಯಷ್ಟೇ? ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಪೂರ್ಣ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ಶಿವಪ್ರಭುವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಸೇವಿಸಿ, ಆತನ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಪಡೆದು ನಿನ್ನ ಪಾಪದ ಪ್ರಕ್ಷಾಲನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೋ. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ, ಬರಿಯ ಈ ಕಸ-ಮುಸುರೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾಪದ ಕ್ಷಾಲನವಾಗದು; ನಾನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಲಾರೆನು. ನಡೆ, ಇಂದೇ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗು ಮೊದಲು ವಿಮಲಾದೇವಿ.ನಿಸಿ, ಈಗ ರಣದೇವಿಯೆನಿಸಿರುವ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುಹೋಗು.” ಎಂದು ನುಡಿದಳು. ಇದೊಂದು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತಾಯಿಯವರ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವೇ ಆಯಿತೆಂದು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಆತನು ರಣಪಂಡಿತನಿದ್ದನು; ಶೂರನಿದ್ದನು; ಮಹಾ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಿದ್ದನು; ಸತತೋದ್ಯೋಗಿಯಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಜೀವಕಳೆಯಿಲ್ಲದ ದೇಹದಂತೆ ಪವಿತ್ರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವೊಂದು ಆತನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಆತನು ತಿರಸ್ಕರಣೀಯನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಭಯ-ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಾಯಿಯ ಚರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಸ್ತಕವನ್ನಿಟ್ಟು ಒಮ್ಮೆ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ವೀರಮಾತೆಯಾದ ರಣದೇವಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು.

೮ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಮರಾಟರ ಸತ್ವಶಾಲಿತ್ವ!

ದಿಲೇರಖಾನನು ರುದ್ರಮಾಲ, ಅಥವಾ ವಜ್ರಗಡವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪ
ಸಿಕೊಂಡು ಪುರಂದರ ದುರ್ಗವನ್ನು ಮುತ್ತಿದನೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ?
ಮರಾಟರು ನೂರವಿಲ್ಲಹುಡೆಯನ್ನು ಪುರಂದರದಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವರೆಂದು ಖಾನನು
ಳಿದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ಆತನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಪುರಂದರ ದುರ್ಗವನ್ನು
ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮೊಗಲರ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವು ಮುತ್ತಿ
ರಿಂದ ದುರ್ಗದೊಳಗಿನ ಜನರು ಉಲುಕದಂತಾಗಿತ್ತು. ಹೊರಗಿನಿಂದ
ನ್ನಸಾಮುಗ್ರಿಯು ಬರುವದು ಕಟ್ಟಾಯಿತು; ಆದರೆ ಪುರಂದರ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ
ಹೋಗುವ ಹಲವು ಗುಪ್ತದ್ವಾರಗಳಿಂದ ಅನ್ನಸಾಮುಗ್ರಿಯು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲೇ
ದ್ದರಿಂದ ಮರಾಟರು ದಣಿಯುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೊಗಲರು ಎಷ್ಟುದಿವಸ
ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದರೂ ದುರ್ಗದೊಳಗಿನವರಿಗೆ ಅನ್ನದ ತಾಪವು ಆಗುವಹಾಗಿ
ಲ್ಲ. ಮೊದಲಿಗೇ ಮಹಾರಾಜರು ಪುರಂದರ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅನ್ನಸಾಮುಗ್ರಿ
ಯನ್ನು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು; ಗುಪ್ತದ್ವಾರಗಳಿಂದ ಅನ್ನಸಾಮು
ಗ್ರಿಯು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಮೊಗಲರುಮಾತ್ರ ನಾವು
ನ್ನದ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಮಾಡಿರುವದರಿಂದ, ಪುರಂದರ ದುರ್ಗವು ಇಂದು ಕೈಸೇ
ರುವದು, ನಾಳೆ ಕೈಸೇರುವದು ಎಂದು ಹಾದಿಯು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುರಾ
ಬಾಜಿ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಎಂಬ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯು ಪುರಂದರದ ರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದನು.
ತನು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಮೊಗಲರ ಆಟವನ್ನು ಸಾಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಮೊಗ
ರು ವಜ್ರಗಡದಮೇಲೆ ತೋಫುಗಳನ್ನು ಹೂಡಿ ಪುರಂದರದ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆ
ಯುತ್ತಿದರು. ಆದರಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ

ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿ ಮರಾಟರು ತ್ರಾಸ ಕೊಡುವದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮರಾಟರಿಂದ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಆಗದ್ದರಿಂದ ದಿಲೇರಖಾನನು ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುರಾರಬಾಜಿಯಮುಂದೆ ಆತನ ಆಟವೇನೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಿರನಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರಮುಖ್ಯ ಸಹಾಯಕರಲ್ಲಿ ಈತನೊಬ್ಬನಾಗಿದ್ದನು. ಈತನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠನು. ಉಪ್ಪು ಉಂಡವರ ಮೇಲೆ ಸರ್ವಥಾ ತಿರುಗಿ ಬೀಳತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರೆ ತೀರಿತು; ಅವರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹವನ್ನರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಈತನು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಈತನು ಮೊದಲು ಚಂದ್ರರಾವ ಮೋರೆಯ ಪಕ್ಷದವನಾಗಿದ್ದನು. ಚಂದ್ರರಾವ ಮೋರೆಗೂ, ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಬದ್ಧದ್ವೇಷವಿತ್ತು. ಚಂದ್ರರಾಯನು ವಿಜಾಪುರದ ಬಾದಶಹನ ಪ್ರಬಲ ಸರದಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಅಂದಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಆತನು ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ, ಚಂದ್ರರಾಯನಿಗೂ ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದಾಗ ಚಂದ್ರರಾಯನ ಪಕ್ಷದವನಾದ ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಮಹಾರಾಜರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ದಿಕ್ಕುಪಾಲಾಗುವಂತೆ ಓಡಿಸಿದ್ದನು. ಅಂದಿನ ಮುರಾರಬಾಜಿಯ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜರು— "ಈ ಪ್ರಭುವೀರನಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯವಾಗುವದಾಗಿದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಈತನನ್ನು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸ ಬೇಕು" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಮುರಾರಬಾಜಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆಬೇಕಾದ ಉಪಾಯವನ್ನುಮಾಡ ಬೇಕೆಂದು ತಮ್ಮವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಯಾವ ಆಶೆಗೂ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹದ ಕಾರ್ಯವಂತು ಎಂದಿಗೂ ಅವನಿಂದ ಆಗುವದಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿವಾಜಿಯ ಜನರ ಆಟವೇನೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಮಹಾರಾಜರು ಚಂದ್ರರಾವಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಕೊಂದು, ಅವನತಮ್ಮನಾದ ಕೃಷ್ಣರಾಯನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಕೊಂಡುಬಂದರು. ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ತಮ್ಮಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬರುವದು ಮಹಾರಾ

ರಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಕೃಷ್ಣರಾಯನಿಗೆ—“ ನೀವು ಮುರಾರಬಾಜಿಯನ್ನು ಆತನ ಪರಿವಾರಸಹಿತವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಚಾಕರಿಗೆ ಇಡ ಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಶಿರಚ್ಛೇದ ಮಾಡಿಸುವೆನು.” ಎಂದು ಅಂಜಿಕೆ ಹಾಕಿ ದರು. ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಪೂರ್ವಜರ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರರಾವಮೋರೆಯು ಹಿರಿ ರು ಬಹಳ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಮೋರೆ ಯವರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಏನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ವಾಜಿಯು ಈ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೃಷ್ಣರಾವಮೋರೆಗೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಮುರಾರಬಾಜಿಯನ್ನು ಶಿವಾಜಿಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವದು ಆವನಜೀವದಸುತ್ತು ಬಂದಂತಾಯಿತು; ಆದರೆ ಕಳಿಸದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಜೀವವು ಉಳಿಯುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ! ದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಮುರಾರಬಾಜಿಯನ್ನು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಶಿವಾಜಿಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಳಿಸಿ, ತನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ಒಡೆಯನ ಪಂಚಪ್ರಾಣ ಳನ್ನು ಉಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಮಹಾರಾಜರ ಚಾಕರಿಯನ್ನು ಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಆತನು ತನ್ನ ಎರಡುನೂರು ಜನರೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜ ನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ಅಂದಿನಿಂದ ಮಹಾರಾಜರ ನೌಕರನಾದನು. ಒಮ್ಮೆ ಬ್ಬರ ದಾಸನಾದ ಬಳಿಕ ಜೀವದ ಹಂಗು ಇಲ್ಲದೆ ಅವರಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸು ದು ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಶೀಲವಾದದ್ದರಿಂದ, ಮಹಾರಾಜರು ಅಂಥಮಹತ್ವದ ಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮುರಾರಬಾಜಿಯನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುರಾರಬಾ ಯು ಹೋದಲ್ಲಿ ಜಯವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇರುತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಒಡೆಯನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಪುರ್ವಜರ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಎರಡನೆಯವರ ದಾಸರಾಗುವ ಜನರು ತೀರ ಅಪರೂ ವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಮಹಾರಾಜರ ಕ್ಷವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ, ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ಮಹಾರಾಜರ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ರಿಸಿದನು.

ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಮೊದಲು ರುದ್ರಮಾಳದಲ್ಲಿರುವಾಗ ದಿಲೇರಖಾನ ನ್ನು ಹೊಡೆದು ಓಡಿಸಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಆತನು ಪುರಂದರ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗ ಕಾದ್ದರಿಂದ ರುದ್ರಮಾಳದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನು ಪುರಂದರಕ್ಕೆ ೋಗಿದ್ದನು. ಇತ್ತ ದಿಲೇರಖಾನನು, ಜಯಸಿಂಗನೂ ಕೂಡಿ ರುದ್ರಮಾಳ

ವನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಪುರಂ
ದರ ದುರ್ಗವನ್ನು ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಎ
ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ—
"ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಈ ದೇಹವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ
ರಾಜ್ಯದ ಅಸ್ತಿವಾರವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು. ಯವನರ ಆ
ವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ನಡೆಯಗೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂ
ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವೆನು. ಒಡೆಯರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾ
ಪೀಡಿಸಿ, ಕುಲಾಂಗನೆಯರ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸಮು
ಚಾರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳದೆ ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡೆನು. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ನಮ
ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮುಣುಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರಲ್ಲವೆ? ಅವರ ಮಗ್ಗಲು ಮು
ಯುವ ಸುಸಮಯವು ಶಿವಪ್ರಭುವಿನ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಒದಗಿರ
ತ್ತದೆ. ಮೊಗಲರ ಹಟಮಾರಿತನದ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಯ
ಸಮೀಪಿಸಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಮಾ
ಯೇ ತೀರುವೆನು. ನನ್ನ ದೇಹದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಏನೇ ಆಗಲಿ, ದಿಲೇರಖಾ
ನನ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಎಂದೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಗೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಕೊಂಕಣದವರ
ಬರಿಯ ಅಕ್ಕಿಯ ಅನ್ನವನ್ನು ಉಣ್ಣುವವರೆಂದು, ದೇಶದವರು ನಮ್ಮನ್ನ
ಹೀಯಾಳಿಸುವರು. ಈ ದಿನ ನಾನು ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾ
ಸುಳ್ಳು ಮಾಡುವೆನು." ಎಂದು ಆವೇಶದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ
ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಲು ಆತನು ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ನ ಸಾಮಗ್ರಿಯು ಮುಟ್ಟದಂತೆ ಮುರಾರಬಾ
ಜಿಯು ಮೊದಲೇ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಪುರಂದರದಿಂದ ಮೂರು ಹರದಾ
ಯಮೇಲೆ ದಿಲೇರಖಾನನು ತನ್ನ ಛಾವಣಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಮುರಾರ
ಬಾಜಿಯು ಮುಸಲ್ಮಾನ ದಂಡಾಳಿನ ವೇಷದಿಂದ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ದಿಲೇರಖಾ
ನನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದನು.
ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮುರಾರಬಾಜಿಯ ಈ ಪ್ರಯ
ತ್ನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಆತನು ಮೊಗಲಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ದಿಲೇರಖಾ
ನನ ಮದ್ದಿನಖಜಾನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿದನು. ಇದರಿಂದ ದಿಲೇರಖಾ

ು ಹಲ್ಲುಮುರಿದ ಹಾವಿನಂತಾದನು. ಆತನ ಸಂತಾಪವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ರಾಟರ ಫಿತೂರಿಯಿಂದ ನಮ್ಮಜನರೇ ಈ ನೀಚಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆಂಬ ್ಯನಿಂದ ಖಾನನು ಹಲವು ಜನರ ತಲೆಹೊಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡ ು. ಸಿಟ್ಟು ಶಾಂತವಾದಬಳಿಕ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು ಮರಾಟರು ಮಹಾ ಕಪಟಿಗಳು. ಪ್ರಯ ಪೂರ್ವಕ ನನ್ನ ಮದ್ದು-ಗುಂಡಿನ ನಾಶಮಾಡಿದರು. ಇನ್ನು ಯಶಃಪ್ರಾ ಯ ಆಶೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಜಯಸಿಂಗನು ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು ತ್ತರ ಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಈಗ ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಲಿ. ಬಂದ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಲೇಬೇಕು. ಮರಾಟರ ಕ್ಕನ್ನು ಮುರಿಯಬಂದ ನಾನು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿ ಆಗವದೇನು? ಎಂಥ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದರೂ ಮರಾಟರ ಸೊಕ್ಕು ರಿಯುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹಿಂಜರಿಯಲಾರೆನು. ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ರ್ಘಾರಾಜನ ದಂಡಿನೊಳಗಿಂದ ನಿತ್ಯದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಮದ್ದು- ಡನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೆಚ್ಚು ಮದ್ದು-ಗುಂಡನ್ನು ಬೇಗನೆ ಕಳಿಸುವದ ಗಿ ಔರಂಗಾಬಾದಕ್ಕೆ ಪತ್ರಬರೆದನು. ಬಳಿಕ ದಿಲೇರಖಾನನು ಹತವೀ ವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯಹೇಳಿ ಪುರಂದರವನ್ನು ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತಲು ತ್ಸಾಹ ಗೊಳಿಸಿದನು.

ಕೋಟೆಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊಗಲರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತದ್ದ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗವದು ಬರುವದು ಕಟ್ಟಾಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಗುಪ್ತಮಾ ಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಡೆಯುವದು ಖಾನನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಸಾಮುಗ್ರಿಯೂ, ಮದ್ದು-ಗುಂಡುಗಳೂ ಮುರಾರಬಾಜಿಗೆ ದುರ್ಗದಮೇಲೆ ಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಆತನು ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾದನು. ತಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಶೌರ್ಯವ ಪ್ರಕಟಿಸುವಲ್ಲಿಯೂ ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ತಸಿದ್ಧದ್ದರಿಂದ, ಆತನು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ವೀರಶ್ರೀಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಕಾದುವದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಜ್ಜಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಮುರಾರಬಾ ು ಆವೇಶಗೊಂಡನು. ಆತನು ಕೋಟೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೆ ತೋಫು

ಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಹತ್ತಿದನು. ದುರ್ಗದ ಯಾವತ್ತು ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು -ಕೆಲ
ಗಳಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ, ಕೆಲವುಗಳಮೇ
ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಂದಕಗಳನ್ನು ಹೊಡಿಸಿ ಕಟ್ಟುಮಾಡಿ, ಒಂದೇ ಮಾಗ
ವನ್ನು ತೆರವಿಟ್ಟನು. ಅದೇ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಶತ್ರುಗಳಮೇಲೆ ಆತನು ಸಾ
ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾ
ಶತ್ರುಗಳು ದುರ್ಗವೇರಿ ಬಂದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಆತನು ಕಟ್ಟುಮಾಡಿದ ಮಾಗ
ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಂಡಾಳುಗಳ ಕಾವಲಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ದುರ್ಗದ ಮೇಲಿಂದ ಬಂಡೆಗಳನ್
ಉರುಳಿಸಿ ಜನರ ನಾಶಮಾಡುವ ಉಪಾಯವಂತೂ ನಡದೇ ಇತ್ತು. ಗುಪ
ಸಂಚುಗಳಿಂದ ಶತೃಗಳ ನಾಶಮಾಡುವಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮುರಾರಬಾಜಿಯು
ನಡಿಸಿದ್ದನು. ಮೊಗಲರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಏರಿಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗಗಳಿಲ್ಲ, ಒಂದೆ
ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಮರಾಟರು ಹಣಿಯುಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯದ ಸಂಹಾರ
ಮಿತಿಮೀರಿ ಆಗಹತ್ತಿತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಒಮ್ಮೆ
ಮುಗಿಬೀಳಬೇಕೆಂದು ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಅರ್ಧ ಸೈನ್ಯವನ
ದುರ್ಗದ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಅದರಮೇಲೆ ತನ್ನ ಬಂಧುವಾದ ಶಂಕರಾಜಿ ಬಾ
ಸಭಾಸದ ಎಂಬವನನ್ನು ಅಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಉಳಿವ ಅರ್ಧ
ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸ್ವತಃ ಮುರಾರಬಾಜಿಯು "ಹರಹರಮಹಾದೇವ" ಎಂದ
ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ದುರ್ಗವನ್ನು ಇಳಿದುಬಂದು ಮುಸಲ್ಮಾನಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆಬಿದ್ದನು
ಮರಾಟರು ದುರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದೇ ಕಾದುವರು, ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದು ಬರುವದಿಲ್ಲೆಂದು
ಳಿದು ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಗಲಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ, ಮುರಾರಬಾಜಿಯ
ಈ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಮುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಗೊಂದಲವೆದ್ದಿತು. ಎಷ್ಟೋ ಪಠಾಣಸೈನಿಕ
ದಾರಿಸಿಕ್ಕತ್ತ ಓಡಿದರು.

ದಿಲೇರಖಾನನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಯುದ್ಧ
ಅಣಿಯಾದನು. ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರೊಡನೆ ಬಂದು ತ
ಸೈನ್ಯವಚದರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಖಾನನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಮ
ಟರ ಆವೇಶಕ್ಕೂ, ಕಾಟಕತನಕ್ಕೂ ಖಾನನು ಮೆಚ್ಚಿದನು. ಮಣ್ಣಿನ ದೊ
ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪುಗಳ ಮೇಲೆ ತೋಪುಗಳನ್ನೇರಿಸಿ ಮೊಗಲರು ಕೋಟೆಗೆ ಹೊಡೆ
ಹತ್ತಿದರು. ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ತಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದ

ೊಗಲರನ್ನು ಕೋಟೆಯ ಮೇಲೆ ಏರಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ ಸೈನ್ಯದವರು
ೈಗೆ ಕೈಹತ್ತಿ ಕಾದಹತ್ತಿದರು. ಎರಡು ಪ್ರಹರಗಳ ವರೆಗೆ ನಿಕರದ ಕಾಳಗ
ಾಯಿತು. ಮೊಗಲರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಹತ್ತಿದರು. ಮುರಾರಬಾಜಿಯು
ನ್ನ ಐವತ್ತು ಜನರೊಡನೆ ದಿಲೇರಖಾನನ ಡೇರೆಯಬಳಿಗೆ ಹೋದನು.
ದಿಲೇರಖಾನನ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬರುವೆನು"ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ
ುರಾರಬಾಜಿಯು ದುರ್ಗವಿಳಿದು ಬಂದಿದ್ದನು. ಆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ಈಡೇ
ುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿದ್ದರಿಂದ, ಅವನ ಆವೇಶವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆತನು ತನ್ನ
ುದ್ಧಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಖಾನನಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸಿದನು. ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ
ಬ್ಬಿದ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ
ನ್ನು ನೋಡಿ ದಿಲೇರಖಾನನು ಬೆರಗಾದನು. "ಈ ಮರಾಟರು ನಿಜವಾಗಿ
ೀರಸಿಂಹರಿರುವರೆಂ"ದು ಜಯಸಿಂಗನ ಮುಖದಿಂದ ಖಾನನು ಕೇಳಿದ್ದು
ಂದು ಆತನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಖಾನನು ಮುರಾರಬಾಜಿಯ ನಿಜ
ಾದ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜವನ್ನು ನೋಡಿ ವಿನಯದಿಂದ –"ಮುರಾರಜೀ, ನೀವು
ುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಅತುಲವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ
ಾನು ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮಗೆ ನಾನು ಆಶ್ವಾಸನಪತ್ರವನ್ನು
ೊಡುವೆನು. ನೀವು ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿರಿ. ನೀವು ಬಹು ದಿವಸಗ
ಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಬಾದಶಹರ ಪದರನಲ್ಲಿದ್ದವರು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಮೊಗಲಸಾ
ರ್ವಭೌಮರ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖಿಗಳೂ, ವೈಭವಶಾಲಿಗಳೂ ಆಗಿರಿ.
ಾನು ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದ ಬಾದಶಾಹಿಯ
ಬೇದಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನು. ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು
ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನೀವು ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ
ೇಳಿರಿ." ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ನಖಶಿಖಾಂತವಾಗಿ
ುರಿಯಹತ್ತಿದನು. ಆತನು ಖಾನನನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು–
ನೀವು ವಿಧರ್ಮಿಗಳು, ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ವಾಸದ ಪತ್ರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ನಾನೇ
ಮಾಡಲಿ? ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವಿಟ್ಟೇನು, ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ದಾಸತ್ವವ
ೊಡ. ನೀಚತನದಿಂದ ನಡೆಯುವ ನಿಮ್ಮ ಮುಖಾವಲೋಕನ ಮಾಡ
ಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮೆಚ್ಚುವದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಾದಿರಿ, ನಮ್ಮ

ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಂಹರಿಸಿರಿ, ನಾನು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೆ ಈ ದುರ್ಗ ದಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ವಾಸ್ತವ್ಯವಾಗಲಾರದು.” ಎಂದು ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ನುಡಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಖಾನನು ಸಂತಾಪಗೊಂಡು ಸ್ವತಃ ಕಾದಲಸುವಾಗಿ ಮುರಾ ರಬಾಜಿಯಮೇಲೆ ಸಾಗಿಬಂದನು. ಖಾನನು ಸ್ವತಃ ಕಾದುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಸೈನ್ಯದವರೂ ಆವೇಶಗೊಂಡು ಮುರಾರಬಾಜಿಯ ಜನರಮೇಲೆಬಿದ್ದರು. ಈ ಘೋರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಮರಾಟರು ಮಡಿದರು, ಮೊಗಲರೂ ಮಡಿದರು. ಹಲವರು ಗಾಯಹೊಂದಿದರು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮುರಾರ ಬಾಜಿಯ ಢಾಲು ಮುರಿದು ಚೂರಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು ಕೈಗೆ ಸೆಲ್ಲೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಕಡತಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದನು; ಆದರೆ ಇಂಥ ಭಯಂ ಕರ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಮುರಾರಬಾಜಿಗೆ ದುಸ್ತರವಾಯಿತು. ಆತನು “ಹೊಡೆಯುವೆನು ಇಲ್ಲವೆ ಮಡಿಯುವೆನು” ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಲೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಹೊರಟುಬಂದಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ, ಆತನು ಎದೆಗುಂದದೆ, ಹಿಂದಿರುಗದೆ ಕಾದಹತ್ತಿದನು. ಈ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಆತನು ಖಾನನಿಗೆ ಗಾಯಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮುರಾರಬಾಜಿಯ ಈ ಪರಾಕ್ರಮ ವನ್ನು ನೋಡಿ ಖಾನನೂ ಆವೇಶದಿಂದ ಕಾದಹತ್ತಿದನು. ಹೀಗೆ ಭಯಂಕರ ಕಾಳಗ ನಡೆದಿರುವಾಗ, ಖಾನನ ಬಾಣದಿಂದ ಮುರಾರಬಾಜಿಯ ಶಿರಸ್ಸು ಹಾರಿತು. ಆತನ ಕಬಂಧವೇ ಕಾದಹತ್ತಿತು. ಮುರಾರಬಾಜಿಯ ಕಬಂ ಧವೇ ಮುನ್ನೂರುಜನ ಮೊಗಲರನ್ನು ಕೊಂದಿತೆಂದು ಈಗಲೂ ಕೊಂಕಣದಲ್ಲಿ ಜನವಾರ್ತೆಯು ಇರುವದು.

ಮುರಾರಬಾಜಿಯ ಶಿರಸ್ಸು ಹಾರುವ ಮೊದಲು ಆತನು ತನ್ನ ಜನರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನಂದರೆ—“ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವೈರಿಯು ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ತುಂಡರಿಸಿದರೆ, ಆ ಚೂರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಈ ಢಾಲಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಶಿವಪ್ರಭುವಿನ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿರಿ; ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಭುವಿಗೆ—“ನಿಮ್ಮ ಪದರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನಂಥ ಹಲವುಜನ ವೀರರ ಸಂಗ್ರಹವಿ ರುವದು. ಹಿಂದೂಜನರನ್ನು ಯವನರ ಬಾಧೆಯಿಂದಮುಕ್ತಮಾಡುವ ಸಂಕ ಲ್ಪವನ್ನು ನೀವು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವಿರೆಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಮಂಶ ದವರು ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾಗಿರುವರು. ಹಾಗೆ ತತ್ಪರವಾಗಿರುವಂತೆ

ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂ"ದು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಈ ಅರ್ಥ ಪೂರ್ಣವಾದ ನಿರೂಪದಂತೆ ಮುರಾರಬಾಜಿಯ ಜನರು ಆತನ ಶರೀರದ ಚೂರುಗಳನ್ನು ಆತನ ಥಾಲಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ರಾಯಗಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಶಿವ ಪ್ರಭುವಿನ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಆ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತನಾದ ಪ್ರಭುವೀರನ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ನಿರೂಪವನ್ನು ಅವರು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜರು ಪರಮ ದುಃಖಿತರಾದರು. ಶತ್ರುವಿನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಮಾಡಿದ ಉಗ್ರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೂ, ಆತನ ಮುತ್ಸದ್ದಿತನವೂ, ಸತ್ವಯುಕ್ತ ಕ್ಷತ್ರತೇಜವೂ, ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯೂ ಮಹಾರಾಜರ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ನಿಂತದ್ದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಅವರು ಸದ್ಗದಿತ ಕಂಠದಿಂದ-"ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಇದ್ದನೆಂತಲೇ ಪುರಂದರದ ರಕ್ಷಣವಾಯಿತು," ಎಂದು ನುಡಿದು, ಥಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಾಂಸ-ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರುಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಇತ್ತ ಮುರಾರಬಾಜಿಯು ಮರಣಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ದಿಲೇರಖಾನನು ದುರ್ಗವನ್ನು ಏರಿಹೋದನು; ಆದರೆ ಜೀವದಹಂಗು ದೊರೆದಿದ್ದ ಮರಾಠಾವೀರರು, ತಮ್ಮ ನಾಯಕನು ಮರಣಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಹತಾಶರಾಗದೆ ಕಾದಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಮತ್ತೆ ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮವೆಸಗಿತು. ಮೊಗಲರಿಗೆ ಮರಾಟರು ಹಣಿಯಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಅತುಲವಾದ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಮರಾಟರು ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕಟ್ಟಿದರು. ಮರಾಟರ ರೊಚ್ಚಿನ ಹೊಡತಕ್ಕೆ ಮೊಗಲರು ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದರು. ದಿಲೇರಖಾನನು ನಿರುಪಾಯನಾದನು. ಜಯಸಿಂಗನು ದುರ್ಗತಕ್ಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ, ಯುದ್ಧವು ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮರಾಟರು ಪೂರ್ಣ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿ, ಅವರ ಸತ್ವಶಾಲಿತ್ವವು ಚನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು!

ಮುರಾರಬಾಜಿಯ ಮರಣದಿಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪುರಂದರ ದುರ್ಗವು ಮೊಗಲರ ಕೈಸೇರದಿದ್ದರೂ, ಅದು ಅವರ ಕೈಸೇರಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದು ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಅವರು ಏಕಾಂತಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು. ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ಲಕ್ಷಣವು ಅವರಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಸಮರ್ಥರ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯಂತೆ ಮಹಾ

ಗಂಡಾಂತರವು ಮುಸುಕಿ, ಈವರೆಗೆ ತಾವು ಬಹು ಶ್ರಮಬಟ್ಟು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಲಯವಾಗುವದೋ ಎಂದು ಅವರು ಚಿಂತಿಸಿದರು. ಮನಸ್ಸಿನ ಈ ಚಿಂತಾಭಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅದು ಕಡಿಮೆಯಾಗದೆ ಅವರನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಜಯಸಿಂಗನ ಛಾವಣಿಯೊಳಗಿನ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಜಗು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ತಾನಾಜಿಯೂ, ಶ್ರೀಧರಸ್ವಾಮಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಬಂದಿದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಗತಿಯೇನಾಯಿತೆಂಬದೂ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಗೆ ಶೋಧಮಾಡಿಸಿದರೂ ಫಲವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಒಂದು ಚಿಂತೆಯು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪುರಂದರ ದುರ್ಗದ ಗತಿಯು ಹಾಗಾಯಿತು, ಸುದ್ದಿಯ ತರಹೋದ ಜನರ ಗತಿಯು ಹೀಗಾಯಿತು. ಇನ್ನು ರಘುನಾಥಪಂಡಿತನನ್ನು ಜಯಸಿಂಗನ ಕಡಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದರ ಸುದ್ದಿಯಾದರೂ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿ ಬಂದೀತೆಂದರೆ, ಆ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೂ ನಿರಾಶೆಯೇ ಆಯಿತು. ಎಲ್ಲರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ತನಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಶರಣುಬಂದ ಹೊರತು ಯಾರ ಭೆಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲೆಂಬರ್ಥದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಘುನಾಥಪಂತನು ಅದೇ ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಯಿಂದ ನಿರಾಶಾಜನಕ ಸಂಗತಿಗಳೇ ಒದಗಿದಬಳಿಕ, ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜರು ಚಿಂತೆಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಶ್ರೀ ಸಮರ್ಥರ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯು ನಿಜವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳು ಒದಗುತ್ತ ಬಂದಿರುವವೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಮನಗಂಡರು. ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯು ತಮಗೆ ಕಡೆಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಪ್ರದವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬದೂ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು, ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿ; ಆದರೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಅಟ್ಟುಂಡು ತಟ್ಟಿಯುಹಾಯ್ದ ಮಹಾರಾಜರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಬೇಕು? ಹೀಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾದಾಗೆಲ್ಲ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಈಗ ಅವರು ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಾನವಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ರಘುನಾಥಪಂಡಿತನು ಜಯಸಿಂಗನ ಛಾವಣಿಯಿಂದ ಕಳಿಸಿದ್ದ ಪತ್ರವು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಗಿಂತ ರಘುನಾಥಪಂಡಿತನ ಪತ್ರದಿಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಆ

ಪತ್ರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಒಕ್ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಖ್ಯಮಜಕೂರನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಓದಹತ್ತಿದರು. ಆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದೇನಂದರೆ —

“ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹೊರಟ ನಾನು, ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದರ ಮೇಲಿಂದ, ಜಯಸಿಂಗರಾಜರು ಬಾದಶಹನ ಮನೋದಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣಸಿದ್ಧಿಗೊಯ್ಯುವ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದಲೇ ಬಂದಿರುವರೆಂಬ ಲಕ್ಷಣವು ತೋರಿತು. ಅವರ ನಿಶ್ಚಯದ ಭಂಗವಾಗುವದು ಅತ್ಯಂತ ದುಸ್ತರವೇ ಸರಿ. ಈ ವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಅತಿಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನೆಂಬ ದೊಡ್ಡಿಸ್ತನವನ್ನು ಬಾದಶಹರಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಉಬ್ಬಿನಿಂದ ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಡಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಜಯಸಿಂಗರಾಜರ ಛಾವಣಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾನು ಬಂದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಲು, ಸುದ್ದಿಯು ಮುಟ್ಟಿತೋ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲವೋ ಅನ್ನುವದರೊಳಗೆ ದೂತನು ತಿರುಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು — “ ಸಂಪೂರ್ಣ ರಾಜ್ಯವನ್ನು, ಒಂದು ಯವಮಾತ್ರವೂ ಉಳಿಯದಂತೆ ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಭೆಟ್ಟಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಮಾಡಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲ, ” ಎಂಬರ್ಥದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಅದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ವಿಷಾದವಾಯಿತು; ಸಮಕ್ಷ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಬೇಕೆಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೇ ದೊರೆಯದಾಗಿದೆ “ ರುಮಾಲದಿಂದ ಕೈ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮೊದಲು ಶರಣು ಬರಬೇಕು, ಆ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ದುರ್ಗಗಳನ್ನೂ, ಕೋಟೆಗಳನ್ನೂ ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದು ನಮ್ಮವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು ಅಂದರೆ ಮುಂದೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಮಾತುಕಥೆಯಾಡಬಹುದೆಂ”ದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾತಾಡುವದಾದರೂ ಏನು? ನಮ್ಮ ಮಾತಿನಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾದರೂ ಏನಾದೀತು? ಇದರಿಂದ ನಮಗೆ ಏನೂ ತೋಚದಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಯಾರೋ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಗುಪ್ತಚಾರರೆಂದು ಮಿರ್ಝಾರಾಜರು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ವರ್ತಮಾನವಿದೆ; ಆದರೆ ಇಂಥವರೇ ಎಂಬದು ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚುವ ಯತ್ನ ನಡಿಸಿರುವೆನು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲಸವು ಬಹು ಕಠಿಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವಿಂಥ

ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿ ಜಯಸಿಂಗರಾಜರು ಇಷ್ಟು ಕಠೋರತನದಿಂದ ನಡಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ವಿಷಾದವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ತಿಳಿದದ್ದನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಶ್ರುತವಿರಬೇಕು."

ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿ ಮಹಾರಾಜರು ಎನ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟರು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಾವು ಏನುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ವಿಚಾರಿಸಹತ್ತಿದರು; ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಏನೂ ತೋಚದಹಾಗಾದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆಕೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಾಪಗಡಕ್ಕೆಹೊಗಲು, ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿದರೆಂದರೆ, ಅದನ್ನು ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ತರಲಿಕ್ಕೆ ತಡವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕೂಡಲೆ ಅವರ ಕುದುರೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಸಂಗಡ ಬರತಕ್ಕ ನಾಲ್ಕುಜನರ ಕುದುರೆಗಳೂ ಸಿದ್ಧವಾದವು. ಕೂಡಲೆ ಮಹಾರಾಜರು ರಾಯಗಡದಿಂದ ಹೊರಟರು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಗಲಸೈನ್ಯವು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವಾಗ, ತಾವು ಹೀಗೆ ಅಲ್ಪವಾದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ರಾಯಗಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಗಬೀಳಬಾರದೆಂದು ಮಹಾರಾಜರ ಹಿತೈಷಿಗಳು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಸಂಗಬಂದಾಗ ಅವರು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸಂಗಡಿಗರು ವೈರಿಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಾಗ, ಯುಕ್ತಿ-ಪ್ರಯುಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ತಮಗೆ ಮೊದಲು ಅನುಕೂಲವಿರುವಂತೆ, ಈಗ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲೆಂದು ಅವರು ಅಸಮಾಧಾನಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಭವಾನಿಯ ದರ್ಶನದ ವಿಷಯದ ಉತ್ಕಟವಾದ ಇಚ್ಛೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕೂಡಲೆ, ಆಕೆಯಮೇಲೆ ಭಾರಹಾಕಿ ಭಕ್ತಿಪರವಶತೆಯಿಂದ ಅವರು ಹೊರಟುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರಂತೆಯೇ ಈಗಾದರೂ ಮಹಾರಾಜರು ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಅವರ ಪರಿವಾರದವರಿಗೂ ಇಂಥ ಭಯಂಕರ ಗಂಡಾಂತರವು ಒದಗಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಗಂಡಾಂತರದ ನಿವಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಯತ್ನಿಸುವದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಮರಾಟರ ಸತ್ವಶಾಲಿತ್ವವನ್ನು ಎಷ್ಟುವರ್ಣಿಸಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಎಂದು ಅನ್ನಬೇಕಾಗುವದು !

೯ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪವು !

ಮಹಾರಾಜರು ಮಾರ್ಗವಿಡಿದು ಹೋಗುವಾಗ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಲವು ವಿಚಾರ ತರಂಗಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು. ಬಾದಶಹನ ನಂಬಿಗೆಯು ತನ್ನಮೇಲೆ ಇರುವದರಿಂದ ಜಯಸಿಂಗನು ಮಾನಾಪಮಾನಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಉದ್ಧತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಡಕೊಳ್ಳುವನೆಂತಲೂ, ಕೈಸಾಗದ್ದರಿಂದ ಆತನಿಂದಾದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ತಾವು ಸಹಿಸದಿದ್ದರೆ, ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆಯೆಂತಲೂ ಅವರು ವ್ಯಸನಪಡಹತ್ತಿದರು, ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಶರಣುಹೋಗುವದೆಂದರೆ, ಎಂಥ ಅಪಮಾನವು? ಇದಕ್ಕಿಂತ ನನಗೆ ಮರಣವು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಲ್ಲವೆ? ಜಯಸಿಂಗನು ವೇದಧರ್ಮದವನು; ಗೋ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರತಿಪಾಲನವು ಆತನ ಕರ್ತವ್ಯವು; ಹೀಗಿದ್ದು, ವೈಭವದ ಆಶೆಯಿಂದ ತಾನು ಬಾದಶಹನ ದಾಸತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವದಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಜನರ, ಹಾಗು ಸ್ವಧರ್ಮದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುವವರಿಗೂ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾನಲ್ಲ! ದಿಲ್ಲಿಯೆತ್ತ, ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೆತ್ತ? ಇಷ್ಟುದೂರ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಿ ಜನತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು ಎಷ್ಟು ಪಾಪಕರವು! ಈ ಕ್ರೂರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬದ್ಧಕಂಕಣನಾಗಿ ನಡಿಸಿರುವ ಔರಂಗಜೇಬಬಾದಶಹನ ದುಷ್ಟ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಾದರೂ ಎಷ್ಟು ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿರಬಹುದು. ಆ ದುಷ್ಟನ ಮಾತಿನಂತೆ ಕುಣಿಯುವವರ ವಿವೇಕವೂ, ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯ ವಿಚಾರವೂ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಿರಬಹುದೇ? ಜಯಸಿಂಗ, ನೀನು ಇಷ್ಟು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದೂ, ಇಷ್ಟು ಬಲಿಷ್ಠನೂ- ಶ್ರೇಷ್ಠಮುತ್ಸದ್ದಿಯೂ, ದೃಢನಿ

ಶ್ಚಯದವನೂಆಗಿಯೇದ್ದದ್ದೂ, ಸ್ವಜನರಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಸರಕ್ಕನೆ ಕೊಯ್ಯುವದ ಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಏನು? ನನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟು ರಸಾತಳಕ್ಕೆ ಮೆಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಆ ದುಷ್ಟ ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತುರಪಡುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಕಠೋರತನದಲ್ಲಿ ಬಾದಶ ಹನ ತಲೆಮೆಟ್ಟಿಹಾರಿಬಿಟ್ಟಿ; ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದಾಗ ಮಂದಿಗೆ ದೋಷವಿಡುವದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಾಗುವದು? ಒಟ್ಟಿಗೆ ಲಕ್ಷ ಣವು ನೆಟ್ಟಗೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಭವಾನೀಮಾತೇ, ನಿನ್ನಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೀಗೆಯೇ ಬಂದಿತೇ? ನಾನು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯವು ಅನ್ಯಾಯದ್ದಿರಬಹುದೆ? ನನ್ನ ಹೃದ ಯವು ಅಪವಿತ್ರವಾದದ್ದಿರಬಹುದೆ? ಯಾವಕಾರಣದಿಂದ ನನ್ನಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಮಹಾವಿಘ್ನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರಬಹುದು! ಎಂಥ ಕಠಿಣಪ್ರಸಂಗವಿದು! ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ನಾಶವು, ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ನಾನು ಶರಣಹೋದರೂ ಆಗುವದು, ಹೋಗದಿದ್ದರೂಆಗುವದು; ನಾನುಮಾಡಲಾದರೂಏನು? ಸಮರ್ಥಸದ್ಗುರೂ, ನಿನ್ನಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯು ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಅದರಂತೆ ಈಗ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿ ಗಳೂ ಒದಗುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಯಾಕೆ ವ್ಯಥಿತ ವಾಗುತ್ತಿರಬಹುದು? ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗುವದೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿರುವೆ ಯಲ್ಲವೆ? ಆಗಲಿ, ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯು ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೋ ನೋಡು ವೆನು. ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ಯೋಗದಿಂದ ನನಗೆ ದೈವಬಲವೂ, ನಿನ್ನ ಯೋಗ ದಿಂದ ನನಗೆ ಗುರುಬಲವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ ಈ ವರೆಗೆ ಹಲವು ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ನಾನು ಪಾರಾಗಿರುವೆನು, ಮುಂದೆಯಾದರೂ ಪಾರಾ ಗುವೆನು. ಹೀಗಿದ್ದು ಈಗ ನಾನು ವ್ಯರ್ಥ ಚಿಂತಿಸುವದೇಕೆ? ಬರುವದೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆಂಬ ನಿನ್ನ ಬೋಧವಚನವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು. ಸದಾಚರಣೆಯನ್ನು ಬಿಡದೆ, ಸದುದ್ದೇಶವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದೆ, ಸತತೋ ದ್ಯೋಗಸ್ಥೂ ಪರಿತಾಪಗಳಿಗೂ ಬೇಸರಿಯದೆ, ಸ್ವೀಕೃತಸತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನಡಿಸುತ್ತ ಹೋಪರಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ತೇಲಿದರೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕ ರವೇ, ಮುಣುಗಿದರೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೇ! ಎಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಎದುರಿಗೆ ನೋಡಲು, ಪ್ರತಾಪಗಡವು ಕಾಣಹ ತ್ತಿತು. ಅವರಿಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು.

ಇನ್ನು ಬೇಗನೆ ಶ್ರೀಭವಾನೀಮಾತೆಯ ದರ್ಶನವಾಗುವದೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅವರು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಹತ್ತಿದರು.

ಮೊದಲೇ ಭವಾನಿಯ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜರ ಭಕ್ತಿಯು ವಿಶೇಷ; ಅದರಲ್ಲಿ ದುರ್ಧರವಾದ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ' ಸಂಕಟಬಂದಾಗ ವೆಂಕಟರಮಣ'ನೆಂಬ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಈಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಅಂದಬಳಿಕ ಅವರ ಭಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚದೆಯೇನುಮಾಡೀತು? ಅತಿಶಯವಾದ ಆನಂದವಾದಾಗ, ಇಲ್ಲವೆ ದುಃಖವಾದಾಗ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಭಗವಂತನ ನೆನಸಾಗುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇಸರಿ. ಮಹಾರಾಜರು ಪ್ರತಾಪಗಡವನ್ನೇರಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಶ್ರೀಭವಾನೀಮಾತೆಯ ಮಂದಿರಕ್ಕೇ ಹೊಗತಕ್ಕವರು; ಆದರೆ ಮಾತೃಶ್ರೀ ಜಿಜಾಬಾಯಿಸಾಹೇಬರು ಆಗ ಪ್ರತಾಪಗಡದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜರು ಮೊದಲು ಅವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದರು. ಮಹಾರಾಜರ ಭಕ್ತಿಯು ಶ್ರೀ ಭವಾನಿಯಮೇಲಿದ್ದಷ್ಟೇ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯವರ ಮೇಲೆಯೂ ಇತ್ತು. ಅವರು ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆವರ ಚರಣಕ್ಕೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದರು. ಜೀಜಾಬಾಯಿಸಾಹೇಬರು ಮಗನ ಸಂಕಟನಿವಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಭವಾನೀಮಾತೆಯನ್ನು ಅದೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ತಾವು ಮಗನನ್ನು ಕಂಡದ್ದು ಆಕೆಯ ಕೃಪೆಯೆಂತಲೇ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಆ ವೀರಮಾತೆಯು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಮಗನನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಮೈಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ—" ನನ್ನಪ್ಪನು ಎಷ್ಟು ಸೊರಗಿದನಲ್ಲ; ದುಷ್ಟ ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಪೇಚಾಡುವ ತಾಪದಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅನ್ನವಿಲ್ಲ! ನೀರಿಲ್ಲ!! ಶಿವಬಾ, ಪರೋಪಕಾರ ಮಾಡುವವರ ಗತಿಯು ಹೀಗೆಯೇ ಸರಿ. ಚಂದನದ ಕೊರಡಿನಂತೆ ದೇಹವನ್ನು ಸವಿಸದಿದ್ದರೆ ಪರೋಪಕಾರವು ಘಟಿಸದು. ಶಿವಬಾ, ನೀನು ಸಮರ್ಥ ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲವೆ? ಭವಾನಿಯ ಭಕ್ತನಲ್ಲವೆ? ನೀನು ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯು ವೀರಮಾತೆಯೆಂಬ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಳಲ್ಲವೆ? ಅಂದಬಳಿಕ ನೀನು ಮಹಾವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಾದರೂ ಸತ್ವಹೀನನಾಗದೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಉದ್ಯೋಗಮಾಡಬೇಕು. ಹಿರಿಯರ ಪುಣ್ಯವಿರುವದು, ಶ್ರೀ ಭವಾನಿಯ ಕೃಪೆಯಿರುವದು, ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ಆಶೀರ್ವಾದವಿರುವದು, ಅಂದಬಳಿಕ ಹೆದರುವದೇಕೆ? ಹಿರಿಯರ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೂ, ಭವಾನಿಯ ಭಕ್ತಿಗೂ, ಶ್ರೀ ಗುರು

ವಿನ ಬೋಧಕ್ಕೂ ಕಲಂಕವುಂಟಾಗದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ದೇಹವು ಬಿದ್ದುಹೋದರೆಯೇ ಅದನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರ ಸಾರ್ಥಕತೆಯಾದಂತಾಗುವದು. ಹೋಗು, ಶ್ರೀ ಭವಾನಿಯ ದರ್ಶನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾ. ಈಗ ನಿನಗೆಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೊದಗಿದರೂ ಕಡೆಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವದು. ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವದು ಯಾರಿಂದಲೂ ಆಗದು. ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪದ ದಾತೃವು ಈಶ್ವರನಾದ್ದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಪೂರಯಿಸುವದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವದು." ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಗಾಗಿ ಶಿವರಾಯನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಬಾಷ್ಪಪೂರ್ಣವಾದವು. ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣುತುಂಬ ನೋಡಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಕೆಯ ಚರಣಕ್ಕೆರಗಿ ಶ್ರೀ ಭವಾನಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ತಾಯಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಮಹಾರಾಜರು ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ಮಂದಿರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅವರಸಂಗಡ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತನಾದ ಬಾಳಾಜಿ ಆವಜಿ ಚೀಟನೀಸನು ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆತನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ,"ನೀವು ದೇವಿಯ ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಲಕ್ಷಣವು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಒಳಗೆ ಬಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡಬೇಕೆಂ"ದು ಹೇಳಿ ಮಹಾರಾಜರು ತಾವು ದೇವಿಯಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಭವಾನಿಯ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರು ಹೋಗುವಕ್ರಮವು ಎರಡುವಿಧವಾಗಿತ್ತೆಂಬದನ್ನು ನಮ್ಮ "ಮರಾಟರ ಅಭ್ಯುದಯ" ವೆಂಬ ಇದರ ಹಿಂದಿನ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೊಟ್ಟಿರುವದನ್ನು ವಾಚಕರು ಮರೆತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಭವಾನಿಯ ಕಡೆಗೆ ಏಕಾಗ್ರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಚಿಟನೀಸನು ಬರೆದಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಚ್ಚತ್ತಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಜರು ಅದನ್ನು ಓದಿಸಿ ಅದರಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗುವಾಗ ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಜನರಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನು ಪ್ರಸಂಗವು ಬಹು ಕಠಿಣವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಭವಾನಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಒಬ್ಬರೇ ಹೋಗಿ, ಗುಡಿಯ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಇಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಮೈಮೇಲಿನ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು,

ಭವಾನೀಮಾತೆಯಂತೆಯೇ ತಮಗೆ ಪೂಜ್ಯವಾದ ತಮ್ಮ ಭವಾನೀಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಬಲಗಡೆಗೆ ಕೈಗೆ ನಿಲುಕುವಹಾಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜಗದಂಬೆಯ ತೀರಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೂತಕೂತಂತೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಗುಂಗು ಬಂದಂತಾಗಿ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ತಮ್ಮಿಂದ ತಾವೇ ಮುಚ್ಚಹತ್ತಿ, ಅವರು ಜಗದಂಬೆಯ ಚರಣಗಳಮೇಲೆ ಮಸ್ತಕವನ್ನಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ವಚಿತ್ತಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಪೂರ್ಣಲಯವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಗಾಢವಾದ ನಿದ್ರೆಯೂ ಹತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮಹಾರಾಜರು ಮಾತಾಡುತ್ತಲೂ ಇದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ಚಿಟನೀಸನು ಒಳಗೆಬಂದು ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಎಚ್ಚತ್ತಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಜರು ಅದನ್ನು ಓದಿಸಿ ತಮಗೆ ಬಿದ್ದ ಸ್ವಪ್ನದ ಸಂಗತಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಅರ್ಥಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಹೊರತು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಅದರ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ, ಇಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಮೈಮೇಲಿನ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾಗಿ, ಭವಾನೀ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ತಮ್ಮ ಖಡ್ಗವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ನಿಲುಕುವಹಾಗೆ ಬಲಗಡೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ದೇವಿಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೆಲವು ಬೀಜಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ದೇವಿಯ ಚರಣಗಳಮೇಲೆ ಮಸ್ತಕವನ್ನಿಡಲು, ಗಾಢಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನ ಬಿದ್ದಂತಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ದೇವಿಯ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಯಿತು.

ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಘೋರಾರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಹಾಗಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಬಿಟ್ಟು, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಗಿಡಗಳು ಬೇರುಸಹಿತ ಕಡಕೊಂಡು ಬೀಳಹತ್ತಿದವು. ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಕಂಟಿಗಳೂ ಗಾಳಿಯ ಹೊಡತಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗಹತ್ತಿದವು. ಆಗ ಆ ಅರಣ್ಯದೊಳಗಿನ ಪಶು ಮೃಗಾದಿಗಳು ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಸಂಕಟ ಒದಗಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ತೋಳ, ಹುಲಿ, ಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರ ಶ್ವಾಪದಗಳು ಚಿಗರೆ ಮೊದಲಾದ ಬಡಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸತೊಡಗಿದವು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ಮಹಾರಾಜರು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು

ಆಕಳಹಿಂಡು ಓಡುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ಹಲವು ತೋಳಗಳೂ, ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಹುಲಿಗಳೂ, ಒಂದೆರಡು ಸಿಂಹಗಳೂ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ್ದವು. ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಗೋಗಳ ಸಂಹಾರವಾಗತೊಡಗಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಅದನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ತಮ್ಮ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿರಿದು ಕೆಲವು ತೋಳಗಳನ್ನೂ, ಹುಲಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಂದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ಆ ಕ್ರೂರಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವರ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಖಡ್ಗವು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಎತ್ತೋ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಹತ್ತಿದರು, ಸಿಗಲೊಲ್ಲದು ! ಹೀಗೆ ಶಸ್ತ್ರಹೀನರಾಗಿ ನಿಂಗಿರುವ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಒಂದು ಸಿಂಹವೂ, ಒಂದು ಹುಲಿಯೂ, ಒಂದೊಂದು ತೊಳು ಹಿಡಕೊಂಡುದೂರ ಎಳಕೊಂಡು ಹೋಗಹತ್ತಿದವು. ಬಹು ದೂರ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಒಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುದುಕ ಸಿಂಹವು ಉಚ್ಚಾಸನದಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದರ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸಿಂಹಗಳೂ, ಎಷ್ಟೋ ಹುಲಿಗಳೂ, ಹಲವು ತೋಳಗಳೂ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಎಳಕೊಂಡು ಹೋಗಲು, ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ನೋಡಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕುಗಳಹೊರತು ಉಳಿದವೆಲ್ಲ ಆನಂದದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸಿದವು. ಉಚ್ಚಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮುದಿಸಿಂಹನಿಗೂ ಆನಂದವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಅದು ತನಗಾದ ಆನಂದವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡಹೇಳಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಒಂದಕ್ಕೂ ಮಾತಾಡುವ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಒಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿ ಇಟ್ಟರು. ಗುಹೆಯ ದ್ವಾರವನ್ನು ಹಲವು ಹುಲಿಗಳೂ, ತೋಳಗಳೂ ಕಾಯಹತ್ತಿದವು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬಹಳ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಯಿತು. ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಡಿಸೆಳೆದು ತರುವಾಗ್ಗೇ ಜಗ್ಗಾಡಿ ತಾವು ತಿರುಗಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಇಂಥ ಅನರ್ಥವೇ ಒದಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟರು. ಅವರು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಭವಾನಿಮಾತೆಗೆ ಶರಣುಹೋಗಲಿಚ್ಛಿಸಿ, ಆಕೆಯ ಚರಣಗಳಮೇಲೆ ಮಸ್ತಕವಿಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನಬಿದ್ದಂತಾಗಿ, ಭವಾನಿಯು ಅವರ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ವರದ ಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟು,—“ವತ್ಸ, ಹೀಗೆ ಆಗಬೇಕೆಂದು ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ

ವಿರುವದರಿಂದ ಅಗು ಎಂದೂ ತಪ್ಪಲಾರದು. ನೀನು ಚಿಂತೆಮಾಡಬೇಡ. ಸ್ವಪ್ನದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ವರ್ತಿಸು." ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಮಹಾರಾಜರು ತೋಳ ಹುಲಿಗಳ ಕಣ್ಣುತಪ್ಪಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಪುನಃ ರಾಯಗಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಂಬಾಭವಾನಿಯ ಚರಣಗಳಮೇಲೆ ಮಸ್ತಕವಿಡಲು, ಆ ಲೋಕಮಾತೆಯು ತನ್ನ ವರದಹಸ್ತ ವನ್ನು ಶಿವರಾಯನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಹಾಗಾಯಿತು!!

ಇಷ್ಟು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗುವದರೊಳಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಹೊರಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಬಾಳಾಜಿಆವಜಿಯು ಗಾಬರಿಯಾದನು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸಮಾಧಿಯು ಎಂದೂ ಹತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ವಿಲಂಬವಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ದೇವಿಯು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಅನುಭವ ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ಆಚಿಟನೀಸನು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ಆತನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಒಳಗೆಹೋಗಿ ಮಹಾರಾಜನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವರ ಶ್ವಾಸೋ ಚ್ಛ್ವಾಸವನ್ನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿದನು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ ದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯವರು ಮಗನ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಆತನು ಬರಲಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ದೇವಿಯಮಂ ದಿರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಶಿವಬಾನು ಇನ್ನೂ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ವಿಶೇಷಪ್ರಕಾರದ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗುತ್ತಿರುವ ದರಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಸಮಾಧಿಯು ಹತ್ತಿರುವದೆಂದು ಅವರೂ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡರು; ಆದರೆ ತಾಯಿಯ ಕರುಳು, ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗ ಲೊಲ್ಲದು. ಅವರು ಶಿವಬಾನ ಹತ್ತರ ಹೋದರು. ಅವರ ಕಾಲಸಪ್ಪಳದಿಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಶಿವ ಬಾನ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಮಹಾರಾಜರ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟರು. ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನದ ಲ್ಲಿಯೂ ದೇವಿಯು ಮಹಾರಾಜರ ಮಸ್ತಕದದಲ್ಲಿ ವರದಹಸ್ತವನ್ನು ಇಟ್ಟಳು ಮಹಾರಾಜರು ತಾಯಿಯ ಶೀತಕರಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಮುಖವೆತ್ತಿ ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡಲು, ಎದುರಿಗೆ ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ಮೂರ್ತಿಯು, ಹಿಂದೆ ಪೂಜ್ಯಜನನಿಯ ಮೂರ್ತಿಯು! ಅವರಿಬ್ಬರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮಹಾರಾಜ

ರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಜನನಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅಂಬಾಬಾಯಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರ ಸತ್ಯತೆಯ ಅನುಭವವು ಮತ್ತೆ ಈಸಾರಿಯೂ ಬಂದಂತಾಗಿ ಅವರು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಅವರು ತಮಗಾದಸ್ವಪ್ನದ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ತಾಯಿಯ ಮುಂದೆ ಚೀಟನೀಸನ ಸಮಕ್ಷ ಹೇಳಿದರು.

ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ದೇವಿಯಾದರೂ ಶ್ರೀಸಮರ್ಥರ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ ಹಾಗಾದ್ದರಿಂದ, ಹೀಗಾಗುವದು ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪವಾಗಿರಲು, ಅದು ಸರ್ವಥಾ ತಪ್ಪಲಾರದೆಂದು, ಮಹಾರಾಜರಂತೆ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯವರೂ, ಬಾಳಾಜಿಆವಜಿಯೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಇದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆಗ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯವರು ಮಗನಿಗೆ—"ಶಿವಬಾ, ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಹ್ಯಾಗಾಗಬೇಕು ಹೇಳು? ಒಮ್ಮೆನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸಬಹುದು, ಒಮ್ಮೆ ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಕಡೆಯ ಪರಿಣಾಮವು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಆಗುವದೇ ನಿಶ್ಚಯವು. ನಿನಗಾದ ದೃಷ್ಟಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ ದೇವಿಯು ಈ ಮಾತನ್ನು ಸೂಚಿಸಿಗುತ್ತಾಳೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ನಿನಗೂ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ, ಪರಿವಾರಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವರಾಜ್ಯವು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗುವದೆಂದು ದೇವಿಯು ಸೂಚಿಸಿರುವದಿಲ್ಲವೆ? ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಆಗಬೇಕೆಂದುಯಾರುಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ? ನೀನು ಇಚ್ಛಿಸುವಂತೆ ಜಯಸಿಂಗನೂ ಇಚ್ಛಿಸುವನು, ಔರಂಗಜೇಬನೂ ಇಚ್ಛಿಸುವನು. ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯನು ಪೂರ್ಣವಾಡೆಂದು ನಾವು ನಮ್ಮ ಜಗದಂಬೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಂತೆ, ಜಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ ಏಕಲಿಂಗಜಿಯನ್ನೂ, ಔರಂಗಜೇಬನು ತನ್ನ ಅಲ್ಲಾನನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಒಮ್ಮೆ ನಮಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುವದು, ಒಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುವದು. ನಮಗೆಸಂತೋಷವಾದಾಗ ಅವರು ವ್ಯಸನಪಡುವರು, ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾದಾಗ ನಾವು ವ್ಯಸನಪಡುವೆವು. ನಮ್ಮ ಮನುಷ್ಯವ್ಯವಹಾರದ ಮಾತು ಹೀಗೆಯೇ ಸರಿ; ಆದರೆನಾವು ನ್ಯಾಯಪಥವನ್ನು ಮಾತ್ರಬಿಡಬಾರದು; ಅಂದರೆದುರ್ಯೋಗದಿಂದ ಒಂದುಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸದಿದ್ದರೂ ದೇವರ ಮುಂದೆ ನಾವು ಅಪರಾಧಿಗಳಾಗೆವು. ಅಪ್ಪಾ, ದೇವಿಯು ಕಡೆಗೆ ಹಿತವಾಗು

ವದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನೀನು ಮರೆಯಬೇಡ," ಅನ್ನಲು, ಉದ್ವಿಗ್ನಚಿತ್ತರಾದ ಮಹಾರಾಜರು —" ಕಡೆಗೆ ಅಂದರೆ ಯಾವಾಗ? ಸ್ವರಾಜ್ಯಮಂದಿರವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಬಳಿಕೋ? ಹಾಗಾದ ಬಳಿಕ ಪುನಃ ಮಂದಿರವ ಕಟ್ಟುವದು ಶಕ್ಯವೆ?" ಎಂದುಕೇಳಿದರು. ಆಗ ಜಿಜಾಬಾಯಿಯವರು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ—" ಶಿವಬಾ, ಇಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ನಿರಾಶೆಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಆವರಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಇಂದು ಅಂಬಾಭವಾನಿಯ ಮೇಲಿನ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ...." ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಮಹಾರಾಜರು ನಡುವೇಬಾಯಿಹಾಕಿ—" ಛೆ. ಛೆ. ಛೆ. ಆಯಿಸಾಹೇಬ, ಹೀಗೆ ತಾವು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಕೂಡ ಎಣಿಸಲಾಗದು. ಅಂಬಾಬಾಯಿಯ ಮೇಲಿನ, ಹಾಗು ಶ್ರೀ ಸಮರ್ಥರ ಮೇಲಿನ ನನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಾರದು. ಅವರಿಬ್ಬರಮೇಲಿನ ಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ಯಾವತ್ತು ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಮೂಲವಾಗಿರು...." ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು,—" ಅಂತೇ ಎಷ್ಟು ಸಂಕಟಗಳೊದಗಿದರೂ, ಎಷ್ಟು ಸೋತು ನಡೆಯಬೇಕಾದರೂ ಕಡೆಗೆ ನಿನಗೆ ವಿಜಯವೇ ಆಗುವದು" ಎಂದು ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಿದ ವಾಕ್ಯವು ಎಲ್ಲರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರು ಚಕಿತರಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಲು, ಶ್ರೀ ಸಮರ್ಥರ ದಿವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವು ಅವರಿಗಾಯಿತು!

ಹೀಗೆ ಸಂಕಟಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವು ಅಕಲ್ಪಿತವಾಗಿ ಆದದ್ದರಿಂದ ಆ ಮೂವರಿಗೂ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಅವರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಗುರುಚರಣಕ್ಕೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ಎರಗಿದರು. ಸಮರ್ಥರು ಒಳ್ಳೆಯ ಸುಪ್ರಸನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ನಗೆಮೊಗದಿಂದಲೂ ಅವರನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ವ್ಯಾಸಪೀಠದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು, ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರಸನ್ನವದನರಾಗಿ ಭಯ-ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರ ಎದುರಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಆನಂದದ ಭರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಯಾರ ಮುಖದಿಂದಲೂ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ವಿಶಾಲವಾದ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತಾವು ಮಹತ್ಸಂಕಟದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಶ್ರೀ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯು ತಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವ ವಿಚಾರಿಸಲು ಬಂದದ್ದೊಂದು ಸುಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಅವರುತಿಳಿದು

ಕೊಂಡರು. ಕೆಲಹೊತ್ತು ಸ್ವಸ್ಥಕುಳಿತುಕೊಂಡಬಳಿಕ ಸಮರ್ಥರು ಒಮ್ಮೆಲೆ
ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು—" ಶಿವಬಾ, ನೀನು ಇಷ್ಟು ಖಿನ್ನನಾಗಬೇಡ.
ಅಪ್ಪಾ, ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯಮಂದಿರವನ್ನು ಕಟ್ಟುವವನು ಯಾವಾಗಾದರೊಮ್ಮೆ
ಸೋತು ನಡೆಯಬೇಕಾಗುವದು. ಯಾವಾಗಲೂ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯವು
ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆಂದುತಿಳಿಯಬೇಡ; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಕಾರ್ಯ
ವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಕಾರ್ಯಸಾಧಕನು ಒಮ್ಮೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿ
ಯಬೇಕಾಗುವದು, ಒಮ್ಮೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಬೇಕಾಗುವದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ
ಆತನು ಕಾರ್ಯಸಾಧನದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷವಿಡಬೇಕು. ಜಯಸಿಂಗನು ಹೇಳಿದಂತೆ
ನೀನು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಾಧಕವಿಲ್ಲ. ಈಗ
ನಡೆದಿರುವ ಜನಸಂಹಾರವೂ, ಪ್ರಜಾತಾಪವೂ ಅನಿಷ್ಟವಾಗಿರುವದರಿಂದ,
ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಜಯಸಿಂಗನ ಮಾತನ್ನು ನಡಿಸಲೇ ಬೇಕು. ನೀನು
ಆರಂಭಿಸಿದ ಕಾರ್ಯದ ಗೌರವವನ್ನು ಜಯಸಿಂಗನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ, ತಿಳಿ
ದುಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ನಾವು ಮೇಲುಬಿದ್ದು ಆತ
ನಿಗೆ ತಿಳಿಸಹೋಗುವದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವೇನು? ಸೂರ್ಯನು ಎಂಥ ತೇಜೋರಾ
ಶಿಯು! ಅಂಥವನಿಗೂ ಉದಯಾಸ್ತಗಳೂ, ಗ್ರಹಣಗಳೂ ಆಗಿ ತೇಜೋಭಂಗ
ವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಮ್ಮಂಥ ಕ್ಷುದ್ರರ ಪಾಡೇನು? ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಬಿಸಿ
ಲುಬಂದತ್ತ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಗುವದು. ಆತನು ಉದ್ದೇಶವನ್ನುಮಾತ್ರ
ಮರೆಯದೇ ಕಾರ್ಯಸಾಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರಾಯಿತು.
ಜಯಸಿಂಗನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸುವ ಗೊಡವಿಗೆ ನೀನು ಸರ್ವಥಾ ಹೋಗ
ಬೇಡ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಕಾರ್ಯವಾಯಿತೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯಾದಹೊರತು
ಆತನು ಯಾರಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳನು. ನಿನಗೆ ಕೇಡಾಗಬೇಕೆಂದು ಆತನ ಮನ
ಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ; ತಾನು ಬಂದ ಕಾರ್ಯವು ಮೊದಲು ಈಡೇರಬೇಕೆಂದು
ಆತನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅಂದಬಳಿಕ ನೀನು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸೋತು ನಡೆಯ
ಲೇಬೇಕು. ಭಗವಾನ್ ದಾಶರಥಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೂ ವನವಾಸವು ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ
ವೆಂದಬಳಿಕ, ನಮ್ಮ ಪಾಡೇನು? ಬರುವದೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬರುವ
ದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಜಗದಂಬೆಯು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಟ್ಟು
ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ನಡಿಸು. ನಾನೂ ಇನ್ನು ತೀರ್ಥಾಟನೆಗೆ

ಹೊರಡಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಕೆಲವು ದಿನ ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ದರ್ಶನವಾಗಲಾರದು. ನಮಗೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ತೀರ್ಥಾಟನೆಗೆ ಹೊರಡುವ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರೇರಣೆಯೆಂದರೆ ನಮಗಾದ ಆಜ್ಞೆಯೇ ಸರಿ. ಆಜ್ಞೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ವಿಲಂಬವು ಆಗಲಾರದು. ನಾವೊಬ್ಬರೇ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುವೆವು. ನಾವು ಯಾವಾಗ ಅದೃಶ್ಯವಾದೇವೆಂಬದರ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸದೆ ಮಾತ್ರ ಅದೃಶ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಇಂಥ ವಿಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ವಿಯೋಗವಾಗುವದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಪರಮ ವಿಷಾದವಾಯಿತು; ಮತ್ತು ಶ್ರೀಗುರುವು ಒಬ್ಬನೇ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುವದನ್ನರಿತು ಅವರು ಶಂಕಿಸಿದರು. ಆಗ ಅವರು ವಿನಯದಿಂದ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು – "ಏನು? ತಾವು ಒಬ್ಬರೇ ತೀರ್ಥಾಟನೆಗೆ ಹೊರಡುವಿರಾ? ಛೇ. ಛೇ! ತಮ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಕೊಡದೆ ನಾನು ಕಳಿಸಲಾರೆನು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜ, ಈಗಿನ ಕಠಿಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾವು ತೀರ್ಥಾಟನೆಗೆ ಹೋಗುವದರಿಂದ ನನ್ನ ಯಶೋದೇವತೆಯೇ ಹೊರಟುಹೋದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ದರ್ಶನವು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಆಗದಿದ್ದರೂ, ತಾವು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವಿರೆಂಬ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿದರೆ ತಟ್ಟನೆ ಹೋಗಿ ದರ್ಶನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದೇನೆಂಬ ಧೈರ್ಯವು ನನಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ತಾವು ತೀರ್ಥಾಟನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದರಿಂದ ನನ್ನ ಆಧಾರವೇ ತಪ್ಪಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ." ಅನ್ನಲು, ಸಮರ್ಥರು—"ಅಪ್ಪಾ, ನನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣದ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡುವರು? ದಾಶರಥಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅದರ ಆಲೋಚನೆಯಿರುವದು. ಆತನ ಹೊರತು ಬೇರೆಯವರು ಆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೇ ನೀನು ಆ ಹುಚ್ಚಿಗೆ ಯಾಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀ? ನಾವು ಸ್ವೇಚ್ಛಂದಿಗಳು. ಬೇಕಾದಾಗ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದತ್ತ ಹೋಗುವವರು. ಮುಂದಿನ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದರ ವಿಚಾರವು ನಮಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಸಿಬ್ಬಂದಿ-ಶಿಪಾಯಿಗಳು ನಮಗೇತಕಪ್ಪಾ? ನಾವು ಇನ್ನು ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷ ತೀರ್ಥಾಟನ ಮಾಡತಕ್ಕವರೇ. ಹೋದಲ್ಲಿ ಮಠವನ್ನು ಕಟ್ಟುವೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ದಿವಸ ಇರುವೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋ

ಗುವೆವು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ತಿರುಗಿ ಬರುವೆವು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬದರೀ ನಾರಾಯಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಬಹುದು. ಅದು ಹೇಗೇ ಇರಲಿ, ತೀರ್ಥಾಟನೆಗೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ರಘುನಾಥನ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿರುವದರಿಂದ, ನಾವು ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡು, ನಿನಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನೀನು ಸರ್ವಥಾ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ. ಈಗ ನೀನು ಸೋತು ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾನಿಯಿದ್ದರೂ, ಮುಂದೆಯೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆಯೇ ಆಗುವದು. ಶಿವಬಾ, ತೀರ್ಥಾಟನೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ನಿನಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದಾದರೂ ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಮುಂದೆ ಏನಾದೀತೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನೀನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೊರಗಬೇಡ. ದಾಶರಥಿ ರಾಮನ ಕೃಪೆಯು ನಿನ್ನಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇರುವದರಿಂದ, ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಪೂರ್ಣ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವೆ. ನಾಲ್ಕುದಿನ ಆತನಿಗೆ ವನವಾದ ಭೋಗಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದಂತೆ, ನಿನಗೆ ಈಗ ಒದಗಿದರೆ ತಪ್ಪೇನು? ನಿನ್ನಂಥ ವಿಭೂತಿಗೆ ಗೃಹವಾಸವೇನು? ವನವಾಸವೇನು? ಎರಡೂ ಅಷ್ಟೇ. ಇನ್ನು ಸಾಕು, ಹೆಚ್ಚು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನಾವು ಹೊರಡುವೆವು."

ಈ ವರೆಗೆ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯವರು ಸುಮ್ಮನೇ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸಮರ್ಥರ ಈ ನಿರ್ಧಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರು ಸಥಿಯಿಂದ—"ಕೃಪಾವಂತಾ, ಸದ್ಗುರೋ, ವ್ಯರ್ಥ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳುವರು? ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವ ಲಕ್ಷಣ ತೋರಿದಾಗ ಯಾರಿಗೆ ವ್ಯಸನವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನಬರುವದನ್ನು ಆ ರಘುವೀರನಾದರೂ ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನೇ ಯಾಕೆ ಇರುವನು? ಅಂಬಾಬಾಯಿಯು ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಸೂಚಿಸುವ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನಾದರೂ ಆಕೆಯು ಯಾಕೆ ಒದಗಗೊಡುವಳು? ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಮಹಾರಾಜ, ಈಗ ಎರಡು ತಿಂಗಳಾಯಿತು; ನಮ್ಮ ಶಿವಬಾನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಊಟವನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವರಲ್ಲಿ ಈಗ ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದೊದಗಿರುತ್ತದೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಶಿವಬಾನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಯಾಗಬೇಡ? ಆದರೆ ತಾವೂ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೆಂದೇ ಹೇಳ

ವಿರಿ; ಅಂಬಾಬಾಯಿಯೂ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೆಂದೇ ಹೇಳುವಳು; ಅಂದ ಬಳಿಕ ಎರಡನೆಯ ಮಾರ್ಗವೇನಿರುವದು? ತಾವು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಮಾಡುವೆವು. ತಾವು ಹ್ಯಾಗೂ ತೀರ್ಥಾಟನಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವಿರಿ; ಅಂದ ಬಳಿಕ ಒಮ್ಮೆ ಇವರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಹೋಗಿರಿ, " ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲು, ಸಮರ್ಥರು ನಕ್ಕು — " ತಾಯಿಯ ಕರಳು ಹೀಗೆ ಮರುಗತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ. ನಾವೂ ಮರುಗನೆವು. ಜಿಜಾಬಾಯಿ, ಶಿವಬಾನು ಹ್ಯಾಗೆ ನಿನ್ನವನೋ ಹಾಗೆ ನನ್ನವನೂ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗ ಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತನಿರುವನು. ಆತನಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ರಘು ವೀರನು ಮಾಡೇ ಮಾಡುವನು. ಅದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನಗೂ ನಿನಗೂ ಇಬ್ಬ ರಿಗೂ ಯೋಚನೆಬೇಡ. ರಘುನಾಥಪಂತರು ಒಳ್ಳೇ ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಳು. ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯಬಹಳ. ಅವರನ್ನು ಜಯಸಿಂಗನ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿ ಒಡಂಬಡಿ ಕೆಯ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ಅದರಂತೆ ಶಿವಾಬಾನು ನಡೆಯಲಿ. ಜಯಸಿಂಗನು ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದರೂ, ದಿಲೇರಖಾನನು ಅದಕ್ಕೆ ಹರಿಗೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ದಿಲೇರಖಾನನನ್ನೂ ತನ್ನು ಮೀರಿಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಬರುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪವು ತಪ್ಪಲಾರದು. ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕಡೆಯ ಪರಿಣಾಮವು ಹಿತಕರವಾಗುವದು. ನಾವು, ತೀರ್ಥಾಟನೆಗೆ ಹೋದರೇನು? ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೇನು? ನಮ್ಮ ಮನ ಸ್ಸೆಲ್ಲ ಶಿವಬಾನಲ್ಲಿ, ಹಾಗು ಆತನು ಆರಂಭಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ! ಪುನಃ ಪುನಃ ನಾವು ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ಹೇಳುವೆವು: ಕಡೆಗೆ ಶಿವಬಾನ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗು ವದು. ಇದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪೂರ್ವ ಆಶೀರ್ವಾದವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು," ಎಂದು ನುಡಿದು, ಶಿವಬಾನಮಸ್ತಕದಮೇಲೆ ವರದಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟು, ಒಮ್ಮೆ ಆತನ ಕಡೆಗೂ, ಜೀಜಾಬಾಯಿಯವರ ಕಡೆಗೂ ನೋಡಿ ನಕ್ಕರು; ಮತ್ತು ನೋಡನೋಡುತ್ತ ಅವರು ಬಂದಂತೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು!

೧೦ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಒಡಂಬಡಿಕೆ.

ಹೀಗೆ ನಿಸ್ಪೃಹರಾದ ಸಮರ್ಥರು ಸ್ವಚ್ಛಂದದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗಲು, ಆ ಮೂವರೂ ಗುರುಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತ ಕೆಲಹೊತ್ತು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಬಳಿಕ, ಜಯಸಿಂಗನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಭೋಜನೋತ್ತರ ತಾಯಿಯ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ರಾಯಗಡಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಹೀಗೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯು ಇತ್ತ ಒಬ್ಬ ಮಹಾರಾಜರಿಗೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿತ್ತೆಂತಲ್ಲ; ಅತ್ತ ಜಯಸಿಂಗನಿಗೂ, ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ಇಚ್ಛೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಮೊಗಲರ ಉಪದ್ರವದಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರರು ಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದಂತೆ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರರ ಉಪದ್ರವದಿಂದ ಮೊಗಲರೂ ಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಮೊಗಲರ ಸೈನ್ಯವು ಪ್ರಚಂಡವಾಗಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಹಣ್ಣಾದದ್ದು ಬೈಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮಾತು ಬಹಳ ನಡೆದು ಶಿವಾಜಿಯ ಮಾತು ಸ್ವಲ್ಪ ನಡೆದು ಒಡಂಬಡಿಕೆಯು ಬೇಗನೆ ಆದಷ್ಟು ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕರಾರುಗಳೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಹಿರಿಯತನದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕೆಂತಲೂ, ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮರಾಟರು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂತಲೂ ಆತನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮರಾಟರು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಶಹಾಜಾದಾಮುಅಜ್ಜಮನ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ಮೊದಲು ಆತನ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಶೋಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಸೂರಪಿಲ್ಲಹುದೆಯು ಔರಂಗಬಾದದಲ್ಲಿ ಶಹಾಜಾದಾಮುಅಜ್ಜಮನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲೆಂಬದು ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆದರಿಂದಂತು ಆತನು ಮರಾಟರಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದನು. ಮರಾಟರೇ ತನ್ನ ಮಗಳ

ದುರ್ದೆಸೆಮಾಡಿದರೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು; ಆದರಲ್ಲಿ ಜಯಸಿಂಗನ ಬಳಿಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ಕಡೆಯಿಂದ ರಘುನಾಥಪಂಡಿತನು ಬಂದು ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಮಾತುಕಥೆಗಳು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹೊರಗೇ ನಡೆಯಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದಂತೂ, ದಿಲೇರಖಾನನು ಜಯಸಿಂಗನ ಮೇಲೆಯೂ ಹೊಟ್ಟೆಬೆಂಕಿಯಾದನು. ಸ್ವಭಾವತಃ ದಿಲೇರಖಾನನು ಒಳ್ಳೇ ಮನಸ್ಸಿನವನಿದ್ದು, ಜಯಸಿಂಗನಮೇಲೆ ಆತನ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವೂ ಇತ್ತು; ಆದರೆ ತನ್ನ ಮಗಳು ಇಲ್ಲದಂತಾದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಜಯಸಿಂಗನು ಏನೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡದಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಅಂತರಂಗವು ಕಲುಷಿತವಾಗಿತ್ತು. ಜಯಸಿಂಗನು ಅಂತರಂಗದಿಂದ ಮರಾಟರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಅವರು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾರರೆಂದು ಸಹ ಆತನು ಒಮ್ಮೆ ಭಾವಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಜಯಸಿಂಗನಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಆರೋಪಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ದಿಲೇರಖಾನನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಜಯಸಿಂಗನು ನೂರವಿಲ್ಲಹುದೆಯಪ್ರಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಹಾಕದಿರುವದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣವಿತ್ತು. ಶಹಾಜಾದಾಮುಅಝೀಮನ ಮನಸ್ಸು ನೂರವಿಲ್ಲಹುದೆಯ ಮೇಲಿದ್ದದ್ದು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಗೊತ್ತಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮುಅಝೀಮನೇ ಏನಾದರೂ ತಂತ್ರಮಾಡಿ ನೂರವಿಲ್ಲಹುದೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು; ಅಥವಾ ನೂರವಿಲ್ಲಹುದೆಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಶಹಾಜಾದಾನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂತಲೂ ಆತನು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು. ಮರಾಟರು ನೂರವಿಲ್ಲಹುದೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದರೆಂಬ ಮಾತು ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ದಿಲೇರಖಾನನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಾದರೂ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಶಹಾಜಾದಾನು ತನ್ನ ಅಳಿಯನಾಗಬೇಕೆಂದು ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಈಗ ಒಬ್ಬನಿಲ್ಲ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಶಹಾಜಾದಾನು ಅಳಿಯನಾದಂತಾದ್ದರಿಂದ, ಖಾನನಿಗೆ ಕಡೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವೇ ಆಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು ಜಯಸಿಂಗನು ಈ ಮಾತಿನಕಡೆಗೆ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡಿದ್ದನು. ಏನೇ ಇರಲಿ, ಈಗಂತು ದಿಲೇರಖಾನನ ಮನಸ್ಸು ಜಯಸಿಂಗನ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೂ, ಮರಾಟರ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೂ ಕಲುಷಿತವಾಗಿ, ಆಯುತ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ವಿಘ್ನಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಖಾನನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗುವದನ್ನು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ರಘುನಾಥಪಂಡಿತನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಜಯಸಿಂಗನು ಪಂಡಿತರನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಶಿವರಾಯನು ಶರಣು ಬರಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ರಘುನಾಥಪಂಡಿತನು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಹೇಳಿನೋಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—“ರಾಜೇಸಾಹೇಬ, ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮಾತು ಮೀರುವಹಾಗಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ತಾವು ವೇದಧರ್ಮಿಗಳೂ, ಗೋ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರತಿಪಾಲಕರೂ ಆಗಿರುವದರಿಂದ, ಎರಡು ಮಾತು ಆಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ತಾವು ದ್ವಿಜರು, ವೇದ ವೇದಾಂಗಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣಧರ್ಮದ ಸೂರ್ಯವಂಶದಕ್ಷತ್ರಿಯರು; ಹೀಗಿದ್ದು, ಗುರುತಲ್ಪಗಾಮಿಯಾದ ಚಂದ್ರನ ಉಪಾಸಕರೆನಿಸುವ ಯವನರ ನಿಶಾನೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಕೊಂಡು ನೀವು ಎಲ್ಲಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಜನ ಸಂಹಾರವನ್ನು ನಡಿಸುವದು ಉಚಿತವಾಗಬಹುದೆ? ಇದರಿಂದ ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಬಹುದೋ ಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಬಹುದೋ? ಅಧರ್ಮವೃದ್ಧಿಯಾಗಬಾರದೆಂತಲೂ, ಕುರಾಣದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಪುರಾಣಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಗೋವಧವು ನಿಲ್ಲುವಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ ಭಗವೀಪತಾಕೆಯನ್ನು [ಕೆಂಪುಶಾಟಿಯ ನಿಶಾನೆಯನ್ನು] ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಕೊಂಡು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ವೇದಧರ್ಮವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವವರಿಗೆ ಮಹಾ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು ಹ್ಯಾಗೆ ಉಚಿತವಾದೀತು? ಮಹಾರಾಜ, ದಾಸನ ಸ್ಪಷ್ಟಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಾಗಬಾರದೆಂದು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಜಯಸಿಂಗನು ನಕ್ಕು ಪಂಡಿತರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ—“ಇಂಥ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕಾರ್ಯಭಾಗವಾಗಲಾರದು. ಯಾವದಿವಸ ಅವಿಂಧರಿಗೆ ಕುರ್ನಿಸಾತ ಮಾಡಿ ಅವರ ಮನಸಬದಾರಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆವೋ, ಅದೇದಿವಸ ಆ ಮಾತಿನ ವಿಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿರುವೆವು. ಅಂದಿನಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಗಿ ಹೋದವು. ಅವಿಂಧರ ಅನ್ನದಿಂದ ಈ ಪಿಂಡವು ಬೆಳೆಯಿತು. ನಾವು ಜನಕಹನನ ಮಾತೃ-ಪಿತೃ-ಭ್ರಾತೃಘಾತದ ಪಾತಕದ ಪಾಲುಗಾರರಾಗಿ ಹೋದೆವು. ಇನ್ನೇನು

ಉಳಿದಿರುವವನು? ಆದರೆ ಇಂಥ ಮಾತುಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗೀತೆಂದು ಆಶಿಸದೆ, ಬೇರೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳುವಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿರಿ," ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನುಡಿದನು. ಒಂದು ಕಡತ ಎರಡು ತುಂಡುಗಳಂತೆ ಇರುವ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಘುನಾಥಪಂಡಿತನು ಬೆರಗಾದನು. ಆತನು ಮತ್ತೆ ಜಯಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಮಹಾರಾಜ, ಹೀಗೆ ತಾವು ನುಡಿದಬಳಿಕ ನಾನು ತಿರಗಿ ಮಾತಾಡುವದೇನು? ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದ್ದ ಬಳಿಕ ರಾಯನಾದರೂ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ವೇದಧರ್ಮದರಾಜನು ವೇದಧರ್ಮದರಾಜನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದೊಯ್ದು ಅವಿಂಧರಿಗೆ ಕುರ್ಬಿಸಾತಮಾಡಹಚ್ಚುವದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಬಾಂಧವರಾದ್ದರಿಂದ ಈಮಾತನ್ನು ಆಡದೆ ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗದು, ಅನ್ನಲು, ಜಯಸಿಂಗನು—"ರಾಯನು ಮಾಡುವದೇನೆಂದು ಕೇಳುವಿರೋ? ಆತನು ತನ್ನ ಯಾವತ್ತು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಮಗೆ ಶರಣು ಬರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿದ್ದರೆ ಮುಂದಮಾತು." ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಪಂಡಿತನು—"ರಾಯರು ಶರಣು ಬರಲು ಒಪ್ಪಿರುವರು; ಪ್ರಜಾಸಂಹಾರವನ್ನು ಅವರು ನೋಡಲಾರರು; ಆದರೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕಲಮುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ, ನನಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು," ಎಂದು ಪಂಡಿತನು ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಜಯಸಿಂಗನು—"ಪಂಡಿತ, ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಹಲವುಕಲಮುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ರಾಯನನ್ನು ಛಲಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯು ನಮಗಿಲ್ಲ. ಕಲಮುಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಇರುವವು. ಅವು ಯಾವವೆಂದರೆ—

[೧] ಬಾದಶಹನ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವತ್ತು ದುರ್ಗಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಲೆ ರಾಯನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು. ಇಂಥ ದುರ್ಗಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು. ಅವುಗಳ ತಪಸೀಲು [ಬಿ] ಕಾಗದದಲ್ಲಿರುವದು.

[೨] ಸುಮಾರು ಹನ್ನೆರಡು ದುರ್ಗಗಳನ್ನು, ಬಾದಶಹನಿಂದ ದೊರೆತ ಜಹಗೀರೆಂದು ತಿಳಿದು ರಾಯನು ಉಪಭೋಗಿಸಬೇಕು; ಆದರೆ ಕಾಗದಪ

ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಈ ಜಹಗೀರು ಹತ್ತು ಲಕ್ಷವಿರುವದು.

[೩] ಮಹಾರಾಜರ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮನಸಬದಾರಿಯು ದೊರೆಯಬಹುದು; ಅದು ಐದುಸಾವಿರದ್ದಿರುವದು.

[೪] ವಿಜಾಪುರದ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಚೌಥಾಯಿ-ಸರದೇಶಮುಖಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದಂತೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆಯಾದರೂ ಎತ್ತಬೇಕು. ಅದರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಒಂದು ಕೋಟಿ ನಾಲ್ವತ್ತು ಲಕ್ಷದ ನಜರಾಣೆಯನ್ನು ಹಪ್ತೆ ಹಪ್ತೆಯಿಂದ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಈ ಕಲಮುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಪಂಡಿತನು ಜಯಸಿಂಗನ ಒಲವನ್ನರಿತು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟನು. ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಪೂರ್ಣನಾಶಗೊಳಿಸಿ, ಬಾದಶಹನ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ದೊಡ್ಡಿಸ್ತನವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯು ಜಯಸಿಂಗನಿಗಿರುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಆತನ ನಂಬಿಗೆಯಾಯಿತು ಏನಾದರೂ ಭೂತದಯವು ಇರುವದೆಂದು ಪಂಡಿತನು ತಿಳಿದನು. ಆತನು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಿಗೆ—"ಹನ್ನೆರಡು ದುರ್ಗಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಉಳಿದವನ್ನು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವೇನು? ಬಾದಶಹರ ತಾಬೇದಾರಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಬಳಿಕ ಎಲ್ಲ ದೇಶವು ಬಾದಶಹರದೇ ಆಗುವದು. ದಿಲೇರಖಾನರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಬಾದಶಹನ ಸೇವೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇದ್ದಂತೆ, ಮಹಾರಾಜರೂ ಇರುವರು. ಇರಲಿ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಉತ್ತರಬಂದಂತೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು." ಎಂದುಹೇಳಿ, ಪಂಡಿತನು ತನ್ನ ಡೇರೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಡೆದ ಎಲ್ಲಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಮಹಾರಾಜರು ರಘುನಾಥಪಂಡಿತನ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿದರು. ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆಲ್ಲ ತಾವು ಒಡಂಬಟ್ಟರೂ ಜಯಸಿಂಗನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಿಗಿದು ಹಿಡಿಯುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಹೊರತು ನಮಗೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲೆಂದು ಜಯಸಿಂಗನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ಆತನು ಹೀಗೆ ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುತ್ತಿರುವದರಿಂದ, ನಾವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಗಿಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಯೋಚಿಸಿದರು. ತಾವು ವಿಜಾಪುರದ ಬಾದಶಹನೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಯತ್ನ ನಡಿಸಿವರೆ,

ಜಯಸಿಂಗನು ಹಾದಿಗೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಅದರಂತೆ ಉದ್ಯೋಗ ವನ್ನು ನಡಿಸಿದರು. ತಾವು ಹೀಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ನಡಿಸವದು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕೆಂದು ಮಹಾರಾಜರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ತು; ಅದರಂತೆ ಗುಪ್ತ ಚಾರರ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಅದು ಗೊತ್ತಾಗಲು, ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳುತೆರೆದವು. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—"ಶಿವಾಜಿಯು ನಿಜವಾ ಗಿಯೇ ವಿಜಾಪುರದವರೊಡನೆ ಸಂಧಾನನಡಿಸಿದ್ದರೆ, ನಾವು ಬಂದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಹುದು. ಶಿವಾಜಿಯು ನಮಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಶಹಕೊಡ ಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಶಹಕ್ಕೆ ಕಾಡ ಶಹ ವನ್ನು ಕೊಡಲೇಬೇಕು." ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ರಘುನಾಥಪಂಡಿತನನ್ನು ಕರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು—"ಪಂತ, ನೀವು ಇತ್ತ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿ ಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವಿರಿ; ಅದು ಮುಗಿಯುವದರೊಳಗೆ ಅತ್ತ ವಿಜಾ ಪುರದವರೊಡನೆ ಸಂಧಾನನಡಿಸಿರುವಿರಿ; ಇದೆಲ್ಲಿಯ ರೀತಿಯು? ಇದರಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಹಿತವಾಗಲಾರದು. ವಿಜಾಪುರದವರೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವವರು ನೀವು ಒಬ್ಬರೆಯೋ? ನಾವು ಅವರೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆವೋ? ವಿಜಾಪುರದವರು ಆಲಮಗೀರ ಬಾದಶಹನೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದೋ? ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಂದಾದರೆ ನಿಮಗೆ ಒಂದು ಅಂಗೈಯಷ್ಟಾ ದರೂ ಭೂಮಿಯು ಉಳಿಯಬಹುದೋ? ಆದ್ದರಿಂದ ಏನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ನೀವು ಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರದಿಂದ ಮಾಡಿರಿ. ನಾನು ಹಿಂದುವು, ನೀವೂ ಹಿಂದು ಗಳು; ನಿಮ್ಮ ನಾಶವಾಗಬಾರದು, ನನ್ನ ಅಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯೂ ಆಗಬಾರದು; ಇದನ್ನರಿತೇ ನಾನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂ ಡಿರುವೆನು. ಈಪ್ರೊತ್ತಿನ ಮಿತಿಗೆ ನನ್ನ ಕರಾರುಗಳು ನಿಮಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಅವು ಹಾಗೆಇರುವದಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ಐನುಸಾವಿ ರದ ಮನಸಬದಾರಿಯನ್ನು ನಾನು ಕೊಡಿಸಿದರೆಂಯೇ ಹಾದೆನ್ನಿರಿ; ಆದರೆ ಶಿವಾಜಿಯು ನಮಗೆ ತೀರ ಅಂಕಿತನಾಗಿರುವನೆಂತಲೂ, ಆತನು ನಮ್ಮ ನೌಕರಿ ಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವನೆಂತಲೂ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಬರೆದುತಿಳಿಸುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತಿನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ನನಗೆ

ಬೇಗನೆ ಏನೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ. ಇನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ನಾವು ವಿಲಂಬಮಾಡಲಾರೆವು. ವಿಜಾಪುರದವರನ್ನೂ, ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ಕೂಡಿಯೇ ಬಕ್ಕಬೋರಲು ಹಾಕವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಬಂದಿರುವೆವು. ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಸಖ್ಯ ಬೆಳಿಸಿ ವಿಜಾಪುರದವರನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೆ ವಿಜಾಪುರದವರೊಡನೆ ಸಖ್ಯಬೆಳಿಸಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕು. ನಮಗೆ ಎರಡೂ ಶಕ್ಯವಾಗಿರುವವು. ನಿಮಗೂ, ಅವರಿಗೂ ಸಖ್ಯವು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ? ನಾವು ಅವರೊಡನೆ ಸಖ್ಯಬೆಳೆಸುವ ಮಾತು ತೆಗೆಯುವವರೆಗೆ. ನಾವು ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಮಾತು ತೆಗೆದ ಕೂಡಲೆ ವಿಜಾಪುರದವರು ನಮಗೆ ವಶವಾದರೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ; ಅದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನೀವು ಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರಮಾಡಿರಿ. ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದೊಂದರ ನಿರ್ಣಯವಾಗಲೇಬೇಕು. ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕರಾರುಗಳನ್ನಂತು ನಾನು ಮೊದಲು ತಿಳಿಸಿಯೇ ಇರುವೆನು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಜಯಸಿಂಗನು ಕಠೋರತನದಿಂದ ಆಡಿದಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ರಘುನಾಥ ಪಂಡಿತನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಜಯಸಿಂಗನು ಒಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆತುರನಾಗಿರುವನೆಂದು ಬರೆದನು. ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಈಪ್ರಕರಣವು ಮುಗಿದುಹೋಗಲೆಂದು ಅವರು ಆತುರಪಡತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮವೆಂದು ಕೆಲವು ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಹೌದು ಅಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತ ಜಯಸಿಂಗನು ಅವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಬಳಿಕ ಆತನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ—“ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ದಿಲೇರಖಾನನಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಆತನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಬಳಿಕ ತಮಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು.” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನವಿಚಾರವು ಬದಲಾಯಿತು. ದಿಲೇರಖಾನನು ಈ ಕರಾರುಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ತೊಂದರೆಯಾದೀತಾದ್ದರಿಂದ, ಆತನನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿ, ಶಿವಾಜಿಯ ಸಮಕ್ಷಮಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲಕರಾರುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಬಿಡೋಣವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಆತನು ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ—“ಶಿವಾಜಿಯು ನಿಮ್ಮ ಭೆಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವನಿದ್ದಾನೆ; ಆದರೆ ತಾವು ಆತನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬರಹೇಳಿದರೆ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಬರುವೆನು. ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಬಿಡೋಣ,” ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದನು.

ಇವರಿಂದ ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾದರೂ, ಮರಾಟರ ಮೇಲಿನ ಆತನ ಸಿಟ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗದ್ದರಿಂದ, ಆಯುತಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ವಿಘ್ನಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೇ ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು ಆತನು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ—“ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವಕ್ಕೆ ಅವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಬಳಿಕ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಬಾದಶಹರ ಸಮ್ಮತಿಯ ಹೊರತು ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಲಾಗದು.” ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕೆ ಜಯಸಿಂಗನು ಅಸಮ್ಮತಿಪಡುವ ಸಂಭವವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ—“ ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಂತೆಯೇ ಮಾಡೋಣ. ಮೊದಲು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಶಿವಾಜಿಯೊಡನೆ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಮೇಲೆ ಬಾದಶಹರಿಗೆ ತಿಳಿಸೋಣ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಾದಶಹರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಬಳಿಕ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕರಾರುಗಳಿಗೆ ರುಜುಹಾಕೋಣ. ಈಗ ಕರಾರು ಮುಗಿಸಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ವಿಜಾಪುರದವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಹೂಡೋಣ. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿಯು ನಮಗೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಸಹಾಯಮಾಡಿದರೆ, ಒಡಂಬಡಿಕೆಯು ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿಯುತಕ್ಕದ್ದು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕರಾರು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ನೀವು ಬೇಕಾಗುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ.” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದನು.

ದಿಲೇರಖಾನನು ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿಯಾನೆಂದು ಜಯಸಿಂಗನು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು “ಮಹಾರಾಜರು ಇನ್ನು ಒಡಂಬಡಿಕೆಗಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂ”ದು ರಘುನಾಥಪಂಡಿತರ ಮುಖಾಂತರ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ್ದನು. ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ದಿವಸವು ಸನ್ ೧೬೬೫ನೇ ಇಸವಿಯ ಜೂನ ತಿಂಗಳ ೧೧ನೇ ತಾರೀಖು ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಜರುಬಂದಾಗ ಅವರಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡುವವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಯಸಿಂಗನು ತನ್ನವರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದ್ದನು. ಅತ್ತ ಮಹಾರಾಜರು ಜಯಸಿಂಗನನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೊರಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವು ಮಾತಿನಮಟ್ಟಿಗೆ; ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಲಾಗದೆಂದು ತಿಳಿದು ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ನಂಬಿಗೆಯ ಜನರನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿ

ತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಎಲ್ಲಪರಿವಾರವು ರಾಯಗಡದಿಂದ ಹೊರಟು, ಜಯಸಿಂಗನ ಛಾವಣಿಯಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿತು. ಛಾವಣಿಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ಸವಾರಿಯು ಹೋದಕೂಡಲೇ ಅವರ ಸ್ವಾಗತಕ್ಕಾಗಿ ಉದ್ಧೈರಾಜಮುನಸಿ, ಹಾಗು ಉಗ್ರಸೇನಕಚ್ಛವಾ ಎಂಬವರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರು ಮತ್ತೆ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ —"ನೀವು ಯಾವತ್ತು ದುರ್ಗಗಳನ್ನೂ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನೂ ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಮಾತು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬಹಳ ನಗೆ ಬಂದಿತು. ಅವರು ಒಳ್ಳೇ ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಿರಿಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ—" ಈ ಪೃಥ್ವಿನ ಮಿತಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಂತಗಳೇ ಏಕೆ, ಮುಂದೆ ನಾವು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಾಂತಗಳು ನಿಮ್ಮವೇ ಇರುವವು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಈ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವು ಮುನಸಿಗೂ, ಉಗ್ರಸೇನನಿಗೂ ತಿಳಿದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿದರು. ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಗಡಿಗರುಮಾತ್ರ ಈ ಮಾತಿನ ಮರ್ಮವನ್ನರಿತು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿ ನಕ್ಕರು. ಮುಂದೆ ಮಹಾರಾಜರು ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಜಯಸಿಂಗನ ಡೇರೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಆಗ ಜಾನಿಬಕ್ಷಿಯು ಅವರ ಸ್ವಾಗತ ಸತ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಮಹಾರಾಜರು ಒಳಗೆ ಹೋದಬಳಿಕ ಜಯಸಿಂಗನ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಜಯಸಿಂಗನು ಎದ್ದುಬಂದು ಕೈಹಿಡಿದು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ವಿಚಾರಣೆಯಾದಬಳಿಕ ಆತನು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು—"ನೀವು ಯೋಗ್ಯ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಈ ಸಾರೆ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಯಶಸ್ಸು ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಿಷ್ಕಾರಣ ಮನುಷ್ಯ ಹಾನಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಡೆಗೆ ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡೇ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನೀವು ಮಾಡಿದ ವಿಚಾರವು ಬಹು ಜಾಣತನದ್ದು. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವು ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೇ ಉಳಿಯುವದು; ಆವರೆ ಬಾದಶಹರದೆಂದು ಉಳಿಯುವದು. ನಾವು ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗತಕ್ಕವರು. ನೀವೇ ನೋಡಿರಿ. ಬಾದಶಹರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಷ್ಟು, ನಿಮ್ಮ ದೌರ್ಬಲ್ಯವೆಷ್ಟು? ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ತರಲಿಗಳು. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯಸಾಧನೆಯ

ಸಲುವಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುವದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಾಗುವದು? ಈಗ ಪುರಂದರದುರ್ಗವನ್ನು ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿರಿ. ಸುಮ್ಮನೆ ಅವರು ಪುಂಡತನ ನಡೆಸಿರುವರು. ದುರ್ಗವು ನಮ್ಮ ವಶವಾದಂತೆಯೇ ಆಗಿದೆ; ಆದರೂ ಖಾನನು ದುರ್ಗದಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಇರುವತನಕ ಆತನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಒಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ಆತನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯೂ ಬೇಕಾಗುವದು. ಅಂದಬಳಿಕ ಸುಮ್ಮನೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಯಾಕೆ ಅಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಬೇಕು? ಪುರಂದರವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಶವಾದರೆ ಆತನಿಗೆ ಯಾವಬಗೆಯ ಸಂಶಯವೂ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ.

ಈ ವೇಳೆಗೆ ಜಯಸಿಂಗನು ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಈಗಿನ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ಜಯಸಿಂಗನು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹೂ ಅನ್ನುವದರ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಅವರಿಗೆ ಉಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದೊಳಗಿನವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಪುರಂದರವನ್ನು ಖಾನನಿಗೆ 'ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆತನಿಗೆ ಯಾವಬಗೆಯ ಸಂಶಯವೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವರಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ದಿವಾಣಖಾನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು; ಸಿಂಹವನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಹಣ್ಣುಗೆತಂದು ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಇಟ್ಟಂತಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಒಗರಿನಿಂದಲೇ ಕಾಲಹರಣಮಾಡಿದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ, ಈಗಿನ ಪರಾಧೀನಸ್ಥಿತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಅಪಮಾನಕರವಾಯಿತು. ಅದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಲೇಶವಾದರೂ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅಂದಿನ ದಿನವು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಪುರಂದರದಿಂದ ಖಾನನ ಪತ್ರವು ಬಂದಿತು. ಈಗ ಎಲ್ಲಬಗೆಯಿಂದ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆಯುಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ಖಾನನು ಬರೆದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಆತನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಿಗೆ--"ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯು ನಮಗೆ ಇಲ್ಲ. ಈವರೆಗೆ ನಾವು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುವೆವು. ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾಗದೆ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ

ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಭೋಗಿಸುವದನ್ನೆಲ್ಲ ಭೋಗಿ
ಸಿದ ಬಳಿಕ ಇನ್ನು ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಮಾತೇಕೆ? ನಾವು ಶಿವಾಜಿಯ ಯಾವತ್ತು
ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡೇ ತೀರುವೆವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟಾ
ದರೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದಬಳಿಕ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಈಗ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ
ಮಾತು ಹೊರಟಿದೆ. ಹೊರಡಲೊಲ್ಲದೇಕೆ. ಹ್ಯಾಗೂ ನೀವು ದೊಡ್ಡವ
ರಿರುವಿರಿ. ಬಾದಶಹರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರು
ತ್ತಾರೆ. ಅಂದಬಳಿಕ ಒಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ನಮ್ಮ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾದರೂ ಯಾತಕ್ಕೆ
ಬೇಕು? ನಿಮ್ಮೊಳಗೆ ನೀವು ಒಂದೇಸಮನೆ ತಿಳಿದೇ ವಡಂಬಡಿಕೆಯ ಎಲ್ಲ
ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಬಿಡಿರಿ, ಯಾರಹೊಟ್ಟೆನೊಂದರೆ ಯಾರು ಅಜ್ವಾ
ನಾಸ ತಿನ್ನುವರು? ನಮಗಾದ ದುಃಖವನ್ನು ನಾವೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
ನಮ್ಮ ಕರಳು ಕೊಯ್ದವರ ಸಂಗಡ ನಮ್ಮ ವಡಂಬಡಿಕೆಯು! ಈ ಮಾತು
ಎಂದಿಗೂ ಆಗದು. ನೀವು ಬೇಕಾದರೆ ವಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ."

ದಿಲೇರಖಾನನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ್ದು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಬಹು ಚಮ
ತ್ಕಾರವಾಗಿ ತೋರಿತು. ದಿಲೇರಖಾನನು ತನ್ನ ಮಾತು ತೆಗೆದು ಹಾಕು
ವನೆಂದು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ತಿಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಖಾನನಿಂದ ವಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ಹೀಗೆ
ವಿಘ್ನವದಗೀತೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಆ ವೃದ್ಧ ರಜಪೂತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂದೂ
ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಖಾನನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಆತನು ಪುರಂದರ ಕೋಟೆಯನ್ನು
ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಹೇಳಿ ತೆರವುಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು; ಮತ್ತು ಉಳಿದಕೋಟೆ
ಗಳನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ವಡಂಬಡಿಸಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ
ತಾನು ಖಾನನ ಮನೋದಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರ್ಣಮಾಡಿರಲು, ಆತನು ಹೀಗೆ
ವಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ಅಸಮ್ಮತಿಪಡಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದೆಂಬದು ಜಯಸಿಂಗ
ನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ನೂರವಿಲ್ಲಹುದೆಯನ್ನು ಶಹಾಜಾದಾನೇ ಹೊರಡಿ
ಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಜಯಸಿಂಗನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಮಗಳಸಲು
ವಾಗಿ ಮರಾಟರ ಮೇಲೆ ಖಾನನು ಸಿಟ್ಟಾಗಿರುವನೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ಸಹ
ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. "ಕರಳು ಕೊಯ್ದವರ ಸಂಗಡ ವಡಂಬಡಿ
ಕೆಯು!" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಖಾನನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಶಯವು ಜಯಸಿಂಗ
ನಿಗೆ ಈಗ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಹೇಳಿಕೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು

ರುಗುತ್ತಿರುವದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮಾತಷ್ಟೆ? ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಸೇರದ
ನನು ಖಾನನಮುಂದೆ ಇಲ್ಲದ್ದೊಂದು ಹೇಳಿ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ
ರು. ಜಯಸಿಂಗನಮೇಲೆ ದಿಲೇರಖಾನನ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದರೂ,
ಯೋಗದಿಂದ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಜಯಸಿಂಗನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಈಗ ಕಲು
ತವಾಗಿತ್ತು. ದಿಲೇರಖಾನನ ಈ ಪ್ರತಿಕೂಲತೆಯಿಂದ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ
ಾರ್ಯಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ವಿಘ್ನವಾದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಜಯಸಿಂಗನು ಮಹಾ
ಾಜರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಅವರ
ಾತುಕಥೆಗಳು ನಡೆದವು. ಕಡೆಗೆ ಯಾವದೋ ಒಂದು ವಿಷಯದಿಂದ
ವರಿಬ್ಬರ ಮುಖಗಳೂ ಪ್ರಫುಲ್ಲಿತವಾದವು. ಇದರಿಂದ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ
ಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಒದಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ವಿಘ್ನವು ದೂರವಾಗಬಹುದೆಂದು ಅವರು
ಾವಿಸಿದರು. ಜಯಸಿಂಗನು ಕೂಡಲೆ ಪುರಂದರಕ್ಕೆ ದಿಲೇರಖಾನನ
ಗೆ—“ ಒಮ್ಮೆ ತಾವು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದೇ ಹೋಗಬೇಕು. ತಮ್ಮ
ರಳುಕೊಯ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಕರಳು ಕೊಯ್ದಹಾಗೆಯೆಂದು ನಾನು ಬರೆದು
ಳಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಕೊಯ್ದ ಕರಳನ್ನು ಪುನಃ ಹಚ್ಚಿ ಮಾಯಿ
ುವ ಮೊಲಾಮು ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ತಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ
ಂದೇ ತೀರಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಭೆಟ್ಟಿಯಾದಬಳಿಕ ತಮಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾ
ುವದು, ನಮಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು.” ಎಂಬರ್ಥದ ಪತ್ರವನ್ನು
ರೆದು ಕಳಿಸಿದನು. ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿ ಕಲುಷಿತ ಹೃದಯನಾದ
ಾನನು ವಿಕಲ್ಪವನ್ನೇ ಭಾವಿಸಿದನು. ಜಯಸಿಂಗನು ತನ್ನೊಡನೆ
ಸೋದಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಾನು ಬರುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ
ಾಗಿ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಜಯಸಿಂಗನು ಮತ್ತೆ ಪತ್ರಬರೆದನು,
ಲೇರಖಾನನು ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ನಕಾರಾರ್ಥದ ಉತ್ತರ ಬರೆದನು. ಹೀಗೆ
ತ್ತರೋತ್ತರಗಳ ದ್ವಾರದಿಂದ ನಾಲ್ಕುದಿನ ಅರೆದಾಟವಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ದಿಲೇರ
ಾನನು ಜಯಸಿಂಗನ ಮಾತಿನಂತೆ ಆತನ ಛಾವಣಿಗೆ ಬಂದನು. “ಖಾನನು
ಂಗಳ ವಿಯೋಗದಿಂದ ದುಃಖಿತನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆತನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ,
ಮ್ಮ ದರ್ಜಾಯಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷಗೊಡದೆ ಆತನನ್ನು ಇದಿರ್ಗೊಂಡು ಕರಕೊಂಡು
ರಬೇಕೆಂದು ಜಯಸಿಂಗನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಹೇಳಲು, ಅದರಂತೆ

ಮಹಾರಾಜರು ಖಾನನ ಸ್ವಾಗತೋಪಚಾರವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಮಾಡಿದರು; ಆದರೆ ಖಾನನು ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಗಡ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತುಸಹ ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಬಳಿಕ ಜಯಸಿಂಗನು ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ—“ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವ ಮೊದಲು, ಶಿವಾಜೀ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮಸಲುವಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ತಂದಿರುತ್ತಾರೆ, ಅದನ್ನಿಷ್ಟು ನೋಡಿ ಬರಬೇಕು,” ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಖಾನನು ಬೆರಗಾದನು. ಆತನಿಗೆ ಏನೂ ತೋಚದಾಯಿತು. ಆಗ ಜಯಸಿಂಗನು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕು—“ತಾವು ಆ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿಯಾದರೂ ಬರಬೇಕು” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದಿಲೇರಖಾನನಿಗೆ ಏನೂ ತೋಚದಾಯಿತು. ಆತನು ತನ್ನ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತು ನೋಡಹತ್ತಿದನು; ಕಾಣಿಕೆಯ ವಡಿವೆಯಂತೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲೊಲ್ಲದು. ಶಿವಾಜಿಯು ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ತಂದಿರುವನೆಂದು ಜಯಸಿಂಗರಾಜನು ಒಂದುಸಾರೆ, ಎರಡುಸಾರೆ, ಮೂರುಸಾರೆ ಹೇಳಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದನು; ಮತ್ತು ಆ ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ಕಾಣಿಕೆಯ ಪದಾರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನು ನೋಡಿಬರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಹತ್ತಿದನು; ಆದರೆ “ಅಂಥ ಗುಪ್ತ ಕಾಣಿಕೆಯಾದರೂ ಏನಿರಬಹುದು, ಕಾಣಿಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಗೂಢವೇಕೆ,” ಎಂದು ತನ್ನೊಳಗೆ ಅಂದುಕೊಂಡು ಖಾನನು ಜಯಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು:—

ದಿಲೇರಖಾನ—ಮಿರ್ಝಾ, ನಾಲ್ಕುಜನರಲ್ಲಿ ಇಡಲಿಕ್ಕೆಬಾರದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಸರ್ವಥಾ ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ದಿಲೇರಖಾನನು ಇಂಥ ಕಾಣಿಕೆಗೀಣಿಕೆಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗತಕ್ಕವನಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬಹುದು; ಗೂಢವಂತೂ ನನಗೆ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ. ಕಾಣಿಕೆ ಏನು ಇದ್ದದ್ದು ಬೈಲಿಗೆ ಬರಲಿ. ನಾನು ಒಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ನಿಮಗಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿರಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀವು ಮುಖತ್ಯಾರರಿರುವಿರಿ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

ಜಯಸಿಂಗ (ನಕ್ಕು)—ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಇದು ನಗೆಯ ಮಾತಲ್ಲ ನಗ ವಸ್ತ್ರವೂ ಅಲ್ಲ; ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು, ನಗಬಾರದೆಯಿರಲೊ

ದು. ಶಿವಾಜಿರಾಜರು ತಂದಿರುವ ಕಾಣಿಕೆಯು ಬೈಲಿಗೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ದು ಬರುವಹಾಗೂ ಇಲ್ಲ; ಇದರಮೇಲೆಯೂ ಪತ್ತಾಯದಿಂದ ಬೈಲಿಗೆ ಂದರೆ ನಿಮಗೆ ಸಂತಾಪವಾಗದೇ ಹೋಗದು; ಆದ್ದರಿಂದ ತಾವು ನಮ್ಮ ಮಾತು ಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಆಗಲೊಲ್ಲದೇಕೆ, ನಮ್ಮ ಪಡದೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಾಣಿಕೆಯ ವಡವೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬರ್ರಿ.

ದಿಲೇರಖಾನ—ವಳ್ಳೇದು, ನೀವು ಇಷ್ಟು ಆಗ್ರಹಪಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ವಳಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿಬರುವೆನು; ಆದರೆ ಏನಾದರೂ ಉಪಹಾಸದ ಪ್ರಕಾರವಿದ್ದರೆ, ನ್ನಂಥ ಕೆಟ್ಟ ಮನುಷ್ಯನಿಲ್ಲೆಂಬದನ್ನು ನಾನು ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳುವ ಾರಣವಿಲ್ಲ.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿಯುವಾಗ ಖಾನನು ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕೆಟ್ಟ ಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಪರದೆಯೊಳಗೆ ಹೋದನು. ಆ ಪರದೆಯ ಹಿಂದೆ ುತ್ತೊಂದು ಪರದೆಯಿತ್ತು. ಆ ಪರದೆಯೊಳಗೆ ಹೋದಬಳಿಕ ಖಾನನ ಂಗಡ ಬಂದಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು—"ತಾವು ಇನ್ನು ವಬ್ಬರೇ ಳಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂ"ದು ಖಾನನಿಗೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ಖಾನನು ಶ್ಚರ್ಯಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿ, ಕಡೆಗೆ ಆತನನ್ನು ಹೋಗ ೊಟ್ಟನು. ವಟ್ಟನಮೇಲೆ ಖಾನನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯ ಗೂಢವೇ ತಿಳಿಯದಾ ುತು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಆತನು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಳಿಕ ಅವನಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಹೊಳೆದು, ಆತನಿಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷವಾ ುತು; ಆದರೆ ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆತನಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನವು ಉತ್ಪನ್ನ ಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಪರದೆಯನ್ನು ಓರೆಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವನ ಕೈಗಳು ಏಳ ಾಲ್ಲವು. ಕಡೆಗೆ ಅವನು, ಪರದೆಯನ್ನು ಓರೆಮಾಡಿ ವಳಗೆ ಹೋದನು. ಗ ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಏನು ಬಿದ್ದಿತು? ಯಾವಳು ಆತನ ಪಂಚಪ್ರಾಣವಾ ದ್ದಳೋ, ಯಾವಳವಿಯೋಗದಿಂದ ಆತನಿಗೆಹೃದ್ರೋಗವು ಹತ್ತಿದಂತಾಗಿತ್ತೋ ತನ ಆ ನಕ್ಷತ್ರದಂಥ ಮಗಳು ನೂರಪಿಲ್ ಹುದೆಯು ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಳು. ಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಖಾನನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ತಂದೆಯನ್ನು ೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ ನೂರಪಿಲ್ ಹುದೆಯು "ಅಪ್ಪಾ ಅಪ್ಪಾ" ಎಂದು ಆತ ನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು. ದಿಲೇರಖಾನನು ಮಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿ

ಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಕೆಲಹೊತ್ತು ತಂದೆಮಕ್ಕಳು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಆನಂದವ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ವಬ್ಬರ ಮುಖದಿಂದಲೂ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲಕ್ರಮಿಸಿದಬಳಿಕ ಖಾನನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ದುರ್ವಿಚಾರವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಲು, ಅವನು ಆಲಂಗಿಸಿದ ತನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ಸಡಲಿಸಿ ಮಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ ಆಕೆಯ ಗಲ್ಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಖವನ್ನು ನೋಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಕಠೋರ ಸ್ವರದಿಂದ—"ಏ ನೂರ, ಆ ದುಷ್ಟ ಮರಾಟರು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ನೀನು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿರುವೆಯೊ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನ ಮಾಡಿದನು; ಆದರೆ ಖಾನನು ತನ್ನ ಭೇದಕ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಮಗಳ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಾಗ ಆಕೆಯ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯ ಲಕ್ಷಣವು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊಳೆಯಿತು. ನೂರಎಲ್‌ಹುದೆಯ ಪರಿಶುದ್ಧ ಮುಖಲಕ್ಷಣವೇ ಆತನ ಪ್ರಶ್ನಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನಕರವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯ ನಂಬಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನೂರಎಲ್‌ಹುದೆಯ ಉತ್ತರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೇ ಖಾನನಿಗೆ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ಉತ್ತರವೂ ಖಾನನಿಗೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಖಾನನು ಮಗಳ ಪರಿಶುದ್ಧಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಾಧಾನಪಡುತ್ತ—"ಆ ದುಷ್ಟ ಮರಾಟರು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದಾಗಲೇ ಅವರು ನಿನ್ನ ನಖಕ್ಕೆಕೂಡ ಅಪಾಯ ಮಾಡಲಾರರೆಂತಲೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ, ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನುಮುಂದೆಮಾಡಿ ತಮ್ಮಹಿತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಬಹುದೆಂತಲೂ ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು. ಅದರಂತೆಯೇ ಈಗ ವಡಂಬಡಿಕೆಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನನಗೆ ಅವರು ವಪ್ಪಿಸಬಂದಿದ್ದರೆ,...." ಅನ್ನಲು, ನೂರಎಲ್‌ಹುದೆಯು ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ತಟ್ಟನೆ:—

ನೂರಎಲ್‌ಹುದೆ— ಛೀ. ಛೀ. ಛೀ. ಅಪ್ಪಾ, ನನ್ನನ್ನು ಮರಾಟರು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವದೇಯಿಲ್ಲ. ಆ ದುಷ್ಟನಾದ ಅಬದುಲ್ಲಾಮುಗರೂರನು ಫಿತೂರಾಗಿ ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವದ ನಾಶಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದನು ಅವನೂ ನಿಮ್ಮೊಬ್ಬ ರಜಪೂತಸರದಾರನೂ ಕೂಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ, ಐವತ್ತುಜನ ರಜಪೂತರ ಕಾವಲಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದರು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾದ ಮರಾಟರು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ನನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ಕಾಯ್ದರು.

ದಿಲೇರಖಾನ--- ಏನು? ಮರಾಟರು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಲ್ಲವೆ? ರಜಪೂತಸರದಾರನು ಅಪಹರಿಸಿದನೇ? ಮರಾಟರು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರೆ? “ಅಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಾ!” ನೂರ, ನಿನಗೆ ಭ್ರಾಂತಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ನಿನ್ನ ಮಾತು ನನಗೆ ಸಂಭವವಾಗಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನೀನು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಸುಳ್ಳೆನ್ನಲಿಕ್ಕೂ ಬಾರದಹಾಗಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಹೇಳು, ಬೇಗನೆಹೇಳು. ನಿನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ಆ ನೀಚಸರದಾರನ ಹೆಸರೇನು ಬೇಗನೆ ಹೇಳು.

ನೂರಏಲ್‌ಹುದೆ— ಅಪ್ಪಾ, ನನ್ನ ಭಾವಣಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ, ನನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವರೆಂಬದರ ಗೊತ್ತೇ ನನಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಮರಾಟರೇ ಒಯ್ಯುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದೆನು. ಆ ದುಷ್ಟ ಅಬದುಲ್ಲಾನಾದರೂ ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಬಂದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ರಜಪೂತರ ಕಾವಲಿನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಹೀಗೆಸಂಶಯದಲ್ಲಿ ನಾನಿರುವಾಗ ಔರಂಗಾಬಾದದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ನನ್ನಮೇಣೆಯು ಹೋಗಿರಬಹುದು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮರಾಟರದೊಂದು ಗುಂಪು ನಮ್ಮನ್ನು ಮುತ್ತಿತು. ಆ ಗುಂಪಿನ ಮುಖ್ಯನ ಹೆಸರು ಏಸಾಜಿಯು. ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನು ತನ್ನ ಜನರೊಡನೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಮುತ್ತಿದಕೂಡಲೆ ಆತನು ಗಟ್ಟಿಗಟ್ಟಿಸಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದೇನೆಂದರೆ—“ದುಷ್ಟಾ, ದುರ್ಜಯಸಿಂಗಾ, ಶಹಾಜಾದಾನ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಖಾನಸಾಹೇಬರನ್ನು ವಂಚಿಸಿ, ಅವರ ಮಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡುಬಂದು, ಸ್ತ್ರೀಯ ಅಪಹರಣದ ನೀಚವಾದ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಮರಾಟರನ್ನು ಗುರಿಮಾಡಿದಿಯಾ? ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರು ಪರನಾರೀಸೋದರರೆಂಬದನ್ನು ಅರಿಯೆಯಾ? ನಿನ್ನ ಮಹಾಪರಾಧದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಭೋಗಿಸು,” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಉಭಯಪಕ್ಷದವರಲ್ಲಿ ಕಲಹವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಏಸಾಜಿಯು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಜಪೂತ ಕಾವಲುಗಾರರು ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದಂತೆ ತೋರಿತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಅವರು ಮೊದಲು ಮರಾಟರೊಡನೆ ಕಾದಲಾದರು. ಕಡೆಗೆ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಏನೇನೋ ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಕಾದಹಚ್ಚಿದನು; ಆದರೆ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನ ಮರಾಟರಿಗೆ ನೀಚ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಈಡಾಗುವನೇ? ಅಬದು

ಲ್ಲಾನು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮರಣಹೊಂದಿದನು. ಕೆಲವರು ರಜಪೂತರು ಮಡಿದರು, ಕೆಲವರು ಓಡಿಹೋದರು. ಕಡೆಗೆ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೂ ಮರಾಟರ ಕೈವಿಾರಿ ಹೋದಂತೆ ತೋರಿತು.

ದಿಲೇರಖಾನ— ಏನಂದಿ? ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನೇ? ಎಲಾ ದುಷ್ಟಾ, ದುರ್ಜಯಾ, ನಿನಗೆ ದಿಲೇರನಭಯವು ಇಲ್ಲದಾಯಿತೇ? ನಿನ್ನ ನೀಚತನವೆಲ್ಲ ಈಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಬೇಟಾ, ವೇರಾ ನೂರ, ನಿನ್ನನ್ನು ಮರಾಟರು ಎತ್ತಿ ಕರೆದೊಯ್ದರು?

ನೂರಏಲ್‌ಹುದಾ— ಅಪ್ಪಾ, ನನ್ನನ್ನು ಮರಾಟರು ಬೋರಗಾವೆಂಬಊರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾತರ ಕೊರತೆಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಇದ್ದೆನು. ನನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಕುಲೀನ ಮನೆತನದ ಮರಾಠಾ ಸ್ತ್ರೀಯು ಹಲವು ಜನ ದಾಸಿಯರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಳು. ಅಪಮಾನದ ಒಂದುಶಬ್ದವಾದರೂ ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಸಂಗನೋಡಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಬಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರು ಕಳಿಸುವರೆಂದು ಆ ಕುಲೀನ ಸ್ತ್ರೀಯು ನನಗೆ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದಳು.

ಮಗಳ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದಿಲೇರಖಾನನು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದನು. ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಬಂಧದ ಮರಾಟರ ಕೀರ್ತಿಯ ಸತ್ಯತೆಯು ಈಗ ಆತನಿಗೆ ತೋರಹತ್ತಿತು. ಶಹಾಜಾದಾಮುಅಜ್ಜಮನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಜಿಗೆ ಅನುಕೂಲನಾಗಿರುವನೆಂಬದು ಬಾದಶಹರವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿಗುವದಷ್ಟೆ? ಈಗ -ಶಿವಾಜಿಯು, ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ, ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜನು ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಶಹಾಜಾದಾನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಸಹಾಯಪಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಏನು ಬಾಧಕವಿತ್ತು? ಆದರೆ ಆ ನೀಚವಿಚಾರಮಾಡದೆ ನನ್ನಮಗಳನ್ನು ಈಪರಿಯ ಗೌರವದಿಂದರಕ್ಷಿಸಿದ ಶಿವಾಜಿರಾಜನ ಉದಾರಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು? ಯಾ ಅಲ್ಲಾ! ಇಂಥ ಸದ್ಗುಣದ ಯೋಗದಿಂದಲೇ ಆ ಮರಾಠಾವೀರನು ಈವರೆಗೆ ಜಯಶಾಲಿಯಾಗುತ್ತಬಂದಿರುತ್ತಾನೆ, ಮುಂದೆಯಾದರೂ ಆತನನ್ನು ಅಪಜಯವು ಸೋಂಕದು! ಎಂದು ಶಿವರಾಯನನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತಿರಲು, ತಂದೆಯು

ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಕೊಂಡು ಮಾತಾಡಿದಳೋ ಅನ್ನುವಂತೆ ನೂರಬಿಲ್ ಹುದೆಯು ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು-- ಅಪ್ಪಾ, ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮರಾಟರು ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ನಡಕೊಳ್ಳಲಿ, ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದಹಾಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಮಾಡಲಿ; ಆದರೆ ನಮ್ಮಂಥ ಹೆಂಗಳೆಯರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅವರು ಕಳ್ಳರೂ, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕರೂ ಸರ್ವಥಾ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಶಿವರಾಯನ ದೊಡ್ಡಸ್ತನವಾದರೂ ಎಷ್ಟದು! ಆತನಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯವಾದರೂ ಎಷ್ಟಿದ್ದೀತು! ಒಂದುದಿನವಾದರೂ ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ನಾನಿರುವ ಊರಸನಿಯಕ್ಕೆ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟುದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡಸಗ ದನಿಯು ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ! ನನ್ನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಾವಾಗಲೂ ನನಗೆ-ಅಮ್ಮಾ, ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಇರ್ರಿ. ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರು ತಾಯಿಯ ಸಮಾನ, ಇಲ್ಲವೆ ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರ ಸಮಾನ! ಅವರು ನೀವಿರುವ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡರು. ಯಾರಾದರೂ ಗಂಡಸರು ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ, ಅವರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಚಂಡಾಡುವರೆಂಬ ಭಯವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇರುತ್ತದೆ! ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಮೊದಲು ಒಂದೆರಡು ದಿನ ನಿದ್ದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮುಂದೆ ನನಗೆ ಗಡದ್ದು ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಹತ್ತಿತು. ಅಪ್ಪಾ, ಮಹಾರಾಜರು ದಿನಾಲು ನನಗೆ—“ ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಚಿಂತೆಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಸಂಗನೋಡಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸುವೆನು. ಖಾನಸಾಹೇಬರ ಮಗಳು ನನ್ನಮಗಳು!” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಗಳ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಖಾನನ ಕಂಠವು ಸದ್ಗದಿತವಾಯಿತು, ಆತನ ಕಣ್ಣೀರುಗಳುದುರಿದವು. ಆತನು--“ ಅಹಹ! ಇಂಥ ಶಿವರಾಯನ ದ್ರೋಹವನ್ನು ನಾನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನಲ್ಲ! ಆತನಿಗೆ ಎಂಥ ದುಷ್ಟಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದೆನು! ಆತನು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡರೂ ನಾನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಆತನೊಡನೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾತುಸಹ ಆಡಲಿಲ್ಲ! ಆಗಲಿ, ಶಿವರಾಯನ ಈ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ತೀರಿಸುವೆನು,” ಎಂದು ಮನಶ್ಶಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣುವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮಗಳ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಆತನು ಹೊರಗೆಬಂದನು. ಆಗ ಆತನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನತೆಯು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನು ಬಹು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು

ಕುರಿತು--" ಶಿವರಾಜರೇ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು. ಏನುಮಾಡಿದರೂ ನಿಮ್ಮ ಉಪಕಾರದ ಹೊರೆಯು ತೀರಲಾರದು. ಆಗಲಿ, ಈಗ ಬಹಳ ಮಾತಾಡುವದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಈಗನೇ ಪ್ರ ಮಿರ್ಝಾ ರಾಜರ ಕರಾರುಗಳಂತೆ ವಡಂಬಡಿಕೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಈಗ ಮಾಡಿರುವ ಕರಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೂನಿಮಗೆ ಬಾಧಕವಾಗಿ ತೋರಿ ದರೆ, ಮಿರ್ಝಾರಾಜರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಅದನ್ನೂ ತೆಗಿಸಿಬಿಡುವೆನು," ಎಂದು ಹೇಳಿ ದನು. ಹೀಗೆ ಸೌಜನ್ಯದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಶತ್ರುಭಾವವನ್ನು ಮರೆತು ಪರಮಮಿತ್ರರಾಗಿ ಆನಂದಪಟ್ಟರು. ಆ ಆನಂದದ ಭರದಲ್ಲಿಯೇ ವಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕೆಳಗಿನ ಕರಾರುಗಳು ಸರ್ವಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪ ಟ್ಟವು. ಸುರತಸಿಂಗ ಕಚ್ಛವಾ, ಹಾಗು ಉದೇರಾಜ ಮುನಸಿ ಇವರು ವಡಂ ಬಡಿಕೆಯ ಕೆಲಸವು ಜರಗುವಾಗ ಮಧ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಕರಾರುಗಳು ಯಾವವೆಂದರೆ—

[೧] ಸ್ವರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ೨೩ ದುರ್ಗಗಳೂ, ಅವು ಗಳ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ನಾಲ್ಕುಲಕ್ಷ ಹೊನ್ನಿನ ಪ್ರದೇಶವೂ ಬಾದಶಹರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡತಕ್ಕದ್ದು ರಾಯಗಡ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸಣ್ಣದೊಡ್ಡ ೧೨ ದುರ್ಗಗಳೂ ಅವುಗಳ ಸುತ್ತಲಿನ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಹೊನ್ನಿನ ಪ್ರದೇಶವೂ ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಮಹಾರಾಜರು ಬಾದಶಹನ ನೌಕರರೆಂದು ಉಪಭೋಗಿಸಬೇಕು.

[೨] ಮಹಾರಾಜರ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಐದುಸಾವಿರದ ಮನಸಬದಾರಿ ಯನ್ನು ಬಾದಶಹರಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

[೩] ವಿಜಾಪುರದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಸಹಾ ಯಮಾಡಬೇಕು.

ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಈ ಕಲಮುಗಳೆಲ್ಲ ಸಮ್ಮತವಾದವು; ಆದರೆ ಬಾದ ಶಹನ ನೌಕರರಾಗಿ ಐದುಸಾವಿರದ ಮನಸಬದಾರಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ—"ನಾನು ಒಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ವಪ್ಪಿದ್ದರಿಂದ ಬಾದಶಹನ ಬಂದಾಗುಲಾಮನಾದಂತಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೌಕರನೆಂದು ವಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನು? ಐದು

ಸಾವಿರದ ಮನಸಬದಾರಿಯು ನನಗೆ ಬೇಡ. ನನ್ನ ಮಗ ಸಂಬಾಜಿರಾಜ ನನ್ನು ನಿಮ್ಮಸಂಗಡ ಕಳಿಸುವೆನು, ಆತನಿಗೆ ಬಾದಶಹರಿಂದ ಮನಸಬದಾರಿ ಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿರಿ. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ನಾನೇನು ಹೇಳುವದು?" ಅನ್ನಲು, ಜಯಸಿಂಗನೂ, ದಿಲೇರಖಾನನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಇದರಿಂದ ತಾವು ಅದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾದಶಹನ ನೌಕರರೆನಿಸಬಾರದೆಂಬ ಮಹಾರಾಜರ ಮನೋದಯವು ಸಾಧಿಸಿದಂತಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾ ನವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅವರು ಆನಂದದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ತನ್ನ ಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾರಾಜರ ಕಡೆಯ ಇಬ್ಬರು ಸೆರೆಯಾಳುಗಳನ್ನು, ಅಂದರೆ ಜೋಯಿಸನನ್ನೂ, ಕೊಂಗನನ್ನೂ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಆ ವೇಷಧಾರಿಗಳಿಬ್ಬರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶ್ರೀಧರಸ್ವಾಮಿಯೂ, ತಾನಾಜಿಯೂ ಆಗಿದ್ದು ಅವರು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿಸಿದ್ದರು! ಕಾಲಮ ಹಿಮೆಯಿಂದ ಜಾಣರು ದಡ್ಡರೂ, ದಡ್ಡರು ಜಾಣರೂ ಆಗುತ್ತಾರೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ.

೧೧ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ದಿಲ್ಲಿಗೆಪ್ರಯಾಣ.

ಈಮೇರೆಗೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹಾ ರಾಜರು ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ರಾಯಗಡದಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು. ತಾನಾಜಿಯೂ, ಶ್ರೀಧರಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿಸಿಕೊಂಡುಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾ ಲಿಸಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಪರಮಾವಧಿ ವ್ಯಸನವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಯಾರ ಸಂಗಡಲೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ! ಅದರಿಂದ ತಾನಾಜಿಗೂ, ಶ್ರೀಧರಸ್ವಾಮಿಗ ಳಿಗೂ ಮತ್ತಷ್ಟು ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಮಾತಾಡುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಅವರು

ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಸುಮ್ಮನೆ ಇರುವ ಕಾರಣವು ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಸ್ವರಾಜ್ಯವೃಕ್ಷವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಛೇದಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನವಾಗಿ, ಒಬ್ಬರ ಸಂಗಡ ಮಾತುಬೇಡ, ಕಥೆಬೇಡ ಅನ್ನುವಹಾಗೆ ಅವರಿಗೆ ಆಗಿತ್ತು. ತಾವು ಇನ್ನು ರಾಯಗಡಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಜನ ದುರ್ಗರಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ಮೊಗಲರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪತ್ರ ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆಂಬ ಸ್ಮರಣವಾಗಿಯಂತು ಅವರಿಗೆ ಮರಣಪ್ರಾಯದುಃಖವಾಗಿ ಅವರದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಂಪವುಂಟಾಯಿತು; ಅವರು ಒಂದೇಸವನೆ ಉಸರ್ಗಳೆಯಹತ್ತಿದರು. ಆಗುವದೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆಂದು ಅಂಬಾಭವಾನಿಯು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು; ಸಮರ್ಥರೂ ಹೇಳಿದ್ದರು; ಜಿಜಾಬಾಯಿಸಾಹೇಬರೂ ಹೇಳಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಬರಿಯ ವೇದಾಂತಶ್ರವಣಮಾತ್ರದಿಂದ ದುಃಖದ ಉಪಶಮನವಾಗದಿರುವಂತೆ, ಮಹಾರಾಜರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ವರಾಜ್ಯನಾಶದ ದುಃಖದ ಉಪಶಮನವು ಇವರೆಲ್ಲರ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ಆಗದೆಹೋಯಿತು. ಅವರು ರಾಯಗಡಕ್ಕೆ ಹೋದಬಳಿಕ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳುಜನ ದುರ್ಗರಕ್ಷಕರಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದರು. ಪತ್ರಬರೆಯುವ ಕೆಲಸವು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಅವರು ಯಾರಸಂಗಡಲೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ; ಜಿಜಾಬಾಯಿಯವರ ಸಂಗಡಲೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ; ಅವರಿಗೂ ಮಗನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುವ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ಒಮ್ಮೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದಬಳಿಕ, ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಂಡರು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತಾಪವಾಯಿತು. ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆಯಾದರೂ ಇದರ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ಅವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮಹಾರಾಜರ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಗುಣವೆಂದರೆ, ಆಜ್ಞಾಪಾಲನವು! ಮಹಾರಾಜರ ಪತ್ರಗಳು ಹೋದ ಬಳಿಕ ಆಯಾದುರ್ಗರಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ಮೊಗಲರಿಗೆ ವಪ್ಪಿಸಿ, ತಾವು ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ, ಆ ದುರ್ಗರಕ್ಷಕರಿಗೂ ಎಷ್ಟು ವ್ಯಸನವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ವಾಚಕರೇ ತರ್ಕಿಸಬೇಕು.

ಅದನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವದು ನಮ್ಮಿಂದಾಗದು. ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಸ್ಮಶಾನದಿಂದ ಬಂದು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದವರಿಗಾಗುವ ದುಃಖದ ನೂರಾರುಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ದುಃಖವು ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ, ಅವರ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಪರಿವಾರಕ್ಕೂ ಆಗ ಆಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕರಾರಿನಂತೆ ತಾವು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದರು. ಇನ್ನು ಜಯಸಿಂಗನು ತನ್ನ ಕರಾರುಗಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತ ಮಾಡಿದರೆ ತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮವಾಗದೆಂದು ಅವರು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದರು. ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಒಮ್ಮೆ ವ್ಯಥಿತವಾಯಿತೆಂದರೆ, ಎಡವಿದ ಬೆಟ್ಟನ್ನೆಡವಿದಂತೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ವ್ಯಥೆಯಾಗಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದ ಶಂಕೆಗಳು ಬಾಧಿಸಹತ್ತುವವು. ಇದರಂತೆಯೇ ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಇತ್ತಿತ್ತ ಮಹಾರಾಜರು ಯಾರ ಸಂಗಡಲೂ ಮನಸ್ಸುಬಿಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡದಾಗಿದ್ದರು. ತಾಯಿಯ ಸಂಗಡಲೂ ಅವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತುಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರು ಕರ್ತವ್ಯಪರಾಙ್ಮುಖರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ತಮಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿದ್ದರೂ, ಒಡಂಬಡಿಕೆಯದೊಂದು ಕರಾರಿನಂತೆ ಮೊಗಲರ ಪಕ್ಷದಿಂದ ವಿಜಾಪುರದವರೊಡನೆ ಕಾದುವಲ್ಲಿ ಅವರು ವೈಗಳ್ಳತನಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ಮಹಾರಾಜರೂ, ಪ್ರತಾಪರಾವ ಗುಜ್ಜರರೂ, ನೇತಾಜಿಪಾಲಕರರೂ ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಮೊಗಲರಿಗೆ ಹಲವು ಜಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಇವರಿಂದ ವಿಜಾಪುರದವರ ಹಲವು ಕೋಟೆಗಳೂ, ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಮೊಗಲರ ಕೈಸೇರಿದವು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಜಯಸಿಂಗನು ಬಾದಶಹನಕಡೆಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯೊಂದು ಶಿಫಾರಸು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದನು. ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆದು, ಮಹಾರಾಜರಮೇಲೆ ಮೆಹರ್ಬಾನಿಗೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ್ದನು. ಶಿವಾಜಿಯ ಮಲತಮ್ಮಂದಿರಾದ ವ್ಯಂಕೋಜಿರಾಯರು ವಿಜಾಪುರದ ಬಾದಶಹನ ಪಕ್ಷದವರಾಗಿದ್ದರು. ಈಗ ಮಹಾರಾಜರು ಮೊಗಲರ ಪಕ್ಷಕಟ್ಟಿ ವಿಜಾಪುರದವರೊಡನೆ ಕಾದಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆ ಕಾದುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬಂದೊದಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜಯಸಿಂಗನ ಸವಿಸ್ತರ

ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಬಾದಶಹನು ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ ಉತ್ತರವು ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ, ಈ ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗವು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಂತುಹೋಯಿತು.

ತಾನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದ ಕಾರ್ಯವು ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಜಯಸಿಂಗನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು. ಬಹುಜನರು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆಂದು ಬಂದು, ಕೈ ಊರಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಬಾದಶಹನು ಬಹು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುವನೆಂದು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಸ್ವರ್ಗವು ಆತನಿಗೆ ಎರಡೇ ಗೇಣು ಉಳಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಮಾಡಿದ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ, ತನ್ನ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾದಂತಾಗುತ್ತದೆಂದು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಔರಂಗಜೇಬಬಾದಶಹನ ದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಬಾದಶಹನು ತನ್ನಮೇಲೆ ಬಹಳ ನಂಬಿಗೆಯಿಟ್ಟಂತೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಾರ್ಯಸಾಧನದ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದಾಗ ನಂಬಿಗೆ ಗಿಂಬಿಗೆಗಳನ್ನು ಒದಿಗೊತ್ತಿ ಮನಬಂದಂತೆ ನಡೆಯಲು, ಆತನು ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುವವನಲ್ಲೆಂದು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ತಾನು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಪತ್ರಬರೆದಿದ್ದರೂ ಬಾದಶಹನು ಏನು ಉತ್ತರ ಬರೆಯುವನೋ ಎಂದು ಜಯಸಿಂಗನು ಶಂಕಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬಾದಶಹನಿಂದ ಉತ್ತರಬರಲು, ಅದನ್ನು ಓದಿ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾದಂತಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಆತನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ—“ಬಾದಶಹರಿಂದ ಪತ್ರಬಂದಿರುವದು. ಅವರು ನಮ್ಮ ಕರಾರುಗಳನ್ನೂ, ಸಿಫಾರಸನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ; ಆ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ; ಬಂದು ಹೋಗಬೇಕು” ಎಂದು ಪತ್ರಬರೆದು ಕಳಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಪರಾಧೀನರಾಗಿ ಎಡತಾಕುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಇದೇ ಹೊಸದಾದ್ದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಜಯಸಿಂಗನಿಂದ ಪತ್ರಬಂದಾಗೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಥೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬರಿಯ ವ್ಯಥೆಯಾಗಿ ಮಾಡುವದೇನು? ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಜೀವ ರಕ್ಷಣೆ ಇಲ್ಲ ॥ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಸ್ವರಾಜ್ಯವೃಕ್ಷದ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಒಣಗ-

ಗೊಡಬಾರದು.” ಎಂದು ಮಹಾರಾಜರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾನಾಪಮಾನಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷಗೊಡದೆ ಅವರು ಜಯಸಿಂಗನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಆಗ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಬಾದಶಹನ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿ ತೋರಿಸಿದನು. ಪತ್ರಬರೆಯುವಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೇಬನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನೇ ಇದ್ದನು. ಆತನ ಬರಹವು ಬಹು ಸರಸವಾದದ್ದು. ಬಾದಶಹನ ಪತ್ರದ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಹು ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನು ಸಕ್ಕರಿಯ ಚೀಲಗಳನ್ನು ಉರಳಿಸಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಕಟ್ಟಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದ ಒಂದು ಸಂಯುಕ್ತವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವಚಿತ್ತಾರವನ್ನು ಮಸಿನುಂಗಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಆ ವಾಕ್ಯವೆಂದರೆ—“ವಡಂಬಡಿಕೆಯ ಕಲಮುಗಳೆಲ್ಲ ಶಿವಾಜಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ [ದಿಲ್ಲಿಗೆ] ಬಂದರೆ ಮಾನ್ಯವಾಗುವವು; ಮತ್ತು ಆತನು ತನ್ನ ಮಗ ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ಆತನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಐದುಸಾವಿರದ ಮನಸಬದಾರಿಯ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಕೊಡಲ್ಪಡುವವು.” ಎಂಬದು. ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಓದಿದಕೂಡಲೆ ಮಹಾರಾಜರು ದಿಗಿಲುಬಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಏನಾದರೂ ಕವಡಿಗಂಟಕತನ ಮಾಡದೆ ಬಾದಶಹನು ಬಿಡತಕ್ಕವನಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ಮೊದಲೇಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಆತನು ತಮ್ಮನ್ನು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಕರಿಸಬಹುದೆಂಬ ವಿಚಾರವೂ ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಈಗ ಅದರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವವು ಅವರಿಗಾಯಿತು. ಅವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—“ನಾನು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಬಾದಶಹನು ಏನಾದರೂ ಕಪಟಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಘಾತಿಸಿದರೆ ಮಾಡುವದೇನು? ಔರಂಗಜೇಬನು ಮಹಾ ಕಪಟಿಯು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಡೆದ ತಂದೆಯನ್ನೂ, ಒಡಹುಟ್ಟಿದ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ ನೋಡಿದವನಲ್ಲ. ಈಗ ಆತನು ಸವಿಮಾತಿನಿಂದ ಪತ್ರ ಬರೆದಿರುವದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಬಳಿಕ ಘಾತಮಾಡಿದರೆ ಹ್ಯಾಗೆ? ಮೇಲಾಗಿ ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಕರತರಲು ಬರೆದಿರುವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕ ತಂದೆ-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂಡಿಯೇ ಘಾತಿಸಿ ತಾನು ನಿಷ್ಕಂಟಕನಾಗಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳಬೇಕು?” ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಜಯಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು—“ಬಾದಶಹನು ನಮ್ಮನ್ನು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಆತನು ಕರೆದಂತೆ ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ನಮ್ಮನ್ನುಘಾತಿ

ಸಿದರೆ ಮಾಡುವದೇನು?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ರಾಜಾ ಜಯಸಿಂಗನಿಗೂ ಅವರ ಕೇಳೋಣವು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಯೋಚಿಸಿ ಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು—"ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಂಶಯ ಬಂದದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ನೀವು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರಿ. ತಮ್ಮ ಕೂದಲುಕೂಡ ಕೊಂಕ ದಂತೆ ನಾನು ತಮಗೆ ಹೊಣೆಯಾಗುವೆನು. ನನ್ನ ಮಗ ರಾಮಸಿಂಗನು ಅಲ್ಲಿ ಇರುವನು. ಸ್ವಲ್ಪಸಂಶಯ ಬಂದಕೂಡಲೇ ನಿಮಗೆ ಆತನು ತಿಳಿಸು ವನು. ಈಗ ನೀವು ಸಂಶಯಪಟ್ಟು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕೆಲ ಸವು ಕೆಡುವದು. ನೀವು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಎಲ್ಲಬಗೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಹಿತವೇ ಆಗುವದು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿದರೆ ನಿಮ್ಮಸಲುವಾಗಿ ರಾಮಸಿಂಗನು ಬಾದಶಹನೊಡನೆ ವಿರೋಧಬಳಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ನೀವು ಬರುವವರೆಗೆ ನಾನು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವೆನು. ಬಾದಶಹನು ನಿಮ ಗೇನಾದರೂ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾನು ಇತ್ತಕಡೆಗೆ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಕೈ ತೋರಿಸುವೆನು. ನೀವುಮಾತ್ರ ಹೋಗುವದನ್ನು ರಹಿತ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಹೀಗೆ ಜಯಸಿಂಗನ ಅತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಔರಂಗಜೇಬನಿಂದ ಒಳ್ಳೇ ಉತ್ತೇಜನಪರ ಪತ್ರಬಂದದ್ದರಿಂದಲೂ ಮಹಾರಾಜರು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಜಯಸಿಂಗನ ಛಾವಣಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ರಾಯಗಡಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಸರದಾರರನ್ನೂ, ಮುತ್ಸದ್ದಿಗ ಳನ್ನೂ ಕರೆಸಿ ತಾವು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೆಲವರು—"ಮಹಾರಾಜ, ಔರಂಗಜೇಬನು ಕೇವಲ ದೈತ್ಯ ನಾಗಿರುವನು. ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಕಪಟಿಯಾಗಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ವೈರಿಯಾಗಿರು ವನು. ಇಂಥವನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ದಿಲ್ಲಿಯು ಇಲ್ಲಿಂದ ಎರಡುತಿಂಗಳ ದಾರಿಯಿರುತ್ತದೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ನಡುವೆ ಏನಾದರೂ ಘಾತವಾದರೆ ಮಾಡುವದೇನು?" ಅನ್ನಲು ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜರು—"ಈಗ ನಾವು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕಾಗಿರುವದು, ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ನಡೆಯುವಹಾಗಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಮಾಡುವದೇನು? ದಿಲ್ಲಿಗೆ

ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀಭವಾನಿಯೂ ಹೇಳಿರುವಳು; ಅಲ್ಲಿಂದ ನಾನು ಪಾರ
ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನೆಂತಲೂ ಆ ಲೋಕಮಾತೆಯು ಅಭಯವಿತ್ತಿರುವಳು.
ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ಹೋದಬಳಿಕ ಉತ್ತರದ ಕಡೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನೂ, ದಿಲ್ಲಿಯ
ದರ್ಬಾರವನ್ನೂ ನೋಡುವ ಯೋಗವು ನಮಗೆ ಒದಗುವದು. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವ
ಜರು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು; ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೋಡುವ ಸುಯೋಗವು
ನಮಗೆ ಒದಗಿದಂತಾಗುವದು. ಇದಲ್ಲದೆ, ಭಾಗೀರಥೀ, ಯಮುನಾ ಮೊದ
ಲಾದ ಮಹಾತೀರ್ಥಗಳ ದರ್ಶನವೂ, ಕಾಶಿ, ಪ್ರಯಾಗ, ಗಯಾ ಮೊದಲಾದ
ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ದರ್ಶನವೂ ಘಟಿಸುವವು. ಜಯಸಿಂಗರಾಜನು ನಮಗೆ ಅಭ
ಯವನ್ನಿತ್ತಿರುವನು; ಮತ್ತು ದಿಲ್ಲಿಯಿಂದ ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಒಡಂಬಡಿ
ಕೆಯ ಕರಾರುಗಳು ಬಾದಶಹನಿಂದ ಮಂಜೂರಾಗಿ ಬಂದಿರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ
ಅಂಜಿಕೆಯ ಕಾರಣವೇನೂ ಉಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲೆಯೂ ಅಂಥ ಕಠಿ
ಣಪ್ರಸಂಗವೇನಾದರೂ ಒದಗಿದರೆ ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅದರೊಳಗಿಂ
ದಲೂ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದೇವೆಂಬ ಧೈರ್ಯವು ನಮಗಿರುತ್ತದೆ." ಎಂದು ಹೇಳಿ,
ಮಹಾರಾಜರು ಸಂಭಾಜಿಯೊಡನೆ ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಡುವದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು.
ಬಳಿಕ ಅವರು ಮೋರೋಪಂತ ಪೇಶವೆ, ಅಣ್ಣಾಜಿ ದತ್ತೋ ಸುರನೀಸ,
ನಿಳೋ ಸೋನದೇವ ಮುಜಮುದಾರ ಈ ಮೂವರನ್ನು ಸರ್ವಾಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ
ನಿಯಮಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಯಾವತ್ತೂ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.
ಅವರು ರಾಯಗಡದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು; ಮತ್ತು ಯಾವತ್ತೂ
ಸರದಾರರಿಗೂ, ಕಾರಕೂನರಿಗೂ ಇವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವಂತೆ
ಮಹಾರಾಜರು ಕಟ್ಟುಮಾಡಿದರು. ಪ್ರತಾಪರಾಯನೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಶ್ವಾ
ಸದ ಸರದಾರರಿಗೆ ಮಾತೃಶ್ರೀಯವರನ್ನೂ, ರಾಜಾರಾಮನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಹೇಳಿ
ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಕುರಿತು—"ಯಾವತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ಬಂದೋಬ
ಸ್ತನ್ನೂ ಈ ವೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಇಡುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಮುಂದೆಯಾದರೂ ನೀವು
ಪ್ರಮಾಣಿಕತನದಿಂದಲೂ, ಜಾಣತನದಿಂದಲೂ ಇಡಿರಿ. ಈಗ ಉಳಿದಿ
ರುವ ದುರ್ಗಗಳ, ಹಾಗು ಕೋಟೆಗಳ, ಅದರಂತೆ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಜತನವನ್ನು
ನೆಟ್ಟಗನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರಿ. ಈಗಿರುವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಹೊಸದನ್ನು ಕೂಡಿ
ಸಿರಿ. ನಾವು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಬಳಿಕ ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಯಾವಾ

ಗಲೂ ತರಿಸುತ್ತಲಿರ್ರಿ. ಅಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೂ ನಾವು ಹೆದರುವ
ಗಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿ ಪಾರಾಗಿ ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದೆ
ಬರುವೆವು. ಜಯಸಿಂಗನಂಥ ಹಿಂದುರಾಜರು ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರ
ವರು. ನಮಗೇನಾದರೂ ಕೇಡು ಒದಗಿದರೆ ಅವರು ನಮ್ಮ ಕಡೆಗಾಗಿ ಜ
ಳಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವರೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯು ನಮಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಅ
ಬಹು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಇರುವೆವು. ನಮ್ಮ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ನೀವು ಮಾಡಬ
ರದು. ಮಾತೃಶ್ರೀಯವರ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೀವು ಮೇಲೆ ಮೇ
ಮಾಡುತ್ತಲಿರ್ರಿ. ಕದಾಚಿತ್ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆಕಾಶವು ಕಡಕೊಂಡು ಬಿ
ತಾಗಿ, ನಮ್ಮ ನಾಶವಾದರೆ ನೀವು ಹೆದರದೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾ
ಡಿರಿ. ರಾಜಾರಾಮನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರವನ್ನು ನಡಿಸಿರಿ. ನಿಮ್
ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ, ಜಾಗ್ರತೆಯನ್ನೂ, ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ನಂಬಿ ನಿಮ್ಮ ಮೇ
ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ ನಾವು ಉತ್ತರಹಿಂದುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ
ಹೋಗುವೆವು."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಹಾರಾಜರು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೊ
ಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ತೀರ ಆರಿಸಿದ ಜನರನ್ನು
ಕರಕೊಂಡರು. ಅವರು ಎಂಥ ಪ್ರಸಂಗಬದಗಿದರೂ ಹೆದರದೆ ಮಹಾರಾಜ
ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ
ಅವರ ಸಂಗಡ ನಿರಾಜಿ ರಾವಜಿ ಶಹಾಣೆ, ತ್ರ್ಯಂಬಕಜಿ ಸೋನದೇವ ಡಬೀರ
ದತ್ತಾಜಿ ತ್ರ್ಯಂಬಕ, ಮಾಣಕೋ ಹರಿ ಸಬನೀಸ ಇವರು ಕಾರಕೂನರಿದ್ದರು
ಹಿರೋಜಿ ಫರ್ಜಂದ, ರಾಘೋಮಿತ್ರ, ದಾವಲಜಿ ಗಾಡಗೆ, ಜೀವಾಮಹಾಲ್ಯಾ
ಇವರು ಹುಜರೆಯರಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲದೆ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮಸಂಗಡ ಧಾ
ಕರಿ, ಹಾಗು ಮಾವಳೆ ಇವರುಕುಡಿ ಸರಾಸರಿ ಮೂರುನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಆ
ಸಿದ ಜನರನ್ನು ಕರಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ಅವರು ಎಲ್ಲ ಸ
ದಾರರನ್ನು ಪುನಃ ಕಂಡು, ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು
ಬಳಿಕ ಅವರು ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮಾತೃಶ್ರೀಯವ
ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಆಗ ಜೀ
ಬಾಯಿಯವರು ಚರಣಕ್ಕೆರಗಿದ ಮಗನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಆ

ಸ್ತಕದಮೇಲೆ ದಯಾಹಸ್ತವನ್ನಿಟ್ಟು, ಸದ್ಗದಿತವಾಣಿಯಿಂದ—"ಬಾಳಾ,
ನು ಶ್ರೀಶಂಭುವಿನ, ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ
ರುಗಿ ಬರುವೆ. ಅವಿಂಥರರು ಪರಮ ಕೃತಘ್ನರೂ, ದುರಾತ್ಮರೂ, ಕರು
ಣಹೀನರೂ ಆಗಿರುವರು. ಅವರ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬಾಲಕನಾದ ಸಂಭಾಜಿ
ನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗುವದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಶಿವಬಾ,
ವಾಸಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರು. ಕೂಸಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಚ್ಚರ
ತು. ಬಾದಶಹನ ಮಾನವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಸ್ವಕಾ
ರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬೇಗನೆ ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಾ. ಜಯಸಿಂಗನು
ತ್ಯವಚನದವನೂ, ಕ್ರಿಯಾವಂತನೂ, ಒಳ್ಳೇಧರ್ಮಿಷ್ಟನೂ ಆದಹಿಂದೂರಾಜ
ನುವನು. ಆತನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಿ ಸ್ವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸು. ನೀನು
ಶೀಲನೂ, ಸದಾಚಾರಿಯೂ, ಸ್ವಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಿಯೂ ಇರುತ್ತೀ. ಪಾಂಡವ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಯಶಸ್ಸು
ಪ್ತವಾಯಿತೋ, ಹಾಗೆ ನಿನಗೆ ಹಿರಿಯರ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀಜಗದಂ
ಯ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದಲೂ, ಸಮರ್ಥರಕೃಪೆಯಿಂದಲೂ ಯಶಃಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾ
ವದು" ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ತಾಯಿಯ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ
ತೋಷಪಟ್ಟ ಮಹಾರಾಜರು, ತಮ್ಮ ಕಟುಂಬವಾದ ಸಯಿರಾಬಾಯಿಯ
ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು, ಪುನಃ ಜಯಸಿಂಗನ ಭೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಮಹಾ
ಜರು ತನ್ನ ಭೆಟ್ಟಿಗೆ ಬರಲು, ಜಯಸಿಂಗನು ಸಮಾರಂಭದಿಂದ ಅವರನ್ನು
ನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಮೇಜವಾನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು ದಿಲ್ಲಿಗೆ
ದಬಳಿಕ ಹ್ಯಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಆತನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.
ದಶಹನ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ರಾಮಸಿಂಗನಿಗೆ ಮಿರ್ಝಾ
ಜನು ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆತನು ಮಹಾರಾಜರ
ಲ್ಲಬಗೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಇಡುವಂತೆಯೂ, ಅವರ
ರಕ್ಷಿತತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಜಾಗರೂಕವಾಗಿರುವಂತೆಯೂ ಬರೆದಿದ್ದನು.
ತನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಂಬಿಗೆಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದೇನಂದರೆ—
ನೀವು ದಿಲ್ಲಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ ನಾನು, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು,
ಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮೊಗಲರಿಂದ ಯಾವತರದ ಬಾಧೆಯೂ ಆಗದಂತೆ ನೋಡಿ

ಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನಿಮಗೆ ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗಬಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಕಾ
ರಾಮಸಿಂಗನು ಬಾದಶಹನ ವಿರೋಧವನ್ನಾದರೂ ಬಳಿಸುವನು, ನಾನೂ ದಕ್ಷ
ಣದಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ನನ್ನ ಕೈತೋರಿಸುವೆನು, ಎಂದು ಈ ಮೊದಲೆಯೊವೆ
ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನೀವು ಚನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ಹೊ
ಬರ್‍ರಿ.'' ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವಬಗ್ಗೆ ಪುನರಪಿ ಜಯಸಿಂ
ನಿಂದ ಆಶ್ವಾಸನ ಪಡೆದು ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ನಾವು ಬರುತ್ತೇವೆಂ
ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರು ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ವಕೀಲನನ
ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾ
ಬೇಕೆಂತಲೂ ಶಹಾಜಾದಾನನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದಂತೆ ಶಿವಾಜಿಯವರನ್ನು ಸನ್ಮಾ
ಸಬೇಕೆಂತಲೂ ಬಾದಶಹನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಆಜ್ಞಾಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದನು. ಮಹಾರ
ಜರು ಅತ್ಯಂತ ಮಾನಧನರೆಂಬದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾ
ರಾಜರು ಹೋದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ದಕ್ಷತೆಯಿಂ
ಕಾಯಲ್ಪಡಹತ್ತಿದವು. ಪ್ರೌಢಪ್ರತಾಪಿಯಾದ ಈ ಮಹಾಪುರುಷನು ಇಳಿದ
ಕೊಂಡಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆತನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಜನರು ನೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇನ್ನು ಮಹಾರಾಜರ ಮಾನಧನತೆಯನ್ನೂ, ಅವರ ಜನರ ಕರ್ತವ
ದಕ್ಷತೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಒಂದೊಂದು ಉದಾಹರಣವನ್ನು ಬರೆದು,
ಪ್ರಯಾಣ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಮುಗಿಸುವೆವು. ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸುರಸಕಥ
ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಕರಿತು ಮುಂದೆ ಬರೆಯುವ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಓದಿ ವಾಚಕರ
ಆನಂದಪಡಬಹುದು. ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವತಃ ಅತ್ಯಂತಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು
ಮಾನಧನರೂ ಆದದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪಮಾನವಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ತಡೆಯು
ದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಡುವಮೊದಲು ಜಯಸಿಂಗನಬಳಿ
ಹೋಗುವಾಗ ಔರಂಗಾಬಾದದ ಹತ್ತರ ಬಂದರು. ಈ ವರ್ತಮಾನವನ
ಕೇಳಿ ಔರಂಗಾಬಾದದ ಸುಬೇದಾರನು ತಾನು ಸ್ವತಃ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಎದ
ರುಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ, ತನ್ನ ಆಪ್ತನಾದ ಅಮೀರನನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲಿಕ
ಕಳಿಸಿದನು. ಈ ಅಪಮಾನವು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸಹನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ
ಪರಭಾರೆ ಜಯಸಿಂಗನ ಡೆರೆಯಕಡೆಗೆ ಹೋಗಹತ್ತಿದರು. ಆಗ ಅಮೀರನ
ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ—'' ಸುಬೇದಾರರು ದರ್ಬಾರು ನೆರೆಸಿ ಮಹಾರಾಜರ ದಾ

ಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವರು," ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು—"ನಿಮ್ಮ ಸುಬೇದಾರರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಬರಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಯಾಕೆಬರಲಿಲ್ಲ?" ಎಂದು ಕೇಳಿ, ಅವಿೂರನನ್ನೂ ಅವನ ಸಂಗಡಬಂದವರನ್ನೂ ತಿರುಗಿ ಕಳಿಸಿ ತಾವು ಜಯಸಿಂಗನ ಕಡೆಗೆ ಹೋದರು. ಇತ್ತ ಆ ಸುಬೇದಾರನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬಂದು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿ ಅವರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ದೊಡ್ಡ ಮೇಜವಾನಿ ಮಾಡಿದನು. ಅದರಂತೆ ಬೇರೆ ಅವಿೂರರೂ, ಉಮರಾವರೂ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮೇಜವಾನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು.

ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದಿಲ್ಲಿಯಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು, ತಮ್ಮ ದುರ್ಗರಕ್ಷಕರು ತಾವು ಇಲ್ಲದಾಗ ತಾವು ಹೇಳಿರುವ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬದನ್ನು ಪರಿಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದುದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮೂರು ತಾಸಿನ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋದರು; ಆಗ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಯ ಹವಾಲದಾರನನ್ನು ಕರೆಸಿ—" ಮಹಾರಾಜರು ದುರ್ಗದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಶತ್ರುಗಳು ಅವರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಅವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರಕೊಳ್ಳಬೇಕು." ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹವಾಲದಾರನು ತನ್ನ ಜನರನ್ನು ಗೋಡೆಯಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು—ರಾತ್ರಿ ಎಂದೂ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಬಾರದೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಕಟ್ಟುಮಾಡಿರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಶತ್ರುಗಳುಬೆನ್ನಟ್ಟಿಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ದುರ್ಗದ ಸುತ್ತಲಿನ ಜನರಿಂದ ಅವರನ್ನು ತಡೆದುನಿಲ್ಲಸುತ್ತೇನೆ. ತಾವು ಗೋಡೆಯ ಹತ್ತರ ಬಾಗಿಲಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ಶತ್ರುವು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡುವೆನು," ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜರು—" ಕಟ್ಟೂನಮ್ಮದೇ, ಈಗ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಪರವಾನಿಗಿಯೂ ನಮ್ಮದೇ. ನಾವು ಸ್ವತಃ ಹೇಳುತ್ತಿರುರುವಾಗ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನಿನುಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವೇನು? ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲಾದೀತು. ನೀವು ನಮ್ಮ ನೌಕರರು, ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲೇಬೇಕು," ಎಂದು ಗದ್ದರಿಸಲು, ಆದರೂ ಕಿಲ್ಲೇದಾರನು ಹೆದರದೆ ಮಹಾರಾಜ

ರನ್ನು ಕುರಿತು —“ಇನ್ನು ರಾತ್ರಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಉಳಿದಿರುವದು, ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಬ ರುವ ವೈರಿಗಳ ಆಟವನ್ನು ನಾವು ಏನೂ ನಡೆಯುಗೊಡುವದಿಲ್ಲ,” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಬೆಳತನಕ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ದನು. ಮುಂದೆ ಬೆಳಗಾಗಲು, ಹವಾಲದಾರನೇ ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಗದೊಳ ಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕೈ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡುಬಂದು ಕೀಲಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆಸಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರಕೊಂಡು—“ನಾವು ಅಪರಾಧಿಗಳಿರು ವೆವು; ನಮಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಈ ನಡತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು ಇದ ರ ತೆಯೇ ತಾವಿಲ್ಲದಾಗ ದುರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣವು ಚನ್ನಾಗಿ ಆದೀತೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು, ಹವಾಲದಾರನೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಬಡತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮಹಾರಾಜರು, ಅವರ ಪರಿವಾರದವರೂ ಹೀಗೆ ಕರ್ತವ್ಯದಕ್ಷರಾಗಿದ್ದದ್ದರಿಂ ದಲೇ ಅವರಿಂದ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು; ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಓದಿ ಕೌತುಕಪಡಬಹುದು, ಅದರಂತೆ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಲೂಬಹುದು; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷತೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದು ಮಾತ್ರ ಕಠಿಣವು!

೧೨ನೇ ಪ್ರಕರಣ

ಸಜ್ಜನ ಸಮುಚ್ಚಯ!

ಮಹಾರಾಜರು ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತ ಬರ್ಹಾಣಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತಾಪೀನದಿಯತೀರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟರು. ಬರ್ಹಾಣಪುರವು ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿತ್ತು. ಮಾರ್ಗಸ್ಥರು ಅಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಿಯೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಊರಹೊರಗೆ ತಾಪೀ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಶಿವಾಲಯವಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಬಡಹಾದಿಕಾರರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಾವಾ-ಬೈರಾಗಿಗಳು ಇಳಿದುಕೊಂಡು, ಊರಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡಿ

ಕೊಂಡು ಒಂದು, ತಾಪಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶ್ರೀಶಂಭುವಿನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುಡಿಯ ಒಳಅಂಗಳದ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತು ಪ್ರಶಸ್ತ ಪಡಸಾಲೆಯೂ, ಕೋಣೆಗಳೂ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಮಾರ್ಗಸ್ಥರ ವಸತಿಗೆ ಆ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಬಹು ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದುದಿನ ಮೂರು ಸಂಜೆಯ ಸಮಯವು ಸಮೀಪಿಸಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯನು ಆದೇ ತಾಪಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಶಿವದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ, ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆ ಭಾವಿಕರು ಶಿವದರ್ಶನದಿಂದ ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ, ಶಿವಾಲಯದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಜನರು ಆನಂದದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವದನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ಕಾಲುಚಾಚಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿರುವದನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಶಿವಭಜನೆ, ರಾಮಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಸ್ವಚ್ಛಂದದಿಂದ ಹಾಡುವದನ್ನೂ ನೋಡಿ ಕೌತುಕಪಡುತ್ತ ಹಾಗೆಯೇ ತಾಪಿಯ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಆಗಿನ ಸಮಯವೇ ಬಹು ರಮ್ಯವಾದದ್ದು; ಸೂರ್ಯನು ಅರ್ಧ ಮುಣಗಿದ್ದು, ಆತನ ದಿವ್ಯಕರಗಳು ಆಕಾಶಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಡಹಾಯ್ದು, ನೋಡುವವರ ಚಿತ್ತವನ್ನು ರಮಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಆ ಸುಂದರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಬಳಿಯ ತಾಪೀನದಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಪಾವಟಿಗೆಗಳು, ಆ ಪಾವಟಿಗೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿ ಹರಿಯುವ ತಾಪಿಯ ಶುಭ್ರ ಜಲಪ್ರವಾಹ, ಆ ಜಲಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿರುವ ನದೀತೀರದ ವೃಕ್ಷರಾಜಿಗಳು, ಆ ವೃಕ್ಷರಾಜಿಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಗ್ಭಾಗದಿಂದ ಬಿದ್ದಿರುವ ಹೊಂಬಿಸಿಲು ಇವನ್ನೆ ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರ ಚಿತ್ತವು ರಮಿಸಿತು. ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಉತ್ತರ-ದಕ್ಷಿಣದ ಸಿಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನದಿಯಾದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ತಾಪಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮಹಾರಾಜರ ಹೃದಯವು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಏಕಸಮಯಾವಚ್ಛೇದದಿಂದ ಇಷ್ಟು ಸಂಗತಿಗಳು ಅವರ ನಿರ್ಮಲ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಮಿಸಲು, ಅವರು ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ಆ ದಿವ್ಯಶೋಭೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಪ್ರಮಿಸಿ ಮುಬ್ಬುಗತ್ತಲಾಗಹತ್ತಿತು. ಆದರೂ ಮಹಾರಾಜರ ಚಿತ್ತವು ಚಂಚಲವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ—"ಅನಸೂಯೆ, ಕೌಸಲ್ಯೆ, ನೀವೂ ನನ್ನ ಹಾಗೆಯೇ

ಈ ಸಾಯಂಕಾಲದ ದಿವ್ಯಶೋಭೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿರೇನು? ಏಳಿರಿ, ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ನಿಮ್ಮ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವದಾಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಭಜನೆಯ ಹೊತ್ತಾಯಿತಲ್ಲವೆ?'' ಎಂದು ನುಡಿದ ಗಂಭೀರವಾದ ಮಂಜುಲಧ್ವನಿಯು ಮಹಾರಾಜರ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಲು, ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಎಚ್ಚತ್ತಂತೆ ಮಾಡಿ ಆ ಧ್ವನಿಬರುವ ದಿಕ್ಕಿನಕಡೆಗೆ ಆತುರದಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಆಗ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಂದಿರಾದ ಜಿಜಾಬಾಯಿಯವರ ಸ್ಮರಣಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆದೊಂದು ಪವಿತ್ರವಾದ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯು ಅವರಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆ ಮೂರ್ತಿಯು ವಾಚಕರಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಮಾತಾರಣದೇವಿಯೇ ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಂದೇ ಬಂದು ಶಿವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು, ದಿವ್ಯಕಾಂತಿಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಾರದೆಯೋ, ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ತೋರುವ ಮಾತಾರಣದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರಲ್ಲಿ ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಮಾತಾಜಿಯವರ ಪರಿವಾರದ ತರುಣ ಗೋಸಾವಿನಿಯರು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಭಗಿನಿಯರಂತೆ ತೋರಿದರು. ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯಜನನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಪುನಃ ಜನನಿಯ ದರ್ಶನವಾದಂತಾಯಿತು. ಮಾತಾಜಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಆ ಗೋಸಾವಿನಿಯರು ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮಕುಂಬಳಸೊರಟೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಒಲಗೈಯಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಲಗಬಗೆಯಿಂದ ಪಾವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರ, ಹಾಗು ಋಷಿಕುಮಾರಿಯರ ನೆನಪಾಗಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ಯಂತ ಲೀನವಾಯಿತು! ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಾಶ್ರುಗಳು ಉದುರಹತ್ತಿದವು!

ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ಆನಂದಪರವಶರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಈ ಪವಿತ್ರಮೂರ್ತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಯಾರೋ ನಾಲ್ಕಾರುಜನ ಯಮದೂತರಂಥವರು ಪಾವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಇಳಿದು ಬರಹತ್ತಿದ್ದು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಇಂಥ ಮೂರುಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ದುಷ್ಟರು ಇವರ ಕಡೆಗೆ ಯಾಕೆ ಬರುತ್ತಿರಬ

ಕುದು? ಇವರದೇನಾದರೂ ದುರಾಲೋಚನೆಯಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡುನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಆ ದುಷ್ಟರು ಮೈಗೆಲ್ಲ ಕಪ್ಪುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿದವು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಮಾತಾರಣದೇವಿಯ ಬಳಿಗೆಬಂದು ಖಡ್ಗವನ್ನು ಝಳಪಿಸುತ್ತ—"ಏ ಮುದವಿ, ಇದು ನೋಡು ಈ ಖಡ್ಗವನ್ನು! ಗದ್ದಲ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಚಂಡನ್ನೇ ತುಂಡರಿಸುವೆನು. ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಉಸಾಬರಿಗೆ ನಾವು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಈ ಮೂವರು ತರುಣ ಗೋಸಾವಿನಿಯರ ಸಲುವಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆವು. ಇವರನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು. ನೀವು ಯಾರಾದರೂ "ಕುಯ್" ಅಂದರೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಚಲ್ಲುವೆವು," ಎಂದು ಗದ್ದರಿಸಿದನು. ಈ ಗದ್ದರಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳು ಮಹಾರಾಜರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು ಸಂತಾಪದಿಂದ—"ಛೀ ಅಧಮಾ, ಹಿಂದಕ್ಕೆಸರಿ" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಒರಟಹಸ್ತದಿಂದ ರಣದೇವಿಯ ಬಾಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿದವನನ್ನು ಒದ್ದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದರು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಒಬ್ಬರು, ಆ ದುಷ್ಟರು ಏಳೆಂಟುಜನರು! ಎಲ್ಲರೂ ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲೆ ಮುಗಿಬಿದ್ದರು. ಆ ದುಷ್ಟರ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜರ ಭವಾನೀ ಖಡ್ಗವು ಸಜ್ಜಾಯಿತು. ಇತ್ತ ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು ಗದ್ದಲಮಾಡಲು, ಗುಡಿಯೊಳಗಿನ ಜನರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಆ ಜನರಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ರಜಪೂತನು, ಮಹಾರಾಜರೊಬ್ಬರೇ ಏಳು ಜನರೊಡನೆ ಕಾದುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಿಂಹನಂತೆ ಜಿಗಿದು ಆ ದುಷ್ಟರೊಳಗಿನವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಗುದ್ದಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಆ ರಜಪೂತನ ಮೇಲೆ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು, ಕಡತವು ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ರಜಪೂತನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು. ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಗಾಯಮಾಡಿದರು. ರಜಪೂತನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದದ್ದನ್ನುನೋಡಿ ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು—"ಹಾ ಹಾ! ಘಾತವಾಯಿತು, ದುಷ್ಟರು ಈ ಪುಣ್ಯವಂತನನ್ನು ಕೊಂದರು" ಎಂದು ಒದರಲು, ಎಲ್ಲರೂ ಆ ರಜಪೂತನನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು. ಈ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಆ ದುಷ್ಟರೆಲ್ಲರೂ

ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರೇ ಓಡಿಹೋದರು. ಈ ಭಯಂಕರಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಎದೆ ಒಡೆದು ಹೋಗಿದ್ದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದವರು ಯಾವಾಗಲೋ ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರು ರಜಪೂತನ ಗಾಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಗಾಬರಿಯಾದರು. ಗಾಯದೊಳಗಿಂದ ರಕ್ತವು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಪುಟಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು ಇದನ್ನು ನೋಡಿ, ನಮ್ಮ ಕಾಲಲ್ಲಿ ಈ ಪುಣ್ಯವಂತನಿಗೆ ಎಂಥ ದುರವಸ್ಥೆಯು ಒದಗಿತಲ್ಲ, ಎಂದು ಮರುಗುತ್ತ ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗಾಯವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದಳು. ಆಗ ರಕ್ತ ಪುಟಿಯುವದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ನೆರೆದ ಜನರಿಗೆ—“ಅಪ್ಪಗಳಿರಾ, ಯಾರಾದರೂ ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯನನ್ನಾಗಲಿ, ಹಕೀಮನನ್ನಾಗಲಿ ಕರಕೊಂಡು ಬರಬಾರದಿರಾ? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನೀವು ಹೀಗೆ ಗಾಯವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ, ನಾನು ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ,” ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದಳು; ಆ ತೇಜೋವಂತ ಪುಣ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಮೀರುವದು ಯಾರಿಗೆಶಕ್ಯವು? ಆಗ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಊರೊಳಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರು ರಣದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—“ಮಾತಾಜೀ, ತಾವು ಇಷ್ಟು ಆಯಾಸಪಡುವಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮರಾಟರ ಛಾವಣಿಯು ಇರುವದು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಈತನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇವರು ಊರಲ್ಲಿಹೋಗಿ ವೈದ್ಯರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮರಾಟರ ಛಾವಣಿಯ ವರೆಗೆ ಈತನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು” ಎಂದು ಹೇಳಲು, ರಣದೇವಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು; ಆ ಜನರೂ ತಡಮಾಡದೆ ಆ ಸಿಪಾಯಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ನಡೆದರು.

ರಣದೇವಿಯು ಹಾಗೆಯೇ ಸಿಪಾಯಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗತಕ್ಕವಳು; ಆದರೆ ಕೌಸಲ್ಯೆ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಯು ಗುಡಿಗೆ ಹೋದಳು; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ತಾವು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲು ಇಕ್ಕಿತ್ತು. ಮಾತಾ

ಜೆಯು ಬಾಗಿಲಿಗೆಹೋಗಿ ಹೆಸರುಗೊಂಡು ಕರೆಯಲು, ಒಳಗಿನವರು ಲಗಬಗೆಯಿಂದ ಬಾಗಿಲುತೆರೆದು ಹೊರಗೆಬಂದರು. ಆಗ ರಣದೇವಿಯು—"ನಾನು ಈಗ ಆ ಗಾಯಹೊಂದಿದರಜಪೂತನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಬರುವೆನು, ನೀವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರ್ರಿ." ಎಂದುಹೇಳಲು, ಅವರು—"ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀವು ಹೋಗುವದು ಹ್ಯಾಗೆ? ನಾವೂ ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡಲೇ ಬರುವೆವು. ನಾವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಾಗ ಆಗಲೇ ಅಪಜಾಗೆ ಆದರೆ ಏನುಮಾಡಬೇಕು?" ಎಂದುಕೇಳಿದರು. ಆಗ ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಹೇಳಿ, ಇಷ್ಟು ಜನರಿರುವದರಿಂದ ನಿಮಗೇನು ಬಂದದೆ, ನಾನು ಈಗ ಬರುವೆನು," ಎಂದುನುಡಿದು, ಪುರಾಟದ ಛಾವಣಿಯಕಡೆಗೆ ವೇಗದಿಂದ ನಡೆದಳು. ಪರೋಪಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ನೋಡರು. ಅತ್ತ ಜನರು ರಜಪೂತನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದರೂ, ರಣದೇವಿಯು ಬೇಗನೆ ಅವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಳು ಮಾತಾಜಿಯು ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರು—"ನೀವೇಕೆ ಬಂದಿರಿ! ಈ ರಜಪೂತನು ಯಾವನೇ ಇರಲೊಲ್ಲನೇಕೆ, ಶೂರನೂ, ಪರೋಪಕಾರಿಯೂ ಇರುವದರಿಂದ ನಾನು ಈತನನ್ನು ನನ್ನ ಬಂಧುವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ಈತನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನಾನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವೆನು. ಈತನಿಗೆ ಔಷಧೋಪಚಾರ ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಬೇಕಾದರೆ ಮೂರುಮೂರು ತಾಸಿಗೊಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬನನ್ನು ನಿಮ್ಮಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆನು. ತಮ್ಮಂಥ ಸಜ್ಜನರು ಶ್ರಮಪಡುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ತಮಗೆ ಈಗಾದಶ್ರಮವೇ ಬಹಳವಾಯಿತು. ನೀವು ಹೋಗಿರಿ. ನಿಮ್ಮವರೊಡನೆ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಇರ್ರಿ. ಈತನ ಚಿಂತೆ ಬೇಡ, ಎನ್ನಲು ರಣದೇವಿಯು—"ಪುಣ್ಯಪುರುಷಾ, ನಿನ್ನಮೇಲಿನ ಅವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನಾನು ಬರುವದಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮಸಲುವಾಗಿ ಆ ಪರೋಪಕಾರಿಯಾದ ರಜಪೂತನು ಗಾಯಹೊಂದಿರುವಾಗ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಹಾಗೆ ನನಗೆ ಆಗಲೊಲ್ಲದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಛಾವಣಿಯತನಕ ಬಂದು ಆತನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜರು—"ಹಾಗಾದರೆ ನಿಮ್ಮಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಮೇಣೆಯನ್ನು ತರಿಸುವೆನು ನಿಲ್ಲಿರಿ; ನಮ್ಮ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಣೆಗಳಿರುವವು," ಅನ್ನಲು ರಣದೇವಿಯು—"ಮಹಾರಾಜ, ನೀವು

ನನ್ನ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ರಾಮೇಶ್ವರದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು
ಕಾಲನಡಿಗೆಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆನು; ನನಗೆ ನಡೆಯುವ ರೂಢಿ
ಯದೆ," ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾತಾಡದೆ,
ಮಾತಾಜಿಯವರ ಸಂಗಡ ವಿನಯದಿಂದ ಮಾರ್ಗವ ಕ್ರಮಿಸಹತ್ತಿದರು. ಈ
ಪುಣ್ಯವಂತನು ಯಾರಿರಬಹುದೆಂದು ಮಾತಾಜಿಯು ತನ್ನೊಳಗೆ ಆಲೋಚಿ
ಸುತ್ತ ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಗಡ ನಡೆಯಹತ್ತಿದಳು.

ಛಾವಣಿಗೆ ಹೋದಕೂಡಲೆ ವೈದ್ಯರು ಆ ರಜಪೂತನ ಗಾಯವನ್ನು
ತೊಳೆದು ಒರಸಿ ಔಷಧಹಾಕಿ ಕಟ್ಟಿದರು. ಗಾಯದಿಂದ ರಕ್ತಬರುವದು
ಕಟ್ಟಾಯಿತು. ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಭಯವಿಲ್ಲೆಂತಲೂ, ನಾಳೆಗೆ ಆತನಿಗೆ ಬಹು
ಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದೆಂತಲೂ ವೈದ್ಯರು ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ
ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ, ರಣದೇವಿಗೂ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆಗ
ಮಹಾರಾಜರು ಮಾತಾರಣದೇವಿಗೆ—“ ಮಾತಾಜಿ, ಇನ್ನು ನೀವು ಚಿಂತಿ
ಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಆತನ ಆರೈಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ
ಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಸಖಿಯರು ಆ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವರು. ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ
ತಾವೂ ಪ್ರವಾಸಮಾಡುವವರಾದರೆ ಅವರನ್ನು ಇತ್ತ ಕಡೆಗೇ ಕರೆಯಿಸುವೆನು.
ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗನಂತೆ ಭಾವಿಸಿರಿ. ನೀವು ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗು
ವದಿದ್ದರೆ ಸಂಗಡ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿಕೊಡುವೆನು. ನಾಳೆ ಬೆಳ
ಗಾದ ಕೂಡಲೆ ಈತನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸು
ವೆನು," ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ರಣದೇವಿಯು ಮಹಾರಾಜರ ಈ ಸೌಜನ್ಯ
ವನ್ನು ನೋಡಿ, ಇವರು ಯಾರಿರಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದಳು.
ಛಾವಣಿಯವರೆಲ್ಲರೂ ಇವರನ್ನು “ ಮಹಾರಾಜ ” “ ಮಹಾರಾಜ ” ಎಂದು
ಕರೆಯುವದನ್ನೂ, ಇವರೊಡನೆ ಸೇವಕ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಡಕೊಳ್ಳುವದನ್ನೂ
ನೋಡಿ, ಇವರು ಮರಾಟರ ರಾಜರಾದ ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜರಾಗಿರಬಹುದೇ?
ಎಂದು ರಣದೇವಿಯು ಶಂಕಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಶಂಕೆಯನ್ನು
ದೂರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಅಪ್ಪಾ,
ನೀನು ಒಳ್ಳೇ ಕರುಣಾಳುವೂ, ಪೀಡಿತರವಿಷಯವಾಗಿ ಕನಿಕರಪಡುವವನೂ
ಒಳ್ಳೇ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆಗಿ ತೋರುವೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಮರಾಟರರಾಜನಾದ

ಶಿವಾಜಿಯಂತಹ ಅಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ನಾನು ಈವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಬಹಳ ಸಲಿಗೆ ಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡೆನು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆಯಾದರೂ ಆ ತಪ್ಪು ನನ್ನಿಂದಾ ಗಬಾರದೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ," ಅನ್ನಲು, ಮಹಾರಾಜರು ಏನೂ ಉತ್ತರಕೊಡದೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಅತಿ ವಿನಯದಿಂದ ಮಾತಾರಾಣೀಯವರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ರಾಣೀಯವರ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳ ಗಿಂದ ಪಳಪಳ ನೀರುಗಳು ಉದುರಹತ್ತಿದವು. ಆಕೆಯು ಶಿವರಾಯನಮೇಲೆ ಕೈ ನಿವಾಳಿಸಿ ಬಾಯಿಂದ ಏನೋ ಅಂದಳು. ಒಳಿಕ ಆಕೆಯು ಮಹಾರಾಜ ರನ್ನು ತೀರ ಹತ್ತರ ಕರೆದು—"ಅಪ್ಪಾ, ಭಗವಾನ್ ಏಕಲಿಂಗಜಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ದೀರ್ಘಾಯುಷಿಯನ್ನಾಗಮಾಡಲಿ. ನೀನು ನಿನ್ನ ತಾಯಿ-ತಂದೆ ಗಳ ಉದರದಿಂದ ಜನಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥರನ್ನಾಗಮಾಡಿದಿ. ನಾನು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಇಂದು ಕಣ್ಣುಮುಟ್ಟಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದೆನು, ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ನಮ್ಮಂಥ ಗೋಸಾವಿ ಯರ ಜೀವದಸಲುವಾಗಿ ನೀನು ಏಳೆಂಟುಜನ ಮುಸ್ತುರಮೇಲೆ ಒಬ್ಬನೇ ಸಾಗಿ ಹೋದಿ; ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಹೊಟ್ಟೆಯು ತಣ್ಣಗಿರುವದು. ಅಂಜನಾದೇವಿ ಯಂತೆ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಪರಮಧನ್ಯಳೇ ಸರಿ! ಪರಮೇಶ್ವರನು ನಿನ್ನಾಯು ... ನಿನಗೆ ಯಶಸ್ಸನ್ನೀಯುವನು. ನಮ್ಮಂಥ ಅಬಲೆಯರ ಮಾನವನ್ನು ...ಯು ನೀನು, ನಮ್ಮ ಹರಿಕೆಯಿಂದ ಜಯಶೀಲನೂ, ದೀರ್ಘಾಯುಷಿಯೂ ...ಗುವೆ. ಈಗ ನೀನು ಎತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಿರುವೆ? ಇಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ...ತ್ರಿಯಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಿರುವೆಯಲ್ಲ! ಆದರೆ ಬಾದಶಹನು ಮಹಾದುಷ್ಟನು. ಕಪಟಿಯು. ಹಡೆದ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಿದವನಲ್ಲ. ಸಮಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏನುಮಾಡಿಯಾನೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನಿನ್ನಂಥ ಅನಾಥರಕ್ಷಕರ ಬೆನ್ನನ್ನು ದೇವರು ಕಾಯುತ್ತಿರುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ವಿಲ್ಲ. ನೀನು ಬಹು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಆದರೆ ಶಿವರಾಜಾ, ನಾನು ಇನ್ನು ನನ್ನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಗೆಳತಿಯರು ಉತ್ಕಂಠೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ನಾಳೆ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದರೂ ಸಾಗಬಹುದು. ಆಗ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಹೋಗುವೆವು. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡ

ಬೇಕು” ಅನ್ನಲು, ಮಹಾರಾಜರು ದೀವಟಿಗೆಕೊಟ್ಟು ತಾನಾಜಿಯನ್ನು ಸಂಗಡ ಕಳಿಸಿದರು. ಆಗ ಮಾತಾಜಿಯು ಏನೂ ಮಾತಾಡದೆ ಪ್ರೇಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ, ಕೌತುಕದಿಂದಲೂ ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾದಿಯಹಿಡಿದಳು. ತಾನಾಜಿಯು ಮಾತಾಜಿಯನ್ನು ಗುಡಿಯ ಒಳತನಕ ಕಳಿಸಿ ಎಲ್ಲರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಮಾತಾಜಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಈ ದಿನ ದುಷ್ಕರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದವರು ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರೆಂಬದನ್ನು ಮಾತಾಜಿಯವರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ಕೌಸಲ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ನಾಳೆ ಮಹಾರಾಜರ ದರ್ಶನವಾಗುವದೆಂದು ಮಾತಾಜಿಯವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿಯಂತು ಅವರ ಆನಂದವು ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸದಾಯಿತು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರ ಚರಿತ್ರಶ್ರವಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುಹೋಗಿ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಗೋಸಾವಿಗಳು. ಬೈರಾಗಿಗಳು ಮೊದಲಾದವರು ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಆತನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಆಳಕಿನೊಳಗಿಂದ ಹಿಂದೂಜನರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಗೋ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಪ್ರತಿಪಾಲನಮಾಡುವ ಯತ್ನವನಡಿಸಿರುವನೆಂಬದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅವರು ಅರಿತಿದ್ದರು. ಕಾಶಿಯಿಂದ ರಾಮೇಶ್ವರದ ವರೆಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಜನರ ಯೋಗದಿಂದಲೇ ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರ ಖ್ಯಾತಿಯು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಆಗಿತ್ತು. ವರ್ತಮಾನಪತ್ರಗಳೂ, ಪ್ರಯಾಣದ ಈಗಿನ ಸುಲಭ ಸಾಧನಗಳೂ ಇಲ್ಲದ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಈ ತೀರ್ಥಾಟನದ ಜನರು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಮುಖ್ಯಸಾಧನವಾಗಿದ್ದರು. ಔರಂಗಜೇಬನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಮೇಲೆ ಅನನ್ವಿತ ಒತ್ತಾಯವ ಹ್ಯಾಗೆ ನಡಿಸಿರುವನೆಂಬದು ಈ ತೀರ್ಥಾಟನದ ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು, ಬೇರೆ ಯಾವ ಜನರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದೇ ಜನರೇ ಮಹಾರಾಜರ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಭರತಭೂಮಿಯತುಂಬ ಹರಡಿದ್ದರು. ಔರಂಗಜೇಬನ ಧರ್ಮಚ್ಛಲನದಿಂದ ಹಿಂದುಜನರನ್ನು ಮುಕ್ತಮಾಡಲು ಹರಿಪರಿಯ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ಮಹಾರಾಜರ ಆಯುಷ್ಯದವೃದ್ಧಿಯಾಗಲೆಂದು ಈ ಯಾತ್ರಿಕರು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣದಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಜನರು ಒಮ್ಮೆ ಈ ಮಹಾಪುರುಷನ ದರ್ಶನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇ

ರೆಂದು ಬಹಳವಾಗಿ ಯುಕ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರ ಸಂಚಾರ
ಕ್ರಮವು ಸ್ವತಃ ಅವರಿಗೇ ಗೊತ್ತಿರದ್ದರಿಂದ ಯಾತ್ರಿಕರಿಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ದರ್ಶನ
ವಾಗುವದು ದುರ್ಲಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಥವರ ದರ್ಶನವು ತಮಗೆ ನಾಳೆ
ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಆಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೌಸಲ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದವರು
ಆನಂದಪಟ್ಟದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಇವರು ಹೀಗೆ ಆನಂದ ಪಡುತ್ತಿರಲು,
ತಾನಾಜಿಯು ಬಂದು ರಜಪೂತನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ನೆಟ್ಟಗಿರುವದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.
ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆಗ ಮಾತಾಜಿಯು ತಾನಾ
ಜಿಗೆ—"ಅಪ್ಪಾ, ನಿನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆಬೀಳಲಿ. ನೀನು ಒಳ್ಳೇ ಸುದ್ದಿ
ಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಮರಣಹೊಂ
ದಿದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದ್ದರೆ, ಸಾಯುವತನಕ ನನ್ನ
ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಕಟಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮನ್ನು ದಯಮಾಡಿ ಮಹಾ
ರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಗಾಯಹೊಂ
ದಿದ ರಜಪೂತನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿ ನಾವು ಹಾದಿಯ ಹಿಡಿಯುವೆವು. ಆ
ದುಷ್ಟರು ಯಾರು, ಎಲ್ಲಿಂದಬಂದರು, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು ಎಂಬದೇನೂ ತಿಳಿಯ
ದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಮತ್ತೊಂದು ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೋಗುವೆವು." ಅನ್ನಲು, ತಾನಾ
ಜಿಯು ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ—"ಮಾತಾಜೀ, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲ
ರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬರಲು ಮಹಾರಾಜರು ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು; ಆದರೆ
ನೀವೇ ಬರಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಮಹಾ
ರಾಜರ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ತಮಗೆ ನಿವೇದಿಸುವ ಕಾರಣವೇ ನನಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ.
ನಿಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಕೊಡಿರಿ, ಅವನ್ನು ನಾನು ತಕ್ಕೊ
ಳ್ಳುವೆನು. ನೀವು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ನಡೆಯಬೇಕು," ಅನ್ನಲು, ರಾಣಿಯು
ಕ್ಕು—"ನಮ್ಮ ಬೈರಾಗಿಣಿಯರ ಸಾಮಾನುಗಳೇನಿರಬೇಕು? ಇದ್ದ ನಮ್ಮ
ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ನಾವು ತಕೊಳ್ಳುವೆವು," ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ತಾನಾಜಿಯು
ಕೇಳಲಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿರುಪಾಯರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಾನಾಜಿಯ
ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟರು. ಸ್ವಲ್ಪ
ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಛಾವಣಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರು. ಮಹಾರಾಜರು ಇವ
ರನ್ನು ನೋಡಿ ಆದರದಿಂದ ಚನ್ನಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು. ಗಾಯಹೊಂದಿದ ಜನ

ಪೂತನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಈಗ ನೆಟ್ಟಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಹೇಳಲು, ರಣದೇವಿಯು—"ಮಹಾರಾಜಾ, ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯವು ಒಳ್ಳೇ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿರು ತ್ತದೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ರಜಪೂತನಿಗೆ ಅಪಾಯವು ಯಾಕೆ ಆಗುವದು? ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕುದಿನ ನೀನು ಸೋತು ನಡೆಯಬೇಕಾದರೂ, ಮುಂದೆ ನಿನಗೆ ಜಯವಾ ಗುವದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು ನೀನು ಔರಂಗಜೇಬನ ಹಿಡಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವದು ಮಾತ್ರ ಒಳ್ಳೇದಲ್ಲ. ಆತನು ಕಪಟದ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿರು ವನು. ಆತನ ಸಂಗಡ ನೀನು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬದನ್ನಾ ದರೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡು. ಆತನು ಯಾವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏನು ಘಾತಮಾಡಿಯಾನೆ ಬದರ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಈವರೆಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರನ್ನು ಆತನು ಕಪಟಜಾಲ ದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ, ಅವರ ಸರ್ವಸ್ವದ ನಾಶಮಾಡಿಸಿರುವದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿ ಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತೀ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ತಿರುಗಿ ಹೋಗುವದರಲ್ಲಿ ಲಾಭವೂ ಇಲ್ಲ; ಆದರೆ ನೀನು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಇರಬೇಕೆಂದು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳುವೆನು. ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ನಾನು ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನುಹೇಳಲಿ? ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣವಾ ವಾಗುವದು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನಾದರೂ ನಾನೇನು ಕೊಡಲಿ? ನನ್ನ ಆಶೀರ್ವಾದವು ಎಂದೂ ಸುಳ್ಳಾಗಲಾರದು. ಇನ್ನು ನಾನು ಆ ರಜಪೂತನನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತಾಡಿಸಿ ನನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗುವೆನು."

ಮಾತಾಜಿಯು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜರು—"ತಮ್ಮಂ ಥವರ ಸಲುವಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡದವನನ್ನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದಾದರೂ ಹ್ಯಾಗೆ ಕರೆಯಬೇಕು? ತಾವು ರಜಪೂತನ ಭೆಟ್ಟಿ ಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಆದರೆ ಮೊದಲು ನನ್ನದೊಂದು ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಮಾಡುವದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇನ್ನು ನೀವು ನಮ್ಮ ಭಾವಣಿಯ ಸಂಗಡ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿರಿ; ಅಂದರೆ ನಿಮಗೆ ಇಂಥ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಲಾರದು. ನಿನ್ನಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾ ಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಅನರ್ಥವಾಗುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲ! ನೀವು ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಬೇಕಾದೆಗೆ ಹೋಗುವದಾದರೆ ನಾಲ್ಕು ಜನರನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಕಳಿಸುವೆನು. ನಮ್ಮ

ಮ್ಮ ಹಾದಿಯು ಒಂದೇ ಇರುವವರೆಗೆ ನಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸತ್ಸಂಗತಿಯ ಲಾಭವು ದಗುವದು; ನಿಮಗೆ ನಮ್ಮ ಸಹಾಯವು ದೊರೆತಂತಾಗುವದು. ದಿನಾಲು ಲ್ಕೈದುಸಾರೆ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ದರ್ಶನವಾಗುವದು. ಹಾದಿ ಒಡೆದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಜನರನ್ನು ಕಳಿಸುವೆನು." ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಮಾತಾ ರಣದೇವಿಯು:—" ಮಹಾರಾಜಾ, ನಮ್ಮ ಲುವಾಗಿ ನೀನು ಆಲೋಚಿಸುವದು ಯಥಾರ್ಥವೇ ಸರಿ; ಯಾಕಂದರೆ ೀನು ಸ್ವಭಾವತಃ ಬಡವರ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ, ದೀನಾನಾಥರ ರಕ್ಷಕನೂ ಆಗಿ ುತ್ತೀ; ಆದರೆ ಭಿಕ್ಷುಕರಾದ ಗೋಸಾವಿನಿಯರು ನಾವು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಂದಿಯ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೇಳಹತ್ತಿದರೆ ಹ್ಯಾಗೆ ನಡೆಯಬೇಕು? ನೀನನ್ನು ದು ಸರಿಯಾದದ್ದೇ; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇ ಗುವದಲ್ಲವೇ? ನಾವು ಎಲ್ಲಿಯುವರೆಗೆ ಅನ್ಯರನ್ನು ಯಾಚಿಸಬೇಕು? ಎಲ್ಲಿ ವರೆಗೆ ಮಂದಿಗೆ ಉಪಹತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕು?...." ಎಂದು ನುಡಿ ುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಹಾರಾಜರು ಮುಂದೆ ಅವರನ್ನು ಮಾತಾಡಗೊಡದೆ— ಮಾತಾಜೀ, ನೀವು ನನಗೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಸಮಾನರು. ದೂರಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ೋಡಿದರೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ೋಡಿದಾಗಿನಿಂದ ನನಗೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಸ್ಮರಣವಾಗುತ್ತಿರುವದು. ಮ್ಮಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ಪವಿತ್ರವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿ ವಳು; ನಿಮ್ಮಹಾಗೆಯೇ ಆಕೆಯ ದೇಹಕಾಂತಿಯು ಇರುವದು. ಆ ನ್ನ ತಾಯಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರವು. ಆಕೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಾರೂ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಲಾರರು; ಆದರೆ ಆಕೆಯ ವೃತ್ತಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯ ಾಗೆ ನಿಸ್ಪೃಹವಾದದ್ದು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದೂ ಆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ನಿರ್ಲಿ ಳು; ಆದ್ದರಿದ ನೀವು ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಾಗೆ ಆಗುವದು." ಎಂದು ಬಹು ಆದರದಿಂದ ನುಡಿದರು. ಅವರ ಾತುಗಳನ್ನು ರಣದೇವಿಯು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ೆಯ ಈ ಸಮಾಧಾನವು ಕಡೆತನಕ ನಿಲ್ಲದೆ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಗ್ರವಾಗಿ ೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಂದವು. ಅಶ್ರುಪೂರ್ಣವಾದ ನೇತ್ರಗಳಿಂದಲೇ ೆಯು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ—" ಮಹಾರಾಜಾ, ನನ್ನ ಮಗನು

ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ಇದ್ದರೆ ನಾನು ಹೀಗೆ ದೇಶ ದೇಶ ಯಾಕೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದೆನು" ಎಂದ ತಟ್ಟನೆ ಆಡಿಬಿಟ್ಟಳು; ಆದರೆ ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯು ಅಪಚಾರವನ್ನು ಆಡಿ ನೆಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟಂತೆ ತೋರಿತು. ಆಕೆಯು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ- "ಮಹಾರಾಜಾ, ನನ್ನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮೋಹದಲ್ಲಿ ಕೆಡವಬೇಡ. ನಾನು ಆ ಮಾತೃಮೋಹದ ಪಾಶವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಡಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನ ಮತ್ತೆ ಒಳಗಾಗಲಾರೆನು. ನಿನ್ನಂಥ ಸತ್ಪುತ್ರನ ಜನನಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳು ನಾನು ಪುಣ್ಯವಂತಳೇ ಸರಿ; ಆದರೂ ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸಂಚರಿಸುವೆನು. ಈ ನನ್ನ ಗೆಳತಿಯರು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬಂದು ಕೂಡಿದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಕೂಡಿ ಯಾತ್ರೆಮಾಡುವೆವು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರತಿಒಬ್ಬರು ನಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾವು ಸ್ವತಂತ್ರರು. ನಾನು ನನ್ನ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಇವರೂ ತಮ್ಮ ದುರ್ದೈವದಿಂದಲೇ ಬೈರಾಗಿಣಿಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ; ಅವರವರ ಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವರವರು ಸ್ವತಂತ್ರರು. ಅಂದಬಳಿಕ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿನಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾಕೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಬೇಕು? ನಾವು ಸ್ವಚ್ಛಂದದಿಂದ ಹೋಗುವೆವು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿದರೆ ಭಗವಾನ್ ಏಕಲಿಂಗಜೀಯು ಇಂದಿನಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣವನ್ನು ಮಾಡುವನು. ಇಂದು ನೀನಾದರೂ ನಮ್ಮ ಸಹಾ ಯಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸಂಭವವಿತ್ತೆ? ಹೀಗೆಯೇ ಈಶ್ವರೀತಂತ್ರದಿಂದ ಯೋಗಾ ಯೋಗವು ಒದಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಪುನಃ ಸಂಕಟವು ಕದಾಚಿತ್ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಬಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಈಗಿನಂತೆಯೇ ಸಂರಕ್ಷಣ ಮಾಡುವನು. ಇಲ್ಲದಿ ದ್ದರೆ ಪೂರ್ವಸಂಚಿತಾನುಸಾರ ಭೋಗಿಸುವದನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದರಾಯಿತು. ಭೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಆತನೇ, ಭೋಗಿಸುವವನೂ ಆತನೇ. ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲೇನಿರುವದು? ಅಂದಬಳಿಕ ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಚಿಂತೆಯನ್ನಾ ದರೂ ಯಾಕೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಮಹಾರಾಜಾ, ನಮಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡು. ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದ ಅಲಭ್ಯ ಲಾಭವಾಯಿತು, ಇಷ್ಟೇ ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯವು. ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಸಂಕಟದಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡಿರುತ್ತೀ. ಹೀಗೆಯೇ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾವು ಎಷ್ಟು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು?"

ರಣದೇವಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜರು ವಿಚಾರಮಗ್ನ ರಾದರು, ಇವರ ಮಗನು ಯಾವನಿರಬಹುದು? ಇಂಥ ಸಾಧ್ವಿಯ ಮನ

ನ್ನು ಆತನು ಯಾವಬಗೆಯಿಂದ ನೋಯಿಸಿರಬಹುದು? ಅಂಥ ಮನೋವ್ಯ
ಯು ಆಗಿರದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ಇವರು ವೈರಾಗ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಾಳಬಹುದೆ? ಎಂದು
ದುಕೊಂಡು ರಣದೇವಿಗೆ—" ಮಾತಾಜಿ, ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಉಪಕಾರ
ನಾಯಿತು? ಹೀಗ ತಾವು ಸರ್ವಥಾ ಅನ್ನಬಾರದು. ತಮ್ಮ ಮಗನೆಂದು
ಳಿರುವವರಿಂದ ತಾಯಿಯು ಸಂಕಟವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವದು ನನ್ನ ಕರ್ತ
ವಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವದು ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯಲ್ಲ. ಕೆಲವು
ಗಳಾವರೂ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ನೀವು ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳು
ು. ನನ್ನಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಮಗೆ ತೋರಿದರೆ,
ಮಾತನ್ನು ನಡಿಸಬೇಕು. ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟ ದುಷ್ಟರ ಗೊತ್ತು
ನ್ನೂ ಹತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ. ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಜನರನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅವರು
ತ್ತುಹಚ್ಚದೆ ಬಿಡರು. ಅವರಗೊತ್ತು ಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕಶಾಸನ
ಡೋಣ. ಆ ಮೇಲೆ ನೀವು ಬೇಕಾದಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬಹುದು," ಎಂದು
ಳಲು, ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು ತಿರುಗಿಮಾತನಾಡದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದಳು.
ಕ ಮಾತಾಜಿಯೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜರು ಆ ರಜಪೂತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು.
ನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದರೂ, ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾತಾಡುವಷ್ಟು
ಣವು ಇನ್ನೂ ಆತನಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮಹಾರಾಜರನ್ನೂ, ರಣ
ಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆತನು ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ, ಏನೋ
ತಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದನು; ಆದರೆ ಮಾತಾಜಿಯು ಮಾತಾಡಗೊಡ
. ಆ ರಜಪೂತನ ಗುರುತು ಮಾತಾಜಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತಿದಹಾಗಾ
ತ್ತು. ಗಾಯಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಿಯಕಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಆತನು ಬಹು ಕ್ಷೀಣನೂ,
ೀಜನೂ, ಆದ್ದರಿಂದಲೂ ಮಾತಾಜಿಗೆ ಆತನ ಪೂರ್ಣಪರಿಚಯ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ.
ಆ ರಜಪೂತನಿಗೂ ಮಾತಾಜಿಯ ಗುರುತು ಹತ್ತಿತೋ ಹ್ಯಾಗೋ ತಿಳಿ
ನು; ಯಾಕಂದರೆ ಆತನು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಮಾತಾಜಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ
ನು. ಆತನು ಮಾತಾಜಿಗೆ ಕ್ಷೀಣಸ್ವರದಿಂದ—"ನಿಮ್ಮಂಥ ಪವಿತ್ರಮೂ
ಯ ದರ್ಶನವಾದದ್ದು ನನ್ನ ಪುಣ್ಯವು. ನನ್ನಿಂದ ನಿಮಗೇನು ಸಹಾಯ
ದಿದ್ದರೂ ನಿಮಗೂ, ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ನನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಭಾರವು.
ತ್ರ ಬಿದ್ದಿತು," ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಇಷ್ಟು ಮಾತಾಡಿದ್ದೇ ಆತನಿಗೆ

ಆಯಾಸವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಮಾತಾಜಿಯು ಆತನಿಗೆ ಮಾತಾಡಗೊಡಲಿಲ್ಲ
ನೆಟ್ಟಗಾದ ಬಳಿಕ ನೀನು ನನ್ನ ಉಪಕಾರವನ್ನೂ, ಮಹಾರಾಜರ ಉಪಕಾ
ರವನ್ನೂ ತೀರಿಸುವೆಯಂತೆ. ಪುಣ್ಯವಂತಾ, ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ
ಹಾಗೆ ತಮ್ಮ ಜೀವವನ್ನು ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡುವವರು ತೀರ ಅಪರೂ
ಪವು. ಇರಲಿ, ಈಗ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಆಯಾಸಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ಮಹಾರಾ
ಜರು ಆಗ್ರಹಮಾಡುವದರಿಂದ ನಾವೂ ನಾಲ್ಕುದಿನ ಅವರೊಡನೆ ಪ್ರವಾ
ಮಾಡುವೆವು; ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಗೇ ಆಗುವದು. ಆ ಮೇಲ
ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಾತಾಡುವೆಯಂತೆ, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರ ಮಾಡು
ಯಂತೆ. ಈಗ ನೀನು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಮಲಗಿಕೋ? ನಾವು ಮತ್ತೆ ಬರುವೆವು
ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಾತಾಜಿಯೂ, ಮಹರಾಜರೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರು

ಬರಬರುತ್ತ ಆ ರಜಪೂತ ಸಿಪಾಯಿಗೆ ಗುಣವಾಗಹತ್ತಿತು. ಮಹಾ
ರಾಜರು ಛಾವಣಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತು ಆಗ್ರಾದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಮಾತ
ರಣದೇವಿಯು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆದಳು
ಮಹಾರಾಜರು ಮಾತಾಜಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಡೇರೆಯನ್ನು
ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಛಾವಣಿಕಿತ್ತುವಾಗ ನೌಕರರು ಕಿತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು
ಛಾವಣಿ ಹೊಡೆಯುವಾಗ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಊಟ-ಉಡಿಗೆಯ
ಸಲುವಾಗಿ ದಿನಾಲು ಉತ್ತಮ ಸಾಮಾನುಗಳುಲಪಿಯು ಹೊತ್ತು-ಹೊತ್ತಿ
ಸಿಗುವಂತೆ ಮಹಾರಾಜರು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ನಿಯಮಿ
ಲ್ಪಟ್ಟ ಜನರ ಹೊರತು ಉಳಿದವರಾರೂ ರಣದೇವಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಮ್ಮ ಪರವ
ನಿಗೆಯ ಹೊರತು ಅಡ್ಡಹಣಕದಂತೆ ಮಹಾರಾಜರು ಕಟ್ಟು ಮಾಡಿದ್ದರು
ಅವರ ಭಜನ-ಪೂಜಾದಿಗಳಿಗೆ ಯಾವತರದ ವುಪಸರ್ಗವೂ ತಗಲದಂತೆ ದಕ್ಷ
ತೆಯು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ತಮಗೆ ಏನಾದರೂ ಬೇಕಾದ
ಹೊತ್ತು-ಎಡಹೊತ್ತುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ನನ್ನನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತ
ಮರೆಯಬಾರದೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಮಾತಾಜಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು
ಆಶೀರ್ವಾದಪಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಒಮ್ಮೆ ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಮಾತಾ
ಯವರ ಬಳಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು; ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಸಂಭಾಜಿಗೆ ಮಾತ
ಜಿಯವರ ಸಲಿಗೆ ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತು; ಆತನು ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಗಲ

ನು. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆತನು ಮಾತಾಜಿಯವರಬಳಿಗೆ ಹೋಗಹತ್ತಿದನು. ಹೀಗೆ
ಹಾರಾಜರ ಪ್ರಯಾಣವು ಪರಿಮಾನಂದಕರವಾಯಿತು. ಸಜ್ಜನಸಮುಚ್ಚ
ರುವಾಗಿರಲು, ಆನಂದಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯಾದರೂ ಯಾಕಾಗುವದು! ಅತ್ತ ರಜ
ಪೂತ ಸಿಪಾಯಿಗೂ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿ ಆತನು ಓಡಾಡಹತ್ತಿದನು.
ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲೆ ಆತನ ವಿಶ್ವಾಸ ಬಹಳ. ಅವರನ್ನು ಆತನು ತನ್ನ
ಕುಲದೈವತವಾದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಏಕಲಿಂಗಜಿಯೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಪ್ರಾಣ
ವನ್ನು ಉಳಿಸಿದ ಈ ಮಹಾತ್ಮನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನದೇಹವನ್ನು ಸವಿಸಬೇ
ಕೆಂದು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಮಾತಾರಣದೇವಿಗೆ ಆ ರಜಪೂತ
ಸಿಪಾಯಿಯ ಗುರುತು ಹತ್ತಿತು. ರಜಪೂತ ಸಿಪಾಯಿಗೆ ಮಾತಾರಣದೇ
ವಿಯ ಗುರುತು ಹತ್ತಿತು. ತನ್ನ ನಿಜ ಮಗನಾದ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ತಮ್ಮ
ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದಾಗ, ತಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಕಷ್ಟ
ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನೇ ಈತನೆಂದು ಮಾತಾಜಿಯು ತಿಳಿದುಕೊಂ
ಡಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿನಿಯಾದ ವಿಮಲಾದೇವಿಯೇ ಈ ಮಾತಾರಣದೇವಿ
ಯೆಂದು ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು
ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಯಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನು ಮೊದಲು
ಮಹಾರಾಜರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಸವಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿ
ದ್ದನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿನಿಯ ಗೊತ್ತು ಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಇಂಥ ವಿಪ
ತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಸೇವೆಮಾಡುವದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆತನು
ತನ್ನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬದಲಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಇದು ಮಾತಾಜಿಯವರ
ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನಿಗೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ—
" ಬಾಳಾ, ಕೀರ್ತೀ, ನಿನ್ನ ವಿಚಾರವು ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಗೆ ಯೋಗ್ಯ
ವಾದದ್ದೇ ಸರಿ; ಆದರೆ, ಶಿವರಾಯನಂಥ ವಿಭೂತಿಯು ಸ್ವದೇಶೋ
ದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಿ ಪರಿಪರಿಯ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಾವೆ
ಲ್ಲರು ಆತನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಬೇಕು
ಹೇಳು? ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪುಣ್ಯಕಾರಕ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯವು ಮತ್ತೊಂ
ದಿರುವದೆ? ಕೀರ್ತೀ, ನೀನು ಮಹಾರಾಜರ ಸೇವೆಗಾಗಿಅವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ,
ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ

ನಿಮ್ಮ ಕುಲಕೋಟಿಯ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವದು ನಿಶ್ಚಯವು; ಹಸಿದವರಿಗೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕುವದಾಗದಿರುವಾಗ, ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕುವವರ ಮನೆಯನ್ನಾದರೂ ತೋರಿಸಬೇಕೆನ್ನುವಂತೆ, ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ, ಅದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅವತಾರಿಕನಿಗೆ ಅಳಲಿಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಹಾಯಮಾಡಿಯಾದರೂ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಈಗ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಹಿಂದೆ ದುಷ್ಟ ದುರ್ಜಯನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿರುವನು; ಆದರೆ ಆ ನೀಚನ ಮುಖಾವಲೋಕನವನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಲಾರದೆ “ನೀನು ಶಿವಪ್ರಭುವಿನ ಚರಣವನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಪಾಪಕ್ಷಾಲನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪವಿತ್ರನಾಗಿ ಬಾರೆಂ”ದು ಆತನನ್ನು ನಾನು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಕಳಿಸಿದ್ದೇನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಕೀರ್ತಿಸಿಂಹ, ನೀನೂ ಶಿವರಾಯನ ದಾಸನಾಗು !

ಮಾತಾರಣದೇವಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು; ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಪುತ್ರನಾದ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನು ಹಾದಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನು ಬಹು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟನು. ಒಂದುದಿನ ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನು ಮಾತಾಜಿಯ ಸಮಕ್ಷ ತನ್ನನ್ನು ನೌಕರನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಮಹಾರಾಜರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ರಣದೇವಿಯು ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು --
“ಅಪ್ಪಾ, ನೀನು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ; ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುವು ಒದಗಿದರೆ ಉದ್ಧಾರವೇ ಆಗುವದು; ಆದರೆ ಅಲಮಗೀರನ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ದಿವಾಣಿಗಿರಿ ದೊರೆತರೂಬೇಡ! ನೀನು ಮಹಾರಾಜರ ಸೇವಾತತ್ಪರನಾಗಿ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗ, ಪರಮೇಶ್ವರನು ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡುವನು. ನಿನಗೆ ಯಾತರ ಕೊರತೆಯೂ ಆಗಲಾರದು. ನಿನ್ನ ಹೆಂಡಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೂಡುವಳು. ಎಲ್ಲಬಗೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣವೇ ಆಗುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ಮಹಾಪುರುಷರ ಸೇವೆಯು ಪ್ರಭಾವವೇ ಅಂತಹದಿರುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನಂಥ ವೀರನನ್ನು ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದೂ ಬಹಳ ನೆಟ್ಟಗಾಯಿತು. ನೀನು ಇನ್ನು ಏನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬದನ್ನು ಮಹಾರಾಜರ

ಸಮಕ್ಷ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳು. ಜಯಸಿಂಗರಾಜನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಮಹಾರಾಜರು ಈಗ ಆಲಮಗೀರನ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವರು. ಆಲಮಗೀರನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನಂತು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ವರ್ಣಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೂಡಲಿಕ್ಕೆ ಆತನು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಿದವನಲ್ಲ; ತನ್ನ ಹಿತಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ದುಷ್ಟನು ಯಾರನ್ನೂ ನೋಡನು, ಯಾವ ವಚನವನ್ನೂ ಪಾಲಿಸನು, ಎಂಥ ಪಾಪಕೃತ್ಯಕ್ಕೂ ಹೇಸನು. ಮಹಾರಾಜರ ಪರಿವಾರದೊಳಗಿನವರಿಗಾರಿಗೂ ಇತ್ತಕಡೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಗೊತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟರಿಂದ ನೀನು ಬಹು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ವ್ಯವಹರಿಸು. ನೀನು ಬೇಕಾದ ಸೋಗು ಹಾಕಿಕೋ, ಬೇಕಾದಷ್ಟುಮಾಡು; ಆದರೆ ಬಾದಶಹನ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವಸಂಗತಿಗಳು ಒದಗುವವು, ಯಾರು ಏನು ಅನ್ನುವರು, ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಗಡ ಯಾರು ಹ್ಯಾಗೆ ವರ್ತಿಸುವರು ಎಂಬದನ್ನು ಲಕ್ಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸು, ಮರೆಯಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆದದ್ದನ್ನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಹೋಗು. ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಸಂಕಟವು ಒದಗಿದರೆ ಅದನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸು. ಜಯಸಿಂಗನ ಮಗನಾದ ರಾಮಸಿಂಗನು ತಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುವನೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಹೇಳುವರು; ಅವರ ಮಾತು ಅಶಕ್ಯವೆಂತಲೂ ನಾನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ; ರಾಮಸಿಂಗನು ಸುಜನನೆಂಬ ಮಾತಾದರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ; ಆದರೆ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಆತನು ಗುಲಾಮಗಿರಿಯ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದು ಬೆಳೆದವನು. ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನ ಉದ್ದೇಶವು ಒಳ್ಳೆಯದಿದ್ದರೂ ಆತನ ಕೈಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೃತಿಗಳು ಘಟಿಸಬಹುದೆಂದುಮಾತ್ರ ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಗುಲಾಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವರ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಗುಲಾಮರಿಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕವು; ಅದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವದೇನಂದರೆ, ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಮಹಾರಾಜರ ಸಂರಕ್ಷಣವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಂಬಿ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಜರುಗಿಸು. ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗ, ಹೀಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಅಬಲೆಯಾದ ನನ್ನಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನದೇನಾಗುವದು ಹೇಳು? ಆದರೆ ಸಾರ್ವಭೌಮನಿಗರು ಕರುಣ ಕಣ್ಣಿರಲು

ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುವಂತೆ, ನನ್ನಿಂದೇನಾದರೂ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುವಂತೆ ತೋರಿದರೆ, ಈ ರಣದೇವಿಯು ಹಿಂಜೆ-ಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡು! ಮಹಾರಾಜ, ನೀವಾದರೂ ಈ ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಈತನಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ವಾಗುವದು. ನನ್ನ ಹಾದಿಯು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಒಡೆಯುವದು. ನಾನು ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬೇಡೆಂಬು ಅನ್ನಬೇಡಿರಿ. ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ವೃಂದಾವನವೇನು ದೂರವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಏಕಲಿಂಗೇಶ್ವರನ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತೆ ಆಗಲಿ, ಇನ್ನು ನಾನು ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ. ಕೌಶಲ್ಯೇ-ಅನಸೂಯೇ-ದ್ರೌಪದೀ ನಡೆಯಿರಿ, ನಿಮ್ಮ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿರಿ," ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತಾನು ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮದ ಸುರುಳಿಯನ್ನು ಬಗಲಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಜೋಳಿನ ಸಿದ್ಧತೆಯೆಂದರೇನು? ಅದು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕೊಂಡೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ತೀರಿತು. ಅವರಂತೆ ಆ ಗೋಸಾವಿನಿಯರು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಮಾತಾಜಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನರಿತ ಮಹಾರಾಜರ ಕಂಠವು ಸದ್ಗದಿತವಾಗಿತ್ತು; ಅತ್ತ ಮಾತಾಜಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದವು. ಆಗ ಮಾತಾಜಿಯನ್ನು ತಡೆಯುವ ಧೈರ್ಯವು ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸಂಗಡ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಹೇಳಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು ಪ್ರಯಾಣೋನ್ಮುಖರಾದ ಮಾತಾಜಿಯವರ ಚರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಸ್ತಕವನ್ನಿಟ್ಟರು. ಉಳಿದವರು ಮಾತಾಜಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ಎರಗಿದರು. ಸಂಭಾಜಿಯು ಮಾತಾಜಿಯ ಪಗಲು ಬಿಟ್ಟು ಇಳಿಯಲೊಲ್ಲನು. ಉಳಿದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯರ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದವು. ಅಹಹ! ಸಜ್ಜನಸಮುಚ್ಚಯದ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನೇನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು? ಆ ಸಜ್ಜನರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ಸದ್ವೃತ್ತಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪರಮಾಪ್ತರಾಗಿ, ವಿಯೋಗ ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು! ಮಾತಾಜಿಯು ಶಿವರಾಯನನ್ನು ವರದಹಸ್ತವಿಟ್ಟು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ವೃಂದಾವನದ

ಹಾದಿಯುಹಿಡಿದಳು. ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರೂ ಕೂಡಲೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣದ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಎಲೈ ಸಜ್ಜನಸಮುಚ್ಚಯವೇ, ನಿನಗೆ ಅನಂತ ಪ್ರಣಾಮಗಳಿರಲಿ! !

---

೧೩ ನೇ ಪ್ರಕರಣ

ಸ್ವಾಗತ ಸಮಾರಂಭ.

ಮಾತಾರಣದೇವಿಯು ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಹೋದ ಮುಕ್ಕಾಮಿನಿಂದಲೇ ಮಹಾರಾಜರು ತಾವು ಬಂದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ದೂತಮುಖದಿಂದ ರಾಮಸಿಂಗನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಸುದ್ದಿಯು ಮುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ರಾಮಸಿಂಗನು ಬಾದಶಹನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಆಗ ಮುಂಜಾನೆ ಮೂರುತಾಸು ಹೊತ್ತು ಏರಿತ್ತು. ಬಾದಶಹನು ಅದೇ ನಮಾಜುಮಾಡಿ ಬಂದು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ರಾಮಸಿಂಗನು ಹೋಗಿ ಬಾದಶಹನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುರ್ನಿಸಾತ ಮಾಡಿದನು; ಆಗ ಬಾದಶಹನು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತ—" ಏನು ಸುದ್ದಿಯು," ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನ ಮಾಡಿದನು. ಕೂಡಲೆ ರಾಮಸಿಂಗನು—"ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರು ಬಂದಿರುವರು. ಅವರ ಸ್ವಾಗತಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರು ಹೋಗಬೇಕು? ಸಂಗಡ ಎಷ್ಟು ಜನರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು? ಲವಾಜಮು ಏನು ಒಯ್ಯಬೇಕು" ಎಂಬದನ್ನು ಕುರಿತು ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ, ಅವರಂತೆ ನಡಕೊಳ್ಳುನೆನು, ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು; ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದಶಹನು ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ೞಕ್ಷವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ತೋರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು! ಲಕ್ಷವಂತು ಇರಲಿ, ರಾಮಸಿಂಗನು ತನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವನು, ತನ್ನನ್ನು ಏನೋ ಕೇಳುವನು ಎಂಬ ಲಕ್ಷ ಸಹ ತನಗಿಲ್ಲೆಂಬಂತೆ ಬಾದಶಹನು ನಟಿಸಿದನು; ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಹಾಗೇನೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರು ಬಂದ ವರ್ತಮಾನವು ಈ ಮೊದಲೆ ಬಾದಶಹನಿಗೆ

ಗುಪ್ತಚಾರರ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದನ್ನುಸಹ ಆತನು ಈವೊದಲೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರ ಬಹುದು; ಆದರೆ ಈಗ ಬೇಕಂತ ರಾಮಸಿಂಗನನ್ನು ಆತನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ ಪತ್ರ ಬರೆಯುವದರಲ್ಲಿ ಗುಂಗಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಮಸಿಂಗನಿಗೆ ಬಾದ ಶಹನ ಈ ಸ್ವಭಾವವು ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ; ಆದರೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಶಿವಾಜಿ ಯನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದೂ ಬಾದಶಹನು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮಸಿಂಗನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಗೌರವಕ್ಕಾದರೂ ಬಾದಶಹನು ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಬಹುದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಆ ಲಕ್ಷಣವು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಬಾದಶಹನು ಪತ್ರಬರೆ ಯುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು ರಾಮಸಿಂಗನು ಮತ್ತೆ ಕುರ್ನಿಸಾತ ಮಾಡಿ—“ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವಬಗ್ಗೆ ಏನು ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗು ವದು? ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರು ತೀರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರು. ಯಾರಾ ದರೂ ಎದುರಿಗೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕು” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ವಿನಂತಿಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಔರಂಗಜೇಬನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಏನೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬಳಿಕ ಆತನು ರಾಮಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು—“ಮೊದಲು ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜನೆಂ ದರೆ ಯಾರು ಹೇಳು, ಆಮೇಲೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳೋಣವಂತೆ. ನಾಲ್ಕೆಂಟು ಕೋಟೆಗಳನ್ನೂ, ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನೂ ಬಿಕ್ಕೆ ಬೇಡಿ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಮಹಾರಾಜನಾಗುವನೇನು? ಹೋಗು, ಇಂಥ ಮನುಷ್ಯನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ನಾಲ್ಕೆಂಟು ಜನರ ಲವಾಜಮು ಕೊಟ್ಟು ಯಾರಾದರೊಬ್ಬ ಶಿಲೇದಾರನನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡು ಹೋಗು. ಆತನ ಸಂಗಡ ಎಷ್ಟು ಜನರಿರುವರು ? ಇದ್ದಾ ರೇನು ನಾಲ್ಕೆಂಟು ಜನರು? ಆತನಿಗೆ ಯಾವದಾದರೊಂದು ಸಣ್ಣ ಮನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇಳಿಸು. ಮಹಾರಾಜನಂತೆ ಮಹಾರಾಜನು! ಪುನಃ ನನ್ನಮುಂದೆ ಆತನಿಗೆ ಮಹಾರಾಜನೆಂದು ಯಾರೂ ಕರೆಯುಲಾಗದು ನಡೆ.” ಎಂದು ತಟ್ಟನೆ ನುಡಿದುಬಿಟ್ಟನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮಸಿಂಗನಿಗೆ ಬಹುಚಮ ತ್ಕಾರನಾಯಿತು. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—“ಈವರೆಗೆ ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಇಂಥ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನು ಬಾದಶಹನು ಎಂದೂ ಹೊರಗೆಡವಿರು

ವದಿಲ್ಲ, ಹೀಗಿದ್ದು ಇಂದೇ ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಬಹುದು? ಶಿವಾಜಿಯು ನಮ್ಮ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕನೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಈತನು ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮುಂದೆ ಏನು ಅನರ್ಥವಾಗುವದೋ ಏನೋ! ಮುಂದಾಗುವ ಅನರ್ಥದ ಪೂರ್ವ ಸೂಚನೆಯು ಇದು ಆಗಿರಬಹುದೆ? ಏನೇ ಇರಲಿ, ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲ; ಈಗಂತೂ ಹೋಗೋಣ," ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಪಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪುನಃ ಆತನು ಕುರ್ನಿಸಾತ ಮಾಡಿದನು. ಬಾದಶಹನು ಆತನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ರಾಮಸಿಂಗನು ಹೋಗಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಬಾದಶಹನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಏನೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ನೀವು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಲವಾಜಮು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಕರಕೊಂಡುಬರ್ರಿ. ಆತನಿಗೆ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವಿರಷ್ಟೆ?" ಎಂದ ಕೇಳಲು, ರಾಮಸಿಂಗನು ಸರಳತನದಿಂದ—"ದೊಡ್ಡದೊಂದು ವಾಡೆಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿಸಿ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿರುವೆನು. ಸೀದಾ ಸಾಮುಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸಿಟ್ಟಿರುವೆನು; ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಅದರಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಸುವೆನು" ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ವಕ್ರಸ್ವಭಾವದ ಬಾದಶಹನು—"ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂದುಗಳು ಒಂದೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಆಗೇಆಗಿರಬಹುದು; ಸುಮ್ಮನೆ ನಮ್ಮ ಕೇಳತಕ್ಕ ಧರ್ಮವಾದದ್ದರಿಂದ ಕೇಳಿದೆವು." ಎಂದು ಕಟ್ಟಿಗೆಮುರಿದಹಾಗೆ ಮಾತಾಡಿದನು. ಬಾದಶಹನ ಇಂದಿನ ಈ ಮಾತುಗಳ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಈತನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಭೂತಸಂಚಾರವಾಗಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ರಾಮಸಿಂಗನು ಅಂದುಕೊಂಡನು. ಮಾತಾಡಿದಾಗೊಂದು ಈತನ ಪಿಕ್ಕ ಮಾತು ಇದ್ದೇ ಇರುವದಲ್ಲ, ಎಂದು ಆತನು ಖೇದಗೊಂಡನು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಾಗತ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ರಾಮಸಿಂಗನಿಗೆ ಯಾವ ಮಾತಿನ ಕೊರತೆಯು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯಿತ್ತು; ಮೇಣೆ-ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಗಳಿದ್ದವು; ಆದರೆ ಬಾದಶಹನನ್ನು ಕೇಳದೆ ಮಾಡಿದರೆ ಆತನು ಸಿಟ್ಟಾಗುವನೆಂದುತಿಳಿದು ಕೇಳಹೋದರೆ, ಆತನು ಹೀಗೆ ತಿರುಗಿ ನುಡಿದನು. ಇಂದು ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸು ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವದೇ ನೆಟ್ಟ

ಗೆಂದು ತಿಳಿದು, ರಾಮಸಿಂಗನು ಬಾದಶಹನ ಬಿಕ್ಕು ಮಾತುಗಳ ಭಯವನ್ನು ಹಿಡಿಯದೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾದಶಹನು--"ಆತನು ಬಂದು ಇಳಿದುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕುದಿನ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟನೆಂದರೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ; ಅಂದರೆ ಆತನನ್ನು ಕಾಣುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡೋಣ. ನಾನು ಈವರೆಗೆ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆತನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಬೇಡಿರಿ; ಹೊಗಿರಿ, ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಲವಾಜಮು ತಕ್ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಕರಕೊಂಡುಬರ್ರಿ; ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿರಿ; ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಆತನ ಸರಬರಾಯಿ ಮಾಡಿರಿ; ಯಾವ ಮಾತಿನ ಕೊರತೆಯೂ ಆಗದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿರಿ. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನು ಹೇಳುವದದೆ?" ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಇದನ್ನೇ ಮಹದಾಜ್ಞೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ರಾಮಸಿಂಗನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆತನು ಅಲ್ಲಿಂದ ತನ್ನ ವಾಡೆಗೆ ಹೋದಕೂಡಲೆ ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಾಗತ ಸದೂರಂಭದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನ ಕಾರಭಾರಿಯನ್ನೂ, ವಾಗನೀಸನನ್ನೂ ಕರೆಸಿ ಏನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಮಹಾರಾಜರು ಆಗ್ರಾದ ಅಗಸಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬರಬೇಕು, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು ಎಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮಸಿಂಗನು ಮಹಾರಾಜರ ದೂತನಸಂಗಡಲೇ ತನ್ನ ದೂತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಳಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ಮಾಡತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ, ತನ್ನ ಜತೆಯ ಸರದಾರರನ್ನು ಕರೆಸುವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ನೋಡುವ ಇಚ್ಛೆಯು ದರ್ಬಾರದೊಳಗಿನ ಬಹು ಜನರಿಗೆ ಇತ್ತು. ಮಹಾರಾಜರು ಎಂದು ಬರುವರೆಂದು ಅವರು ಎಂಟು ದಿನಗಳಿಂದ ರಾಮಸಿಂಗನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಹೀಗೆಕೇಳಿದವರನ್ನೆಲ್ಲ ರಾಮಸಿಂಗನು ಕರೆಸಿದನು. ಅವರಾದರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಲವಾಜಮುಗಳೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಸಿದ್ಧತೆಯಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಕಾರ್ಯವಾಯಿತು. "ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪುಂಡಾಟಿಕೆ ನಡಿಸಿ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ತ್ರಾಸಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಶಿವಾಜಿರಾಜನು ಈಗ ಬಂದಿದ್ದು. ಆತನ ಸ್ವಾಗತ ಸಮಾರಂಭವು ಬಹುವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆ"ಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಪಟ್ಟಣದ ತುಂಬೆಲ್ಲಹಬ್ಬಿತು. ಬಾದಶ

ಹನ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ರಜಪೂತ ಸರದಾರರೂ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರೂ ಆತನನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವರೆಂತಲೂ, ಸ್ವತಃ ಬಾದಶಹನ ಸವಾರಿಯು ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗೆ ಆಗುವಷ್ಟು ಸಮಾರಂಭವು ಈಗ ಆಗುವದೆಂತಲೂ ಗುಲ್ಲುಹುಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು; ಅಂದಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು? ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಮಾರ್ಗಗಳೊಳಗಿನ ಮನೆಯ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕಿಡಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜನು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು! ಆತನು ಯಾವಾಗ ಬರುವನು, ಯಾವ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬರುವನು ಎಂಬುದರ ಗುರುತು ಯಾರಿಗೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಮಾರ್ಗದ ಜನರು ತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಆತನು ಬರುವನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರ ಹೆಸರೂ, ಕೀರ್ತಿಯೂ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿದ್ದರಿಂದ, ಅವರನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದ್ದರಿಂದ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಾಗತಸಮಾರಂಭದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಜನರು ತಾವಾಗಿ ಮಾಡಹತ್ತಿದರು. ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಿವಾವತಾರವಿದ್ದು, ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ಮೊಗಲರ ಶಾಸನವಾಗತಕ್ಕದ್ದದೆಯೆಂದು ಬಹುಜನರ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಕಾರಭಾರ ಮಾಡುವವರು ಈಗ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಶರಣು ಯಾಕೆ ಬಂದರೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಜನರು – "ಅಪ್ಪಗಳಿರಾ, ವನವಾಸವು ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಬಡಲಿಲ್ಲ; ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ; ಅದರಂತೆಯೇ ಈಗ ನಾಲ್ಕುದಿನ ಮಹಾರಾಜರು ಸೋತು ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವದು," ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಡುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಕಥೆಗಳು ನಡೆದು ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಾಗತಸಮಾರಂಭದ ಸಿದ್ಧತೆಯ ಸಂಭ್ರಮವು ನಡೆಯಿತು; ಯಾರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಮೇಲಾಟದಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಿದರು; ಯಾರು ಗುಡಿಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು; ಯಾರು ತೋರಣಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು; ಯಾರು ಅಂಗಳಗಳನ್ನು ಉಡುಗಿ ಸಾರಿಸಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಜೆಯಾದೀತೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ಹೊಳೆದ ಕೂಡಲೆ ಕೆಲವರು ದೀಪೋತ್ಸವದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಹತ್ತಿದರು. "ಗತಾನುಗತಿಕೋ ಲೋಕಃ" ಎಂಬ

ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲರ ಅವಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಾಗತಸಮಾರಂಭವು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಇಷ್ಟು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆದೀತೆಂದು ರಾಮಸಿಂಗನ ಕನಸುಮನಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾವತ್ತು ಸರದಾರರೂ, ದರಕದಾರರೂ, ದರ್ಬಾರೀರಜಪೂತರೂ, ಇತರ ಹಿಂದುಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಲವಾಜಮುಗಳೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಾಗತಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಇಡಿಯ ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣವು ಗದಗದಿಸಿ ಹೋಯಿತು. ಈ ಗಡಿಬಿಡಿಯು ಬಾದಶಹನ ಕಿವಿಯವರೆಗೆ ಹೋಯಿತು. ಆತನ ಜನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸುದ್ದಿಯು ಮುಟ್ಟಿತು; ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಮಸಿಂಗನು ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರಿಗೆ—“ಇನ್ನು ನೀವು ಬೇಗನೆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು; ವಿಲಂಬಮಾಡಬಾರದು. ಸಣ್ಣವರಿಂದ ದೊಡ್ಡವರವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಜ ರು ತಮ್ಮ ದರ್ಶನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿರುವರು” ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದನು. ಮಹಾರಾಜರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಬರಹತ್ತಿದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ಬಾದಶಹನು ನನ್ನ ದೈನ್ಯವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರತಂದಿರುವನೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸ್ವಂತದ ಗೌರವವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಕೀರ್ತಿಯು ಜಗಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕೆಂಬದೊಂದು ಬಾದಶಹನ ಉದ್ದೇಶವಿರುವದೆಂತಲೂ ಅವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆತನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಗತವು ಆದಷ್ಟು ಅಪಮಾನಕಾರಕವಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಜಯಶಾಲಿಯಾದ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಶತ್ರುವನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದುಕೊಂಡುಬಂದು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಮೆರಿಸುವಂತೆ, ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೆರವಣಿಗೆಯು ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಆಗುವದೆಂದು ಅವರು ನಂಬಿದ್ದರು. ಬಾದಶಹನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ಬಾಗಿಬಂದವನೀತನೆಂದು ಜನರ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸುವರೆಂದು ಅವರು ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪಟ್ಟಣದ ಅಗಸಿಗೆ ಬರಲು, ಮುಸಲ್ಮಾನರಾರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ, ಹಿಂದೂಜನರೇ ಬಂದದ್ದು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು.

ಆದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಮಾಧಾನವೇ ಆಯಿತು.
ಮುಂದೆ ಆ ಜನರ ಉತ್ಸಾಹವೂ, ತಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರು ವಹಿಸಿರುವ
ಪ್ರೇಮಾದರಗಳೂ ಮಹಾರಾಜರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತ ಹೋದಂತೆ, ಅವರಿಗೆ
ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾಧಾನವಾಗಹತ್ತಿತು. ಮುಂದೆ ಬರಬರುತ್ತ ಜನರ ಉತ್ಸಾ
ಹವೂ, ಭಕ್ತಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವದನ್ನೂ, ಅವರು ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳ ಶೃಂಗರಿಸಿದ್ದನ್ನೂ ನೋಡಿಯಂತೂ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ
ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಒಬ್ಬ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ರಾಜನು ವಿಜಯ
ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ನಡೆಯ
ಬಹುದಾದ ಸಮಾರಂಭದಂತೆ ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಾಗತಸಮಾರಂಭವು ವಿಜೃಂಭ
ಣೆಯಿಂದ ನಡೆದಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ, ಅವರ ಪರಿವಾ
ರಕ್ಕೂ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತೆಂದು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

ಮೊಗಲರ ಶಾಸನಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಪುರುಷನು ಇಂದು
ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣದ ಹಿಂದೂಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಸಂತೋ
ಷವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ—“ನಮ್ಮ ಉತ್ತರದ ಹಿಂದೂರಾಜರೆಲ್ಲ
ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಅಂಕಿತರಾದರೂ, ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜನಾದ ಶಿವಾ
ಜಿಯು ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆಯತ್ನಿಸುವನು. ಆತನನ್ನು
ಶಿಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಂಥವರೂ, ದಿಲೇರಖಾನನಂಥವರೂ ದಕ್ಷಿ
ಣಕ್ಕೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು; ಆದರೂ ಕಡೆಗೆ ಬಾದಶಹನು ಶಿವಾಜಿ
ರಾಜನೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆತನನ್ನು ರಮಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ
ಐದುಸಾವಿರ ಮನಸಬದಾರಿಯನ್ನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಆತನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿ
ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು,” ಎಂದು ಮಾತಾಡುತ್ತ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಹೊಗಳಹ
ತ್ತಿದರು. ದಿಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನಾನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ
ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಆಳಿಕೆಯಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಲಿಯವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರೀತಿಯು ನಷ್ಟ
ವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು; ಹಾಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ
ಪ್ರೀತಿ ಇರದಿದ್ದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಇಷ್ಟು ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸು
ತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುವ ತಮ್ಮನ್ನು ಹುಚ್ಚನೆಂದುಹಳಿ
ಯದೆ ಯಿರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯ

ತೆಯು ಇಷ್ಟೇಸರಿ; ಇಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದೇವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿರುತ್ತಾನೆ, ಎಂಬ ಹೇಡಿತನದ ಮಾತಾಡಿ, ಹೆಚ್ಚಿನಯಾವ ಆಶೆಯನ್ನೂ ಮಾಡದ ಜನರ ಪ್ರಗತಿಯಾಗುವದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವು; ಆದರೆ ಅಷ್ಟೇನು ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯು ಇತ್ತ ಕಡೆಯ ಜನರದು ಆಗಿರದ್ದರಿಂದ ಇವರು ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆಯಾದರೂ ಕಣ್ಣುತೆರೆದಾರೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟರು. ಅವರಿಗಾದ ಈ ಅಪೂರ್ವ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮಸಿಂಗನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಈ ಸುದ್ದಿಯು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿ ಆತನು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚುಬಟ್ಟು ಉರುಳುವನೆಂತಲೂ, ಸಂತಾಪದಿಂದ ಉರಿಯುವನೆಂತಲೂ ರಾಮಸಿಂಗನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಸನ್ಮಾನನೀಯರ ಸನ್ಮಾನವು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಆಗಿರುವದರಿಂದ ಬಾದಶಹನ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಆತನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ರಾಮಸಿಂಗನು ತಾನಿರುವಸ್ಥಳದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾರಾಜರಸಲುವಾಗಿಯೂ, ಅವರಪರಿವಾರದಸಲುವಾಗಿಯೂ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದನು. ಒಂದುಪ್ರಚಂಡವಾದವಾಡೆಯು ಮಹಾರಾಜರ ವಾಸಸ್ಥಳವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಆವಾಡೆಯಆವಾರದಲ್ಲಿ ಡೇರೆ, ತಂಬುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಪರಿವಾರದವರು ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಯಾವತ್ತು ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜರುವಾಡೆಗೆ ಬಂದರು. ರಾಮಸಿಂಗನು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ವಾಡೆಯ ದಿವಾಣಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಹಿಂದೂಅಮೀರರೂ, ಉಮರಾವರೂ ಮಹಾರಾಜರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ವಿಚಾರಣೆಯಾದಬಳಿಕ ಅವರೆಲ್ಲರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ರಾಮಸಿಂಗನು ಮಹಾರಾಜರ ವಾಕನೀಸನನ್ನು ಕರೆಸಿ—"ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕೊರತೆಯಿದ್ದರೆ ಸಂಕೋಚಪಡದೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಳವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ, ನಿಮ್ಮ ರಾಜವಾಡೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ರಾಮಸಿಂಗನು ಹೋದಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಅವರ ಪರಿ

ರದವರು ಅವರ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾ
ಯೇ ಸ್ವಾಗತಸಮಾರಂಭದ ಸುದ್ದಿಯು ಹೊರಟಿತು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು
ಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ವಿಚಾರವು ಉತ್ಪ
ದಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ತೀರ ಹತ್ತರ ಕುಳಿತಿರುವ ಬಾಳಾಜಿಯನ್ನೂ,
ನಾಜಿಯನ್ನೂ ಕುರಿತು—“ರಾಮಸಿಂಗನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಕಟಿಯು
ರುವದು. ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತಾಮಗ್ನವಾಗಿರುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ
ಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡುಸಾರೆ ಆತನು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಏನೋ ಎಕಾಂತಮಾಡಬೇ
ಂದು ಮಾಡಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಯಾಕೋ ಬಿಟ್ಟನು. ಮುಸಲ್ಮಾನ
ದಾರರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರುವದು ವಿಚಾರಮಾಡ
ಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಬಾಳಾಜಿಗೂ, ತಾನಾಜಿಗೂ
ಮಸಿಂಗನ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ, ಅವರು ಆತನ
ತಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಲಕ್ಷಗೊಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಾಗತವು ಉತ್ತಮ
ತಿಯಿಂದ ಆಯಿತೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸಮಾ
ನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ಲಕ್ಷವೇ ಹೋಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕೀರ್ತಿಸಿಂ
ಹು ಮಹಾರಾಜರ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದನಷ್ಟೇ? ಆತನಿಗೆ ಮಹಾರಾಜರ
ತು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಆತನು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು—
ಮಹಾರಾಜ ರಾಮಸಿಂಗನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.
ದಶಹನಿಗೆ ಈ ಸ್ವಾಗತಸಮಾರಂಭದ ವೃತ್ತಾಂತವು ತಿಳಿದರೆ, ಆತನು ಅಸೂ
ಯಿಂದಲೂ, ಸಂತಾಪದಿಂದಲೂ ಉರಿಯುವನು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆ
ಷ್ಟನು ಏನುಮಾಡಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಸುರಕ್ಷಿ
ಯ ಚಿಂತೆಯು ರಾಮಸಿಂಗನಿಗಿರುವದರಿಂದ, ಬಾದಶಹನ ದುಷ್ಟತನದಿಂದ
ಥ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗುವದೋ ಎಂದು ಆತನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ
ಹುದು. ಶಹಾಜಾದಾರಲ್ಲಿ [ಬಾದಶಹನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ] ಒಬ್ಬರಾದರೂ
ಮ್ಮ ಸ್ವಾಗತಕ್ಕೆ ಬಂದರೇನು? ಅದೂ ಬೇಡ. ಮುಸಲ್ಮಾನಸರದಾರರಾದರೂ
ದ್ದರೆ? ಅಂದಬಳಿಕ ಇವೆಲ್ಲ ದುರ್ಲಕ್ಷಣಗಳು ಚಿಂತೆಯ ಕಾರಣಗಳೇಸರಿ”
ದು ನುಡಿಯಲು, ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅವನ ಮಾತು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿತೋ

ರಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆಡಿದ ಬಳಿಕ ಮಹಾರ
ಜರು ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಎದ್ದರು.

ಭೋಜನೋತ್ತರ ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಡ್ಡಾಗಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ
ಲ್ಲಿರುತ್ತಿರಲು, ರಾಮಸಿಂಗನು ಬಂದಿರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಅವರಿ
ಮುಟ್ಟಿತು. ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಆತನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು—"ತಾವು ನಮ
ಸಲುವಾಗಿ ಬಹಳ ಪರಿಶ್ರಮಮಾಡುವಿರಿ. ನಮ್ಮ ಪರಾಮರಿಕೆಯ ಯಾವ
ಭಾರವು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲಿರುತ್ತದೆಂಬದು ನಿಜವು; ಆದರೆ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟು ಆಯ
ಸವಾಗುವದೇನು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಾತಿನ ಅನ
ಕುಲವದೆ. ಯಾತರ ಕೊರತೆಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ತಾವು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂ
ಇರಬೇಕು" ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಮಸಿಂಗನು ಕೆಲ
ಔಪಚಾರಿಕ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಪಡೆದು ಮನೆಗೆ ಹೊ
ಟನು; ಆದರೆ ಆತನು ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ—"ಹೇಳಿಬಿಡುವದು ನೆಟ್ಟಗೆ
ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅ
ರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಆತನ ಅಂಗಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿದಂತಾಯಿತು. ಆತನ
ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಲು, ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನು ಆತನಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಆಗ ರಾಮಸಿ
ಗನು"ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ" ಎದು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು, ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನು--"ತಮ
ಸಂಗಡ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಆಡುವೆನ
ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಬಂದೆನೆಂಬದನ್ನೂ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಹೇಳುವೆನು. ನೀ
ಈಗ ಮಹಾರಾಜರ ಮುಂದೆ ಏನೂ ಹೇಳಬೇಡಿರಿ. ಮಹಾರಾಜರು ನನ
ಮೇಲೆ ಅನಂತ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಉಪಕಾರದ ಹೊರೆಯನ
ಅಂಶತಃ ತೀರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈ ಕೊಂಡಿ
ವೆನು. ಹುಲಿಯು ತನ್ನ ಮರಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವಂತೆ, ಮಹಾರಾಜರನ
ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ನಾನು ಯತ್ನಿಸುವೆನು. ನನ್ನ ಜೀವದಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜ
ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವಿರುತ್ತದೆ. ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಇರ್ರಿ. ಬಾ
ಹನು ಏನು ಅನ್ನುವನು, ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆಯಿತು, ಎಂಬದನ್ನಿ
ನನಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಬರ್ರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಟ್ಟು ರಾಮಸಿ
ಗನು ಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

ಇತ್ತ ಕ್ಷಣಶಃ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಸುದ್ದಿಗಳು ಮುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು.
ನು ಸಂತಾಪದಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಕೆಲಸ
ನ್ನ ರಾಮಸಿಂಗನು ಇಷ್ಟು ಆಸೆ ಯಿಂದ ಮಾಡಿದನೆಂತಲೂ, ಹಿಂದೂಜನ
ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತೃತ ಸ್ವರೂಪವು
ಪ್ತವಾಯಿತೆಂತಲೂ ಆತನು ತಳಮಳಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಹೊರಗೆಮಾತ್ರ
ನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತೋರಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬಾದಶಹನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿ
ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲ
ನ್ನ ನೋಡಿ—"ಈ ಹುಚ್ಚಾಟಿಕೆಯು ಇನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲೇನು."
ದು ಪ್ರಶ್ನ ಮಾಡಿದರು; ಅದಕ್ಕೆ ಬಾದಶಹನು ಏನೂ ಉತ್ತರಕೊಡದೆ
ರನ್ನು ಚಮತ್ಕಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ ಬೇರೆಕಡೆಗೆ
ೀಡಹತ್ತಿದನು. ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಚಾರವೇನೋ ದೇವರೇ
. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಸಿಂಗನು ಬಂದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂದಿತು. ಕೂಡಲೆ
ದಶಹನು ಆತನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡನು. ರಾಮಸಿಂಗನು ಕುರ್ನಿಸಾತಮಾ
ಂತುಕೊಳ್ಳಲು, ಬಾದಶಹನು—"ಶಾಬಾಸ! ನೀವು ಸಮಾರಂಭವನ್ನು
ಳಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಿರೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೆನೆ. ಯೋಗ್ಯಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಿರಿ.
ಾನು ಇತ್ತ ಬಂದೆನು, ಅಪಮಾನವಾಯಿತು," ಎಂದು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ
ೀರಬಾರದು. ತಿರುಗಿ ಆತನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸೇ ಆಗ
ತೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಿಡಿರಿ; ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆತನು ಹೋದರೂ ನಮ್ಮ
ದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಆತನಿಗಾಗಬಾರದು. ಆತನ ಇರುವಸ್ಥಳ,
ಟ-ಉಡಿಗೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರುವಿರಷ್ಟೆ?
ವಮಾತಿನ ಕೊರತೆಯನ್ನೂ ಆಗಗೊಡಬೇಡಿರಿ. ನಮ್ಮ ವಿಷಯದ
ನ ಶತ್ರುಭಾವವನ್ನು ಕಳೆದು ಆತನನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊ
ೀಕಾಗಿದೆ. ನೀವು ಆತನ ಯೋಗಕ್ಷೆಮಕ್ಕಾಗಿ ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರಲೇಬೇ
ಗಬಹುದು. ಆತನ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರ ಪಡತಕ್ಕದ್ದು."
ದು ಹೇಳಿದನು. ಬಾದಶಹನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮಸಿಂಗನು
ಗಾದನು. ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೇನಿರುವದೆಂಬದು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿ
ದಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಬಂದ ದಿವಸದ ಬಾದಶಹನ ಭಾಷಣಕ್ಕೂ,

ಇಂದಿನ ಆತನ ಭಾಷಣಕ್ಕೂ ಭೂವ್ಯಾಕಾಶದಷ್ಟು ಅಂತರವಾಯಿತು. ಆತ
ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಬಾದಶಹನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಬಾದ
ಹನು ಮತ್ತೆ ರಾಮಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು--“ ಎರಡು ಮೂರು ದಿವ
ಶಿವನು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿ. ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವುಂಟಾಯಿ
ತೆಂದರೆ ದರ್ಬಾರು ನೆರಿಸುವ ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ. ನಾವು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ
ವೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳು. ಆತನು ಯಾವ ಸಂಶಯವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನ
ತಾರದೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿ. ರಾಮಸಿಂಗ, ಇನ್ನು ನೀನು ಹೋಗಬ
ಹುದು. ಆತನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಯಾಗಗೊಡಬೇಡ, ನಾವ
ಆತನ ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ಸಾಪಾದಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ; ನಮಗೆ ಆತನ ಶತ್ರು
ತ್ವವು ಬೇಡ.

ಬಾದಶಹನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ರಾಮಸಿಂಗನು ಕುರ್ನಿಸಾತಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಂ
ಹೊರಟನು. ಆತನಿಗೆ ಬಾದಶಹನ ಕಪಟಸ್ವಭಾವದ ರೀತಿಯು ಚನ್ನಾ
ಗೊತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಬಾದಶಹನ ಈಗಿನ ಮಾತುಗಳು ಆತನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ತೋ
ಲಿಲ್ಲ. ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಹೊರಗೆ ಒಂದು
ಕೆಟ್ಟ ಮಾತಾಡದೆ, ತನ್ನ ಸೌಜನ್ಯವ ತೋರಿಸಿದ್ದು ರಾಮಸಿಂಗನಿಗೆ ಅತ್ಯಂ
ಘಾತಕವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಸ್ವಾಗತಸಮಾರಂಭವು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆದ
ಕ್ಕಾಗಿ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಬಹುದೆಂತಲೂ, ಏನಾದರೂ ಪಿ
ಮಾತು ಆಡಬಹುದೆಂತಲೂ, ಪ್ರಸಂಗವೊದಗಿದರೆ ತನಗೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದ
ಹಾಗೆ ಅನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂತಲೂ ರಾಮಸಿಂಗನು ತಿಳಿ
ದ್ದನು; ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ಆತನ ಅಭಿನಂದನವನ್ನು ಬಾದಶಹನು ಸಲ
ಣವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು; ಆದರೆ ರಾಮಸಿಂಗನಿಗೆ ಇದು ಸರ್ವಥಾ ನಂಬಿಗೆಯಾ
ತೋರಲಿಲ್ಲ ಈ ಸವಿಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮೋಸವಿದ್ದು, ಮೋರೆಯಮೇ
ಕೈ ಯೆಳೆದು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ವಿಷಪ್ರಯೋಗಮಾಡುವ ರೀತಿಯೇ ಇದೆಂ
ಆತನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ತಾನು ಮಹಾರಾಜರ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಯ ವಿಷ
ವಾಗಿ ಅದಷ್ಟು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

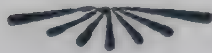
ಈ ಮಾತಿಗೆ ಎಂಟು ದಿನಗಳಾದವು. ದರ್ಬಾರದ ಸುದ್ದಿಯೇ ಇ
ಇಷ್ಟರೊಳಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಬಾದಶಹನ ಕಡೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಒಂದು ಮು

ಾಜರಿಗೆ--" ತಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿಸೊಂದಿದ ಕೂಡಲೆ ಬಾದಶಹರು ತಮ್ಮ
ನ್ನುದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಕರೆಸುವರು" ಎಂದು ತಿಳಿಸಿಹೋಗಿದ್ದನು. ಆ ಮಾತಿಗೂ
ಾಲ್ಕುದಿನಗಳಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯದು! ತಾವು
ಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಾವು ಬಂದಕೆಲಸ
ವನ್ನು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಮ್ಮೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗ ಹೋದೇ
ನೆನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಅವರಿಗೆ ಆಗಿತ್ತು. ಉತ್ತರದ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಿಗಟು
ಇರಬಹುದೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಬರಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯಲ್ಲದೆ ಕೃತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಹುರುಳು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಬಳಿಕ ವ್ಯರ್ಥ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವದ
ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂದು ಅವರು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಆತುರಪಡುತ್ತಿ
ದ್ದರು. ರಾಮಸಿಂಗನು ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಾರೆ ಬಂದು, ಮಹಾರಾಜರು ದರ್ಬಾ
ರದಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ--" ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆಯಬೇಕು, ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ವಿಲಂಬ
ವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಆಗುವವು," ಎಂದು ಸಮಾ
ಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಬಾದಶಹನ ನಡತೆಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ರಾಮ
ಸಿಂಗನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾಧಾನವಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ಮಹಾರಾಜರು
ಈಮೊದಲೆ ಕಂಡುಹಿಡಿದಿದ್ದರು.

---

೧೪ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ದರ್ಬಾರವು.

ಮಹಾರಾಜರು ಬಂದದ್ದನ್ನು ಬಾದಶಹನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಂತೆ ಮಾಡಿ
ದನು. ದಿನಗಳು ಒಡೊಂದಾಗಿ ಹೋಗಹತ್ತಿದರೂ ದರ್ಬಾರದ ಸುದ್ದಿಯಿಲ್ಲ;
ಭೆಟ್ಟಿಯ ಮಾತಿಲ್ಲ; ಅದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇಸರ ಬಂದಿತು.
ೆರೆಯಾಳಿನಂತೆ ತಾವು ಕೊಳೆಯಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಅವರು ಚಡಪಡಿಸಹತ್ತಿ

ದರು. ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಅವರು ಒಳಗಾದರು. ರಾಮಸಿಂಗನು ದಿನಾಲು ಎರಡುಸಾರೆ ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು; ಆತನು ಬಾದಶಹನನ್ನು ದಿನಾಲು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಬಾದಶಹನು ದರ್ಬಾರದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೇ ಎತ್ತುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜರು ಬಂದದ್ದು ತನ್ನ ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿಸಹ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಆತನು ರಾಮಸಿಂಗನಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ನಡೆದಿರುವಾಗ ಮಹಾರಾಜರು ಒಂದು ದಿವಸ ರಾಮಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು—“ ನಮ್ಮನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಕರತಂದದ್ದು ಹೀಗೆ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಹಾಕುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಏನು? ನೀವು ಒಂದು ದಿವಸ ಬಾದಶಹರಿಗೆ ಈ ಮಾತಿನ ನೆನಪನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಡಿರಿ; ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದು,” ಅನ್ನಲು, ರಾಮಸಿಂಗನು ನಕ್ಕು—“ ಮಹಾರಾಜ, ಅವರು ಮರೆಯುವವಂತು ಶಕ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾವದಾದರೂ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ತೊಡಗಿರಬಹುದು. ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಮಾತನ್ನು ಕಡೆತನಕ ಅವರು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳತಕ್ಕವರಲ್ಲ ನಾವು ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದರಾಯಿತು. ತಾವು ಬಂದು ಬಹಳ ದಿವಸವಾಯಿತೆಂಬವೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವದು, ಆದರೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅವಸರ ಮಾಡುವದು ಅವಿಚಾರವು. ಈ ದಿನ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ನಾನು ನೆನಪು ಕೊಡುವೆನು. ಆತನ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸ್ವಭಾವದ ಅಂತವು ಯಾರಿಗೂ ಹತ್ತುವಹಾಗಿಲ್ಲ,” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜರು—“ ಆತನ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆತನನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಬಿಡಿರಿ. ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಹಾದಿಯನ್ನು ನಾವು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ;” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ರಾಮಸಿಂಗನು ಇತ್ತಡಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಒದ್ದಾಡಹತ್ತಿದನು. ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರ ಮಾತು ಆತನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು; ಅತ್ತ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಧೈರ್ಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇನ್ನು ಬಾದಶಹನನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳದಿದ್ದರೆ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ಆತನು ಕೂಡಲೇ ಬಾದಶಹನಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—“ಖಾವಿಂದ, ತಮಗೆ ಯಾವ ಮಾತಿನ ವಿಸ್ಮರಣವೂ ಎಂದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನಂಥವನು ತಮಗೆ ಯಾವದೊಂದು ಮಾತಿನ ನೆನಪು

ಮಾಡಿಕೊಡುವದೆಂದರೆ ಪರಮಸಾಹಸವೂ, ಉದ್ಧತತನವೂ ಆಗಿರುವದು; ಆದರೆ ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರು ಬಂದು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಾದವು. ಒಮ್ಮೆ ಅವರನ್ನು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಮಾಡುವ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವರ ಮಗ ಸಂಭಾಜಿರಾಜರಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ವಸ್ತ್ರ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡೋಣವಾಗಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಾದದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಖಾವಿಂದರ ಅವಕೃಪೆಯಾಗಿರುವದೋ ಏನೋ ಎಂದು ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವರು. ಜನರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ತರ್ಕ ವಿತರ್ಕಗಳು ನಡೆದಿರುವವು. ಇವರ ಮೇಲೆ ಖಾವಿಂದರವರ ಮರ್ಜಿಯು," ಅನ್ನಲು, ಬಾದಶಹನು— "ಯಾಕೆ, ಆತನ ಫಿತೂರಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ಯೋಗವು ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲೆಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಫಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಆತನು ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಪರಿವಾರದ ಜನರು ಊರಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವರು; ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಗೋ ಹೋಗುತ್ತಿರುವರು. ನಾವೇನು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಅವರು ಬರದಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮಾ-ಅವರಾ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಅವರು ನಮ್ಮ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವರಷ್ಟೆ? ನಮ್ಮ ನೌಕರಿ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವರು ಬಂದಿರುವರಲ್ಲವೆ? ಅವರಿಗೆ ಮನಸಬದಾರಿಯು ಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದಷ್ಟೆ? ಅಂದ ಬಳಿಕ ಹೀಗೆ ಬೇಸತ್ತರೆ ಹ್ಯಾಗಾಗುವದು? ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರನ್ನು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅವರ ಉದ್ಯೋಗವು ನಡದೇ ಇರುತ್ತದೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಇನ್ನೇನುಬೇಕು? ಅವರಿಗೆ ನಾವು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ. ಅವರು ಅಸಮಾಧಾನಪಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಅವರ ಗುಟ್ಟು ಚನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ರಾಮುಸಿಂಗ, ನೀವು ಅವರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತಲಿರಿ." ಎನ್ನಲು, ರಾಮುಸಿಂಗನಿಗೆ ಬಾದಶಹನ ಈ ಮರ್ಮೋದ್ಘಾಟನದ ಮಾತುಗಳು ದುಃಸಹವಾದವು. ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಆತನು ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ ಕುರ್ನಿಸಾತ ಮಾಡಿ ರುಮಾಲದಿಂದ ಕೈ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು—" ತಾವು ಆಡುವ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥವು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು; ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಚಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ," ಅನ್ನಲು, ಬಾದಶಹನು ಕುತ್ಸಿತತನದಿಂದ—" ಹ್ಯಾಗೆ ಅರ್ಥ ತಿಳಿದೀತು? ನೀವು ಎಲ್ಲ

ಕಾರಭಾರವನ್ನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ ಮಾಡುತೀರಿ; ಅದರಿಂದಲೇ ಅವ
ಚಲ್ಲಾಟ ನಡೆದದೆ.” ಒಳ್ಳೇದು-ಒಳ್ಳೇದು, ಪ್ರಸಂಗಬಂದಾಗ ನೋಡೋ
ಣವಂತೆ’ ಆ ನಿಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರಿ. ನಾವು ದಬಾ
ರುನೆರೆಸಿ ಕರೆಕಳುಹುವವರೆಗೆ; ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರಲೇಬೇಕು. ಅವರಿ
ಯಾವ ಬಗೆಯ ತ್ರಾಸವನ್ನೂ ನಾವು ಕೊಟ್ಟಿರುವದಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಈವರೆ
ಪಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರಮದ ನಿವಾರಣವನ್ನು ಈಗ ಅವರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ
ಅಂದರೆ ಮುಂದೆ ಕೆಲಸಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಹೊಸಉತ್ಸಾಹವು ಉತ್ಪನ್
ವಾಗುವದು.

ಬಾದಶಹನು ಹೀಗೆ ಸಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ಹೇಳಿದಬಳಿಕ ಇನ್ನು ಉಳಿ
ತೇನು? ಮುಂದೆ ರಾಮುಸಿಂಗನು ಒಂದು ಅಕ್ಷರವನ್ನಾದರೂ ನುಡಿಯದೆ ತನ
ವಾಡೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಯಿತ
ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬದು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತ
ಅಂದಿನ ದಿವಸವನ್ನು ಆತನು ಅಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದನು. ಮರು
ದಿವಸ ನಿತ್ಯಕ್ರಮದಂತೆ ಆತನು ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಮಹ
ರಾಜರು ಆತನ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂ
ರಾಮುಸಿಂಗನು ಬಂದಕೂಡಲೆ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು- “ ನೀವು ಬಾದಶಹ
ಮುಂದೆ ಮಾತು ತೆಗೆದಿದ್ದಿರೋ? ಆತನು ಏನು ಅಂದನು? ಆತನ ಉದ್ದೇಶವ
ದರೂ ಏನಿರುವದು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು ಅದಕ್ಕೆ ರಾಮುಸಿಂಗನು ತಟ್ಟನೆ-
“ಬಾದಶಹನು ಇನ್ನು ಬೇಗನೆ ದೊಡ್ಡ ದರ್ಬಾರು ನೆರೆಸಿ ನಿಮಗೆ ಮಾಡತ
ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನಿದ್ದಾನೆ. ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಸುಮ್ಮ
ಕಾರಣವೇನು ಇಲ್ಲದೆ ತಡವಾಯಿತು.” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು; ಆದರೆ ಮಹ
ರಾಜರು ಆತನ ಮುಖಲಕ್ಷಣದಮೇಲಿಂದ ಈಮಾತು ಸುಳ್ಳೆಂದು ತಿಳಿ
ಕೊಂಡರು. ರಾಮುಸಿಂಗನು ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಈಮಾತು ಹೇಳುವನೆಂಬದ
ಸಹಜವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಈತನಿಂದ ಬಾದಶಹನನ್ನು ಕೇಳು
ಧೈರ್ಯವೇ ಆಗಿರುವದಿಲ್ಲ; ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದರೂ ಬಾದಶಹನು ಈ
ನನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವನು, ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಕೊಂಡು, ರಾ
ಸಿಂಗನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಲಾರದೆ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಬಾದಶ

ನವನು ಬಾದಶಹನೇಸರಿ! ನಮ್ಮಂಥವರ ಸ್ಮರಣವು ಆತನಿಗೆ ಉಳಿದರೆ ಮತ್ತೇನುಬೇಕು? ಒಳ್ಳೇದು, ಇಲ್ಲಿಯ ಅನ್ನೋದಕ ಋಣಾನುಬಂಧವಿರುವ ತನಕ ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನಾವು ಹೋಗತಕ್ಕವರಾಗಿಲ್ಲ. ಋಣಾನುಬಂಧ ತೀರಿದಬಳಿಕ ಒಂದು ಕ್ಷಣಸಹ ನಿಲ್ಲುವಹಾಗಿಲ್ಲ; ಬಾದಶಹನ ಹುಕುಮವು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದಿರುವದು. ಆದರೆ ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನಿರುತ್ತದೆಂಬ ದಾದರು ಗೊತ್ತಾದರೆ ನಮ್ಮ ಹಾದಿಯುಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ, ಅಥವಾ ಮತ್ತೇನಾ ದರೂ ಉಪಾಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು," ಅನ್ನಲು, ರಾಮ ಸಿಂಗನು—" ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಂತು ಹಾಗೇನು ಕೆಡಕು ಇದ್ದಹಾಗೆ ತೋರು ವದಿಲ್ಲ; ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಇಲ್ಲದ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಾರೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿ ಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯಾರಾದರೂ ಅಂಥವರಿದ್ದರೆ ಅವ ರನ್ನು ದೂರಮಾಡುವದು ನೆಟ್ಟಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ," ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜರು—" ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯಂತು ಯಾರೂ ಅಂಥವರಿರುವದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತೈನಾತಿಗೆ ಇರುವ ನಿಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಅಂಥವರಿದ್ದರೆ ನೋಡಿರಿ. ಹೇಳುವವರು ಯಾರೇ ಇರಲ್ಲೊಲ್ಲರೇಕೆ, ಅವರು ಬಾದಶಹನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದಾದರೂ ಏನು? ಅದು ಗೊತ್ತಾದರೆ ಮುಂದೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತು," ಅನ್ನಲು, ರಾಮಸಿಂಗನು—" ಏನೆಂಬದು ನನಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ; ಕ್ರಮದಿಂದ ಅದರ ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚುವೆನು," ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮಹಾ ರಾಜರ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಆತನು ಮನೆಗೆಹೋದನು.

ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ಆರೆದಾಡುತ್ತ ಬೇಸರದಿಂದ ಕಾಲಹರಣಮಾಡು ತ್ತಿರಲು, ಒಂದುದಿನ ರಾಮಸಿಂಗನ ಸವಾರನು ಕುದುರೆ ಓಡಿಸುತ್ತ, ಒಂದು ಥೈಲಿಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಜರ ವಾಡೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಥೈಲಿ ಯನ್ನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಕೆಲಸವು ಬಾಳಾಜಿಅವಜಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಸವಾರನು ಥೈಲಿಯನ್ನು ಬಾಳಾಜಿಯವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಜರು ಮುಖಮಾರ್ಜ ನಾದಿ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಿವಾರದವರೊಡನೆ ಮಹತ್ವದ ಮಾತು ಕಥೆಗಳಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಳಾಜಿಯು ತಾನು ಬಂದಿ ರುವ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು, ಕೂಡಲೆ ಆತನನ್ನು ಮಹಾರಾಜರು ಕರೆಸಿ

ಕೊಂಡರು. ಬಾಳಾಜಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಭೆಟ್ಟಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧನಿ
ಬಾಳಾಜಿಯು ಹೋದಕೂಡಲೆ ಥೈಲಿಯನ್ನು ಒಡೆದನು. ಥೈಲಿಯು ಬಾ
ಶಹನಕಡೆಯಿಂದ ರಾಮಸಿಂಗನ ಮುಖಾಂತರ ಬಂದದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಅದರ
ಬಾದಶಹನು—“ ಇಂದಿನ ಎರಡು ಪ್ರಹರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದರ್ಬಾರನೆರೆ
ನಿಮಗೆ ವಸ್ತ್ರವೊದಲಾದವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂ
ತಾವು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು. ತಾವು ಬಹಳದಿವಸ ಕೊಳೆಯುತ್ತ ಕುಳಿ
ಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಾಯಿತು; ಆದರೆ ಆ ದಿನಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ತಾವು ಚನ್ನಾ
ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು.” ಎಂದು ಕೈಮುಟ್ಟಬರೆದಿದ್ದನು. ಈ ಥೈಲಿಂ
ಸಂಗಡ ರಾಮಸಿಂಗನ ಥೈಲಿಯೊಂದು ಇತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆತನು—“ ಇದರ
ಡನೆಯಿರುವ ಥೈಲಿಯು ಇದೇ ಈಗ ಬಾದಶಹರ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದಿತ
ಅದನ್ನು ನಿಮ್ಮಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಏನಿರುವದೆಂಬದು ನನಗೆ ಗೊ
ರುತ್ತದೆ; ಯಾಕಂದರೆ ಬಾದಶಹರು ಅದರೊಳಗಿನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನನ
ಕಳಿಸಿದ ಥೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರತ್ತಾರೆ. ಬಾದಶಹರು ನಿನ್ನೆರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಸಂತೋ
ಷದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಇಂದಿನ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗ
ಚನ್ನಾಗಿ ಆಗುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಚನ್ನಾಗಿ ಆಗೇ ಆಗುವವು. ಸ್ವ
ಹೊತ್ತು ತಡೆದು ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬರುವೆನು. ಈಗ ಥೈಲಿಯನ
ತಕ್ಕೊಂಡೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಅವಸರದ ಕೆಲಸಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ತಿ
ಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾದೀತು.” ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದನ
ಮಹಾರಾಜರು ಈ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿ ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದವರಿಗೆಲ್ಲ ಅವುಗಳೊ
ಗಿನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷ
ಯಿತು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರ ಮುಖಮುದ್ರೆಯು ಮಾತ್ರ ಸಂತುಷ್ಟವ
ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಸಿಂಗನು ಬಂದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಲು, ಮ
ರಾಜರು ಕೂಡಲೆ ಆತನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡರು. ಉಪಚಾರದ ಆ ಮಾತು
ಮಾತು ಆದಬಳಿಕ ರಾಮಸಿಂಗನು ಸಮಯನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರ
ಕುರಿತು—“ತಾವು ಸುಜ್ಞರೂ, ಸುವಿಚಾರಿಗಳೂ ಇರವದರಿಂದ ನಾನು ತ
ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆನ್ನುವದಾಗಿಲ್ಲ. ತಾವು ವಿನಯದಿಂದ ಬಾದಶ
ಕುರ್ನಿಸಾತವೊದಲಾದದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆತನು ತೋರಿಸಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕು

ಂಡರೆ, ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಆಗುವವು; ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲೇನಾ ರೂ ತಪ್ಪಾದರೆ ಮಾತ್ರ......

ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಾನಾಡಿದಮಾತು ಸೇರಲಿಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ರಾಮಸಿಂ ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ, ಆ ಮಾತು ಬಿಟ್ಟು—"ತನಗೆ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ೇಕಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಲ್ಲ ಈಗ ಬರುವವು, ನಾನೂ ಅವುಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ರುವೆನು. ನಾನು ತಮ್ಮ ಹತ್ತರ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬಾದಶಹರ ಅಪ್ಪಣೆಯೇ ಗಿವೆ," ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮಹಾರಾಜರು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ತನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು; ಬಳಿಕ ಅವರು ರಾಮಸಿಂಗನನ್ನು ರಿತು—" ಆಗಲಿ, ನಾನು ನಿಯಮಿಸಿದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪೋಷಾಕು ಹಾಕಿ ಂಡು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವೆನು. ನೀವು ಬಂದಿರೆಂದರೆ ಕೂಡಿಯೇಹೋಗೋಣ. ವು ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊರತು ನಮಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಾರದು." ದು ಹೇಳಿದರು. ರಾಮಸಿಂಗನು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಮಹಾರಾಜರೂ ಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಜೀವದ ಗೆಳೆಯರನ್ನೂ, ತಕರ್ತರನ್ನೂ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಅವರೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸುವ ನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿದರು, ಅವರಿಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ ವರು ಪೋಷಾಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಸಂಭಾಜಿಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಪೋಷಾಕು ಾಕಿದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಎರಡು ಒಳಅಂಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ೇಲೊಂದು ನಿಲುವಂಗಿಯನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಶ್ರೀ ಾನಿಯ ತಲವಾರವು ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ವಂದಿಸಿ ತಕ್ಕೊಂಡು ಮಹಾರಾ ು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಅವರ ದರ್ಜೆಯಂತೆ ಅವರ ಸಂಗಡ ದರ್ಬಾ ್ಕೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಕ್ಕ ಲವಾಜಮನ್ನು ರಾಮಸಿಂಗನು ಕಳಿಸಿದ್ದನು. ಳಿದವರೂ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೂ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ೇಷಾಕು ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಬಾದಶಹನು ಮಹಾರಾಜರ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಂಗರಿಸಿದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೆ, ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರಬ ದೆಂದು, ರಾಮಸಿಂಗನ ಸೈನಾಪತಿಯು ಜನರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಸೂಚಿಸಿದನು; ಆದರೆ

ಮಹಾರಾಜರು ಆತನ ಮಾತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡಲಿಲ್ಲ; ಸಂಭುವನ್ನು ಆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿರಿ; ಯಾಕಂದರೆ ಇನ್ನು ಆತನು ಬಾದಶಹನ ಐದುಸಾವಿರದ ಮನಸಬದಾರನಾಗತಕ್ಕವನು, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅಂದಬಳಿಕ ಯಾರಿಗೆ ಏನು ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯವಾಗುವದು? ಬಂದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಾಗೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳಿಸದೆ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಚಿರಂಜೀವರನ್ನಾದರೂ ಅದರೊಳಗೆ ಕೂಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪರವಾನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವದೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ತೋರಿತು.

ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಂತದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅವರ ನಿತ್ಯದ ಬೋಯಿಗಳು ಬಂದರು. ಇನ್ನು ಹೊರಡಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ರಾಮಸಿಂಗನು ಬರುವ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಸಿಂಗನೂ ಬಂದನು. ಬಾದಶಹರು ಕಳಿಸಿದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ತಾವು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳದೆ ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದ್ದು ರಾಮಸಿಂಗನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಆತನು ಅದರಂತೆ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಆತನಿಗೆ—“ ನಾವು ಮಾಡಿದ್ದೇ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಸಂಭಾಜಿರಾಜರಿಗೇ ಮನಸಬದಾರಿಯ ವಸ್ತ್ರಗಳು ದೊರೆಯತಕ್ಕವಿರುವದರಿಂದ ಅವರೇ ಬಾದಶಹನ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವು” ಎಂದು ಅರ್ಧ ಉಪಹಾಸದಿಂದ ಹೇಳಿ, ತಮ್ಮ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹತ್ತುವದಕ್ಕಾಗಿ ಗೊಂಡೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಗೊಂಡೆಯು ಹರಿದು ಮಹಾರಾಜರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅಪಶಕುನವಾಯಿತು! ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರ ಎದೆಗಳು ದಸಕ್ಕೆಂದವು. ಪ್ರಸಂಗಾವಧಾನಿಗಳಾದ ಮಹಾರಾಜರು ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಕ್ಕು—“ ಶಾಬಾಸ ಶ್ರೀ ಭವಾನೀಮಾತೆಯ ದೃಷ್ಟಾಂತದ ಕೌತುಕವನ್ನಾದರೂ ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು? ಅಪ್ಪಾ, ಯಾವದೊಂದು ಹೊರಗಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕೈಊರಿ ನೀನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನಗೆ ಯಶಸ್ಸು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾರದು. ತನ್ನ ಆಧಾರವೇ ನಿನ್ನ ಆಧಾರವೆಂದು ಆಕೆಯು ನನಗೆ ಸೂಚಿಸಿದಳು.” ಎಂದು ನುಡಿದು, ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ತಟ್ಟನೆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಬೋಯಿಗಳು ಆ ಗೊಂಡೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಮತ್ತೊಂದು ಗೊಂಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಎರಡೂ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಗಳ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಮರ ಬೀಸುವವರು ಚಾಮರ ಬೀಸಹತ್ತಿದರು; ಗಾಳಿಯು ಹಾಕುವವರು ಗಾಳಿಯು ಹಾಕಹತ್ತಿದರು. ತುತ್ತೂರಿ, ಕೊಂಬು, ನೌಬತ್ತು

ೂವಲಾದವುಗಳ ಧ್ವನಿಯಾಗಹತ್ತಿತು. ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ಸವಾರಿಯು
ುಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಆಗ್ರಾದ ಕೋಟೆಯಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿತು. ಇಂದು ಮಹಾರಾ
ರು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿದಕೊಡಲೆ ಅವರು
ುನಃ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ನೋಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಕೋಟೆ
ುಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಹತ್ತಿದರು-

ಇತ್ತ ಬಾದಶಹನು ದರ್ಬಾರದ ಪೋಷಾಕು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದನು.
ತನಿಗೆ ಡಾಂಭಿಕತನವೂ, ಐಷರಾಮೂ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ವಾಚಕರು
ರಿತಿರಬಹುದು; ಆತನಿಗೆ ಐಷಆರಾಮು ಎಂಬ ಶಬ್ದವುಸಹ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.
ತನು ಸಾದಾ ಪೋಷಾಕಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದವನಿದ್ದನು; ಅಂದಬಳಿಕ ಆತನ
ೋಷಾಕು ದಿಮಾಕಿನದು ಹ್ಯಾಗಿರಬೇಕು? ಆದರೆ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಆತನು
ಾದಶಹನು; ಅದರಲ್ಲಿ, ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವೈಭವಸಾಮ
್ರಿಗಳಿಂದ ಇಂದು ಆತನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕುಕ್ಕಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ
ದ್ದರಲ್ಲಿ ತಾನು ದರ್ಬಾರದ ಒಳ್ಳೆಯ ಪೋಷಾಕನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು
ಾದಶಹನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದನು. ಅದರಂತೆ ಆತನು ತನ್ನ ಪೋಷಾಕು ಹಾಕಿ
ೊಳ್ಳಹತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸೋದರತ್ತೆಯಾದ ಷಾಹಿಸ್ತೇಖಾನನ
ಂಡತಿಯು, ತನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಳೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಬಂದಿತು.
ದೇನು ಪ್ರಸಂಗವೆಂದು ಬಾದಶಹನು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ
ತನು—"ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ
ನುಕೂಲವಿಲ್ಲೆಂ"ದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಪುನಃ
ಾದಶಹನಿಗೆ—"ಏನೇ ಇರಲಿ, ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು
ಾಣಲೇಬೇಕು; ತಮಗೆ ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಸ್ವತಃ ನೀವಿ
ಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಮ್ಮ ಭೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನಾನೇನು ಮದು
ಯು, ಗೋಷೆ-ಗೀಷೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತರುವದಿಲ್ಲ." ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿ
ದಳು. ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯ
ಾಯಿತು. ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಬಾದಶಹನ ಭಕ್ತಿಯು ವಿಶೇಷ; ಆದ್ದ
ಂದ ಆಕೆಯು ಈ ನಿರ್ಧಾರದ ಮಾತನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾರದೆ, "ಈಗ ಬರು
ೆನು, ನಮ್ಮ ದಿವಾಣಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು,

ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ್ದರ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ತಾನೂ ಹೋದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನ ಅತ್ತೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯು ಬಾದಶಹನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನುಡಿದಳೇನಂದರೆ—“ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕೊಂದ ಕಾಫರನ ಆಗತಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಮಾಡಿ ನೀನು ಆತನಿಗೆ ಮನಸಬದಾರಿ.ಸುಬೇದಾರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೋ ಏನು? ಅಂದಬಳಿಕ ಅಬಲೆಯರಾದ ನಾವು ಆತನ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು? ಆತನ ಸ್ವಾಗತವು ಯಾವವಿಧದಿಂದ ಆಯಿತೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಿನಿಂದ ನನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗವು ತಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆತನು ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸಿಕ್ಕಿರಲು, ಮಾನಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಂದ ನೀನು ಆತನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವೆಯೋ, ಹಿಂದೆ ಆದದ್ದರ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆಯೋ? ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಾವನು ನಿನ್ನ ಈ ಕೃತ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಏನುಅನ್ನುತ್ತಿರಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡು. ಆತನ ಮಗನ ಪ್ರಾಣವು ಯಾರ ಸಲುವಾಗಿ ಹೋಯಿತು? ಸ್ವತಃ ಆ ನಿನ್ನ ಮಾವನು ಯಾರಸಲುವಾಗಿ ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದನು? ಇದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳು. ನೀನು ಏನಾದರೂ ಆ ಕಾಫರನ ಶಾಸನ ಮಾಡೀಯೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಆತನ ಶಾಸನ ಮಾಡುವದು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಉಳಿದು, ಆತನ ಬಡೇಜಾವು ನಡೆದದೆ! ಈಗ ನೀನು ಏನಾದರೂ ಆತನ ಶಾಸನ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಅಭಿವಚನ ಕೊಟ್ಟಹೊರತು ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಉಲುಕುವದಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ತಲೆ ಒಡಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಕೊಡುವೆನು. ಅವರು ನಿನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿಕೊಂಡರು; ಅವರ ಮಗನು ನಿನ್ನ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಣಕೊಟ್ಟನು. ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಈಗ ಪ್ರಾಣಕೊಡುವೆನು! ಆಮೇಲೆ ನೀನು ಏನುಮಾಡಿದರೂ ನಾನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೇನು ಬರುವದಿಲ್ಲ

ತನ್ನ ಅತ್ತೆಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಔರಂಗಜೇಬನು ಸ್ತಬ್ಧನಾದನು. ಆತನು ಒಳ್ಳೇ ದೀರ್ಘದರ್ಶಿಯು, ನಿಶ್ಚಯದ ಸ್ವಭಾವದವನು. ಹೀಗಸರ ಇಂಥ ಆಕ್ರೋಶ ಕರಿಯೋಗಗಳಿಂದ ಆತನ ಹೃದಯವು ಚಲಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಮುದುಕೆಯು ಆಕ್ರೋಶವನ್ನು ನೋಡಿ, ಉದ್ವೇಗದಿಂದ ಆಕೆಯು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆಕೆಯ ಪ್ರಾಣಕೊಡುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮನ

ಷ್ಠಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಅಂಥವನ ಹೃದಯವು ಕೂಡ ಕಂಪಿಸಿತು. ಆ ಮುದುಕೆಗೆ
ಏನುಹೇಳಬೇಕೆಂಬದು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ತೋಚದಾಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಆತನು
ತನ್ನ ಅತ್ತೆಗೆ--“ ನೀನು ಏನೂ ಚಿಂತೆಮಾಡಬೇಡ ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ
ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗುವದು” ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟನು . ಆ ಮುದುಕೆಗೂ,
ಬಾದಶಹನ ಸ್ವಭಾವವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿತ್ತು; ಅದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯು ಹೆಚ್ಚಿ
ಗೆಜಗ್ಗದೆ, ಈಗ ಅದಷ್ಟೇ ಸಾಕೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆಕೆಯು ಹೋಗಹೋಗುತ್ತ
ಬಾದಶಹನನ್ನು ಕುರಿತು--“ ಇನ್ನು ನಾನು ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾದೆನು. ಆಡಿದಂತೆ
ನೀನು ಮಾಡೇ ಮಾಡುವೆ. ನಾನು ರಂಡೆಯಾದೆನು, ನನ್ನ ಮಗನೂ ಸತ್ತು
ಹೋದನು; ಅಂದಬಳಿಕ ನಾನು ನಿನ್ನಬಳಿಗೆ ಬಾರದೆ ಯಾರಬಳಿಗೆ ಬರಲಿ?
ಇನ್ನು ನನ್ನ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಇತ್ತ ರಾಮಸಿಂಗನೂ, ಮಹಾರಾಜರೂ, ಸಂಭಾಜಿಯೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ
ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಸಮಾರಂಭದಿಂದ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಬರಬ
ರುತ್ತ ಅವರು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ದರ್ಬಾರವು ಕೂಡತಕ್ಕ “ಅಮ
ಖಾಸ್” ಎಂಬಹೆಸರಿನ ಭವ್ಯವಾದ ದಿವಾಣಖಾನೆಗೆ ಬಂದರು. ರಾಮಸಿಂ
ಗನೂ, ಆತನ ಮಿತ್ರರಾದ ಸರದಾರರೂ ತಮ್ಮೊಳಗಿನ ಉಚ್ಚಾಸನವನ್ನು
ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಬಹುಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರೀತಿಯಂತೆ ಆದರ
ದಿಂದ ಮಹಾರಾಜರ ಹಸ್ತಲಾಘವ ಮಾಡಿ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಆದರ
ವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿದರು. ಮಹಾರಾಜರಾದರೂ ಬಹುಮಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಎಲ್ಲಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ನಕ್ಕು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಸತ್ಕಾರಮಾಡಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೌಬ
ತಖಾನೆಯೊಳಗೆ ನೌಬತ್ತು ಬಾರಿಸಹತ್ತಿತು. ಕೊಂಬು, ತುತೂರಿಗಳು
ಊದಹತ್ತಿದವು, ಇದು ಬಾದಶಹರು ಬರುವ ಗುರುತು. ಭಾಲದಾರ
ಚೋಪದಾರರು “ನಿಗಾರಖೋ” ಎಂದು ಕೂಗಹತ್ತಿದರು. ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ
ಎದ್ದುನಿಂತರು; ಮಹಾರಾಜರು ಎದ್ದುನಿಲ್ಲುವನೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಕೋಚಪಡ
ಹತ್ತಿದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮಸಿಂಗನು—“ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ,
ಏಳಿರಿ” ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಮಹಾರಾಜರೂ ಎದ್ದುನಿಂತರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ
ಬಾದಶಹನು ಬಂದು ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನದಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ತನ್ನ
ವೈಭವ-ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಶಿವಾಜಿಯು ಬೆರಗಾಗಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಹಗೆ

ತನ ಜಳಿಸುವ ವಿಚಾರವ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಬಾದಶಹನು ದರ್ಬಾರದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶೃಂಗರಿಸಿದ್ದನು. ದಿವಾಣ ಖಾನೆಯೊಳಗಿನ ಖಂಬ, ಗೋಡೆ ಕಮಾನುಗಳು ವಿವಿಧರೀತಿಯಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಆ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಮೀರರೂ, ಉಮರಾವರರೂ, ದರಕದಾರರೂ, ಆರಸರೂ ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ಶೃಂಗಾರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಅವರು ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಈಗ ಅವರು ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇವರೆಲ್ಲರು ಬಾದಶಹನ ಸಿಂಹಾಸನದ ಎರಡೂ ಮಗ್ಗಲಿಗಿರುವ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಟಾಂಜನಗಳೊಳಗಿನ ಸುಂದರ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಬಾದಶಹನು ಬಂದು ಕುಳಿತ ಕೂಡಲೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತಬ್ಧತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ತೀರ ಸಾದಾ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಯ ಬಾದಶಹನೂ ಇಂದು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಆಡಂಬರದ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಆತನು ಬಹುಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹೂಗಳ ಹೆಣಿಕೆಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವ ಶುಭ್ರವಾದ ಸಾಟನಿಯ ನಿಲುವಂಗಿಯನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆ ಸಾಟನಿಯ ನಿಲುವಂಗಿಯ ಮೇಲೆ ರೇಶಿಮೆಯ, ಹಾಗು ಜರತಾರಿಯ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕಸೂತಿಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆತನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂಡಾಸದಂತೆ, ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಟೊಪ್ಪಿಗೆಯಂತೆ ಇರುವ ಒಂದು ಶಿರೋಭೂಷಣವು ಒಪ್ಪುತ್ತಲಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಸುಂದರ ರತ್ನಗಳು ಕೆತ್ತಿದ, ಹಾಗು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಮಾಣಿಕ ಕೆತ್ತಿದ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯು ಇತ್ತು. ಆತನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬೋರೆಹಣ್ಣಿನಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವಾದ ಮುತ್ತುಗಳದೊಂದು ಸುಂದರ ಹಾರವು ಎದೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಇಳಿದು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾದು ಹೊಕ್ಕಳದ ವರೆಗೆ ಇಳಿಬಿದ್ದಿತ್ತು! ಹೀಗೆ ಬಾದಶಹನ ಪೋಷಾಕು ಬಿಳಿಯದಾಗಿದ್ದರೂ ಬಹೂ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಬಗೆಯ ಬಾದಶಹನು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಬಳಿಕ ಒಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ನಕ್ಕನು; ಆ ಮೇಲೆ ಆತನು ರಾಮಸಿಂಗನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು.

ಅರ್ಥಾತ್ ರಾಮಸಿಂಗನು ಬಾದಶಹನ ಭಾವವನ್ನರಿತು ಮಹಾರಾಜರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ, ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕುರ್ನಿಸಾ ಎಂಬ ವಂದನ ಮಾಡಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರ ಹುಬ್ಬುಗಳು ಗಂಟಿಕ್ಕಿದವು. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಸಿಂಗನು—“ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅನರ್ಥವಾದೀತು, ಹೋಗಿರಿ' ಕುರ್ನಿಸಾ ಮಾಡಿರಿ,” ಎಂದು ಸೂಚಿಸಲು, ಮಹಾರಾಜರು ಬಾದಶಹನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ರಾಮಸಿಂಗನು ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದನು. ಭಾಲದಾರ–ಚೋಪದಾರರ ಸಾಕಧ್ವನಿಗಳಾದವು. ಮಹಾರಾಜರು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕುರ್ನಿಸಾ ಮಾಡಿದರು. ಬಾದಶಹನು ಅದನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡನೋ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೋ ಎಂಬಂತೆ ಮಾಡಿದನು; ಮತ್ತು “ಕಶಿಕಾಯ ತಬ್ಯತ್ [ಹ್ಯಾಗಿದೆ ಪ್ರಕೃತಿ]” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ, “ಹೋಗಿರಿ, ಅಗೋ ಅಲ್ಲಿ ಬಲಗಡಿಯ ಮಗ್ಗಲು ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಿರಿ” ಎಂದು ಕೈಯಿಂದ ಸನ್ನೆಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಬಾದಶಹನ ಮುಖವು ದೃಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ತಿರಸ್ಕಾರವು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಖೇದವೂ, ಸಂತಾಪವೂ ಆದವು. ಇವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುವದರಿಂದ ಅಪಾಯದ ಹೊರತು ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೂ ಆಗದೆಂದು ತಿಳಿದು ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಆಗ ರಾಮಸಿಂಗನು, ಬಾದಶಹನು ತೋರಿಸಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರ ಸರ್ವಾಂಗವು ಸಂತಪ್ತವಾಯಿತು ಬಾದಶಹನು ತಮ್ಮನ್ನು ಬಹುಮಾನದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿದರೆ ಆತನು ತನಗೆ ಮೂರನೇ ನಾಲ್ಕನೇ ತರತೆಯ ಸರದಾರರಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿದನು. ಈ ಅಪಮಾನವು ಅವರಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಸಹನವಾಗಬೇಕು? ಅವರು ರಾಮಸಿಂಗನ ಮಾತಿನಂತೆ ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ತೋರಿಸಿದರು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಜನರಿಗೆ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ ಅವರೊಡನೆ ಬಾದಶಹನ ಕಡೆಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಗಿಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳದೆ, ದರ್ಬಾರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ಹಾದಿಯನ್ನು

ಹಿಡಿದರು. ರಾಮಸಿಂಗನು ಅವರ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಚಕಿತನೂ, ಭಯಭೀತನೂ ಆದನು.

ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ದರ್ಬಾರದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಯಾವತ್ತು ಸರದಾರರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಗಜುಗುಟ್ಟಹತ್ತಿದರು. “ಶಾಬಾಸ್” “ನಿಜವಾದ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯು” “ಹೀಗನೆನಬೇಕು, ಇವನಿಗೇ” “ಮುಂದೆ ಏನಾದೀತೆಂಬದರ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಸಧ್ಯದ ಅಪಮಾನವು ಸಹನವಾಗಲಿಲ್ಲ.” ಇತ್ಯಾದಿ ಉದ್ಗಾರಗಳು ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊರಡಹತ್ತಿದವು. ಅವು ಒಬ್ಬರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬರ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತೆಯು ರಾಮಸಿಂಗನಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಆತನು ಚಕಿತನಾದನು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಆತನಿಗೆ ಯಾವವಿಚಾರವೂ ತೋಚಲೊಲ್ಲದು. ಹೀಗೆಯೇ ಮಹಾರಾಜರ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬರಲೋ, ಅಥವಾ ಬಾದಶಹನಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಹಾರಾಜರು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಏನಾದರೂ ಹೇಳಲೋ ಎಂಬದನ್ನು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸದಾದನು. ಯಾವದೂ ಆತನಿಗೆ ತೋಚಲೊಲ್ಲದು. ಕಡೆಗೆ ಆತನು ಬಾದಶಹನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ—“ಗರೀಬಪರವರ, ಶಿವಾಜಿಮಹಾರಾಜರು ನನಗೆ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿರುವರೇನಂದರೆ—“ನಾನು ದಕ್ಷಿಣದೊಳಗಿನ ಒಬ್ಬ ಬಡ ಇನಾಮದಾರನು. ನನಗೆ ದರ್ಬಾರದ ರೀತಿ-ರಿವಾಜುಗಳೊಂದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ದರ್ಬಾರದವೈಭವವನ್ನೂ, ತಮ್ಮ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನೂ, ದರ್ಪವನ್ನೂ, ಒಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಂಡುಬರುವ ವಿಲಕ್ಷಣ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿ ನನ್ನ ಮತಿಯು ಕುಂಠಿತವಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಇಂಥ ದೊಡ್ಡ ವೈಭವಸಂಪನ್ನವಾದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದು ಇದೇ ನನಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಸಂಗವಾದದ್ದರಿಂದ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲುಗೂಡಿಸಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಕವಕೊಂಡುಬಿದ್ದು ಜನರ ನಗೆಗೆ ಈಡಾಗುವೆನೋ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ಹೊರಟುಹೋಗಿರುತ್ತೇನೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬಡ ಇನಾಮದಾರನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಬಾರದು. ನನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಬಹಳ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿದೆ. ಸಂಭಾಜಿರಾಜನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಪೋಷಾಕುಗಳನ್ನೂ, ಸನದನ್ನೂ ನನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಕೊ

ಹೋಣವಾಗಬೇಕು. " ಖಾವಿಂದ, ಶಿವಾಜಿರಾಜರು ನಿಜವಾಗಿ ಗುಡ್ಡಗಾಡುಗ ಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವರು. ಅವರಿಗೆ ಇಂಥ ವೈಭವಸಂಪನ್ನ ದರ್ಬಾರದ ಪರಿಚಯ ವಾಗುವ ಸಂಭವವೂ ಕಡಿಮೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಇಂದಿನ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಾದದ್ದರಲ್ಲ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ನನಗಂತು ಇವರು ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಡಕೊಂಡು ಬೀಳುವರೆಂಬಂತೆ ತೋರಿತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಖಾವಂ ದರು, ಅವರು, ಮನೆಗೆ ಹೋದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಾಗಬಾರದು. ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಈ ಕೆಲಸವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಕವಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ. ಬಾದಶಹನು ಎಲ್ಲರಿ ಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾನೆ; ಮತ್ತು ಆತನು ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಇದ್ದಂತೆ ದಯಾಲುವೂ ಇರತಕ್ಕವನೆ.

ರಾಮಸಿಂಗನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದಶಹನ ಹುಬ್ಬುಗಳು ಗಂಟಿ ಕ್ಕಿದವು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಆತನು ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದಂತೆ ತೋರಿತು, ಮುಂದೆ ಏನೋ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆತನು ಕೈಯೆತ್ತಿ ಏನೋ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡತಕ್ಕವನು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನ ವಿಚಾ ರಗಳು ಬದಲಾಗಿ ಆತನು ಮಾತಾಡುವ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವದ ಕ್ಕಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸಿಳ್ಳುಹಾಕಿದಂತೆ ಮಾಡಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಆತನು ರಾಮ ಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು—" ಒಳ್ಳೇದು, ಆತನು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದೇ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಉಪಕಾರವಾದಂತೆ ಆಗಿದೆ; ಮತ್ತು ನೀವು ಆತನನ್ನು ಕರೆ ತಂದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ತೀರದು. ಒದಗಿದ ಪ್ರಸಂಗದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಈಗೇ ಏನೂ ನಾನು ಮಾತಾಡುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ..." ಎಂದು ನುಡಿದು ಬಾದಶಹನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಮುಗಿಸಿದನು. ಮುಂದೆ ಆತನು ಏನು ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದನೋ ಆತನಿಗೇ ಗೊತ್ತು. ಕೂಡಲೆ ಆತನು ದಿವಾಣನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ —" ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜನಿಗೆ ನಮ್ಮ ದರ್ಬಾರದ ಥಾಟನ್ನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲಗೂಡಿಸಿದ ಹಾಗಾದದ್ದರಿಂದ, ನಾವು ಆತನಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ; ಸ್ವತಃ ಆತನಿಗೆ ನಾವು ಏನಾದರೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದೆವು; ಆದರೆ ಈಗ ಆತನ ಮಗ ನಿಗೇ ಏನು ಸಾವಿನದ ಮನಸಬದಾರಿಯು ಕೊಡುವದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಸಮುಕ್ತ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಭಾಜಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಎಲ್ಲ

ದರ್ಬಾರದವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ," ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಬಾದಶಹನ ಈ ಮಾತನ್ನು ದಿವಾಣನು ದರ್ಬಾರದವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು, ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬನು ಬಾದಶಹನ ಈ ಸೌಮ್ಯತನಕ್ಕಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು.

೧೫ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ.

ಸಮಯ ನಿರೀಕ್ಷಣ.

ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತಪ್ತರಾಗಿ, ಇನ್ನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಯಾವದೊಂದು ಮಾತಿನ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಬೇಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಅವರು ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಕರೆದು, ಅವರಿಗೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗುವದರಿಂದ ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗದೆಂತಲೂ, ನಾವು ಇಗ ಹೇಳುವ ಜನರು ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಎರಡು ಗಳಿಗೆಗಳೊಳಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂತಲೂ ಹೇಳಿ, ಬಡಬಡ ಜನರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಡುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದರು. ಕಠಿಣಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಅಲ್ಪಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪದಾಯಿತು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಮಾತಾಡುವ ಧೈರ್ಯವು ಯಾರಿಗಾಗಬೇಕು? ಮಹಾರಾಜರೇ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನರಿತು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು—" ನಮ್ಮೊಬ್ಬರನ್ನೇ, ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕೆಂಟು ಜನರೊಡನೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಜೀವವ ಸುತ್ತು ಬಂದಿರುತ್ತ ದೆಂಬದನ್ನು ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಈಗ

ಹೀಗೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವದರಿಂದಲೇ ನಾವು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವ ಸಂಭವವದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಈಗ ನೀವು ಹೊರಡಿರಿ. ನಾಲ್ಕುನಾಲ್ಕು ಐದೈದು ಜನರ ಗುಂಪಿನಂತೆ ಗುಂಪುಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೀವು ದಾರಿಸಿಕ್ಕತ್ತ ಹೋಗಿಬಿಡಿರಿ; ಅಂದರೆ ಮೊಗಲರಿಗೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನರ್ಮದೆಯನ್ನು ದಾಟಿದರೆ, ಅಥವಾ ಗೋದಾವರಿಯನ್ನು ದಾಟಿಹೋದರೆ ನೀವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿದಿರೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿರಿ. ನಾವೂ, ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕೆಂಟು ಜನರೂ ಅಂಬಾಬಾಯಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಬರುವೆವು. ಇನ್ನು ನೀವು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ವಿಲಂಬ ಮಾಡದೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿರಿ," ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದ ಬಳಿಕ ತಿರುಗಿ ಮಾತಾಡುವ ಧೈರ್ಯವು ಯಾರಿಗಾಗಬೇಕು? ಅವರು ಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಬಡಬಡ ಹೊರಟುಹೋದರು. ದರ್ಬಾರದ ಕೆಲಸವು ಮುಗಿದು ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಮಹಾರಾಜರ ಪರಿವಾರವು ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು.

ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮಸಿಂಗನು ನಿತ್ಯದಂತೆ ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು, ಅವರು ರಾಮಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು—"ನಾವು ನಮ್ಮ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟೆವು. ನಮಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಸರಬಂದಿದೆ. ನಮಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಾದಶಹನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಷ್ಟು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ತಂದುಕೊಡಿರಿ, ನಾವೂ ಹೋಗಿ ಬಿಡುವೆವು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ರಾಮಸಿಂಗನು ಬಹಳಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಏನೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಆತನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ—"ನೀವು ಆರಂಭಿಸಿರುವ ಕ್ರಮವು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಬಾದಶಹನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆಬ್ಬಿಸಿದಿರಿ. ಇದರಿಂದ ಹಿತವಾಗಬಹುದೆ? ಆದರೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ದಿವಸ ತಾವು ಇಲ್ಲಿ ಇರಲೇಬೇಕು. ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಹಿತವಾಗದು. ಇಂದು ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳ ಅಸಂತುಷ್ಟವಾಯಿತು" ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜರು—"ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ? ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಸಂತುಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ ಆತನು, ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಸಂತುಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ ನಾವು ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ

ಹುಟ್ಟಿರುವದೇ ಇಲ್ಲ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದರೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪುನಃ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವೆವು. ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಈಗ ಹೋಗಿರುವ ಜನರು ಸಾಗಿಸುವರು. ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ತಡೆದುನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಅಸಮಾಧಾನಪಡಬೇಡಿರಿ. ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನು ನಮ್ಮನ್ನು ಒಬ್ಬ ಬಾರಾಗೀರನಂತೆ ಭಾವಿಸಿ, ದೂರನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸಂಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು; ಅದಕ್ಕೇನೆನ್ನಬೇಕು? ಆಗಲಿ, ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ನಾವು ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕೆಂಟು ದಿನ ಇಲ್ಲಿಯ ದೊಡ್ಡ ಜನರ ಭೆಟ್ಟಿಯು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀವು ಬಾದಶಹನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಿರಿ. ಕೂಡಲೆ ನಾವು ಆಗ್ರಾ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋಗುವೆವು. ನೀವು ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಾವು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಗುಡಿ, ಮಸೀದೆ, ಧರ್ಮಶಾಲೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಬಾವಾ, ಬೈರಾಗಿ, ಫಕೀರರು, ಕಬೀರಪಂಥದವರು ಮೊದಲಾದ ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ಮಿಠಾಯಿ ಹಂಚುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡಿಸಿರಿ. ನಾವು ಮಿಠಾಯಿ ಮಾಡುವವರ ಕಡೆಯಿಂದ ಮಿಠಾಯಿ ಮಾಡಿಸುವೆವು. ಅವರು ಬಂದು ನಮ್ಮ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುವರು. ನಮ್ಮ ಜನರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಅವನ್ನು ಹಂಚುವರು. ಬಾದಶಹನು ನಮಗೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಪ್ಪಣೆಕೊಡುವವರೆಗೆ ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಡಿಸುವೆವು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಬಡಬಗ್ಗರ ಹರಿಕೆಯನ್ನಾದರೂ ನಾವು ಪಡಿಯೋಣ!" ಅನ್ನಲು, ಮಹಾರಾಜರ ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮಸಿಂಗನು ಬೆರಗಾದನು.

ಮಹಾರಾಜರು ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳಿಸಿ, ಭ್ರಮಿಷ್ಟರಂತೆ ಆಚರಿಸುವ ಸುದ್ದಿಯು ಬಾದಶಹನ ಕಿವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿ ಆತನು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟನು; ಆದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರ ಕುಯುಕ್ತಿಯೇನಾದರೂ ಇರಬಹುದೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಆ ಧೂರ್ತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಾಮಸಿಂಗನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬಾದಶಹನನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಒಂದದಿನ ಬಾದಶಹನು ರಾಮಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು—"ರಾಮಸಿಂಗ, ಶಿವನು ಏನು ಅನ್ನುವನು? ಆತನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರುವದೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ, ಈಗ ಹೇಗದೆ? ಸಿಟ್ಟಿನಭರದಲ್ಲಿ ಆತನು ತನ್ನ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳಿಸಿ

ಕೊಟ್ಟು, ಈಗ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ನೌಕರನ ಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ನಮಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿ ತನ್ನ ಉತ್ಕರ್ಷಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಈಗ ಆತನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಲ್ಲವೆ?'' ಎಂದು ಕೇಳಲು, ರಾಮಸಿಂಗನು- ''ಖಾವಿಂದ, ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ಥಿತಿಯು ನನಗಂತು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ; ದರ್ಬಾರದಿಂದ ಹೋದಾಗಿನಿಂದ ಅವರು ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಭ್ರಮಿಷ್ಟರಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಅವರ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗುತ್ತಿರುವದು. ತಮ್ಮ ಜನರನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗುವದು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗುಳಿದು, ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಇರುತ್ತಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿನಜನರನ್ನೂ ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆಕಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಹವೆಯು ತಮ್ಮವರಿಗೆ ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲವಂತೆ. ತಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ಅಶಕ್ತವಾಗಿರುವದರಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನೂ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಗೊಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಖಾವಂದರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅವರ ಉತ್ಸಾಹವು ಅಳಿನುಹೋಗಿರುವದು; ಅವರು ಕೇವಲ ಉದಾಸೀನರಾಗಿ ಕಾಲಹರಣಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಬಾವಾ-ಬೈರಾಗಿಗಳಿಗೂ, ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೂ, ಫಕೀರರಿಗೂ ಮೇವಾ-ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನೂ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಖಾದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹಂಚುವದಕ್ಕಾಗಿ ಖಾವಿಂದರವರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆಯಲು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದನ್ನು ಈಮೊದಲೆ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನಷ್ಟೆ? ಮೇಲೆಹೇಳಿದಂತೆ ಈಗ ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರನ್ನು ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಖಾವಂದರವರ ಪರವಾನಿಗೆಯನ್ನು ಈಗ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರೆಂದಬಳಿಕ, ತಮಗೆ ಅಂಕಿತರಾಗಿ ಅವರು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗಂತು ಸಂಶಯವು ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ವೈರಾಗ್ಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದಂತಾಗಿರುತ್ತದೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಖಾವಿಂದರು ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಹೊಸ ಆಶೆ ತೋರಿಸಿದರೆ, ಖಾವಿಂದರ ಸತ್ರುವೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಶತ್ರುಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಖಾವಿಂದರ ಚಾಕರನಾಗಬಹುದಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಬೇಡಿಕೆಯಂತೆ ಖಾವಿಂದರು ಅವರ ಜನರನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಕೆ ಹೋಗಗೊಟ್ಟರೆ, ಸ್ವತಃ ಅವರು, ಅವರ ಮಗ ಸಂಭಾಜಿ ಬಾಲಕನು, ಹಿರೋಜಿಫರ್ಜಂದ, ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರುಸೇವಕರು ಇಷ್ಟೇಜನರು ಉಳಿಯುವರು. ಖಾವಿಂ

ದರ ನೌಕರರಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಸಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಅನ್ನುತ್ತಿರುವರು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಕರ್ಮದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಖಾವಂದರವರ ಚಾಕರಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಅವರುಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಖಾವಿಂದರು ದಾಸನನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವ ಕೃಪೆಮಾಡಬೇಕು."

ರಾಮಸಿಂಗನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದಶಹನು ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದನು; ಆದರೆ ಈ ವಿಚಾರಮಗ್ನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಆತನು ಹೊರಗೆ ತೋರಗೊಡದೆ ತಾನು ಪತ್ರಲೇಖನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಂತೆ ನಟಿಸಿದನು. ಮಹಾರಾಜರ ಹಲವು ಕುಟಿಲತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಆತನು ಕೇಳಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ, ರಾಮಸಿಂಗನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವದು ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ; ಶಿವಾಜಿಯು ತನ್ನನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಾನಾದರೂ ಆತನಿಗೆ ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಆತನ ಮಾತು ನಡಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆ ತಂತ್ರಗಾರನಾದ ಬಾದಶಹನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಆತನು ರಾಮಸಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಯ ಆತನ ಜಹಗೀರಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಂತು ನಾವು ಆತನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಈಗ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಮುಖಾಂತರ ಮಾಡಿಯೇ ಇರುವೆವು. ಆ ಜಹಗೀರಿಯನ್ನು ಆತನು ತನ್ನ ಮಗ ಸಂಭಾಜಿಯ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಡಿಸಲಿ. ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಕೋಟ್ಯಂತರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಹೊಸ ಜಹಗೀರನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಡುವೆವು. ಆತನು ಲಕ್ಷ ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ದಂಡನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿ. ಆತನಂಥ ಶೂರನೂ, ಚತುರನೂ, ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಪುರುಷನ ಗುಣಗಳ ಗೌರವವು ನಮ್ಮದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮರೀತಿಯಿಂದ ಆಗುವದು ಯೋಗ್ಯವು. ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನೀವು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ. ಆತನು ಯಾವವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಂತೆಮಾಡುವಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಾವು ಆತನ ಹಿತವನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವೆವು." ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದನು. ಬಾದಶಹನ ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜರು

ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟರು. ಕಪಟಿಯಾದ ಬಾದಶಹನು ಇತ್ತ ಉತ್ತರಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಅತ್ತ ದಕ್ಷಿಣದೊಳಗಿನ ತನ್ನ ಕಂಟಕನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೂರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ವಕೀಲನಾದ ರಘುನಾಥಪಂತನನ್ನು ಬಾದಶಹನಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡದ್ದೇನಂದರೆ—“ ತಾವು ನನ್ನ ಉತ್ಕರ್ಷ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿರುವಿರೆಂಬದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ನನಗೂ, ನನ್ನ ಜನರಿಗೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಹವೆಯು ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಜಯಸಿಂಗರವರ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ನಾನು ತಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ವಿಜಾಪುರದ ಆದಿಲಶಾಹಿ, ಗೊವಳಕೊಂಡದ ಕುತುಬಶಾಹಿಗಳನ್ನು ಮುಣುಗಿಸುವ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ನಾನು ಮನಮುಟ್ಟಿ ಸಹಾಯಮಾಡುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗುವ ಸಹಾಯವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವೆನು. ಇಲ್ಲಿ ಅಪರಿಚಿತದೇಶದಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದಾಗಬಹುದಾದ ತಮ್ಮಚಾಕರಿಗಿಂತ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡುವ ತಮ್ಮ ಚಾಕರಿಯು ಬಹು ಮಹತ್ವವಾದದ್ದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಬೇಕು.”

ಈ ಅರ್ಜಿಗೆ ಬಾದಶಹನು ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನೇನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಶಿವಾಜಿಯು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವದರಿಂದ, ಅವನನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ತನ್ನ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಬಲ ಶತ್ರುವಿನ ಕಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಮಾಡಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಜಯಸಿಂಗರಾಜನ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಯಿಂದ ಆದ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಮುರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಆತನಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಶಿವಾಜಿಯನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಆತನು ಯೋಚಿಸಿ, ಶಹರಕೊತವಾಲನಾದ ಪೋಲಾದಖಾನನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಶಿವಾಜಿಯು ಇರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಐದುಸಾವಿರ ಜನರೊಡನೆ ನೀನು ಕಾವಲಾಗಿರಬೇಕು. ಶಿವಾಜಿಯು ಎಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಹೋಗವದಾದರೆ, ಆತನ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಅಜ್ಜಗಾವಲಿಡಬೇಕು.” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. ಅದರಂತೆ ಕೊತವಾಲನು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜರ ವಾಡೆಯ ಸುತ್ತಲು ತಳಊರಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರು ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟರು.

ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸು ತಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಲುಷಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆಂತಲೂ, ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಿತವಾಗದೆಂತಲೂ ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ವಿಚಾರಮಗ್ನವಾಯಿತು. ಬಾದಶಹನ ಈ ಪ್ರತಿಬಂಧದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಒಂದೊಂದೇ ಹಂಚಿಕೆಗಳು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಹತ್ತಿದವು. ಕಡೆಗೆ ಅವರು ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ಬಾದಶಹನು ಮಹಾರಾಜರ ಗುರುವಾರದ ವ್ರತದ ಸಲುವಾಗಿ ಮೇವಾ-ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ಹಂಚುವದಕ್ಕೆ ಪರವಾನಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು; ಆದರೆ ಆ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಹು ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಶೋಧವಿಸುವಬಗ್ಗೆ ಫೋಲಾದಖಾನನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವದನ್ನು ಆತನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮಿಠಾಯಿಯ ಪ್ರತಿಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಶೋಧಿಸಿಯೇ ಹೊರಗೆ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಬಾದಶಹನ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರ ಗುರುವಾರದ ವ್ರತವು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಯಹತ್ತಿತು. ಮುಂದೆ ಬಾದಶಹನಿಂದ ಪಾಸುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ತಮ್ಮ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರು ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

---

೧೬ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಹಕೀಮನು.

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯು; ಕಗ್ಗತ್ತಲು ಮುಸುಕಿದೆ; ಹಗಲು ಯಾತಾಯಾತದಿಂದ ದಣಿದಜನರು ಸ್ವಸ್ಥ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಗಡದ್ದನಿದ್ದೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸ್ತಬ್ಧತೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿದೆ; ಗಸ್ತಿಯವರ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಧ್ವನಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಲಿದೆ. ಯಾವಚಿಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲದ ಸಂಭಾಜಿಬಾಲಕನು ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಸ್ವಸ್ಥ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಾರಾಜರ ಚಾಕರರೂ, ಮಿತ್ರರೂ ತಮ್ಮ

ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಪ್ರಶಾಂತಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಗ್ನರಾದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ನಿದ್ರೆಬರಲೊಲ್ಲದು. ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ಪ್ರಸಾದವು ಎಂದಿಗೆ ಲಭಿಸುವದೋ ಎಂದು ಅವರು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದರು. ಬಾದಶಹನ ದವಡೆಯೊಳಗಿಂದ ತಾವು ಹ್ಯಾಗೆ ಪಾರಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು. ತಾವು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಯೋಚಿಸಿದ್ದ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಕೆಲಸವು ಅಪೂರ್ಣವಾದದ್ದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ತಳಮಳಿಸುತ್ತ ಮಲಗಿರಲು, ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಂಪುಹತ್ತಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರ ಎದುರಿಗೆ ದೀಪದ ಮಂದಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯು ದೂರ ಕಾಣಿಸಹತ್ತಿತು. ಅದನ್ನು ಮಹಾರಾಜರು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಅದು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಇಂಥ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ, ಬಾದಶಹನ ಇಷ್ಟು ಬಿಗುವಿನ ಕಾವಲಿರುವಾಗ ಯಾರು ಬರುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು. ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಬಂದಂತೆ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯು ಅವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಹತ್ತಿತು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು ಎದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಆ ಬರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—"ಯಾರವರು?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಮಾಡಲು,—"ನಿಮ್ಮೋರ್ವ ಹಿತಚಿಂತಕನು, ಗದ್ದಲಮಾಡುವದರಿಂದ ಘಾತವಾಗಬಹುದು" ಎಂದು ಆ ಬರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟಿತು. ಉತ್ತರದ ದನಿಯು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಕೇವಲಪರಿಚಯದ್ದಾಗಿ ತೋರಿ, ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಎದ್ದುನಿಂತರು; ಆದರೂ ತಾವು ಶಂಕಿಸಿದವರು ಇಂಥ ಅಪರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ನಿರಾಶೆಪಟ್ಟರು. ಬರಬರುತ್ತ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಭವ್ಯಸ್ವರೂಪವು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಹತ್ತಿತು. ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೌಪೀನದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ವಸ್ತ್ರಗಳು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಜಡೆ-ಗಡ್ಡಗಳ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಭಸ್ಮಲೇಪನದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಆಚ್ಛಾದನಗಳಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕೊರಳೊಳಗಿನ ತುಲಸಿಯಮಾಲೆ, ಕೈಯೊಳಗಿನ ಕಮಂಡಲು, ಹಾಗು ಯೋಗದಂಡ, ಕಾಲೊಳಗಿನ ಅವುಗೆ ಇವು ಆ ಭವ್ಯರೂಪದ ದೈವೀಂಪ್ರಭವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಮಹಾರಾಜರು ನಯ-ಭಯ-ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಗಿಹೋಗಿ ಆ ದಿವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯ ಚರಣಗಳಮೇಲೆ ಮಸ್ತಕವಿ

ಡೇಂ—“ವಿಜಯೀಭವ,” ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ಆ ಮೂರ್ತಿಯು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ—“ಶಿವಬಾ, ಲೋಕಸೇವಕನಾದ ನಿನ್ನ ಕಷ್ಟವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿರುವದಲ್ಲ! ಜಗತ್ತಿನ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಜಗತ್ತೇ ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗಿರುವಾಗ, ಮಹಾತ್ಮರು ಆ ಜಗತ್ತಿನ ಕಷ್ಟಭೋಗವನ್ನು ತಾವು-ಭೋಗಿಸಿ ಜಗತ್ತನ್ನುದ್ಧರಿಸುವರು; ಆದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಲೋಕಪೂಜ್ಯತೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವಿರುವ ಸ್ವಕಾರ್ಯಸಾಧಕರನ್ನು ಲೋಕವು ಯಾಕೆ ವಂದಿಸುವದು ಹೇಳು? ಯವನರಿಂದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕಾಗುವ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಮಹಾ ಸತ್ವಶಾಲಿಯಾದ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಭೋಗಿಸಿ, ಇಡಿಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನೇ ಯವನಬಾಧೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡಿರುವದರಿಂದ, ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಜರಾಮರವಾಗುವದು. ಧನ್ಯ ಪುರುಷಾ, ನಿನಗೆ ಯವನರಿಂದಾಗುವ ಪರಿ ಪರಿಯ ಬಾಧೆಗಳು ನಿನ್ನ ಕುಲದೈವತವಾದ ಶ್ರೀಭವಾನಿಯ ವರಪ್ರಸಾದಗಳೆಂದು ತಿಳಿ; ಆ ಬಾಧೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ, ಲೋಕಸೇವೆಯನ್ನು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಸಾಗಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ದೃಢಾಂಗನೂ, ದೃಢಚಿತ್ತನೂ, ದೃಢವ್ಯವಸಾಯಿಯೂ ಆಗಿರುವದು ಆ ವರಪ್ರಸಾದದ ಚಿಹ್ನಗಳೆಂದು ತಿಳಿ. ನಾನು ತೀರ್ಥ-ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನಿನಗಾದ ತಾಪದ ಅರಿವನ್ನು ಶ್ರೀ ರಘುವೀರನು ನನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದನು. ಆತನೇ ನನ್ನನ್ನು ಈಗ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದಿರುವನು. ಆತನೇ ನನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತಿರುವನು; ಈಗ ಅದೇ ರಘುಪತಿಯು ಹೇಳುವನೇನಂದರೆ, ನೀನು ಈ ಮೊದಲೆ ಯೋಚಿಸಿರುವಂತೆ ನಾಳಿನ ಮೊಹರಮ್ಮದ ಹಬ್ಬದ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರಾಗೃಹದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ನಡೆ. ನಿನಗೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೂರಮಾಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಧನುಷ್ಪಾಣಿಯಾದ ಅದೇ ರಘುಪತಿಯೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವನೆಂಬದರ ಅನುಭವವು ನಿನಗೆ ಬಂದೇ ಬರುವದು.

ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಹೀಗೆ ತಾರಕೋಪದೇಶಮಾಡಿದ ಮಹಾತ್ಮರು ಶ್ರೀ ಸಮರ್ಥ ರಾಮದಾಸಸ್ವಾಮಿಗಳೆಂಬದು ಆಗಲೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆದಿ

ರಬಹುದು. ಶಿಷ್ಯನ ದುರ್ಧರ ಶಾಪವು ಸಮರ್ಥರನ್ನು ಎಳತರುತ್ತದೆಂಬದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಇಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಪಟ್ಟತಾಪವು ಶ್ರೀ ರಾಮದಾಸರನ್ನು ಎಳತಂದಿತು. ಸರ್ವಜ್ಞರೂ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದರೂ ಆದ ಆ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಯಾವದು ತಾನೆ ಅಸಾಧ್ಯವು? ಶ್ರೀ ಗುರುಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗುರುವು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದದ್ದಗ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಮೃತನನ್ನು ಸಜೀವಗೊಳಿಸುವ ಸದ್ಬೋಧಮಾಡಿದ್ದರ ಕೌತುಕವೂ ಅವರಿಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಕರುಣಾಶಾಲಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಅಂತಃಕರಣವು ಕರಗಿ, ರೋಮಾಂಚನಗಳೇಳಲು, ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳುದುರಿದವು. ಕಂಠವು ಸದ್ಗದಿತವಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರ ಹೃದಯವುಮೊದಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಕೋಮಲ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದ ಆಘಾತವಾದ ಬಳಿಕ ಅದು ಕಂಪಿಸಿ ಕರಗಿ ರೂಪಾಂತರಿಸಿದ್ದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ಮಹಾರಾಜಗು ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಗಳಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವದಿಂದ ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೂ ಸಂಕೋಚಪಡುತ್ತ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನ ಈ ಸೌಜನ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಸಮರ್ಥರು ಮತ್ತೆ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು— ಶಿವಬಾ, ಶ್ರೀ ರಘುವೀರನು ಈಗ ನಿನಗೆ ತೀರ್ಥ-ಯಾತ್ರೆಯ ಯೋಗವನ್ನಿಟ್ಟಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈಮೊದಲಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿಹೋಗಿದ್ದ, ಹಾಗು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಗ್ನನಾಗಬೇಕಾಗಿರುವ, ನಿನಗೆ ತೀರ್ಥ-ಯಾತ್ರೆಯ ಯೋಗವು ಹ್ಯಾಗೆ ಒದಗಬೇಕು ಹೇಳು? ಈಗ ಈ ಸಂಯೋಗವನ್ನು ಬಾದಶಹನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ನೀನು ಆತನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ನ್ಯಾಯವು! ನಿನ್ನಂಥ ದೈವಶಾಲಿಯು, ಮಣ್ಣು ಹಿಡಿದರೆ ಚಿನ್ನವಾಗುವಾಗ ಔರಂಗಜೇಬಬಾದಶಹನ ಅಪಕಾರದ ಕೃತಿಯೇ ನಿನಗೆ ಉಪಕಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಮಹಾರಾಜರು ಪುನಃ ಶ್ರೀ ಗುರುಚರಣಕ್ಕೆರಗುವಾಗ ಸಮರ್ಥರು ಅದೃಶ್ಯನಾದವರು ತಿರುಗಿ ಮಹಾರಾಜರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದಸಂಗತಿಯಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮಗುರುವಿನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯೇ ಅಂತಹದೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಗೆಬೆಳಗಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಪ್ರಾತರ್ವಿ

ಧಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಮೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸದರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿ ದ್ದರು. ಅಂದು ಗುರುವಾರವಾದ್ದರಿಂದ ಮಿಠಾಯಿ ಹಂಚುವಕೆಲಸವು ಒತ್ತ ರದಿಂದ ನಡೆದಿತ್ತು. ಹೀಗೆಯೇ ಕೆಲವುದಿನಗಳು ಕ್ರಮಿಸಿದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತರಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆಹಿಡಿದರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಹಬ್ಬಿತು. ಜನರು ಮಹಾರಾಜರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬರತೊಡಗಿದರು. ವೈದ್ಯರ, ಹಾಗು ಹಕೀಮರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು ನಡೆಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಯಾವಾಗಲೂ ಮಲ ಗಿಯೇ ಇರತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹುತರ ಅವರು ಬಂದವರ ಸಂಗಡ ಮುಸುಕು ತೆ ಗೆದು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರ ಪರಿವಾರವು ಅತೀಖಿನ್ನವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಜನರು ಬಹುಅಸಮಾಧಾನ ಪಟ್ಟು, ಮಹಾರಾಜರು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತರಾಗಿರುವರೆಂತಲೂ, ತಾವು ಹೋಗುವದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತ್ರಾಸವಾಗುವದೆಂತಲೂ ತಿಳಿದು ಅವರು ಬರುವ ದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದರು. ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅತ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿರುವ ದೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯು ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣದ ತುಂಬ ಹಬ್ಬಿತು. ಮಹಾರಾಜರ ಈ ಬೇನೆಯ ವರ್ತಮಾನವು ಬಾದಶಹನ ಕಿವಿಯವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಆತನಿಗೆ ಅಂತ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಹೊರಗಿನ ಪೀಡೆಯು ಹೊರಗಿನಿಂದಲೇ ಹೋದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆಂದು ಆತನು ಎಣಿಸಹತ್ತಿದನು; ಆದರೆ ಹೊರಗೆಮಾತ್ರ ಈ ಭಾವವನ್ನು ಆತನು ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ವಾದ ಆದರವಹಿಸುವವನಂತೆ ಆತನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹಕೀಮರನ್ನು ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಅವರನ್ನು ಒಳಗೆ ಬರಗೊ ಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯವನರ ಕೈಯಿಂದ ಔಷಧ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗಿಹೇಳಿ, ಹಕೀಮರ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಬಹಳ ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು ತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜರ ಈ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಹಕೀಮರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಬಾದಶಹನ ಬಳಿಗೆಹೋಗಿ ಮಹಾರಾಜರ ಬೇನೆ ಯು ಕಠಿಣವಿರುವದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಹಡೆದತಂದೆಗೆ ಬೇನೆಬಂದಾಗ ಔಷಧಕೊಡಿಸದ ಕಠೋರಹೃದಯದ ಬಾದಶಹನು, ತನ್ನ ಶತ್ರುವಿನ ಹಿತವನ್ನು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಚಿಂತಿಸಿರಬಹುದೆಂಬದನ್ನು ವಾಚಕರೇ ತರ್ಕಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಒಂದು ದಿನ ಎರಡು ತಾಸು ಹೊತ್ತು ಏರಿಗೆ, ಮಹಾರಾಜರು ಆದೇ ಮುಖಮಾರ್ಜನ ಮಾಡಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ, ಹಿರೋಜಿಫರ್ಜಂದನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಸಂಭಾಜೀ ಬಾಲಕನು ಯಾವದೋ ಆಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು ಬಂದು—“ ಬಾದಶಹನ ಕಡೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ಹಕೀಮನು ಬಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯು ಬಾಗಿಲಮುಂದೆ ಇಳಿಸಿರುವದು. ಹಕೀಮನು ಮಹಾರಾಜರ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವನು ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಮಹಾರಾಜರ ಹುಬ್ಬುಗಳು ಗಂಟಿಕ್ಕಿದವು. ತಾವು ಔಷಧ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದರು; ಆದರೆ ಹಕೀಮನು ಕೇಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಔಷಧ ಕೊಡಲೇಬೇಕೆಂದು ಬಾದಶಹರ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆಯಾಗಿರುವದರಿಂದ ನಾನು ಹಾಗೇ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಇದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಮೋಸವಿರುತ್ತದೆಂದು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದೆಂತಲೂ ಆ ಹಕೀಮನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದನು. ಹಿರೋಜಿಫರ್ಜಂದನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ವೈದ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಹೇರಳ ಹಣಕೊಡಹೋದನು; ಆದರೆ ಹಕೀಮನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕಾಣಲೇಬೇಕೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದನು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು ನಿರುಪಾಯರಾಗಿ ಹಕೀಮನನ್ನು ಒಳಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ವೈದ್ಯನು ಮಹಾರಾಜರ ಮಂಚದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆತನು ವೃದ್ಧನಿದ್ದನು ಅವನ ಗಡ್ಡಗಳೆಲ್ಲ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಆಗಿದ್ದವು. ಆತನು ಮಹಾರಾಜರ ಮುಖವನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಹ್ಯಾಗಿದೆ? ಏನೇನು ವಿಕಾರಗಳಾಗುವವು? ಯಾವ ಬೇನೆಯು? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜರು—

ಮಹಾರಾಜ— ಯಾವ ಬೇನೆಯೋ ನಾನರಿಯೆ; ಪ್ರಕೃತಿಯು ಮಾತ್ರ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕ್ಷೀಣವಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ; ನಾಲಿಗೆ ರುಚಿಯಿಲ್ಲ; ಅನ್ನ ಕಟ್ಟಾಗಿದೆ; ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ತ್ರಾಣವು ಸಹ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಹಕೀಮ[ನಾಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ]—ನಾಡಿಗಳಂತೂ ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂಬ ಚಿಂತಾರೋಗವು ಒದಗಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮಹಾರಾಜ(ವೈದ್ಯನ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ)—ನೋಡಿದವರೆಲ್ಲ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಯಾವರೋಗವೆಂಬದರ ನಿದಾನವನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡಲೊಲ್ಲರು. ನನ್ನ ಮೈಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಉರಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ಹಕೀಮ – ನಾನು ಇದಕ್ಕೆ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು.

ಮಹಾರಾಜ—ನಾವು ಯವನರ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಔಷಧವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ನಮ್ಮ ರೋಗಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರತ್ತೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಶ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಇದು ಅಲ್ಪ ಸಂಭಾವನೆಯು.

ಈಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಬೆರಳಿನೊಳಗಿನ ಬಹುಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಉಂಗುರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಕೀಮನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಲು, ಹಕೀಮನು ಉಂಗುರವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿ—"ಧನ್ಯರು ಧನ್ಯರು! ಮಹಾರಾಜರು ಪರಮಧನ್ಯರು! ಔದಾರ್ಯವು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದದ್ದು; ಆದರೆ ಯವನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ನನ್ನ ಈ ಕೈಗಳು ಅನ್ಯರ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾರವು. ಮೇಲಾಗಿ ಬಾದಶಹರು ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡಲೀ ಬೇಕೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವರು. ಅದ್ದರಿಂದ ರೋಗಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇ ಹೋಗುವೆನು. ಮಹಾರಾಜರು ವನಸ್ಪತಿಯನ್ನಂತೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಆ ವನಸ್ಪತಿಯು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉಪವನದಲ್ಲಿರುವದು" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ, ಮಹಾರಾಜರ ವಾಡೆಯ ಉಪವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರು ವೈದ್ಯನ ಹಟಮಾರಿತನಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತಾಪಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ತರುಣ ಯವನಸ್ತ್ರೀಯು ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ವಿನಯದಿಂದ ವಂದಿಸಿ ಬಹುಮಾನಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು! ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು ತಟ್ಟನೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದುಕುಳಿತು ಆಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ—"ತಾಯಿ, ನೀನಾರಮ್ಮಾ! ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸವೇನಿರುವದು?" ಎಂದು ಕೇಳ

ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ತರುಣ ಯವನಸ್ತ್ರೀಯು—“ಮಹಾರಾಜ, ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸವಿರುವದು; ಆದರೆ ಅದು ಅನ್ಯರ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳು ವಹಾಗಿಲ್ಲ; ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು,” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಮಹಾರಾಜರು ಹಿರೋಜಿಫರ್ಜಂದನನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಹಿರೋಜಿಯು ಸಂಭಾಜಿ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೋದನು. ಉಳಿದ ನೌಕರರುಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆಗ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು—“ಮಹಾರಾಜ, ನಾನು ಬಾಶಹರ ಪ್ರಿತಿಯ ಮಗಳಾದ ನಿಸಾಬೇಗಮರ ದಾಸಿಯು. ಬೇಗಮುಸಾಹೇಬರು ಮಹಾರಾಜರ ವ್ಯಾಥಿಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟು ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಳಿಸಿರುವರು. ನಾನೇ ಹಕೀಮನ ವೇಷದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದೆನು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದಂತೆ, ತಮ್ಮ ಧೀರ-ಗಂಭೀರವಾದ ತೇಜೋಮಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತಾವು ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿರುವಾಗ ನೋಡಿ, ತಾವು ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ವೀರರಿಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು, ಅವರು ಸುಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಮನಸಾ ವರಿಸಿರವರು. ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಿವಾಹವಾಗುವ ಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ಅವರು ಆಜನ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದಲೇ ಇರತಕ್ಕವರು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಬರಹೇಳಿರುವರು. ಬೇಗಮುಸಾಹೇಬರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳಲ್ಲ. ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ಅವರಿಗಿರುವದು. ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಗಣನೆಇರುವದು. ತಮ್ಮ ಬೇನೆಯು ನಿಜವಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಪ್ರತಿಬಂಧದಿಂದ ಪಾರಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಯೋಚಿಸಿರುವ ಯುಕ್ತಿಯ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆಯು ಈ ಬೇನೆಯು ನಿವವಿರಬಹುದೆಂತಲೂ ಅವರು ತರ್ಕಿಸಿದ್ದರು. ನಿಮ್ಮ ಮಿಠಾಯಿ ಹಂಚುವದರ ರಹಸ್ಯವೂ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರ ತರ್ಕವು ನಿಜವಾದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ನಿಮಗೆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗಬೇಕೆಂದು ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ಅವರು ತಮಗೆ ಕೊಡಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಬೇಗಮುಸಾಹೇಬರ ಪ್ರೇಮದ ಕುರುಹೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮಹಾರಾಜರು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುವದು. ಈ

ಉಂಗುರವನ್ನು ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣದ ಯಾವ ಕಾವಲುಗಾರರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದರ
ಅವರು ತೋರಿಸುವವರನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸದೆ ಹೋಗಗೊಡುವರು.

ಯವನತರುಣಿಯು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿ
ಮಹಾರಾಜರು ಬಹು ಆದರದಿಂದ ಆ ಉಂಗುರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬೆರಳಲ್ಲಿಟ
ಕೊಂಡು—“ ವಿನಯಶೀಲಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಬೇಗಮುಸಾಹೇಬರು ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾ
ವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು. ನ
ಸಲುವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ನಿವ
ಬೇಗಮುಸಾಹೇಬರಿಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆನೆಂದು ಹೇಳು! ವಿಧರ್ಮಿಗಳ ವಿ
ಹಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದ್ದರಿಂದ, ನಿಮ್ಮ ಬೇಗಮುಸಾಹೇಬರ ಪ
ತ್ರಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಪವಿತ್ರಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವದಕ್ಕಿಂ
ಹೆಚ್ಚಿನ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ನಾನು ಆಡಲಾರೆನು. ನಿಮ್ಮ ಬೇಗಮುಸಾ
ಬರಿಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕ ಸಲಾಮುಗಳನ್ನು ಹೇಳು. ನಾನು ಆಗಲಿಸಿ
ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿಟ್ಟ ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ನನ್ನ ಪವಿತ್ರಪ್ರೇಮದ ಕು
ಹೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿಮ್ಮ ಬೇಗಮುಸಾಹೇಬರಿಗೆ ನಾನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದನ
ಅವರು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ನನಗೆ ಪರಮಸಂತೋಷವಾಗುವದು. ಇನ್ನು ನೀ
ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲಬೇಡ, ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದೀತು,” ಎಂ
ಹೇಳಲು, ಆ ದಾಸಿಯು ಪುನಃ ಉಪವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಾಜಿಯ ಪೋಷಾ
ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯ ಪ
ಕ್ಕಿಯು ಮಹಾರಾಜರ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟಿತು!

---

೧೭ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ

ಆಗ್ರಾದಿಂದ ಪ್ರಯಾಣ.

ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ಬೇನೆಯ ಸುದ್ದಿಯು ಜನದಲ್ಲಿ ಹರಿಬಿ ಜ
ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಗುಣವಾಗು

...ಬ ಸುದ್ದಿಯು ಹೊರಬಿದ್ದು ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಸರಿಸಿತು. ಹೀಗೆಯೇ ...ಹಾರಾಜರಿಗೆ ಗುಣವಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿ ಅವರು ಸುರಕ್ಷಿತ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ...ಗಲೆಂದು ಬಹುಜನರು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬರುಬರುತ್ತ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ...ಗ ಸಂಪೂರ್ಣ ಗುಣವದೆಯೆಂದು ವೈದ್ಯರುಹೇಳಹತ್ತಿದರು. ಆಗ ಸಂತೋ...ಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರು ಬೇರೆಬೇರೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟ ಮಿತ್ರರಮನೆಗೂ, ವೈದ್ಯ...ನೆಗೂ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೂ, ಮಿಠಾಯಿಗಳನ್ನೂ ನಿತ್ಯಕಳಿಸಹತ್ತಿದ್ದರು. ...ಕರಿಗಂತು ಮಿಠಾಯಿಯು ದಿನಾಲು ದೊರೆಯಹತ್ತಿತು. ಹೀಗಿರು...ಗ ಮೊಹರಂಮ್ಮದ ಹಬ್ಬವು ಬಂದಿತು. ಮೊಗಲಬಾದಶಾಹಿಯ ವೈಭ...ಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಗ್ರಾಪಟ್ಟಣವು ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಹಬ್ಬವು ಬಳ್ಳೇ ವಿಜೃಂಭ...ಯಿಂದ ನೆರವೇರತೊಡಗಿತು. ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರು ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ...ಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಾವು ಬಂಧಮುಕ್ತರಾಗುವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ನಡಿಸಿದರು. ...ರೋಜಿಫರ್ಜಂದನೊಡನೆ ಅವರು ಬಹಳಹೊತ್ತು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಭವಾ...ಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ಸ್ಮರಣಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಜನನಿಯನ್ನು ...ನಸಾ ವಂದಿಸಿ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಮಲಗಿಸಿದರು; ಅತ... ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಮಹಾರಾಜರು ತಾವು ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ...ಲಗಿಕೊಂಡರು. ಆ ಮಲಗಿದವರ ಮೇಲೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮಿಠಾಯಿಯ ...ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟರು. ಹಿರೋಜಿಫರ್ಜಂದನು ಮಹಾರಾಜರ ಮಂಚದ ...ಲೆ ಜೇನೆಯುವನಾಗಿ ಮುಸುಕುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಮಹಾ...ಜರ ಉಳಿದ ನೌಕರರು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ವಾಹಕರಾದರು. ಹಿರೋಜಿಯು ...ರತು ಒಂದು ಪಿಳ್ಳೆಯು ಕೂಡ ಬಾದಶಹನ ಪ್ರತಿಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ... ಹುಡುಗನುಮಾತ್ರ ಹಿರೋಜಿಯ ಕಾಲಬಳಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ...ಡೇತರದ ಹಲವು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಮಹಾರಾಜರ ವಾಡೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳಹ...ವು. ಅಂದು ಗುರುವಾರವಾದದ್ದರಿಂದಲೂ, ಮೊಹರಮ್ಮದ ಹಬ್ಬವಿದ್ದದ್ದ...ಲೂ ಮಿಠಾಯಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಒಂದೇಸವನೆಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದವು; ಅವುಗ... ನೋಡುವದರಲ್ಲಿ ಕಾವಲುಗಾರರು ಬೇಸತ್ತು ಹೋದರು. ಮಹಾರಾ... ಇನ್ನೂ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟೆದ್ದಿಲ್ಲವೆ ಇರುವದರಿಂದ, ಕಾವಲುಗಾರರಾಗಲಿ, ...ಹಸಿಗಾಗಲಿ, ಜೇರೆಯುವರಾಗಲಿ ಯಾವತರದ ಸಂಶಯವೂ ಬರುವ

ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರು ಮಲಗಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು ವಾಡೆಯಬಿಟ್ಟು ಹೊರ ಹೋಗ ಹೊರಗೆ ಒಂದುತಾಸು ಹೊತ್ತು ಇದ್ದರೆ ಇರಬಹದು. ಆಗ ಕಾವಲು ಗಾರರು ಬೇಸತ್ತು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಬೈರಾಗಿಣಿಯರು ಮಂಜುಲಸ್ವರದಿಂದ ಹಾಡುತ್ತ ಬಂದರು. ಬೈರಾಗಿಣಿಯರ ರೂಪವು ಮೋಹಕವಾಗಿ ಇದ್ದು, ಅವರು ಅತ್ಯಂತತರುಣರಾ ಗಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಅವರಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಕಾವಲುಗಾರರು ಮುತ್ತಿದರು. ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಠಾಯಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು ವಾಡೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದವು ಅವನ್ನು ಕಾವಲುಗಾರರ ಮುಖ್ಯನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮವರನ್ನು ಕುರಿತು— "ಹೋಗಿರೋ, ಯಾರಾದರೂ ಹೋಗಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿಬರ್ರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿವನು. ಕೂಡಲೆ ಇಬ್ಬರು ತಟ್ಟನೆ ಓಡುತ್ತ ಹೋಗಿ ಗುರಿಯಿಟ್ಟಂತೆ ಒಬ್ಬನು ಮಹಾರಾಜರು ಮಲಗಿರುವ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಸಂಭಾಜಿಮಹಾರಾಜರು ಮಲಗಿದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ವಾಹಕರು ಬೆದ ರಿದರು. ಒಳಗೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜರೂ ಶಂಕಿತರಾದರು. ಗಾಯನದ ಧ್ವನಿಯು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಗುರುತಿನದಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತಾರಣಜೇವಿಯ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯು ಗುರುತಂತು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಹತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೇ ಕಾವಲುಗಾ ರರು ಶೋಧಿಸಲು ತಡೆದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದರು. ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಶೋಧಿಸುವವರು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ಆಗ್ರಹ ಹಿಡಿ ದರು. ವಾಹಕರು, ತಮಗೆ ಬಹಳ ಅವಸರವಿರುದರಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬೇಗನೆ ಹೋಗಗೊಡಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ಲಂಚದ ಆಶೆ ತೋರಿಸಿದರೂ ಕಾವ ಲುಗಾರರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ವಾಹಕರು ತಮ್ಮ ಗುಪ್ತ ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಕೈ ಇಡತಕ್ಕವರಿದ್ದರು. ಒಳಗೆ ಮಹಾರಾಜರೂ ಸಂತಾಪಗೊಂಡು ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ಭವಾನೀಖಡ್ಗದಿಂದ ಭವಾನೀಮಾತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಬಲಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಖಡ್ಗಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಶೋಧಿಸಬಂದವರು ವಾಹಕರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಏನೋ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ, ವಾಹಕರು ಸಮಾಧಾನ ಪಟ್ಟು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆರೆದರು. ಒಬ್ಬ ಕಾವಲುಗಾರನು ಮಿಠಾಯಿಯ

ಪುಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೈಲಿಗಿಟ್ಟಂತೆಮಾಡಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ ಮುಜುರೆಮಾಡಿ, ಒಂದು ಚೀಟಿಯನ್ನು ಮಹಾರಾಜರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಕೂಡಲೆ ಮಹಾರಾಜರು ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನ ಗುರುತು ಹಿಡಿದು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟರು. ರಣದೇವಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಗಾಯಹೊಂದಿದ್ದ ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ವಾಚಕರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮರೆತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ವಿಲಂಬಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ವಾಹಕರಿಗೆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಮುಂಪಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲುಹೇಳಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಆ ತಂದೆ-ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರುಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳೆರಡೂ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟವು. ಅತ್ತ ಬೈರಾಗಿಣಿಯರು ಗಿರಡಿಯಮೇಲೆ ಗಿರಡಿಯನ್ನು ಹೊರಳಿಸುತ್ತ, ನಾಮೇಲು ನೀಮೇಲು ಎಂದು ಮೇಲಾಟವಾಡುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಕೇಳುವವರಿಗೆ ಇತ್ತಕಡೆಯ ಸ್ಮೃತಿಯೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೂರು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಕಾವಲುಗಾರರು ಗಾಯನ ಕೇಳುವಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಮಹಾರಾಜರ ವಾಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ಶೋಧವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕೈದು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಪೋಲಾದಖಾನನೇ ಹೋಗಿ ನೋಡಲು, ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವಸ್ಥ ಮಲಗಿರುವಂತೆ ಆತನಿಗೆ ತೋರಿತು.

ಮರುದಿವಸ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಎರಡು ತಾಸು ಹೊತ್ತು ಏರಿದರೂ ಮಹಾರಾಜರು ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಅವರ ಕಾಲದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನು ಕುಳಿತು ಕಾಲು ತಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಾವಲುಗಾರನು ಆ ಹುಡುಗನಿಗೆ—"ಯಾಕೆ? ಮಹಾರಾಜರು ಇನ್ನೂ ಎದ್ದಿಲ್ಲವೆ"ಂದು ಕೇಳಲು, ಆತನು—"ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತೆ ಜಡ್ಡಾಗಿತ್ತು. ತಲೆನೋಯುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಮಲಗಿರುವರು." ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಕಾವಲುಗಾರನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ವಿಚಾರಮಾಡದೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆತನಿಗೆ ಹುಡುಗನ ಮಾತು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಹಿರೋಜಿ ಫರ್ಜಂದನು ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೆದ್ದು, ತನ್ನ ಚಣ್ಣವನ್ನೂ, ಮುಂಡಾಸನನ್ನೂ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಆ ಹುಡುಗನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಆತನು ಅಲ್ಲಿಯ ನೌಕರರಿಗೂ ಹುಜರಿಯವರಿಗೂ—"ಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರಕೃತಿಯು ನಿನ್ನೆ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬೆಳತನಕ ನಿದ್ದೆಯಿಲ್ಲ. ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ

ಜಂಪುಹತ್ತಿದೆ, ಒಳಗೆ ಯಾರೂ ಹೋಗಬಾರದು. ಈಗ ನಾವು ಔಷ
ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವೆವು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆತನು ಕಾವಲುಗಾ
ರಿಗೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತ ನಡೆದನು. ಆತನು ರಾಮಸಿಂಗನಬಳಿಗೆ ಹೋ
ಮಹಾರಾಜರು ಸುರಕ್ಷಿತ ಪಾರಾದದ್ದನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ, ತ
ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಹಿರೋಜಿಯು ಬಾರದಿರು
ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾವಲುಗಾರರು ದಿಗಿಲುಬಿದ್ದು ವಾಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹುಜು
ಯನ್ನೂ, ಚಾಕರರನ್ನೂ ಮಹಾರಾಜರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೇಳಿದರು. ಆ
ಚಾಕರರು ಇನ್ನೂ ಮಹಾರಾಜರು ಮಲಗಿರುವರೆಂತಲೂ, ಹಿರೋಜಿಯ
ಬರುವವರೆಗೆ ನಾವು ಒಳಗೆ ಹೋಗುವಹಾಗಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು
ಕೇಳಿ ಕಾವಲುಗಾರರು ಗಾಬರಿಯಾದರು. ಅರುತಾಸು ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತ ಬಂ
ದ್ದರೂ ಮಹಾರಾಜರು ಏಳದಿರುವದರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಮೋಸವಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದ
ಅವರು ವಾಡೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ! ಮಹಾರಾಜ
ಹಾಸಿಗೆಯು ಬರಿಯದದೆ; ಸಂಭಾಜಿಮಹಾರಾಜರ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಚಾಕರ
ಸದ್ದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಸ್ತಬ್ಧತೆಯು! ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಚಾಕ
ಎದೆಯು ದಸಕ್ಕೆಂದಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ತಮಗೆ ಮಂಕುಬೂದಿಯ ಹ
ಓಡಿಹೋದರೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದರು. ಈ ಸುದ್ದಿಯು ಹಾ ಹಾ ಅನ್ನುವ
ರೊಳಗಾಗಿ ಭಾವಣಿಯ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿ, ಫೋಲಾದಖಾನನ ಕಿವಿಯವರೆಗ
ಹೋಯಿತು. ಆಗ ಖಾನನಿಗುಂಟಾದ ಭಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಸಲ್ಲ
ಆತನ ಹೃದಯವು ಕಂಪಿಸಿತು. ಕಾಲುಗಳು ಏಳದಾದವು. ಇನ್ನು ಬಾ
ಶಹರ ಮುಂದೆ ಯಾವ ಮೋರೆಯಿಂದ ನಿಂತ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಚಿ
ಸಹತ್ತಿದನು. ಆತನ ಜನರು ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಗೆ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಹುಡುಕ
ದಕ್ಕಾಗಿ ಧಾವಿಸಿದರು. ಫೋಲಾದಖಾನನು ವ್ಯರ್ಥ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕಾಲಹ
ಮಾಡುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಆತನು ನಡೆದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಬಾದಶಹ
ತಿಳಿಸುವದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಓಡುತ್ತಹೋಗಿ ಬಾದ
ನಿಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ಅದೃಶ್ಯವಾದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇ
ಬಾದಶಹನು ಸಂತಾಪದಿಂದ ಮುಂಗೈಯನ್ನೇ ಕಡಿದುಕೊಂಡನು.

ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರು ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೂ, ಸಂಭಾಜಿಯು ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೂ ಸೇವಕರು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು, ಉಳಿದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳೊಡನೆ ವೇಗದಿಂದ ಯಮುನಾತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಗ ಮಬ್ಬಾಗುತ್ತಲಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕರ ಗುಂಪು ನೆರೆದಿತ್ತು. ಸೇವಕರು ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ಹಂಚಹತ್ತಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಜನರೊಡನೆ ಸಂಕೇತದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು. ಮಹಾರಾಜರು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಉಳಿದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದರು. ಸಂಕೇತದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಜರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಬೈರಾಗಿಯ ವೇಷಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟರು. ಅವರು ಉತ್ತರದಿಂದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಬೈರಾಗಿಗಳು ಹೀಗೆ ಕುದುರೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋಜನರು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಅವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಆದರೂ "ನೀವು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವವರು? ಎಲ್ಲಿಂದಬಂದಿರಿ" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಮಾಡುವದರ ಹೊರತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿಬಂಧವೇನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಮಹಾರಾಜರ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಬಾದಶಹನು ಕಳಿಸಿದ್ದ ಹತ್ತುಹದಿನೈದು ಜನ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾಪುತರದೊಂದು ಗುಂಪು ಅವರಿಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಎದುರಾಯಿತು. ಆ ಗುಂಪಿನವರು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮಹಾರಾಜರಮೇಲೆ ಏರಿಬಂದರು; ಆದರೆ ನಾಲ್ವರು ಹದಿನೈದು ಜನರಿಗೆ ಈಡಾಗುವಬಗೆಯೇನು? ಆದರೂ ನಾಲ್ವರೇ ಮರಾಟರು ಹದಿನೈದುಜನ ರಾವುತರೊಡನೆ ಕಾದತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಕಾದುತ್ತಿರಲು, ಇಬ್ಬರು ಮರಾಟರು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರು. ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಗಂಡಾಂತರ ಒದಗಿದ್ದರಿಂದ, ಇದರೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗುವದು ಕಠಿಣವೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಎಣಿಸಹತ್ತಿದರು; ಆದರೂ ಅವರು ಎದೆಗುಂದದೆ ಶೌರ್ಯದಿಂದಕಾದುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರು ಬೆರಗಾದರು. ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಮಹಾರಾಜರಮೇಲೆ ಏರಿಬರುವ ಧೈರ್ಯವಾಗಲೊಲ್ಲದು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರನು ಮಹಾರಾಜರ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಅವರ ಹಿಂದೆಬಂದು, ಮಹಾರಾಜರಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದ

ಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಎತ್ತಿದನು. ಇನ್ನು ಆತನ ಖಡ್ಗವು ಮಹಾರಾಜರ ಮಸ್ತಕದಮೇಲೆ ಬೀಳತಕ್ಕದ್ದು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಕುದುರೆ ಓಡಿಸುತ್ತ ಬಂದು, ಆ ರಾವುತನ ಎತ್ತಿದ ಖಡ್ಗದಕೈಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಡರಿಸಲು, "ಯಾಅಲ್ಲಾ" ಎಂದು ಆತನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಂಟುಜನ ರಾವುತರು ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದು ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದೊಳಗಿಂದ ಬದುಕಿಸಿದ ಮಹೋಪಕಾರಿಯು ಯಾರೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಆ ನೂತನ ರಾವುತನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ತುಂಡರಿಸಹತ್ತಿದನು. ಆತನು ವೀರಾವೇಶಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಆತನೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಆ ಎಂಟುಜನ ರಾವುತರೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಉಳಿದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಸತ್ತರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರ ಮುಖ್ಯನು ಆವೇಶದಿಂದ ಏರಿಬಂದನು. ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದಿಂದ ಉಳಿಸಿದ ವೀರನಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಆ ಮುಖ್ಯನು ಏರಿಬರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಆತನ ಮೇಲೆ ನೂಕಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಮುಖ್ಯನು ಮಹಾರಾಜರ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಕನನ್ನು ಖಡ್ಗದಿಂದ ಹೊಯ್ದನು. ಕಡತವು ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಆ ವೀರನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರು ಸಂತಾಪದಿಂದ ಆ ಮುಖ್ಯನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಮುಖ್ಯನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಉಳಿದ ನಾಲ್ವರು ಮುಸಲ್ಮಾನರಾವುತರು ಕಾಲುದೆಗೆದರು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು ಆ ಓಡುವವರ ಗೊಡವಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ತಾವು ಕುದುರೆಯಿಂದ ಇಳಿದು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಕನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಸವಾರರಲ್ಲಿಯೊಬ್ಬನು ಗಂಭೀರಸ್ವರದಿಂದ—"ದೀನರಕ್ಷಕಾ, ಶಿವರಾಜಾ, ಧರ್ಮಮೂರ್ತೀ, ಇಂದಿಗೆ ನಾನು ಧನ್ಯಳಾದೆನು, ನನ್ನಮಗ ದುರ್ಜಯಸಿಂಹನೂ ಧನ್ಯನಾದನು" ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಹೀಗೆ ನುಡಿದವರು ಮಾತಾರಣದೇವಿಯೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ದನಿಯಮೇಲಿಂದ ಗುರುತು ಹಿಡಿದು, ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ವಂದಿಸಿದರು.

೧೮ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಜಯಸಿಂಗನ ಮರಣೋನ್ಮುಖತೆ!

ತಾವು ಪ್ರಾಣಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವಾಗ, ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜನನಿಯವರಾದ ಪೂಜ್ಯ ಜೀಜಾಬಾಯಿಯವರು, ಅಥವಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅಂಬಾಭವಾನಿಯು ಮಾತಾರಣದೇವಿಯವರ ರೂಪದಿಂದ ಬಂದಂತಾಯಿತೆಂದು ಮಹಾರಾಜರು ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟರು. ಅವರ ಕಂಠವು ಸದ್ಗದಿತವಾಯಿತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಕನನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ಬರಲಾರದೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತಾಜಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ವಂದಿಸಿ—"ಮಾತಾಜೀ, ಇಂದು ಶಿವಬಾನು ಹೊಸದಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು! ಹೀಗೆ ನೀವು ನನಗೆ ಜನ್ಮಕೊಡುವ ಯೋಗವಿದ್ದದ್ದರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ನೀವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಜನನಿಯಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿರಿ. ನೀವು ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಜನನಿಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತ ಇದ್ದಂತಾಗಿತ್ತು! ನಿಮ್ಮ ಮಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯವು ಎಷ್ಟು ಬಲಿಷ್ಠವಾದದ್ದು! ಹಸುವು ಎಳೆಗರುವಿನ ಹಂಬಲದಿಂದ ಧಾವಿಸಿಬರುವಂತೆ, ನೀವು ಶಿವಬಾನ ಹಂಬಲದಿಂದ ಆತನ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದಿರಿ! ನನ್ನ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಕನಾದ ಈ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಬಂಧುವು ನಿಮ್ಮ ಮಗನೇ? ಈತನ ಹೆಸರು ದುರ್ಜಯಸಿಂಹನೇ? ಈತನು ಅನ್ಯರಿಂದ ಜಯಿಸಲಶಕ್ಯನಾದದ್ದರಿಂದಲೇ ಇಂದು ನನಗೆ ಪ್ರಾಣದಾನ ಮಾಡಿದನು! ಇಂಥ ವೀರನಿಗೆ -ಪರೋಪಕಾರದಕ್ಷನಿಗೆ- ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಾಂಧವನಿಗೆ ಇಂಥ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒದಗಬೇಕೆ?" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ರಣದೇವಿಯು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು—"ಮಹಾರಾಜ, ಇದು ಮಾತಾಡಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡತಕ್ಕ ಸಮಯವಲ್ಲ. ಏಳಿರಿಲ್ಲಿಂದ ನೀವು. ನಾವೆಲ್ಲ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವೆವು. ಆತನ ಜನ್ಮವು ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೃತಕಾರ್ಥವಾಗಿರುವದು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನಿನ್ನ ಸೇವೆ

ಮಾಡುವ ಯೋಗವಿದ್ದರೆ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕಲ್ಲು ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿದರೂ ಈತನು ಸಾಯುವದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ದರ್ಶನವಾದದ್ದು ಇದು ಎರಡನೆಯ ಸಾರೆ; ಇನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಸಾರೆ ನಿಮ್ಮ ದರ್ಶನವು ಆಗೇ ಆಗುವದು. ಆಗ ದುರ್ಜಯಸಿಂಗನೂ ನಿಮ್ಮ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ, ಆಗ ಆತನನ್ನು ತಾವು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅಭಿನಂದಿಸಬಹುದು. ಈಗ ನೀವು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಲನಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಕುದುರೆಗಳು ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಬಾಲಕನಾದ ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗುವದು ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಅನುಕೂಲ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯವು. ನೀವು ಈ ಕೀರ್ತಿಸಿಂಗನನ್ನೂ, ಹಿರೋಜಿಫರ್ಜಂದನನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರಕೊಂಡು, ಬೈರಾಗಿಯ ವೇಷದಿಂದ ಈಗಲೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿರಿ. ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋದಬಳಿಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಬಾಲಾಜಿಯ ಗುಡಿಯು ಹತ್ತುವದು. ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಹಂತರು ಇರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ನೀವು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಇರಬೇಕು. ಬಾದಶಹನ ಜನರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುವರು. ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಇಂಗು ಹಚ್ಚುವದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹು, ಏಳಿರಿ ಇಲ್ಲಿಂದ; ತಿರುಗಿ ಒಂದು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರಾಜ್ಞಾಭಂಗದ ದೋಷವು ನಿಮಗೆ ಬರುವದು. ದುರ್ಜಯನ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನೀವು ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ." ಎಂದು ನುಡಿದು, ದುರ್ಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ತಮ್ಮ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ಮಹಾರಾಜರು ಮಾತಾಜಿಯವರ ಚರಣಕ್ಕೆರಗಿ ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಜನರೊಡನೆ ಬೈರಾಗಿಗಳ ಬಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ತೀರ್ಥಾಟನ ಮಾಡುತ್ತ, ಪ್ರತಿಒಂದು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಯಾವತ್ತು ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಯಥಾಸಾಂಗ ಮಾಡಿ, ಕೈ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ದಾನಧರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತ ನಡೆದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಜನರೊಳಗಿನ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರನ್ನು ಬೈರಾಗಿಗಳ ವೇಷದಿಂದ ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಹೇಳಿ, ತಮ್ಮ ಶೋಧನಡೆಸಿರುವ ಜನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗೊತ್ತುಹತ್ತಬಾರದೆಂದು ಮೂರು ಜನ ಕಾರಕೂನರು, ಇಬ್ಬರು ಮೂವರು ಹುಜರೆಯರು ಇವರೊಡನೆ ಸಾವಕಾಶ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು

ಮೊದಲು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋದರು; ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಥುರೆಗೆ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿ ಮೋರೋಪಂತ ಪಿಂಗಳೆಯ ಆಪ್ತರಾದ ಕೃಷ್ಣಾಜಿಪಂತ, ಕಾಶೀಪಂತ, ವಿಸಾಜಿಪಂತ ಎಂಬ ಮೂವರು ಬಂಧುಗಳು ಗುರುತಿನವರು ಭೆಟ್ಟಿಯಾದರು. ಮಹಾರಾಜರು ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಬಂಧುಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು, ಮಹಾರಾಜರು ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಆ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ—"ನಾವು ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದಬಳಿಕ ನಿಮಗೆ ಪತ್ರ ಕಳಿಸುವೆವು. ಆಗ ನೀವು ಸಂಭಾಜಿಯನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು ಸಕುಟುಂಬವಾಗಿ ಬರಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣವಾದೀತು" ಎಂದುಹೇಳಿ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿಪಂತನನ್ನು ತಮ್ಮಸಂಗಡ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಕರಕೊಂಡರು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಗಡ್ಡ-ಮೀಸೆಗಳನ್ನೂ, ಚಂಡಿಕೆಯನ್ನೂ ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡು ಪೂರ್ಣ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದರು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಲವು ವಿಘ್ನಗಳು ಒದಗಿದರೂ ಮಹಾರಾಜರು ಅವುಗಳೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಔರಂಗಾಬಾದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಲ್ಲಿ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಇದ್ದನು. ಮಹಾರಾಜರು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು ತನ್ನ ಪತ್ರದಂತೆ ಬಾದಶಹನು ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ನಡಕೊಳ್ಳದೆ, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ವೃದ್ಧವೀರನಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ಆ ಸರಳಹೃದಯದ ರಜಪೂತನು ತಾನು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತದ ಆರೋಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದೆನೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬೇಸೆಬಿದ್ದನು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಆತನ ದೇಹವು ಕ್ಷೀಣವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಜಯಸಿಂಗರಾಜನ ಅಂತವಾದರೆ ಒಂದು ಅರಿಷ್ಟ ಹಿಂಗಿದಹಾಗಾಯಿತೆಂದು ಬಾದಶಹನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ತಾನುಹೀಗೆ ವಿಪದ್ಗ್ರಸ್ತನಾಗಿರುವಾಗ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಾಗಹತ್ತಿದನು. ಆತನು ಹೃದ್ರೋಗಪೀಡಿತನಾದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತನಾದ ವೃದ್ಧವೀರನನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರು ಹೋದರು - ಶಿವಾಜಿರಾಜನು ತನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಬೈರಾಗಿವೇಷದಿಂದ ಬಂದಿರುವನೆಂಬದನ್ನು, ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಕಿರಾತಸಿಂಗನ ಮುಖಾಂತರ ಕೇಳಿ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋ

ಷನಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವೀರನು ಬಾದಶಹನ ಬಿಂಕವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಇಳಿಸಿದನೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡು ಆತನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಕ್ಷೀಣದೆಸೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರ ಕೋಮಲ ಹೃದಯವು ಕರಗಿತು. ಆವರು ವ್ಯಥಿತಾಂತಃಕರಣದಿಂದ ಮಿರ್ಝಾನ ಚರಣಕ್ಕೆರಗುವಾಗ ಕಣ್ಣೀರುದುರಿದವು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಜಯಸಿಂಗನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀರುಬಂದವು. ಆತನು ಗದ್ಗದಕಂಠದಿಂದ ಮಹಾರಾಜರ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆಬ್ಬಿಸಿ—

ಜಯಸಿಂಗ—“ ಶಿವರಾಯಾ, ನಿನ್ನ ಸೌಜನ್ಯವಾದರೂ ಎಷ್ಟದು! ನನ್ನ ಈ ವಿಪನ್ನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಮಗನಾದ ರಾಮಸಿಂಗನಂತೆ ನೀನು ವ್ಯಸನಪಡುವೆಯಲ್ಲ! ಸ್ವಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಕಾ, ಇಂದಿಗೆ ನೀನೇ ನನ್ನ ಮಗನು. ದುಷ್ಟಬಾದಶಹನ ದುರಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ನಾನು ಪುತ್ರಹೀನನಾಗಿ ಪ್ರಾಣಬಿಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಪುತ್ರನಂತೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದೆ! ಇನ್ನು ನಾನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವೆನು. ಎದ್ದು ಸನ್ಮಾನದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಲು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ದೋಷಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು.”

ಮಹಾರಾಜರು—ಮಹಾರಾಜ, ಮಗನಲ್ಲಿಯೂ ಇಷ್ಟು ಸಂಕೋಚವೆ? ನನಗೆ ನೀವು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯಸಮಾನರು. ನನ್ನನ್ನು ತಾವು ಮಗನಂತೆ ಭಾವಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆನು. ಮಹಾರಾಜ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರಿಣಾಮವು ಈ ಮನಗೆ ಬಂದೀತೆಂದು ನಾನು ಕನಸು-ಮನಸುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಣಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಜಯಸಿಂಗ— ಶಿವರಾಯಾ, ನನ್ನಮೇಲಿನ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನೀನು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಇಂಥ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಾದಶಹನು ಘಾತಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ನಾನುವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕಿಯಾದೆನಲ್ಲ! ರಜಪೂತವೀರರಿಗೆ ಈ ಕಲಂಕವು ದುಸ್ಸಹವಾದದ್ದು. ಈ ಕಲಂಕವು ತಗಲಿದದಿವಸವೇ ನಾನು ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿರುತ್ತೇನೆ.

ಮಹಾರಾಜರು [ಕಿವಿಗಳಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು]—ಶಿವ ಶಿವ! ಮಹಾರಾಜರು ಇಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬಾರದು. ತಮ್ಮ ನಿರ್ಮಲಹೃದಯವನ್ನು ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿತಿರುವೆನು. ಮಹಾರಾಜ, ಎಂಥ ಘೋರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಿದು! ನನ್ನ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಗಲ್ಭವೂ, ಔರಂಗಜೇಬನ ದುಷ್ಟತನವೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದು. ತಮ್ಮ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದಲೇ ನಾನು ಈಗ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ತಾವು ಆ ದುಷ್ಟ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯ ಸ್ಮರಣವನ್ನು ಕೂಡಾ ಮಾಡಲಾಗದು. ಔರಂಗಜೇಬನ ಸೇವೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಾವು ತಿರಸ್ಕಾರ ಪಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢರಾಗಬೇಕು. ನಾನು ತಮ್ಮ ಸೇವಾತತ್ಪರನಾಗಿರುವೆನು. ತಾವು ಬಾದಶಹನ ಮೇಲಿನ ಮನಸ್ಸು ತೆಗೆದರೆ, ಇಂದಿಗೇ ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಟ್ಟು ಉಂಟಾಗಿ, ಯವನರ ಅಲ್ಪಬಲವು ನಷ್ಟವಾಗುವಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನು?

ಜಯಸಿಂಗ—ವೀರನೇ, ನೀನಂದಂತೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವದು; ಆದರೆ ವೃದ್ಧನಾದ ನಾನು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಭಂಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಯವನರ ದುಷ್ಕರ್ಮವೇ ಅವರನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಿರಲು, ನಾನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಬದುಕಿ ಉಳಿಯುವದರ ಅವಶ್ಯವೇನು? ಶಿವಬಾ, ನಮ್ಮಂಥ ವೃದ್ಧರು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಂಥ ತರುಣರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ, ಸ್ವಂತ ಪೌರುಷದಿಂದ ನೀವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಿರಿ. ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಂಥ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳ ಪರಂಪರೆಯು ಇಷ್ಟವಾಗಿರುವದಲ್ಲದೆ, ಗಳಿಸಿಟ್ಟದ್ದರ ಮೇಲೆ ಚಕ್ಕಂದವಾಡುವವರ ಪರಂಪರೆಯೂ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಲೋಲುಪರ ಪರಂಪರೆಯೂ ಇಷ್ಟವಾಗಿರುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಭಂಗಮಾಡಿಸುವದು ನಿನ್ನಂಥ ಸತ್ವಶಾಲಿಗೆ ಭೂಷಣವಲ್ಲ. ಯವನರ ನಾಶಕಾಲವು ಒದಗಿರುವದರಿಂದಲೇ, ಅಕಬರಬಾದಶಹನಂಥ ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಬಾಬರನಂಥ ವೀರರೂ, ಹುಮಾಯೂನನಂಥ ಉದಾರರೂ ಮೊಗಲರಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗದಾದರು! ಮೊಗಲರ ದುಷ್ಟ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಹೆಚ್ಚಿತು; ಅವರ ಪರಧರ್ಮದ್ವೇಷವು ಮಿತಿ ಮೀರಿತು; ಪ್ರಜಾತಾಪವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು; ಇದಬಳಿಕ ಅವರ ನಾಶವಾಗದೆ ಹೇಗೆ ಹೋಗುವದು? ಈ ಔರಂಗಜೇಬನ ಅಧಿಕಾರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ಅಧಿಕಾರದ

ಬೇರುಗಳಿಗೆ ಬಾದಶಹನ ಹಲವು ಪಾಪರೂಪ ಗೆದ್ದಲಿಗಳು ಹತ್ತಿರುವವೆಂಬ-ದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆಗುವದು ಆಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಾನು ಬದುಕಿ ಮಾಡುವದೇನು ಹೇಳು. ವಶಿಷ್ಠ-ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಾದಿ ಋಷಿಗಳು ಅದೃಶ್ಯರಾದರು; ಶ್ರೀರಾಮ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತಾರಿಕ ಪುರುಷರು ಮುಗಿದುಹೋದರು; ನಳ, ನಹುಷ, ಪುರೂರವಾದಿ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾಜರು ಕಾಣದಾದರು; ಆದರೆ ಅವರ ಕೀರ್ತಿಯು ಈವರೆತ್ತಿಗೂ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವದು. ಅದರಂತೆ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೀರ್ತಿಶೇಷರಾಗತಕ್ಕದ್ದು; ಆದರೆ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಶಿವರಾಯಾ, ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಕೀರ್ತಿಶೇಷವಾಗುವಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳು ನನ್ನಿಂದ ಒದಗಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಂತೆ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಯತ್ನಿಸಿದ್ದರೆ, ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲವಾದ ಯವನಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಕಾಲಕ್ರಮಣವಾಯಿತು. ಊರಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕೀರ್ತಿಪ್ರದಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡದ ನಾನು, ಗೋರಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಅಂಥಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆ? ಈಗಿನಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಲಿನವಾದ ಆತ್ಮವನ್ನು ಈಡಾಡಿ ಆದರಲ್ಲಿಯ ದೋಷವನ್ನು ಕಳೆದಕೊಳ್ಳುವ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪವಿತ್ರಾತ್ಮನಾದ ನೀನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವದು ನ್ಯಾಯ್ಯವಾಗಬಹುದೇ ಹೀಗೆ ನೀನೇ ಹೇಳು. ಧನ್ಯಪುರುಷಾ, ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಕಾ, ಹಾಳುಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡು; ವೃದ್ಧನಾದ ನನ್ನ ಯಾಚನೆಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ನಿನ್ನ ತೊಡೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡು. ಅದರ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಪವಿತ್ರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ ಆತ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವೆನು!

ಈಮೇರೆಗೆ ನುಡಿಯುವಾಗ ಆ ವೃದ್ಧವೀರನ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದ ನೀರುಗಳು ಸುರಿಯಹತ್ತಿದವು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು ಆತನಿಗೆ ರಾಮಸಿಂಗನಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯರಾಗಿ ತೋರಿದರು. ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಈ ನಿರ್ಮಲ ಹೃದಯದ ಉಜ್ವಲೋದ್ಗಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೊದಲೇ ಸಹೃದಯರಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರುಗಳು ದಡಗುಟ್ಟಿ ಹರಿಯಹತ್ತಿದವು. ಅವರು ತಟ್ಟನೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಜಯಸಿಂಗನ ತಲೆಗೆ ತೊಡೆಕೊಟ್ಟರು. ಆಗ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಗದ್ಗದಿತ ಕಂಠ

ದಿಂದ—"ದಾಮೋದರಾ, ವಿಶ್ವಂಭರಾ, ಜಗದೀಶ್ವರಾ, ನಿನಗೆ ಅನಂತ ಪ್ರಣಾಮಗಳಿರಲಿ. ನನ್ನಿಂದ ಅನಂತ ಅಪರಾಧಗಳಾಗಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಕ್ಷಮಾಶೀಲನಾದವ್ದರಿಂದ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸು. ನನ್ನ ದೇಹತ್ಯಾಗದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಿವಾವತಾರವಾಗಿದ್ದ ಶಿವರಾಯನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣಮಾಡುವ ಯೋಗವನ್ನು ತಂದದ್ದರಿಂದ ನನ್ನಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯು ಇರುವದೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಶಿವರಾಜನ ಈ ಉಪಕೃತಿಯನ್ನು ತೀರಿಸುವಭಾರವು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಕೂಡಿಯದೆ. ಆ ದೈವಶಾಲಿಗೆ ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಫಲಗಳು ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿರುವಾಗ, ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಆವಶ್ಯಕತೆಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕರುಣಾಳುವಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸದೇಯಿರಲಾರೆನು. ಶಿವರಾಜನು ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕನಾಗಲಿ, ಛತ್ರಪತಿಯಾಗಲಿ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಾವಸಂತನೆನಿಸಲಿ! ಆತನ ಸಂತತಿಯವರು ನೂರಾರುವರ್ಷ ರಾಜ್ಯವಾಳಲಿ!

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಾಗ ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಕಂಠಬಿಗಿದು ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡದಾದವು. ಆತನ ಶಕ್ತಿಪಾತವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವ ತ್ರಾಣವೂ ಇಲ್ಲದಾಯಿತು. ಆತನು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಶಿವರಾಯನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ—"ನಾರಾಯಣ, ನಾರಾಯಣ, ನಾರಾಯಣ, ರಾಮ, ರಾಮ, ರಾಮ...."ಎಂದು ಮಂದಸ್ವರದಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಿ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸರಳಹೃದಯದ ಆ ವೀರನ ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಮಗನಂತೆ ಜಯಸಿಂಗನ ಮುಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು, ಕಿರಾತಸಿಂಗನ ಮುಖಾಂತರ ಮಾಡಿಸಿ, ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಬೈರಾಗಿಯ ವೇಷದಿಂದಲೇ ತೆರಳಿದರು!

---

೧೯ ನೆಯ ಪ್ರಕರಣ

ಪ್ರತಾಪ ಪ್ರದರ್ಶನ.

ಔರಂಗಜೇಬ ಬಾದಶಹನು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧದಲ್ಲಿಟ್ಟನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ, ಇತ್ತ ಮರಾಟರು ಪುನಃ ಮೊಗಲರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲಹಾಕಹತ್ತಿದರು; ಮುಂದೆ ಮಹಾರಾಜರು ಪ್ರತಿಬಂಧದೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದರೆಂಬದನ್ನು ಕೇಳಿದಬಳಿಕಂತು, ಅವರ ವೀರಾವೇಶವು ಹೆಚ್ಚಿತು; ಅವರು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಯಿಂದ ಮೊಗಲರನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಹಸಿದ ತೋಳಗಳಂತೆ ಹರಿಯಹತ್ತಿದರು. ಮಿರ್ಝಾರಾಜನನ್ನೂ, ದಿಲೇರಖಾನನನ್ನೂ, ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯಕೊಟ್ಟು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದರೂ, ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವೇನೂ ಆಗದ್ದರಿಂದ, ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಂಧದಿಂದ ಪಾರಾಗಿಹೊದದ್ದರಿಂದಂತು ಆತನಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ಆತನು ಮಿರ್ಝಾರಾಜನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಶಹಾಜಾದಾಮುಆಝಮನನ್ನು, ಜಸವಂತಸಿಂಗನನ್ನೂ ದಕ್ಷಿಣದ ಸುಬೇದಾರರನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ ಕಳಿಸಿದನು. ಬಾದಶಹನು ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವಾಗ ಹೇಳಿದ್ದೇನಂದರೆ—"ನೀವು ಶಿವಾಜಿಯ ಗೊಡವಿಗೆ ಸಹಸಾ ಮೇಲುಬಿದ್ದು ಹೋಗಬೇಡಿರಿ. ಆತನೊಡನೆ ಹೆಣಗುವದು ನಿಮ್ಮಿಂದಾಗಲಾರದು. ಆತನು ಈವರೆಗೆ ಹಲವು ಜನ ಸರದಾರರನ್ನು ಗೊತ್ತಿಗೆ ಹಚ್ಚಿರುವನು. ಅದರಂತೆ ನಿಮ್ಮ ಅವಸ್ಥೆ ಯಾದರೆ ದುರ್ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಬಾದಶಾಹಿಗೆ ಅಪಾಯವು ಒದಗೀತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನೊಡನೆಸ್ನೇಹಬಳಿಸಿ ಅತ್ತಕಡೆಯ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಿರಿ," ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನು. ಅದರಂತೆ ಶಹಾಜಾದಾನು ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಶಹಾಜಾದಾನೊಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಈ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಿಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬಹುತರ ಅವರ ಮೊದಲಿನ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲ ಕೈಸೇರಿದಂತಾಯಿತು; ಆದರೆ ಪುರಂದರ, ಸಿಂಹಗಡ ಎಂಬ ಎರಡು ದುರ್ಗಗಳುಮಾತ್ರ ಅವರ ಕೈಸೇರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ದುರ್ಗಗಳು ಬಾದಶಹನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜರ ರಾಜ್ಯದ ಮುಗ ಾಣವೇ ಬಾದಶಹನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದಂತಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಶಹಾಜಾದಾನೊಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಮೂಲಕ ಅವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾ ಜರಿಗೆ ಬರುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರಲು, ಬಾದಶ ಹನಿಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಸಂಶಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಜಸ ವಂತಸಿಂಗನನ್ನೂ, ಶಹಾಜಾದಾನನ್ನೂ ಶಿವಾಜಿಯು ಮರುಳುಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಶಹಾಜಾದಾನನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿ ಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೈಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಅವರಿಗೆ ಬೇಸರಬಂದಿತು. ಅವರು ಕೂಡಲೆ ಸಿಂಹಗಡವನ್ನುತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನಾಜಿಮಾಲಸುರೆಯನ್ನು ಕಳಿಸಿದರು. ಆ ವೀರನು ಈ ದುರ್ಗವನ್ನು ಕೈಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸಾಹಸ ವನ್ನು ನಮ್ಮ "ಕಮಲಕುಮಾರಿ" ಯೆಂಬ ಸುರಸ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದಿದ ವಾಚಕರು ಅರಿತುಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಸಿಂಹಗಡವು ವಶವಾದಬಳಿಕ ಪುರಂ ದರ ದುರ್ಗವನ್ನೂ ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮೊಗಲರಾ ಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಸುರತ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸುಲಿದು ಅವರು ಅಗಣಿತದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾದಶಹನು ಜಸವಂತಸಿಂಗ ನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆಕರೆಸಿಕೊಂಡು, ಅವನಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೋಹಬತಖಾನನನ್ನು ನಿಯ ಮಿಸಿದನು. ಈ ಸರದಾರನಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆತನ ಮೇಲೆ ಶಹಾಜಾದಾನ ಅಧಿಕಾರವೇನೂ ನಡೆಯದಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಮೊಹ ಬತಖಾನನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಆತನು ತನ್ನಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡುಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ದಿಲೇರಖಾನನನ್ನು ಮುಖ್ಯನನ್ನಾಗಿನಿಯಮಿಸಿ, ಚಾಕಣದುರ್ಗವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಆತನನ್ನು ಕಳಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆ ದಿಲೇರಖಾನನು ಚಾಕ ಣದುರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಂಬತ್ತುವರುಷದ ಮೇಲಿನ ವಯಸ್ಸಿನವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕಡಿದುಹಾಕಿದನು. ಮೊಹಬತಖಾನನು ತನ್ನ ಉಳಿದ ಸೈನ್ಯ ದೊಡನೆ ಸಾಲ್ಹೇರಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಈ ಕೋಟೆಯು ಬಹು

ಮಹತ್ವದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರು ಪ್ರತಾಪರಾವ ಗುಜರನನ್ನು ಕರೆಸಿದರು. ಪ್ರತಾಪರಾಯನ ಸೈನ್ಯವು ಬರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅದನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರಗೊಡದಂತೆ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯವು ಅಡ್ಡಾಯಿತು. ಆ ಸೈನ್ಯದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಎಕಲಾಸಖಾನನೆಂಬವನಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯವು ತನ್ನಮೇಲೆ ಸಾಗಿಬರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರತಾಪರಾಯನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾದಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತನು. ಮೊಗಲರು ಒಳ್ಳೇ ಆವೇಶದಿಂದ ಅವನ ಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ಆಗ ಪ್ರತಾಪರಾಯನು ಅವರೊಡನೆ ಕೆಲವುಹೊತ್ತು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದಹಾಗೆ ತೋರಿಸಿ, ತನ್ನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಮರಾಟರು ನಾಲ್ಕಾಕಡೆಗೆ ಹರಿಬಿದ್ದು ಓಡಹತ್ತಿದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಮೊಗಲರು ಜಯಾನಂದದ ಭರದಿಂದ ಅವರ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೋದರು. ಹೀಗೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟುವಾಗ ಅವರ ಸಾಲುಗಳು ಮುರಿದು ದಂಡಾಳುಗಳು ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪರಾಯನು ಹಿಂದಿರುಗಿನಿಂತು ತನ್ನ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಶತ್ರುಗಳಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಯುದ್ಧವು ನಡೆದಿರುವಾಗ ಮೋರೋಪಂತ ಪಿಂಗಳೆಯು ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆತನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪ್ರತಾಪರಾಯನು ಮೊಗಲರ ದೂಳಹಾರಿಸಿದನು. ಎಕಲಾಸಖಾನನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಾಜಯವಾದದ್ದರಿಂದ, ಮೊಹಬತಖಾನನ ಉತ್ಸಾಹವು ಕುಗ್ಗಿತು. ಉಳಿದ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಮರಾಟರ ಸಂಗಡ ಕಾದಲು ಧೈರ್ಯಸಾಲದೆ ಆತನು ಸಾಲ್ಹೇರಿಯ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಔರಂಗಾಬಾದದ ಕಡೆಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಓಡಹತ್ತಿದನು. ಮರಾಟರು ಕಡೆತನಕ ಅವನ ಬೆನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ೧೨೫ ಆನೆಗಳು, ೭೦೦ ಒಂಟೆಗಳು, ೬೦೦೦ ಕುದುರೆಗಳು, ಜಡ ಜವಾಹಿರುಗಳು, ನೂರಾರು ಎತ್ತುಗಳು, ಬೇರೆ ಎಷ್ಟೋಯುದ್ಧೋಪಯೋಗದ ಸಾಮಾನುಗಳು ಸಿಕ್ಕವು. ಮೊಗಲ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಕಾದಿದ ಮಹಾರಾಜರ ಹಲವು ಕದನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಲ್ಹೇರಿಯ ಕದನವು ಬಹು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಜಯವನ್ನು ಅವರು ಈಮೊದಲು ಎಂದೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಘನಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರ ದಂಡಾಳುಗಳು

ತೋರಿಸಿದ ಶೌರ್ಯದ, ಹಾಗೂ ಯುದ್ಧಕೌಶಲ್ಯದ ಕೀರ್ತಿಯು ನಾಲ್ಕೂ
ಡೆಗೆ ಹಬ್ಬಿದ್ದರಿಂದ, ಮಹಾರಾಜರ ಭಯವು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತ
ಚ್ಚಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಮೊಹಬತಖಾನನು ಮರಾಟರಿಂದ ಸೋತದ್ದರಿಂದ ಬಾದಶಹನಿಗೆ
ಟ್ಟುಬಂದು, ಆತನು ಖಾನನನ್ನೂ, ಶಹಜಾದೆಯನ್ನೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿ
ಂಡು, ಖಾನಜಾಹಾನಬಹದ್ದೂರನೆಂಬ ಗುಜರಾಥದ ಸುಬೇದಾರನನ್ನು
ಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜನಮೇಲೆ ಕಳಿಸಿದನು. ಈತನನ್ನು
ಹಾರಾಜರು ಗುಜರಾಥದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಮಹಾರಾಜ
ಡನೆ ಕಾದುವದರಿಂದ ತನಗೆ ಜಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವದೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯು
ನನಿಗೆ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಬಾದಶಹನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವದ
ಗಿ, ಮಹಾರಾಜರು ತನಗೆ ಶರಣುಬಂದರೆಂಬಂತೆ ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು.
ದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬಾದಶಹನೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊ
ಬೇಕೆಂದು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದನು. ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ವಿಜಾ
ರದವರನ್ನು ಹಣೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊ
ವದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಖಾನಜಹಾನನೊಡನೆ ಸಾಮೋಪಚಾ
ರ ಮಾತು-ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಅವರು ಖಾನನಿಗೆ—"ನನ್ನ ಅಪರಾಧ
ನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಬಾದಶಹರೊಡನೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಯನ್ನು
ಡಬೇಕು. ಈ ಮೊದಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬಾದಶಹರು ನನಗೆ ದಕ್ಷಿಣದದೇಶ
ಖಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಊಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.
ನ್ನಮಗನಾದ ಸಂಭಾಜಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾದಂತೆ ಮನಸಬದಾರಿ
ನ್ನು ಪುನಃ ಕೊಡಬೇಕು. ಅಂದರೆ ನಾನು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಬಾದಶಹರ
ೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಬೀಳದೆ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನಡಕೊಳ್ಳುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ
ಂಡು, ಅದೇ ಅರ್ಥದ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಬಾದಶಹನ ಕಡೆಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂ
ು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಹಿಂದುಸ್ಥಾನದೊಳಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗೊಂದಲವೆದ್ದ
ದ, ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನು ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಮಹಾ
ಜರ ಈ ಅರ್ಜಿಯು ಆತನಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸದ್ದಾಗಿ ತೋರದಿದ್ದರೂ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ
ಾಜಿಯನ್ನು ಕೆಣಕುವದು ಹಿತವಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮಹಾರಾಜರ ಅರ್ಜಿಗೆ

ಉತ್ತರಕೊಡುವದನ್ನು ಆತನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಹತ್ತಿದನು. ಹ್ಯಾಗೇ ಆಗಲಿ
ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಮೊಗಲರ ಉಪದ್ರವವು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗಿ, ವಿಜಾಪುರ-ಗೋವ
ಳಕೊಂಡದವರನ್ನು ಹಣಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ಔರಂಗಜೇಬಬಾದಶಹನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳ್ಳಿ
ಸಿದ ಬಳಿಕ, ವಿಜಾಪುರದ ಬಾದಶಹನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾವಳಿಮಾಡಹತ್ತಿದರು
ವಿಜಾಪುರ-ಗೊವಳಕೊಂಡದ ಬಾದಶಹನನ್ನು ಹಣ್ಣು ಮಾಡಿದಷ್ಟುದಿಲ್ಲಿಯಬಾ
ದಶಹನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಯಾಕಂದರೆ ಆ ಎರಡು ಬಾದಶಾಹಿಗಳ ಮುಣ
ಸುವದನ್ನು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು
ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ಮೊಗಲರ ಸಹಾಯ
ದಿಂದ ತಮ್ಮ ಉಳಿದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಲು, ವಿಜಾಪು
ರದವರು ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಚ್ಛಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆ
ಅವರಲ್ಲಿ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಾಗಿ, ಮಹಾರಾಜರು ವಿಜಾಪುರದವರ ಗೊಡವಿಗೆ
ಹೋಗಬಾರದಾಯಿತು; ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರು ಜಸವಂತಸಿಂಗನಿಗೂ, ಶಹಾ
ಜಾದಾನಿಗೂ ಹೇಳಿ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಚೌಥಾಯಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದರೆ ಅವರು
ಸುಮ್ಮನಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಭರದಿಂದ ಚೌಥಾಯಿ ಸರದೇಶಮುಖಿಗ
ಳನ್ನು ಎತ್ತಹತ್ತಿದರು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಮರಾಟರಿಂ
ದಾಗುವ ತ್ರಾಸವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಆದಿಲಶಹನ ವಜೀರನಾದ ಅಬ
ದುಲ ಮಹಮ್ಮದನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಹೊನ್ನುಗಳ
ಖಂಡಣಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ
ಯಾವಬಗೆಯ ತ್ರಾಸವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದೆಂತಲೂ ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಒಡಂ
ಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು; ಹಾಗೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಮಾಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಹಿಂದುವಿ
ನೊಡನೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡಲೊಪ್ಪಿ ಯವನ
ಬಾದಶಾಹಿಯ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆಂದು
ತಿಳಿದು, ದರ್ಬಾರದ ಅಮೀರಉಮರಾವರೂ, ಸರದಾರರೂ ಗೊಂದಲವೆಬ್ಬಿ
ಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಸ್ವತಃಆದಿಲಶಹನಿಗೆ ಈ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯು ಮನಸ್ಸಿಗೆ
ಬಂದು ಆತನುಮಹಾರಾಜರವಕೀಲನನ್ನುತನ್ನದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿಇಟ್ಟುಕೊಂಡನು.
ಕೆಲವುದಿನಗಳವರೆಗೆ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಈ ಹಣವು ಸುರಕ್ಷಿತ ಮುಟ್ಟುತ್ತ ಬಂದ

ದ್ದರಿಂದ, ಅವರು ವಿಜಾಪುರದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪದ್ರವ ಕೊಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು; ಆದರೆ ೧೬೭೩ ರಲ್ಲಿ ಆದಿಲಶಹನು ತೀರಿಕೊಳ್ಳಲು, ಆತನ ಐದು ವರ್ಷದ ಮಗನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಖವಾಸ ಖಾನನು ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಯಾದನು. ಆದರಿಂದ ಅಬದುಲ ಮಹಮ್ಮದನು ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯು ಮುರಿದಂತಾಯಿತು. ಖವಾಸಖಾನನು ಸೊಕ್ಕಿನ ನಡತೆಯುವನಾದದ್ದರಿಂದ, ದರ್ಬಾರದೊಳಗಿನ ಬೇರೆ ಜನರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳ ದಾಗಲು, ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣಗಳುಂಟಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣದ ವರು ತಮ್ಮ ಬಣಗಳನ್ನು ಬಲಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತಃಕಲಹಗಳುಂಟಾದವು. ಈ ಸಂಧಿಯು ಅನುಕೂಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಮಹಾರಾಜರು ವಿಜಾಪುರದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದರು. ಆಗ ವಿಜಾಪುರದ ದರ್ಬಾರದಮುಖ್ಯಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಅಬದುಲಕರೀಮಬಹಿಲೋಲಖಾನನೆಂಬ ವನು ಮೊಗಲರೊಡನೆ ಸ್ನೇಹಬಳಿಸಿ ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾ ದನು. ಮಹಾರಾಜರು ಪಲ್ಹಾಳದುರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದ ಕ್ಕಾಗಿ ಹದಿನೈದು ಸಾವಿರದಂಡನ್ನು ಕಳಿಸಿದರು. ಆ ದಂಡು ಪಲ್ಹಾಳಗಡಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆಹಾಕಿರಲು, ಅಬದುಲಕರೀಮನು ದೊಡ್ಡಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸಾಗಿಬಂ ದನು. ಉಭಯಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಘನಘೋರ ಯುದ್ಧವಾಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಖಾನನಿಗೆ ಮೊದಲು ಜಯ ಒದಗಿತು. ಆಗ ಆತನು ದಣಿದಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ವಿಶ್ರ ಮಿಸಲೆಂದು ತಿಕೋಟದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಹೊತ್ತು ತಳಊರಿ ನಿಂತುಕೊಂ ಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಸಹಾಯವು ಒದಗಲು, ಅವರು ಅಬದುಲ ಕರೀಮನ ಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿದರು.

ಈ ಜಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಬಳಿಕ ಮಹಾರಾಜರು ಹಾಗೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಹೋಗಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಶಹರವನ್ನು ಸುಲಿದರು- ಆಗೂ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರದ ಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯ ಜನರು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸುಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಹೇರಳಹಣವು ದೊರೆಯಿತು. ಇಷ್ಟು ಹಣವು ಬೇರೆ ಯಾವ ಸುಲಿಗೆಯಿಂದಲೂ ಅವರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತರುವಾಯ ಮಹಾರಾಜರು ವಿಜಾಪುರದವರ ಪರಳಿ, ಸಾತಾರೆ

ಗಳ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಗೊಂವಲ ಹಾಕಹತ್ತಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಖವಾಸಖಾನನು ಅಬದುಲಕರೀಮನನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಪುನಃ ಕಳಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಆತನು ಪನ್ಹಾಳ ದುರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿ, ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ದುರ್ಗವನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ ಮಹಾರಾಜರು ಪ್ರತಾಪರಾವಗುಜರನನ್ನು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಆತನಮೇಲೆ ಕಳಿಸಿದರು. ಈ ಖಾನನೊಡನೆ ನಡಿಸಿದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪರಾಯನು ಮರಣಹೊಂದಿದನು. ತಮ್ಮ ಸೇನಾಪತಿಯು ಮಡಿದದ್ದರಿಂದ ಮರಾಟರು ಕಂಗೆಟ್ಟು ದಾರಿಸಿಕ್ಕಕಡೆಗೆ ಓಡಹತ್ತಿದರು. ಆಗ ಅಬ್ದುಲಕರೀಮನ ದಂಡಿನವರು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಹುಜನರನ್ನು ಕೊಂದರು. ಹೀಗೆ ಓಡಿಹೋದ ಮರಾಟರು ನೆಟ್ಟಗೆ ಹೋಗಿ ಪನ್ಹಾಳಗಡದ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಬರುವ ಶತ್ರುಗಳಮೇಲೆ ದುರ್ಗದಮೇಲಿಂದ ತೋಫುಗಳು ಹಾರಹತ್ತಿದವು. ಇತ್ತ ಹಂಸಾಜಿಮೋಹಿತೆಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಐದುಸಾವಿರದ ಒಬ್ಬ ಮರಾಟಾ ಸರದಾರನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೇ ಆವೇಶದಿಂದ ಬಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ತೋಫುಗಳ ಹೊಡತ, ಹಿಂದೆ ಕತ್ತಿಯ ಕಡತ, ಹೀಗಾಗಿ ವೈರಿಗಳು ಸಂಕಟಕ್ಕೊಳಗಾದರು. ಆಗ ಮೋಹಿತೆಯು ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ವೈರಿಗಳು ಓಡಹತ್ತಲು ಮರಾಟರು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದರು. ಆಗ ಅಬ್ದುಲಕರೀಮನು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಬಹು ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಈಂ೧ ಇಂತು ವಿಜಾಪುರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದನು. ಹೀಗಾದ್ದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಕಾದುವ ಕಸುವು ವಿಜಾಪುರದವರಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ದರ್ಬಾರದೊಳಗಿನ ಯಾವ ಸರದಾರರೂ ಮಹಾರಾಜರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಒಪ್ಪದಾದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ವಜೀರನಾದ ಖವಾಸಖಾನನು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜರ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗದಿರುವದೇ ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆಗ ಗೋವಳಕೊಂಡದ ಬಾದಶಹನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಐದು ಲಕ್ಷ ವರಹಗಳ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮಹಾರಾಜರ ಉಸಾಬರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತನು. ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ಮೂವರು ಯವನ ಬಾದಶಹರನ್ನು

ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ತಾವು ಸ್ವತಂತ್ರರಾದರು. ಅವರ ಪ್ರತಾಪ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಅವರ ದ್ರವ್ಯಬಲವೂ, ಸೇನಾಬಲವೂ ಅಭಿವೃದ್ಧವಾದವು!

---

೨೩ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ

ಛತ್ರಪತಿ.

ಈವೇಳೆಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ಯಾವತ್ತು ಯವನಬಾದಶಹರನ್ನು ಅವರವರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೈಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದಬಳಿಕ, ತಾವು ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು. ಯೋಗ್ಯವಿಚಾರವು ಒಮ್ಮೆಹೊಳೆದರಾಯಿತು, ಕೂಡಲೆ ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ಯತ್ನಿಸುವದು ಮಹಾರಾಜರ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದುದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅವರು ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಮಲಗಿರಲು, ಶ್ರೀ ಭವಾನಿಯು ಅವರ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಬಂದು—"ನೀನು ಸ್ವಧರ್ಮರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಸಿಂಹಾಸನಾಧೀಶನಾಗುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗಿರುತ್ತೀ. ನಿನ್ನ ಈ ಮನೋದಯವು ನನ್ನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗುವದು." ಎಂದು ಅಭಯವನ್ನಿತ್ತಳು. ಬಳಿಕ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಾತೃಶ್ರೀಯವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಈಮಾತು ತೆಗೆದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಆವೇಳೆ ಮಹಾರಾಜರು ಶ್ರೀ ಸಮರ್ಥರಾಮದಾಸಸ್ವಾಮಿಗಳವರಿಗೂ, ಚಿಂಚವಡದ "ದೇವ" ಮೊದಲಾದ ಸಾಧು-ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಮನೋದಯವನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಅವರೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನಿತ್ತರು. ಇಷ್ಟಾದಬಳಿಕ ಸ್ವರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಮೇಣೆ-ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಬಹುಮಾನದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು; ಅದರಂತೆ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಸರದಾರರನ್ನೂ, ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಳನ್ನೂ; ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರನ್ನೂ, ಸುಹೃತ್ಸಂಬಂಧಿಕರನ್ನೂ ಕರೆಸಿಕೊಂಡರು!. ಇವರೆಲ್ಲರ ಸಭೆನೆರೆಸಿ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ಮನೋದಯವನ್ನು ಅರುಹಿ, ಅವರ ಮತವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಅದನ್ನುಕೇಳಿ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಬಹುಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

ಅವರೆಲ್ಲರು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಮಹಾರಾಜರು ಛತ್ರಸಿಂಹಾಸನಾದಿ ರಾಜಚಿಹ್ನಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಧರಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಒಂದುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಬರತೊಡಗಿತು. ಮಹಾರಾಜರ ವ್ರತಬಂಧಸಂಸ್ಕಾರವು ಆಗದೆಯಿರುವದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಶಾಸ್ತ್ರ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಶಿಷ್ಟಜನರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರು. ಮಹಾರಾಜರ ಉಪನಯನವಾಗದೆ ಇರುವದರಿಂದ ಅವರ ಪರಿಗಣನೆಯು ಪಂಡಿತರಮತದಿಂದ ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜರ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣದ ಪಂಡಿತರಮತದಿಂದ ದೊಡ್ಡ ವಿಘ್ನಒದಗಿದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಬಾಳಾಜಿಅವಜಿಯು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಗಾಭಟ್ಟರೆಂಬ ಮಹಾಪಂಡಿತರಿರುವರು. ಅವರು ನಾಲ್ಕುವೇದ, ಆರುಶಾಸ್ತ್ರ, ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣಾದಿಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು. ಅವರ ನಿರ್ಣಯವು ಬೇರೆಸ್ಥಳದ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಶಿರಸಾವಂದ್ಯವಾಗುವದು. ಅವರ ಅಧಿಕಾರವೇ ಅಂಥ ಮಹತ್ತರವಾದದ್ದು. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ಮಹಾಪಂಡಿತರು ಪೈಠಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನೂ, ಪೈಠಣದ ಬೇರೆಪಂಡಿತರನ್ನೂ ಮಹಾರಾಜರು ಕರೆಕಳುಹಬೇಕು. ಮಹಾರಾಜರ ಉಜ್ವಲಕೀರ್ತಿಯು ಅವರ ಕಿವಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಅವರು ನಿಮಂತ್ರಣವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾರರು.” ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಮಹಾರಾಜರು ಗಾಗಾಭಟ್ಟರನ್ನು ಕರತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಳಾಜಿಯನ್ನೇ ಕಳಿಸಿದರು.

ಬಾಳಾಜಿಅವಜಿಯು ಪೈಠಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಗಾಗಾಭಟ್ಟರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ಮಹಾರಾಜರ ಮನೋದಯವನ್ನರುಹಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಬೇರೆ ಪಂಡಿತರ ಸಭೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದನು. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಹೊತ್ತು ಚರ್ಚೆಯಾಗಿ, ಮಹಾರಾಜರುಸಿಂಹಾಸನವೇರಲು ಪ್ರತಿಬಂಧವಿಲ್ಲೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು. ಬಾಳಾಜಿಯು ಗಾಗಾಭಟ್ಟರೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ರಾಯಗಡಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಪಂಡಿತರು ಬರುವ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜರು ಬಹುಮಾನದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಊದುತ್ತ-ಬಾರಿಸುತ್ತ ಸಮಾರಂಭದಿಂದ ರಾಯಗಡದೊಳಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಪುನಃ ಸಭೆ

ಯಾಯಿತು. ಪಂಡಿತರ ವಾದ-ವಿವಾದನಂತರ ಗಾಗಾಭಟ್ಟರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ದ್ದೇನಂದರೆ--"ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮವು ತೀರ ಲುಪ್ತವಾಗಿ ಹೋ-ಯಿತು. ಯಾವತ್ತು ಪೃಥ್ವಿಯು ಯವನಮಯವಾಗಿ, ಯವನರು ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದರು. ಸೂರ್ಯವಂಶ, ಚಂದ್ರವಂಶದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ತ್ರಾಣವು ಉಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಯಜನ-ಯಾಜನಗಳು ನಿಂತುಹೋದವು. ಎಲ್ಲಿಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅನಾಚಾರವು ಪಸರಿಸಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಧರ್ಮವು ತೀರಲೋಪವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಕುಂಠಿತವಾದವು. ಈಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಸ್ವಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸ್ವಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದ ಬಾದಶಹನನ್ನು ಹತವೀರ್ಯರಾಗಮಾಡಿದರು; ಔರಂಗಜೇಬಬಾದಶಹನನ್ನು ತೆಪ್ಪಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದರು; ಆತನ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸರದಾರರು ತಮ್ಮಮೇಲೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಸಾಗಿಬರಲು, ಮಹಾರಾಜರು ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದರು ಅಲ್ಪಾವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಇಷ್ಟುದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವರು. ಲಕ್ಷ ಕುದುರೆಗಳೂ, ಮುನ್ನೂರಾಅರವತ್ತು ಕೋಟೆಗಳೂ ಮಹಾರಾಜರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಧನಸಂಪತ್ತೂ ವಿಪುಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪುರುಷನಿಗೆ ಸಿಂಹಾಸನವೇರುವದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರು ಶಿಸೋದಿಯಾರಾಜವಂಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾದವರಿದ್ದು, ಮೂಲತಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರಪೂರ್ವಜರು ನರ್ಮದಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿಬಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಮರಾಟರೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದರು; ಮತ್ತು ವ್ರತಬಂಧನೇ ಮೊದಲಾದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು; ಆದರೂ ಇವರ ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವವೇನು ನಷ್ಟವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಉದೇಪುರ, ಜಯಪುರ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯು ರಜಪೂತರ ವ್ರತಬಂಧಾನಂತರ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುವಂತೆ, ಈಗ ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪ್ರತಿಬಂಧವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಲಿ, ರೂಢಿಯಾಗಲಿ ಎಂದೂ ಅಡ್ಡಾಗಲಾರದು. ಇವರ ಉದೇಪುರದ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಈಗೂ ಛತ್ರ-ಸಿಂಹಾಸನಾದಿ ಚಿಹ್ನಗಳು ಇರುತ್ತಿವಾಗ, ಅವು ಮಹಾರಾಜರಿಗೇ ಯಾಕೆ ಇರಬಾರದು? ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಕಾರಣವೇನಿರುವದೆಂಬದು ನಮಗಂತೂ ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು

ಮಹಾರಾಜರ ವಯಸ್ಸು ಬಹಳವಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಹಲವು ವಿವಾಹಗಳಾಗಿ ಪುತ್ರಸಂತತಿಯು ಆಗಿರುವದರಿಂದ ಅವರ ಉಪನಯನವಾಗಲು ಮಾರ್ಗವೇನೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನಂದರೆ, ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆಪದ್ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ, ವ್ರತಬಂಧವು ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ವಿಧಿಯದೊಂದು ಅಂಗವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ಮುಖ್ಯವಿಷಯದ ಅನುಷಂಗದಿಂದ ನಿರ್ಬಾಧವಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು."

ಹೀಗೆ ಗಾಗಾಭಟ್ಟರು ಮಾಡಿದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು, ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವಾಗಬೇಕೆಂಬದು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದರಿಂದ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಗಾಗಾಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜರು ವಿಲಂಬಮಾಡದೆ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದರು. ಮಹಾನದಿಯ ಪುಣ್ಯೋದಕಗಳು, ಸಮುದ್ರೋದಕಗಳು, ಸುಲಕ್ಷಣದ ಕುದುರೆಗಳು, ಆನೆಗಳು, ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮಗಳು, ಮೃಗಚರ್ಮಗಳು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತರಿಸಿದರು. ಸಿಂಹಾಸನ, ಪೀಠ, ಸುವರ್ಣಾದಿಗಳ ಕಲಶಗಳು, ಬೇರೆಪಾತ್ರೆಗಳು ಇವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಸಿದರು. ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಜ್ಯೋತಿಷಿಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದರು. ರಾಜ್ಯಾರೋಹಣದ ಮುಹೂರ್ತವು ಆನಂದನಾಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಜ್ಯೇಷ್ಠಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿಯೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜರು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ, ಹಾಗು ಬೇರೆಕಡೆಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾದ ವಿದ್ವಾಂಸಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಯಾವತ್ತು ಮಾಂಡಲಿಕರಾಜರನ್ನೂ, ಬೇರೆಅರಸರನ್ನೂ, ಎಲ್ಲ ಸುಹೃತ್ಸಂಬಂಧಿಕರನ್ನೂ, ಸ್ವರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಜನರನ್ನೂ, ಸೇವಕಜನರನ್ನೂ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆಕಳುಹಿದರು. ದುರ್ಗದಮೇಲೆಯೂ ಕೆಳಗೂ ಹಲವುಮಂಟಪಗಳೂ, ರಾಹುಟಿಗಳೂ ಸಂದಣಿತವಾಗಿ ತುಂಬಿಹೋದವು. ಬಂದವರಿಗೆ ಯಾವಪದಾರ್ಥಗಳ ಕೊರತೆಯು ಎಂದೂ ಆಗದಂತೆ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪರ್ವತಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಉಗ್ರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅವುಗಳಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದರು. ಆವೆಲ್ಲರಮೇಲೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಯೋಜನೆಯಾಯಿತು, ಒಂದೊಂದು ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ, ಆತನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಕಾರಕೂನರನ್ನೂ, ನೌಕರರನ್ನೂ

ನಿಯಮಿಸಿದರು. ಕಾರಕೂನರು ಬೇಕಾದವರಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಪದಾರ್ಥ ವನ್ನು ಬೇಕಾದಾಗ ಕೊಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ಜನರಿಗೆ ಯಾವತರದ ತೊಂದ ರೆಯೂ ಆಗಬಾರದೆಂತಲೂ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಾಯಂಕಾ ಲದ ಮಲಗುವಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ನೌಕರರು ಏನೇನು ಕೆಲಸಮಾ ಡಬೇಕು, ಯಾವ ಯಾವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂಬದನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಬರೆದು ಆವರವರಕಡೆಗೆ ಕೊ- ಡೋಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕೆಲಸಗಳಮೇಲೆ ಸಶ್ಯವಯರೂ, ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಷ್ಠರೂ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೂ, ಆಲಸ್ಯರಹಿತರೂ, ಕರ್ತವ್ಯತತ್ಪರರೂ ಆದಜ ನರನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದರು. ದುರ್ಗದಮೇಲೆಯೂ, ದುರ್ಗದಕೆಳಗೂ ಸಾವಿರಾರುಜನರು ಕೂಡಿದ್ದರೂ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಗೊಂದಲಗಳೇನು ಇಲ್ಲದೆ ಸಮಾ ಧಾನದಿಂದ ಎಲ್ಲಕಾರ್ಯಗಳು ಜರಗುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಈಮೇರೆಗೆ ಎಲ್ಲಬಗೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾದಬಳಿಕ ಬಂದವರ ಯೋಗಕ್ಷೇ ಮವು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದಿರಲು, ಜ್ಯೇಷ್ಠಶುದ್ಧ ಚತುರ್ಥಿಯ ಸುಮುಹೂರ್ತವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅಂದು ಮಹಾರಾಜರ ವ್ರತಬಂಧಸಮಾರಂಭದ ಆರಂ ಭವಾಯಿತು. ಈ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಎರಡುದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಮೇಲೆ ಷಷ್ಠಿಯದಿವಸ ಪ್ರಥಮ ಪಟಬಂಧನ-ವಿಧಿಯಾದಮೇಲೆ ಪುಣ್ಯಾಹ ವಾಚನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ವಿನಾಯಕಶಾಂತಿ, ನಕ್ಷತ್ರಶಾಂತಿ, ಗ್ರಹಶಾಂತಿ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಾಂಗಭೂತವಾದ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಗಳು ಯಥಾಸಾಂಗವಾಗಿ ಜರುಗಿದವು. ಋತ್ವಿಜರೂ, ಯಜ ಮಾನನೂ (ಮಹಾರಾಜರು) ಹಾಲು-ಹಣ್ಣಿನಮೇಲೆ ವ್ರತಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ಕಡೆಗೆ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ಸುಮಂಗಲದಿವಸವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು, ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರ, ಹಾಗು ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠಸೇವಕರ ಹೃದಯಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಉಕ್ಕೇರಿದವು. ಅಭಿಷೇಕ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ನೋಡುವ ಲವಲವಿಕೆಯು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾ ಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಂಗಲಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರು. ಮೃತ್ತಿಕಾಸ್ನಾನ, ಪಂಚಗವ್ಯಸ್ನಾನ, ಗಂಗಾದಿ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥೋ ದಕಸ್ನಾನ, ಪಂಚಾಮೃತಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಅವರು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲರು ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಗಂಧ-ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ, ಅಲಂ

ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದರು. ಒಂದೂಕಾಲುಮೊಳವೆತ್ತರ ಒಂದೂಕಾಲುಮೊಳ ಅಗಲಾದ ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷದ ಆಸನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬಂಗಾರದಮುಡಾಸು ಮಾಡಿದರು. ಅದರಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜರು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಪಟ್ಟರಾಣಿಯು ಪಟಬಂಧನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು; ಸಂಭಾಜಿಯು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಧಾನನಾದ ಮೋರೋಪಂತ ಪಿಂಗಳೆಯು ಘೃತಪೂರ್ಣ ಸುವರ್ಣಕುಂಭವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸೇನಾಪತಿಯಾದ ಹಂಬೀರರಾವ ಮೋಹಿತೆಯು ದುಗ್ಧಪೂರ್ಣಕಾಂಚಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ನೀಲಕಂಠ ಪಂಡಿತಅಮಾತ್ಯನು ದಧಿಪೂರ್ಣ ತಾಂಮ್ರಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಛಾಂದೋಗಾಮಾತ್ಯ ಪ್ರಧಾನ ರಘುನಾಥಪಂಡಿತರಾಯನು ಮಧುಪೂರ್ಣ ಸುವರ್ಣಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಇವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೃಣ್ಮಯಕುಂಭಗಳಲ್ಲಿಸಮುದ್ರೋದಕಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಉಪದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಪ್ರಧಾನರು ಛತ್ರ-ಚಾಮರಾದಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಸುಹೃಜ್ಜನರೂ, ಮಾಂಡಲಿಕರಾಜರೂ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರು ನಿಂತುಕೊಂಡಬಳಿಕ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಶತಛಿದ್ರವುಳ್ಳ ಸುವರ್ಣಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಲವನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದರಿಂದಲೂ, ಪ್ರಧಾನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಅವುಗಳಿಂದಲೂ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಂಗಲವಾದ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು; ವಾರಾಂಗನೆಯರು ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು, ಗಾಯಕರುಗಾಯನಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮಿಶ್ರಧ್ವನಿಯು ದಿಗಂತವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಸಹೃದಯರ ಸಹೃದಯತ್ವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಆನಂದಾಶ್ರುಪೂರ್ಣವಾದವು; ಕಂಠಗಳು ಸಂದಟಿತವಾದವು; ಮೈಯಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚನಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು. ಮರಾಟಾವೀರರ ಬಾಹುಗಳೂ, ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯೂ, ಪ್ರಜೆಗಳ ರಾಜನಿಷ್ಠೆಯೂ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದವು.

ಅತ್ತ, ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಜಿಜಾಬಾಯಿಯವರ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ನೀರುಗಳು ಸುರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದವು. ತಮ್ಮ ಶಿವಬಾನ ಈ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯನ್ನು ತಾವು ಒಬ್ಬರೇ ನೋಡಬೇಕಾದದ್ದರಿಂದ ಆ ಪತಿವ್ರತೆಗೆ ಪರಮಾವಧಿ ವ್ಯಸನವಾಗಿತ್ತು. ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಲೀನಭಾವವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿತ್ತು! ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದ ಬಗೆಯ ಉಜ್ವಲಭಾವನೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವಾಗ ಅಭಿಷೇಕದ ವಿಧಾನವು ಮುಗಿಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಪುನಃ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರು. ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಆರತಿಮಾಡಿದರು. ಘೃತಪೂರ್ಣ ಕಾಂಸ್ಯಪಾತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿಧಾನವಾದಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜರು ಪುನಃ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಿಂಹಾಸನವೇರುವ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು.

ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಮನೋಹರವಾದ ಬಹುಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಸಿಂಹಾ
ಸನದಮೇಲೆ ಮೊದಲು ಮೃಗಚರ್ಮವನ್ನು ಹಾಸಿ, ಅದರಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಸುವ
ರ್ಣದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಹರವಿ ಅದರಮೇಲೆ ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮವನ್ನು ಹಾಸಿದ್ದರು. ಆ
ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮದಮೇಲೆ ಉತ್ತಮ ಮಖಮಲಿನಕಾಲಾಸನವನ್ನು ಹಾಕಿ,
ಉತ್ತಮಜರತಾರಿಯ ವಸ್ತ್ರದಆವರಣವುಳ್ಳ ತಕ್ಕೆಲೋಡುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದರು.
ಂಹಾಸನದಹಿಂದೆ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಪ್ರಭಾವಲಿಯಿದ್ದು, ಅದರಮೇಲೆ
ತ್ನಖಚಿತವಾದ ಸುವರ್ಣದ ಛತ್ರವು ಮುತ್ತಿನಝಾಲರಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತ
ತ್ತು. ಅದರಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನಗೊಂಚಲಗಳು ತೂಗಾಡುತ್ತಲಿದ್ದವು.
ೀಗೆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿ, ಸಭಾಮಂಟಪದ ಎದುರಿಗೆ ಸಲಕ್ಷ
ವಾದ ಆನೆಯನ್ನೂ, ಕುದುರೆಯನ್ನೂ, ಬೆಲೆಯುಳ್ಳವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ,
ವರ್ಣಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಶೃಂಗರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣ
ುಹೂರ್ತವು ಸಮೀಪಿಸಲು, ಮಹಾರಾಜರು ಸುವರ್ಣದ ವಿಷ್ಣುಪ್ರತಿಮೆ
ನ್ನು ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು
ಂಡು, ಮುಹೂರ್ತದ ಗಳಿಗೆಯು ತುಂಬಿದಕೂಡಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು
ಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವರ ವೇದೋಕ್ತಾಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು, ತಾಯಿಂದಿರಾದ
ಬಾಯಿಯವರನ್ನು ವಂದಿಸಿ, ಅವರ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು

ಪಡೆದು ಹಾಗೆಯೇ ವಿಷ್ಣುಪ್ರತಿಮೆಯೊಡನೆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆರೋಹಿಸುವ ದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟರು. ಮಹಾರಾಜರು ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಲಗಡೆಗೆ ನಿಂತು ಬಲ ಮೊಣಕಾಲೂರಿ ಅದನ್ನು ವಂದಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಲುಹತ್ತದಂತೆ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖರಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದರು. ಸಿಂಹಾಸನದ ಅಷ್ಟಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಪ್ರಧಾನರು ಬದ್ಧಾಂಜಲಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಮಹಾರಾಜರು ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದಕೂಡಲೆ ನೌಬತ್ತು, ಚೌಘಡೆ ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರೆಯಹತ್ತಿದವು. ನೃತ್ಯ-ಗಾಯನಗಳ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೆಲ್ಲರು ಜಯಘೋಷಮಾಡಿದರು. ಈ ಗಂಭೀರಘೋಷದಿಂದ ದಿಗ್ತಟಗಳು ತುಂಬಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ತೋಪುಗಳ ಗರ್ಜನೆಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸ್ವರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಒಂದು ದುರ್ಗದ ಅಧಿಪತಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದೇನಂದರೆ—''ಒಂದು ದುರ್ಗದಮೇಲಿನ ತೋಫಿನಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ತೋಪುಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಬೇಕು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಶಿವಛತ್ರಪತಿಯ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ದುರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆಲೆ ತೋಪುಗಳು ಭೋರ್ಗರೆಯಹತ್ತಿದವು.

ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣಾನಂತರ ಮಹಾರಾಜರು ಮೊದಲಿನ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ಚೌಕಳಿ, ಕಂಠಿ, ಮಾಲೆ, ಶಿರಪೇಚ, ತುರಾಯಿ, ಝಗೆ, ಪೋಚೆ ಮುಂತಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನೂ, ಖಡ್ಗವನ್ನೂ ಮಂತ್ರವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ಪೂಜಿಸಿ, ಅವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದರು. ಆಗ ಜನರು ಮಹಾರಾಜರಮೇಲೆ ಬೆಳ್ಳಿ-ಬಂಗಾರದ ಹೂಗಳ ಮಳೆಗರೆದರು. ಹದಿನಾರುಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಆರತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳ ಉಡುಗೊರೆಯಾಯಿತು. ಸಿಂಹಾಸನದಮೇಲೆ ಕುಳಿತಬಳಿಕ ಆಗತಕ್ಕ ಉಳಿದ ಮಂತ್ರವಿಧಿಗಳು ಆದಬಳಿಕ, ಮಹಾರಾಜರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಬಳಿಕ ಋತ್ವಿಜರ, ಆಚಾರ್ಯರ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವರಿಗೆ ವಿಪುಲವಾದ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಗಾಗಾಭಟ್ಟರಿಗೆ ಒಂದುಲಕ್ಷರೂಪಾಯಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೂ, ಬಹು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಾದಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿದರು. ಯಾವತ್ತು ಋತ್ವಿಜರಿಗೂ, ಆಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಐವತ್ತುಸಾವಿರರೂಪಾಯಿ ದಕ್ಷಿಣೆ

ಕೊಟ್ಟರು. ಪುರೋಹಿತನಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರರೂಪಾಯಿ ದಕ್ಷಿಣೆಕೊಟ್ಟರು. ಶಿಷ್ಟಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ, ಯಾರಿಗೆ ಸಾವಿರ ಸಾವಿರರೂಪಾಯಿ, ಯಾರಿಗೆ ಐದುನೂರುರೂಪಾಯಿ, ಯಾರಿಗೆ ಎರಡೆರಡು ನೂರುರೂಪಾಯಿ ದಕ್ಷಿಣೆಕೊಟ್ಟರು. ಉಳಿದ ಯಾವತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಇಪ್ಪಿಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳಂತೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಗೋಸಾವಿಗಳು, ಬಡಬಗ್ಗರು, ಬಿಕ್ಕೆಬೇಡುವವರು ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಐದೈದು, ನಾಲ್ನಾಲ್ಕು, ಎರಡೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳಂತೆ ಹಂಚಿದರು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸಾಧುಸಂತರಿಗೂ ಧರ್ಮಪರಾಯಣರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಊರುಗಳನ್ನೂ, ಹೊಲಗಳನ್ನೂ ಇನಾಮು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ತುಲಾಭಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಭಾರವು ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರಹೊನ್ನು ಆಯಿತು. ಈ ಧನವನ್ನೆಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಬರೆಯುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಈ ಹೊನ್ನುಗಳ ತೂಕವು ಸರಾಸರಿ ಐದು ಮಣವಾಯಿತು.

ಬಳಿಕ ಬಹು ವೈಭವದಿಂದ ಮಹಾರಾಜರು ದೇವರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿಹೊರಟು, ದೇವರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಪೂಜಾರಿಗಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ರಾಜಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕುಲದೇವತೆಯ ದರ್ಶನಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯಜನನಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ರಾಣಿಯರು ಆರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಅಮೌಲ್ಯ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನಿತ್ತು ಮಹಾರಾಜರು ಸಭಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆರೋಹಿಸಿದರು. ಆಗ ಎಲ್ಲರ ಮುಜುರೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ತಾಂಬುಲ, ಪುಷ್ಪಹಾರ, ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಮರ್ಪಣಾನಂತರ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ನಿರೂಪಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭೋಜನವಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜರು ಎಲ್ಲಸುಹೃಜ್ಜನರೊಡನೆ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಕುಳಿತುಭೋಜನಮಾಡಿದರು. ಮಾಂಡಲಿಕ ರಾಜರನ್ನು ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿ ನಿರೂಪಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿದರು. ಯಾವತ್ತು ಗುಣಿಜನರ ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ಸಂಭಾವನೆಯಾಗಿ, ಎಲ್ಲರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಈ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಾರೋಹಣ ಸಮಾರಂಭವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಒಳ್ಳೇ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿತು. ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಬಂದಜನರೆಲ್ಲ ಸಂತೋಷಭರಿತರಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರ ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನತೆಯನ್ನೂ, ಔದಾರ್ಯವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುತ್ತ

ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಈ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕಾಗಿ ಒಟ್ಟು ವೆಚ್ಚವು ಒಂದುಕೋಟಿ ನಾಲ್ವತ್ತೆರಡುಲಕ್ಷವರಹಗಳದಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಮಹಾರಾಜರು "ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲಾವತಂಸ ಶ್ರೀರಾಜಾ ಶಿವಛತ್ರಪತಿ" ಎಂಬ ಬಿರುದು ಧರಿಸಿದರು. ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಸಮಾರಂಭವು ಶಕೆ ೧೫೯೬ನೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ತ್ರಯೋದಶಿಯದಿವಸ ಆಯಿತು. ಈದಿನ ಇಂಗ್ರೇಜಿ ತಾರೀಖು ೬ನೇ ಜೂನ ಸನ್ ೧೬೭೪ನೇ ಇಸವಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮೇರೆಗೆ ಮಹಾರಾಜರು ತೀರ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ತುತ್ಯವಾದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ಇಷ್ಟುದಿವಸ ಸತತವಾದ ಪರಿಶ್ರಮಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಪವಿತ್ರೋದ್ದೇಶವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಸಶಾಸ್ತ್ರಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣ ಮಾಡಿ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ನೂತನವಾದ ಶಕವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು! ಮಹಾರಾಜರ ಈ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕೋತ್ಸವಸಮಾರಂಭದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಯವನ ಬಾದಶಹರು ಅತ್ಯಂತಖಿನ್ನರಾದರು. ಇಂದಿನಿಂದ ಯಾವತ್ತು ರಜಪೂತರಾಜರು, ಇಂಗ್ರಜರು, ಫ್ರೇಂಚರು, ಫಿರಂಗಿಗಳು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅದಿಲಶಹಾ, ಕುತುಬಶಹಾ ಮೊದಲಾದವರೂ ಸರಿಸಮಾನಸ್ಕಂದರಂತೆ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವತ್ತು ಜನರಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರವಿಷಯದ ಭಯವಷ್ಟೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಈಗ ಭಯ-ಮಾನಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳು ಅವರಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು!

ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಆಗಿನವರ ಮಾತುಹಾಗಿರಲಿ, ಈಗಿನ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರಪ್ರತಾಪ, ದೈವಭಕ್ತಿ, ಗುರುಭಕ್ತಿ, ಮಾತಾ-ಪಿತೃಭಕ್ತಿ, ಪ್ರಜಾವಾತ್ಸಲ್ಯ, ದೀನಬಾಂಧವ್ಯ, ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ ಮೊದಲಾದ ಪೂಜ್ಯಗುಣಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಅತ್ಯಂತಪೂಜ್ಯಭಾವವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಗಲು, ನಾವು ಅತ್ಯಂತ ನಯ-ಭಯ-ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ಶತಶಃ ಮನಸಾ ವಂದಿಸಿ, ಅವರ ಈ ಪ್ರತಾಪಪ್ರದರ್ಶಕ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸುವೆವು!

Cover Page Printed at
LOGAN PRESS
Bangalore City.